

EUROOPA ÜHENDUSTE
KOHTUS

AASTAARUANNE
2004

Ülevaade
Euroopa Ühenduste
Kohtu
ja Euroopa Ühenduste
Esimese Astme Kohtu
tööst

Luxembourg 2005

www.curia.eu.int

Euroopa Ühenduste Kohus
L-2925 Luxembourg
Telefon: (352) 43 031
Kohtukantselei teleks: 2510 CURIA LU
Euroopa Kohtu faks: (352) 43 03-2600
Pressi- ja teabeosakonna faks: (352) 43 03-2500

Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus
L-2925 Luxembourg
Telefon: (352) 43 031
Faks: (352) 43 03-2100

Euroopa Kohus Internetis: <http://www.curia.eu.int>

Koostamise lõpp: 21. jaanuar 2005

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate Internetist Europa serverist (<http://europa.eu.int>).

Kataloogimisandmed on esitatud väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2005

ISBN 922-0829-0756-2

© Euroopa ühendused, 2005

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Printed in Italy

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PABERILE

Sisukord

Lehekülg

Eessõna	
Euroopa Kohtu president V. Skouris	5

I peatükk

Euroopa Ühenduste Kohus

A — Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2004. aastal	
Euroopa Kohtu president Vassilios Skouris	9
B — Euroopa Kohtu koosseis	43
1. Euroopa Kohtu liikmed	45
2. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2004. aastal	61
3. Protokolliline järjestus	63
4. Euroopa Kohtu endised liikmed	69

II peatükk

Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus

A — Esimese astme kohtu tegevus 2004. aastal	
President Bo Vesterdorf	73
B — Esimese astme kohtu koosseis	119
1. Esimese astme kohtu liikmed	121
2. Muudatused esimese astme kohtu koosseisus 2004. aastal	131
3. Protokolliline järjestus	133
4. Esimese astme kohtu endised liikmed	137

III peatükk

Kohtumised ja visiidid

A — Ametlikud visiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal.....	141
B — Õppevisiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal	145
C — Pidulikud istungid 2004. aastal.....	149
D — Visiidid ja osalemine ametlikel üritustel 2004. aastal	151

IV peatükk

Kohtustatistika

A — Euroopa Kohtu statistika	157
B — Esimese astme kohtu statistika.....	181

<i>Kokkuvõtlik struktuur</i>	199
------------------------------------	-----

<i>Euroopa Kohtu kontaktandmed</i>	201
--	-----

Eessõna

2004. aasta jäädvustub kindlasti Euroopa Liidu ajalukku kui liidu märkimisväärseima laienemise aasta. Laienemisel oli oma mõju ka Euroopa Kohtu korraldusele ja tegevusele. Piisab vaid nimetamast kümne uue kohtuniku saabumist Euroopa Kohtusse ja kümne uue kohtuniku saabumist esimese astme kohtusse ning institutsiooni personali koosseisu suurenemist ligi 50% võrra, et illustreerida laienemisega kaasnenud väljakutseid Euroopa Kohtule. Hoolikas ettevalmistamine ja eelkõige kohtu personali silmapaistev pühendumine oma ülesannete täitmisele on siiski lubanud kohtul edukalt see väljakutse vastu võtta tema käsutuses olevate vahendite piires.

Möödunud aastal oli võimalus algselt hinnata ka Nice'i lepinguga avaldatavat mõju Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu tegevusele. Nendele muudatustele lisandus rida Euroopa Kohtu poolt vastuvõetud sisemisi meetmeid, et tõsta oma töömeetodite efektiivsust. Lõpetuseks väärrib 2004. aastat tähistavate sündmuste hulgas veel mainimist Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohtu loomine.

Käesolev aruanne annab ülevaate institutsiooni puudutavatest muudatustest sellel pöördelisel aastal ning traditsiooni kohaselt esitatakse kokkuvõtte Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu olulisemast õigusalasest tegevusest koos statistiliste andmetega.

V. Skouris
Euroopa Kohtu president

I peatükk

Euroopa Ühenduste Kohus

A — Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2004. aastal

Euroopa Kohtu president Vassilios Skouris

Käesolevas aastaaruande osas esitatakse kokkuvõtte Euroopa Ühenduste Kohtu tegevusest 2004. aastal. Esiteks annab aruanne ülevaate institutsiooni selle aasta arengust, tuues välja Euroopa Kohut puudutavad institutsioonilised muudatused ja selle sisemise korralduse ja töömeetoditega seotud arengud (jaotis 1). Teiseks sisaldab aruanne statistika analüüsi, mis käsitleb institutsiooni töökoormuse osas toimunud arenguid ning kohtumenetluste keskmist pikkust (jaotis 2). Kolmandaks esitatakse aruandes, nagu igal aastal, teemade järgi jagatud kohtupraktika põhiarengud (jaotis 3).

1. Kahtlemata oli Euroopa Kohtu arengu märksõnaks 2004. aastal Euroopa Liidu laienemine ja selle laienemisega kaasnenud Euroopa Kohtu organisatsioonilised muudatused (jaotis 1.1). Lisaks sellele väärrib märkimist Euroopa Kohtu teatavate volituste üleminek esimese astme kohtule ja Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohtu loomine (jaotis 1.2), Euroopa Kohtu poolt vastuvõetud otsused töömeetodite tõhusamaks muutmiseks (jaotis 1.3) ning Euroopa Kohtu põhikirja protokolli ja kodukorda sisseviidud muudatused (jaotis 1.4).

1.1. Euroopa Liidu laienemine esitas Euroopa Kohtule suure väljakutse ja seda nii kohtulikus kui administratiivses plaanis. Institutsioon sai 20 uut kohtunikku koos oma kabinetidega (kümme kohtunikku Euroopa Kohtus ja kümme kohtunikku esimese astme kohtus) ning tegi ettevalmistusi üheksa uue ametliku keele kasutuselevõtmiseks. Kohus on laienemise tõrgeteta kulgemiseks 2002. aasta algusest peale rakendanud teatavaid meetmeid. Viimased puudutavad nimelt uute kabinetide sisseseadmise kavandamist, töötajate tuumiku moodustamist tõlketeenistuse üheksa uue keeleüksuse vahel jagamiseks ning *ad hoc* töörühma moodustamist, mille eesmärk oli välja selgitada eri teenistuste vajadused tulevase liitumise arvesse võttes.

Laienemine sai Euroopa Kohtu jaoks tegelikkuseks 11. mail 2004, mil Euroopa Kohtu kümme uut liiget andsid ametivande pidulikul istungil. 12. mail 2004, mil pidulikul istungil andsid ametivande esimese astme kohtu üheksa uut kohtunikku, kogunes Euroopa Kohus esmakordselt 33liikmelises koosseisus. Esimese astme kohtu uued liikmed andsid seega ametivande Euroopa Kohtu ees, kuhu kuulusid ka nende oma riigist pärit kohtunikud. Nii Euroopa Kohtu kui ka esimese astme kohtu jaoks jõudis kõige viimane laienemisprotsessi etapp kätte 7. juulil 2004, kui ametivande andis esimese astme kohtu kümnes uus liige.

Organisatsiooniliselt tingis uute kohtunike ametisseasumine uue viiest kohtunikust koosneva koja loomise Euroopa Kohtus. Seega tegutseb edaspidi Euroopa Kohtus kolm viiest kohtunikust koosnevat koda (esimene, teine ja kolmas koda) ning kolm kolmest kohtunikust koosnevat koda (neljas, viies ja kuues koda). Igas viieliikmelises kojast on kaheksa kohtunikku ja igas kolmeliikmelises kojast on seitse kohtunikku, kes peavad istungeid rotatsiooni korras vastavalt kodukorra sätetele. Samuti tuleb märkida, et viieliikmeliste kodade kolm presidenti ei kuulu kolmeliikmelisse kotta.

Uute kabinetide moodustamine ja ametisse asumine on toimunud kiires tempos ja ilma tõrgeteta. Uute kohtunike kaastöötajatele korraldati mitmeid koolitus- ja teabeseminare, mis on suures osas aidanud neil vastavalt Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu õigusalasesse töösse korrapäraselt integreeruda. Ametisse määramisest alates oli igale uuele kohtunikule

määratud kindel arv kohtuasju. Nendest kohtuasjadest enamikes on esialgsed ettekanded juba esitatud, mõningates ka juba kohtukõned peetud, kohtujuristi ettepanek esitatud või isegi kohtuotsus tehtud. Uute kohtunike ja nende kaastöötajate kiire ametisse asumine ja integreerumine on mõjutanud Euroopa Kohtu statistikat märkimisväärselt (vt jaotis 2).

Keelte osas tõi laienemine kaasa üheksa uue ametliku keele kasutuselevõtmise – kahtlemata väljakutse täielikult mitmekeelsele institutsioonile –, mis tähendab, et Euroopa Kohus peab olema võimeline töötama 20 potentsiaalses menetluskeeles, mis väljendub 380 võimalikus keelekombinatsioonis. Institutsiooni tõlketeenistuses loodi üheksa uut keeleosakonda, st iga uue keele kohta üks osakond. Nende osakondade personali teenistusse võtmine kulges eriti tulemuslikult. 31. detsembril 2004 oli umbes 83% nendes osakondades ettenähtud ametikohtadest juba täidetud. Mis puutub kohtuotsuste uutes keeltes kättesaadavusse, siis esimesed saavutused on väga julgustavad: näitena võib mainida 16. detsembril 2004 kuulutatud kohtuotsused, mille puhul oli samal päeval kättesaadav ligikaudu 85% tõlgetest uutes keeltes.

Administratiivses osas üldiselt ei olnud laienemise mõju sugugi väiksem. Institutsiooni ametikohtade arv tõusis 2004. aastal ligi 50% võrra. Erilisi jõupingutusi tehti teenistujate värbamise osas ning institutsiooni teenistuste töökorralduses ja tegevuses viidi läbi mitmeid muudatusi, mille ülesloetlemine ei ole aastaaruande käesoleva osa eesmärk.

1.2. 2004. aastat iseloomustab samuti Euroopa Liidu õigusemõistmise struktuuri edasiarenemine.

Ühelt poolt kandis nõukogu otsusega 2004/407/EÜ, Euratom, millega muudetakse Euroopa Kohtu põhikirja käsitleva protokolliga artikleid 51 ja 54 (ELT L 132, lk 5), esimese astme kohtule üle teatava pädevuse, mis kuulus varem Euroopa Kohtule. Esimese astme kohus sai seega pädevuse lahendada liikmesriikide poolt esitatud tühistamishagisid ja tegevusetuse hagasid:

- nõukogu otsuste suhtes riigiabi kohta;
- nõukogu poolt kaubanduse kaitsemeetmeid käsitleva nõukogu määruse alusel vastuvõetud aktide suhtes;
- nõukogu aktide suhtes, millega nõukogu otseselt kasutab rakendusvolitusi; ja
- Euroopa Keskpanka ja komisjoni aktide suhtes, välja arvatud aktid, mis käsitlevad tõhustatud koostööd Euroopa Ühenduse asutamislepingu raames.

Esimese astme kohtule sel alusel ülekantud kohtuvaidlusi võib koguse poolest hinnanguliselt olla 5% Euroopa Kohtu menetluses olevatest vaidlustest (2004. aastal kanti esimese astme kohtule üle 25 Euroopa Kohtus pooleliolevat kohtuasja).

Teiselt poolt kasutas nõukogu esimest korda Nice'i lepinguga sisseviidud võimalust moodustada kohtukolleegiume, et arutada ja lahendada esimese kohtuastmena teatud hagi liike, mille peale saab esimese astme kohtule edasi kaevata. Nõukogu asutas oma 2. novembri 2004. aasta otsusega 2004/752/EÜ, Euratom (ELT L 333, lk 7) Euroopa Liidu

avaliku teenistuse kohtu. Nimetatud kohus, mille pädevuses on lahendada Euroopa Liidu avaliku teenistusega seotud vaidlusi, peaks alustama tegevust 2005. aasta jooksul. Avaliku teenistuse kohtu asutamine tähistab otsustavat sammu ühenduse õigusemõistmise efektiivsuse tõstmisel. Esimese astme kohus vabaneks sel puhul suurest hulgast kohtuvaidlustest (umbes 25% igal aastal saabunud kohtuasjadest) ja Euroopa Kohus vabaneks nende vaidluste peale esitatud kaebustest (umbes 10% igal aastal saabunud kohtuasjadest).

1.3. 2004. aasta esimeste kuude jooksul analüüsis Euroopa Kohus põhjalikult oma töömeetodeid, et tõsta nende efektiivsust ja võidelda menetluste keskmise kestuse pikenedamise vastu. Selle analüüsi tulemusena võeti vastu rida meetmeid, mida hakati 2004. aasta mais järk-järgult rakendada.

Kõige tähtsamaks nende meetmete hulgas on esiteks Euroopa Kohtu õiguslase töö rangema järelevalve rakendamine. See järelevalve tagatakse just sel eesmärgil väljatöötatud infotehnoloogilise süsteemi abil. Kirjaliku menetluse kiirendamiseks hagi- ja apellatsioonimenetluses otsustas Euroopa Kohus rakendada oluliselt rangemat lähenemist menetluskohustuste esitamise tähtaegade pikendamise seoses.

Lisaks sellele sõnastatakse ettekandja-kohtuniku koostatud kohtuistungis ettekanded edaspidi lühemalt ja kokkuvõtlikumalt, sisaldades vaid kohtuasja seisukohalt tähtsaid asjaolusid. Kui kodukorra sätete kohaselt loobutakse kohtuasja menetluses kohtuistungis pidamisest, ei esitata enam ettekandja-kohtuniku ettekannet. Euroopa Kohtu põhikirja artikli 20 kohaselt on kõnealuse ettekande esitamine kohustuslik üksnes kohtuistungis pidamisel korral.

Euroopa Kohus on ümber hinnanud kohtuotsuste avaldamise praktika kohtulahendite kogumikus. Antud probleemistikuga seoses on esile kerkinud kaks küsimust. Esiteks tuli välja, et kogumiku maht, mis ületas 2002. aastal 12 000 lehekülge ja 2003. aastal 13 000 lehekülge, võib tõsiselt takistada kohtupraktikale juurdepääsu. Teiseks peavad kõik kogumikus avaldatavad kohtuotsused kõikidesse EL ametlikesse keeltesse tingimata tõlgitud olema, mis paneb Euroopa Kohtu tõlketeenistusele suure töökoormuse. Arvestades, et kõik Euroopa Kohtu otsused ei ole ühenduse õiguse arengu seisukohast sama tähelepanuväärsed, otsustas kohus pärast hoolikat kaalumist rakendada kohtulahendite kogumikus otsuste valikulise avaldamise poliitikat.

Esimest korda ei avaldata hagi- ja apellatsioonimenetluse korral kohtulahendite kogumikus kohtuotsuseid, kui need pärinevad kolmest kohtunikust koosnevast kojast või viiest kohtunikust koosnevast kojast ning Euroopa Kohtu põhikirja artikli 20 viimase lõigu kohaselt tehakse kohtuotsus ilma kohtujuristi ettepanekuta. Siiski võib otsuse teinud kohtukoosseis erandlikel asjaoludel otsustada otsuse tervikuna või osaliselt avaldada. Tuleb mainida, et avalikkusele jääb elektroonilisel teel juurdepääs kohtulahendite kogumikus mitteavaldatud otsustele kättesaadava(te)s keel(t)es.

Võttes arvesse eelotsusetaotluste olulisust ühenduse õiguse ühetaolisel tõlgendamisel ja rakendamisel kõikides liikmesriikides, otsustas Euroopa Kohus uut praktikat nendele mitte laiendada.

Euroopa Kohtu tõlketeenistuse töökoormuse vähenemine pärast valikulise avaldamise poliitika rakendamist oli märgatav juba 2004. aastal. Valikulise avaldamise poliitikaga saavutatud kokkuvõtte ulatus 2004. aastal ligi 20 000 leheküljeni.

1.4. Euroopa Kohtu läbiviidud arutelu järgselt menetluste käigu ja oma töömeetodite üle tegi kohus ka mõningaid ettepanekuid kodukorra muutmiseks, mille eesmärgiks oli ennekõike menetluse kestuse lühendamine. Need ettepanekud, mis on seotud Euroopa Kohtus läbiviidavate menetluste eriaspektidega, on nõukogus arutusel ning pole veel nõukogu heakskiitu saanud.

2004. aastal võeti siiski vastu üks otsus kodukorra muutmise kohta. Uute riikide liitumise tulemusena ja võttes arvesse, et nõukogu muutis sätet protokollis Euroopa Kohtu põhikirja kohta seoses suurkoja koosseisu kuuluvate kohtunike arvuga, kohandas Euroopa Kohus seejärel kodukorra sätteid, mis seonduvad kõnealuse kohtukoosseisu moodustamisega. Seega koosneb suurkoda edaspidi 13 kohtunikust.

2. Euroopa Kohtu töömeetodite efektiivsuse tõstmiseks vastuvõetud meetmete, Nice'i lepingust tulenevate Euroopa Kohtu tegevust käsitlevate muudatuste ja laienemise järgselt kümne uue kohtuniku ametisse asumise koosmõju kajastub selgelt Euroopa Kohtu 2004. aasta statistikas. Lõpetatud kohtuasjade arv on tõusnud ligi 30%, pooleliolevate kohtuasjade arv on langenud ligi 14% ning menetluste pikkus Euroopa Kohtus on muutunud mõistlikumaks.

Täpsemalt menetles Euroopa Kohus 2004. aastal lõpuni 603 kohtuasja (netoarv, mille hulka on arvatud kohtuasjade liitmised). Nendest 375 kohtuasja lõppesid kohtuotsuse ja 226 kohtuasja kohtumääruse tegemisega. Need numbrid näitavad eelmise aastaga võrreldes mõningat suurenemist (455 lõpetatud kohtuasja). Euroopa Kohtusse saabus 531 uut kohtuasja (561 kohtuasja 2003. aastal, brutoarv). 2004. aasta lõpus oli pooleliolevate kohtuasjade arv 840 (brutoarv) võrreldes 974 kohtuasjaga 2003. aasta lõpus.

Viimastel aastatel ilmnenud kohtumenetluste pikenemise suundumuse osas on 2004. aastal olukord muutunud. Eelotsusetaotluste menetlemine kestis ligikaudu 23 kuud, samas kui 2003. aastal oli see kestus ligikaudu 25 kuud. Hagide menetlemise osas langes kestus 2003. aasta 25 kuult 20 kuule 2004. aastal. Keskmise apellatsioonkaebuste menetlemiseks kulunud aeg oli 21 kuud, mis 2003. aastal oli 28 kuud.

Nii nagu eelmiselgi aastal, kasutas kohus 2004. aastal tema käsutuses olevaid erinevaid võimalusi teatud kohtuasjade kiiremaks menetlemiseks (eelisjärjekorras menetlemine, kiirendatud ja lihtsustatud menetlus ning otsuse tegemine ilma kohtujuristi ettepanekuta). Kolmandat korda rakendas kohus kodukorra artiklites 62a ja 104a ettenähtud kiirendatud menetlust, mis seekord esines hagimenetluse raames (Euroopa Kohtu 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-27/04: komisjon v. nõukogu; EKL 2004, lk I-6649, vt jaotis 3.11). Kuna nimetatud menetlusliik võimaldab teatud menetlusetappide vahelejätmist, tegi see võimalikuks kohtuotsuse langetamise kuue kuu jooksul kohtuasja algatamisest alates. Kiirendatud menetlust taotleti veel kaheteistkümnes kohtuasjas, kuid kodukorras sätestatud erakordse kiireloomulisuse nõue ei olnud täidetud. Vastavalt uuele praktikale rahuldatakse või lükatakse tagasi taotlused kohtuasja lahendamiseks kiirendatud menetluse korras Euroopa Kohtu presidendi põhistatud määrusega.

Samuti kasutas kohus talle suunatud eelotsuse küsimuste vastamisel regulaarselt kodukorra artikli 104 lõikes 3 ettenähtud lihtsustatud menetlust. Nimetatud sätte alusel tegi kohus 22 määrust.

Peale selle kasutas Euroopa Kohus sagedasti põhikirja artiklis 20 sätestatud võimalust teha otsus ilma kohtujuristi ettepanekuta, kui kohtuasi ei tõstata ühtegi uut õigusküsimust. Märkimisväärne on see, et umbes 30% väljakuulutatud kohtuotsustest olid 2004. aastal ilma kohtujuristi ettepanekuta.

Mis puutub kohtuasjade jagamisele kohtukoosseisude vahel, siis täies koosseisus (täiskogu, suurkoda, varasemad täiskogu koosseisud) menetles kohus 2004. aastal umbes 12%, viiest kohtunikust koosnevad kojad 54% ja kolmest kohtunikust koosnevad kojad 34% lõpetatud kohtuasjadest. Viiest kohtunikust koosnevates kodades menetletud kohtuasjade arv on suurenemas (2002. aastal 50% lõpetatud kohtuasjadest). Viiest kohtunikust koosnevad kojad on seega muutunud tavapäraseks koosseisuks kohtusse saabunud asjade menetlemiseks. Samuti tuleb mainida kolmest kohtunikust koosnevates kodades menetletavate kohtuasjade arvu mõningat suurenemist (20% lõpetatud kohtuasjadest 2003. aastal).

Muud statistilised andmed 2004. kohtuaasta kohta on esitatud käesoleva aruande IV peatükis.

3. Käesoleva aruande eesmärk on siiski pikemalt peatuda Euroopa Kohtu tegevusel. Selles jaotises esitatakse peamised arengud kohtupraktikas, mis on teemade kaupa liigitatud järgmiselt:

institutsiooniline õigus (jaotis 3.1); Euroopa Liidu kodakondsus (jaotis 3.2); kaupade vaba liikumine (jaotis 3.3); töötajate vaba liikumine (jaotis 3.4); teenuste osutamise vabadus (jaotis 3.5); kapitali vaba liikumine (jaotis 3.6); konkurentsieeskirjad (jaotis 3.7); kaubamärgiõigus (jaotis 3.8); õigusnormide ühtlustamine (jaotis 3.9); sotsiaalõigus (jaotis 3.10); majandus- ja rahapoliitika (jaotis 3.11).

See valik haarab 2004. aastal Euroopa Kohtu poolt tehtud 603 kohtuotsusest ja määrusest ainult 34. Samas on need otsused ja määrused võrreldes varasemate kohtu aastaaruannetega esitatud põhjalikumalt. Valitud on loomulikult olulisemad otsused, mille puhul on koostatud kohtujuristi ettepanek, kuid üksnes käesoleva aruande pikkusega seotud praktilistel kaalutlustel ei käsitleta siin neid ettepanekuid, kuigi need on kohtuasjas üleskerkivate küsimuste mõistmiseks vajalikud. Kõikide Euroopa Kohtu otsuste, arvamuste ja määruste terviktekstid, mis avaldatakse kohtulahendite kogumikus, ning kohtujuristide ettepanekud on kättesaadavad kõikides ühenduse ametlikes keeltes kohtu koduleheküljel (www.curia.eu.int) ja Europa kodulehel (www.europa.eu.int/eur-lex). Selleks et vältida arusaamatusi ja lugemist lihtsamaks muuta, viidatakse aruandes Amsterdami lepinguga kehtestatud Euroopa Liidu lepingu ja EÜ asutamislepingu artiklite numeratsioonile, kui ei ole märgitud teisiti.

3.1. Põhiseaduslikku ja institutsionaalset tähtsust omavate kohtuasjade hulgas väärivad tähelepanu neli kohtuasja, millest üks käsitleb ühenduse ja kolmandate riikide vahel sõlmitud rahvusvahelisi lepinguid ning ülejäänud kolm ühenduse õiguse kohaldamist ja järgimist liikmesriikide asutuste poolt. Kohtuasjas Prantsusmaa v. komisjon (Euroopa Kohtu 23. märtsi 2004. aasta otsus C-233/02, EKL 2004, lk I-2759) jättis Euroopa Kohus rahuldamata Prantsusmaa esitatud hagi komisjoni õigusakti tühistamiseks, millega komisjon sõlmis Ameerika Ühendriikidega lepingu suuniste kohta pooltevahelise reguleerimist käsitleva koostöö parandamiseks ja kolmandate riikide suhtes läbipaistvuse suurendamiseks seoses tehniliste eeskirjade vastuvõtmisega WTO TBT-lepingu reguleerimisalasse kuuluvate kaupade kohta (WTO leping tehniliste kaubandustõkete kohta).

Prantsuse valitsuse põhiväide oli see, et komisjon on sõlminud suuniste vormis siduva õigusjõuga rahvusvahelise lepingu, kuigi sellise lepingu sõlmimine kuulub EÜ artikli 300 kohaselt tavaliselt nõukogu ainupädevusse.

Komisjon väidab sellele vastu, et suunised ei ole siduvad ning et sellest ainsast asjaolust piisab, andmaks komisjonile volitused nende vastuvõtmiseks.

Euroopa Kohus annab nüansseeritud vastuse. Kohus lükkab tagasi Prantsuse valitsuse argumendi, kuid ei nõustu siiski täielikult komisjoniga. Asjaolu, et meetmel, nagu kõnealus kohtuasjas käsitlevatel suunistel, ei ole siduvat õigusjõudu, ei ole piisav andmaks komisjonile volitusi selle vastuvõtmiseks. Kohus märgib, et „nimetatud meetmete vastuvõtmise tingimuste kindlaksmääramiseks on vaja asutamislepinguga paika pandud pädevuse jaotus ja institutsionaalne tasakaal ühise kaubanduspoliitika valdkonnas nõuetekohaselt arvesse võtta, kuna antud juhul on meetme eesmärk vähendada tehnilistest kaubandustõketest põhjustatud häireid” (punkt 40).

Siduvuse puudumine ei ole seega pädevuse ainsaks kriteeriumiks, mis lubab võtta komisjonil selliseid meetmeid nagu suunised. Samuti tuleb võtta arvesse asjaomas valdkonnas asutamislepinguga kehtestatud pädevuse jaotust ja institutsionaalset tasakaalu. Seejärel selgitab kohus, et poolte tahe on „otsustavaks kriteeriumiks, et määrata kindlaks, kas suunised on siduvad või mitte” (punkt 42). Pärast teksti analüüsimist jõudis kohus järelduseni, et antud juhul ei ole suunised ilmselgselt siduvad ja järelikult ei ole nende suhtes kohaldatav EÜ artikkel 300.

Kohus saab alles pärast konkreetse analüüsi läbiviimist, st käsitledes meetet selle kontekstist lähtuvalt, kindlaks teha asjaomase lepingu sõlmimiseks pädeva institutsiooni.

Kohtuasjas Kühne v. Heitz (Euroopa Kohtu 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-453/00, EKL 2004, lk I-837) küsis College van Beroep voor het bedrijfsleven (Madalmaad) Euroopa Kohtult linnuliha tariifse klassifitseerimisega ja eksportijale ettenähtud eksporditoetuste suuruse kindlaksmääramisega seotud kohtuvaidluse raames, kas ühenduse õiguse ja eelkõige EÜ artiklis 10 sätestatud ühenduse solidaarsuse põhimõtte kohaselt kohustatakse haldusorganit uuesti tegelema küsimusega, mis on saanud lõpliku lahenduse, selleks et tagada ühenduse õiguse täiealustuslik toime, nii nagu seda tuleb tõlgendada hilisemat eelotsust arvestades.

1986. aasta detsembrist kuni 1987. aasta detsembrini eksportis Madalmaades asuv Kühne & Heitz NV linnulihatükkide koguseid kolmandatesse riikidesse ning esitas Hollandi tolliasutusele mitmesuguseid deklaratsioone eesmärgiga saada linnulihapartiide eest makstavaid eksporditoetusi. Nimetatud kaubad deklareeriti ühise tollitariifistiku teatavasse alamrubriiki kuuluvana. Nende deklaratsioonide alusel andis Productschap selles alamrubriigis ettenähtud eksporditoetusi ja maksis eksportijale asjaomased summad.

Pärast eksporditavate kaupade kontrollimist liigitas Productschap kaubad ümber teise alamrubriigi alla, mille järgselt ta nõudis eksportijalt teatava summa tagasimaksmist. Pärast seda, kui tagasimaksmise nõude peale esitatud kaebus tagasi lükati, esitas Kühne & Heitz nimetatud otsuse peale College van Beroep voor het bedrijfsleven'ile apellatsioonkaebuse. Asjaomane kohus jättis 1991. aastal tehtud otsusega – ilma Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamist vajalikuks pidamata – kõnealuse apellatsioonkaebuse rahuldamata põhjendusega, et käsitletavat kaubad ei kuulu eksportija esitatud deklaratsioonis osutatud alamrubriigis kasutatava mõiste „koivad” alla.

Euroopa Kohtu hilisemat kohtupraktikat silmas pidades, mille kohaselt viimane lükkas ümber Hollandi kohtute järelduse (Euroopa Kohtu 5. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-151/93: Voogd Vleesimport en -export, EKL 1994, lk I-4915), taotles eksportija talle keeldutud toetuste maksmist ning kohus, kuhu ta esitas kaebuse uue keeldumise peale ametiasutuste poolt, suunas Euroopa Kohtule eespool viidatud küsimused.

Alustuseks tuletas Euroopa Kohus meelde, et võttes ühelt poolt arvesse kõikide liikmesriikide ametiasutustel lasuvat kohustust tagada ühenduse õiguse järgimine ja teiselt poolt tõlgendavate kohtuotsuste tagasiulatuvat jõudu, peavad eelotsusetaotluse raames tõlgendatud ühenduse õiguse normi rakendama kõik liikmesriikide ametiasutused oma pädevuse piires ning seda isegi õigussuhetes, mis tekkisid või millele pandi alus enne, kui Euroopa Kohus tegi otsuse tõlgendamiseks esitatud küsimuses.

Mis puutub ülaltoodud kohustuse järgimisse, siis vaatamata sellele, et siseriiklik haldusotsus on saanud lõplikuks enne seda, kui esitati taotlus, vaadata see läbi Euroopa Kohtu eelotsusest lähtudes, tuleb Euroopa Kohtu seisukoha järgi võtta arvesse õiguskindluse põhimõtet, mis on üheks ühenduse õiguse üldiseks põhimõtteks. Käesolevas kohtuasjas on Euroopa Kohus leidnud kompromissi kahe tema poolt osutatud imperatiivi vahel, sedastades esiteks, et Hollandi õiguses on haldusorganitele antud pädevus uuesti käsitleda lõpliku lahenduse saanud haldusotsust, teiseks, et haldusotsus sai lõplikuks ainult siseriikliku kohtu poolt langetatud otsusega, kelle otsuste peale ei saa edasi kaevata, kolmandaks, et asjaomase kohtuotsuse aluseks oli ühenduse õigusele antud tõlgendus, mis Euroopa Kohtu hilisemat otsust silmas pidades oli ebaõige ja võetud vastu ilma Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust esitamata vastavalt EÜ artikli 234 lõikes 3 sätestatud tingimustele, ning neljandaks, et asjaomane isik kaebas haldusorganile viivitamata pärast seda, kui talle sai teatavaks asjakohane kohtupraktika.

Antud kohtuasja asjaolude analüüsimise tulemusena otsustas Euroopa Kohus, et sellistes tingimustes on vastava taotluse saanud asjaomane haldusorgan kooskõlas EÜ artiklis 10 kehtestatud koostöö põhimõttega kohustatud põhikohtuasjas käsitletud lõpliku haldusotsuse uuesti läbi vaatama, et võtta arvesse Euroopa Kohtu poolt vahepealsel ajal antud tõlgendust asjakohase sätte kohta.

Kohtuasjas komisjon v. Prantsuse Vabariik (Euroopa Kohtu 7. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-239/03, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) süüdistati Prantsusmaad selles, et ta ei ole kohaldanud „vajalikke meetmeid Berre'i rannikujärve massilise ja pikaajalise reostuse ärahoidmiseks, vähendamiseks ja piiramiseks” (punkt 18).

Nimetatud rannikujärve veekeskkonna ilmselge halvenemine, mis oli peamiselt põhjustatud hüdroelektrijaamast pärit heitmetest, sundis komisjoni pöörduma Euroopa Kohtusse seoses Vahemere saastekaitset käsitleva 16. veebruari 1976. aasta Barcelona konventsiooni ja 17. mai 1980. aasta Ateena protokolli rikkumisega.

Alustuseks tuli Euroopa Kohtul otsustada iseenda pädevuse üle. Järgides kohtuasjas Demirel (Euroopa Kohtu 30. septembri 1987. aasta otsus kohtuasjas C-12/86, EKL 1987, lk 3719) otsustatut, tuletab kohus meelde, et „ühenduse, selle liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel sõlmitud segalepingutel on ühenduse õiguskorras samasugune staatus nagu täielikult ühenduse lepingutel, kui need sätted jäävad ühenduse volituste piiridesse. Tagades ühenduse institutsioonide poolt sõlmitud lepingutest tulenevatest

kohustustest kinnipidamise, täidavad liikmesriigid ühenduse süsteemis kohustust ühenduse suhtes, kes on võtnud vastutuse lepingu kohase täitmise eest” (punktid 25 ja 26). Kohaldades seda kaalutlust käesolevas kohtuasjas, märgib Euroopa Kohus, et segalepingud puudutavad valdkonda, mis on enamasti hõlmatud ühenduse õigusega, s.o keskkonnakaitset. Seetõttu jääb nende rakendamine ühenduse pädevusalasse. Asjaolu, et hagi eseme kohta ei ole ühtegi konkreetset ühenduse õigusnormi, ei oma tähtsust. Pärast kirjeldatud kaalutluste esitamist tunnistab kohus enda pädevust lahendada nende rahvusvaheliste lepingute kohaldamise küsimusi.

Seejärel analüüsis kohus kohtuasja põhiküsimust. Pärast kõnealuste lepingute tekstide analüüsimist sedastas Euroopa Kohus, et „lepinguosalistel lasub eriti range kohustus”, nimelt kohustus „rangelt vähendada” maismaalt lähtuvat reostust piirkonnas „asjakohaste meetmete abil” (punkt 50). Teiste saasteallikate olemasolu, nagu rannikujärve kallaste industrialiseerimine või ümbruskonna kiire demograafiline kasv, ei sea kahtluse alla elektriijaama poolt põhjustatud maismaalt lähtuvat reostust. Euroopa Kohtul tuli seetõttu välja selgitada, kas Prantsuse ametiasutused on asjakohaseid meetmeid võtnud, et täita ühenduse võetud kohustust vähendada maismaalt lähtuvat reostust.

Sellela seoses märgib Euroopa Kohus, et vaatamata ametiasutuste võetud meetmetele hüdroelektriijaamast välja juhitava magevee ja muda vähendamiseks, on nende kogused ikkagi ülemäärased. Peale selle on nende heitmete kahjustav mõju üldteada ning see asjaolu iseenesest annab tunnistust ametiasutuste võetud meetmete ebapiisavusest. Niisiis leidis Euroopa Kohus üksikasjaliku analüüsi kokkuvõttena, et ametiasutuste tegevus ei olnud piisav ja selles tulenevalt tuvastas kohustuste rikkumise Prantsusmaa poolt.

Kohtuasjas X (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-60/02, EKL 2004, lk I-651) tõusetus küsimus siseriiklike kohtute poolt ühenduse õiguse rikkumiste eest karistuste määramise kohta. 2000. aasta novembris taotles mitmete kella kaubamärkide omanik äriühing Rolex Austrias kohtuliku uurimise algatamist X vastu pärast võltsitud kellade kaubapartii avastamist, mille identifitseerimata isikud püüdsid Itaaliast Poolasse toimetada, rikkudes seega tema õigusi sellele kaubamärgile. Menetluse lõppedes nõudis Rolex nimetatud kauba konfiskeerimist ja hävitamist. 2001. aasta juulis taotlesid ka äriühingud Tommy Hilfiger, Gucci ja Gap kohtuliku uurimise algatamist Hiinast pärinevate ja Slovakkiasse saatmiseks mõeldud võltsingute suhtes. Asja menetlenud Austria kohtul tuli lahendada järgmine küsimus: kas Austria kriminaalmenetluse seadustiku alusel kohtuliku uurimise algatamine eeldab seda, et kaebelune tegevus kujutaks endast õigusrikkumist. Kõnealuse kohtu arvates käsitleb siseriiklik seadus kaubamärgikaitse kohta õigusrikkumisena ainult võltsitud kauba importimist ja ekspordimist, mitte transiiti läbi riigi territooriumi. Samuti küsis see kohus Euroopa Kohtult, kas nimetatud seadus on kooskõlas määrusega nr 3295/94¹, mida tema arvates kohaldatakse samuti transiidi suhtes.

Esmalt kinnitab Euroopa Kohus järgnevat teesi: määrust kohaldatakse kolmandate riikide vahel kulgeva transiitkauba suhtes, mis peetakse liikmesriigis selle tollivõimude poolt ajutiselt kinni. Ta lisab täpsustuseks, et määruse kohaldamisala tõlgendamine ei sõltu siseriikliku

¹ Nõukogu 22. detsembri 1994. aasta määrus (EÜ) nr 3295/94, millega kehtestatakse meetmed teatavaid intellektuaalomandi õigusi rikkuva kauba ühendusse toomiseks ning ühendusest ekspordiks ja reekspordiks (EÜT 1994, L 341, lk 8), muudetud nõukogu 25. jaanuari 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 241/1999 (EÜT 1999, L 27, lk 1).

menetluse liigist (tsiviil-, kriminaal- või haldusmenetlus), mille käigus tõlgendusele tuginetakse. Veel märgib Euroopa Kohus, et Austria kaubamärgikaitse seaduse kohta antav tõlgendus ei ole üksmeelne. Austria valitsus ja kaebuse esitanud äriühingud vaidlustavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu antud tõlgenduse: nende arvates tõepoolest näeb Austria seadus ette karistuse transiidi eest. Euroopa Kohtu seisukoha järgi on käesoleval juhul tegemist siseriikliku õiguse tõlgendamisega, mis ei kuulu Euroopa Kohtu ülesannete hulka, vaid on siseriikliku kohtu pädevuses. Kui viimane tuvastab, et siseriiklikud sätted tegelikult ei näe vastupidiselt määrusele ette karistust transiidi eest, tuleb tal tõlgendada siseriiklikku õigust ühenduse õigusega kehtestatud piirides, et saavutada ühenduse eeskirjaga taotletav tulemus ja käesoleval juhul kohaldada riigi territooriumi läbiva võltsitud kauba transiidi suhtes siseriiklikus õiguses teiste õigusrikkumiste eest ettenähtud tsiviilkaristusi tingimusel, et need on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatava iseloomuga. Samas märgib Euroopa Kohus, et omaette probleem võib tekkida siis, kui ühetaolise tõlgendamise põhimõtet kohaldatakse kriminaalasjades. Nimetatud põhimõttele seavad kohtu arvates piirangu õiguse üldpõhimõtted. Eelkõige määruse nr 3295/94 suhtes, mis annab liikmesriikidele pädevuse kehtestada karistused määrusega keelatud tegude eest, tuleb laiendada Euroopa Kohtu otsustes direktiivide osas väljakujunenud seisukohta, mille kohaselt ei saa direktiivil endal ega sõltumatult liikmesriigi poolt selle rakendamiseks vastuvõetud siseriiklikust õigusaktist olla õigusjõudu kindlaks määramaks või suurendamaks isikute kriminaalvastutust, kelle tegevus on vastuolus direktiivi sätetega. Eeltoodu alusel jõuab kohus järelduseni, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Austria õigus ei keela võltsitud kauba transiiti, siis karistuse tagasiulatava jõu puudumise põhimõtte kui ühenduse õiguse üldpõhimõtte keelaks sellise tegevuse eest kriminaalkorras karistamise ja seda isegi hoolimata siseriikliku õiguse vastuolust ühenduse õigusega.

3.2. Euroopa Liidu kodakondsus ja sellega seonduv esines kahes kohtuasjas.

Kohtuasjas Pusa (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-224/02, EKL 2004, lk I-5763) esitas Korkein oikeus eelotsusetaotluse EÜ artikli 18 tõlgendamiseks. See küsimus tõusetus kohtuvaidluses Soome kodaniku Pusa, kellele maksti Soomes invaliidsuspensiooni, ja Osuuspankkien Keskinäinen Vakuutusyhtiö vahel seoses summa kindlaksmääramisega, mille ulatuses on viimasel õigus kinni pidada pensioni, mida asjaomasele isikule Soomes makstakse, et tagada Pusa poolt võlgnetava summa sissenõudmine. Soome täitemenetluse seadus sätestab, et osa töötasust ei kuulu arestimisele ning see osa arvutatakse summa alusel, mis jääb järgi pärast tulumaksu allikapõhist mahaarvamist Soomes. Probleem antud asjas seisnes selles, et kuna asjaomane isik elas alaliselt Hispaanias, olles seal maksukohustuslane, ei kohaldata seega Soomes tema suhtes topeltmaksustamise vältimise lepingu kohaselt allikapõhist mahaarvamist. Järelikult arvatati tema pensionist kinnipeetav osa brutosumma alusel, mis on paratamatult viimati nimetatust suurem, mida ei oleks tehtud juhul, kui asjaomane isik oleks jäänud edasi Soome elama.

Soome Ülemkohus tahtis Euroopa Kohtult sisuliselt teada, kas selline olukord on kooskõlas Euroopa Liidu kodanikele EÜ asutamislepinguga tagatud liikumis- ja elukoha valiku vabadusega.

Rõhutades, et liidu kodakondsus on liikmesriikide kodanike põhistaatus ning et liidu kodanikku tuleb kõikides liikmesriikides kohelda seadustes võrdselt nende kodanikega, kes on selle liikmesriigi kodanikena samas olukorras, leidis Euroopa Kohus ühelt poolt,

et kui Soome täitemenetluse seadust tuleb tõlgendada nii, et selle alusel ei lubata mingil tingimusel arvesse võtta asjaomase isiku poolt Hispaanias makstud makse, siis sellisel viisil erineva kohtlemise tulemusena satub kõnealune isik kindlalt ja vältimatult ebasoodsasse olukorda põhjusel, et ta kasutas talle EÜ artikli 18 alusel ettenähtud õigust liikmesriikides vabalt liikuda ja elukohta valida. Teiselt poolt oli Euroopa Kohus seisukohal, et kui jätta arvesse võtmata kõik elukohaliikmesriigis makstavad maksud, kui need muutuvad sissenõutavaks ja mõjutavad vastaval määral võlgniku käsutuses olevaid tegelikke elatusvahendeid, ei saa seda õigustada, pidades silmas seaduslikke eesmärke säilitada võlausaldajate õigused nende võlgade sissenõudmiseks ja võlgniku õigus seaduses viidatud minimaalsele sissetulekule.

Sel põhjusel vastas Euroopa Kohus Soome Ülemkohtu esitatud küsimusele, et „üldiselt on ühenduse õigusega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt kinnipeetav osa pensionist, mida võlgnikule regulaarselt selles liikmesriigis makstakse, arvutatakse pärast pensionist tulumaksu allikapõhist mahaarvamist selles riigis, samas kui kõnesoleva pensioni saaja poolt oma elukohariigis hiljem tasumisele kuuluvat maksu ei võeta selle pensioni kinnipeetava osa kindlaksmääramiseks üldse arvesse” (punkt 48). Euroopa Kohus leiab, et „teisest küljest ei ole ühenduse õigusega vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt nähakse ette maksu arvessevõtmine juhtudel, kui võlgnik tõendab, et ta on tegelikult maksnud või on kohustatud maksma ettenähtud tähtaja jooksul kindlaksmääratud summa tulumaksuna liikmesriigis, kus ta elab”. Euroopa Kohus täpsustab siiski, et eeltoodu kehtib „vaid siis, kui esiteks, asjaomase võlgniku õigus võtta maks arvesse tuleneb otseselt sellekohasest seadusest, teiseks, üksikasjalikud eeskirjad maksu arvessevõtmiseks on sellised, mis tagavad huvitatud isikule õiguse iga-aastaselt kohandada pensionist kinnipeetavat osa samas ulatuses, nagu oleks maks allikapõhiselt kinni peetud liikmesriigis, kus see õigusakt kehtestati, ning kolmandaks, ei muuda need üksikasjalikud eeskirjad selle õiguse teostamist võimatuks või ülemääraselt keeruliseks” (punkt 48).

Kohtuasjas Zhu ja Chen (Euroopa Kohtu 19. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-200/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) soovisid Chen ja tema abikaasa, kes on Hiina kodanikud ja kelle esimene laps sündis Hiinas, saada teist last, kuid selle takistuseks sai Hiina Rahvavabariigis rakendatav sündide arvu piiramise poliitika – „üksiklapse poliitika”. Seetõttu otsustasid nad, et Chen sünnitab välismaal. Niisiis 2000. aasta septembris sündis abielupaaril teine laps Põhja-Iirimaal Belfastis. Sünnikohta ei valitud juhuslikult: liri õiguse kohaselt võimaldatakse kõigil Iirimaa saarel ja isegi väljaspool Iirimaa poliitilist riigipiiri sündinutel saada liri kodakondsus. Seetõttu omandas laps just selle kodakondsuse. Aga kuna ta ei vastanud Ühendkuningriigi asjakohastes õigusaktides kehtestatud tingimustele, ei saanud ta omandada Ühendkuningriigi kodakondsust. Pärast sünnitamist kolis Chen koos lapsega Walesis asuvasse Cardiffi linna ning taotles seal endale ja lapsele pikaajalist elamisõigust, mida keelduti talle andmast. Immigration Appellate Authority esitas Euroopa Kohtule küsimuse nimetatud keeldumisotsuse seaduslikkuse kohta, rõhutades, et ema ja lapse vajadused on kaetud, nad ei sõltu riiklikest vahenditest ja pole ühtegi mõeldavat põhjust, miks nad peaksid neist sõltuma hakkama, ning neil on olemas ravikindlustus.

Asjaolu, et kohtuasjas esinevad faktid puudutavad väikelast, võimaldas Euroopa Kohtul esitada järgnev esmane kaalutus. Kohus väitis, et asutamislepinguga ja teisese õigusega isikute liikumisvabaduse valdkonnas tagatud õiguste subjektsus ei ole seatud sõltuvusse sellest, et asjaomane isik oleks jõudnud ikka, mis on nõutav selleks, et tal oleks teovõime

nimetatud õiguste iseseisvaks kasutamiseks. Lisaks ei ole nende õiguste kasutamisele seatud mingit vanuselist alampiiri.

Lapse elamisõigusega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde EÜ artikli 18 vahetut õigusmõju. Liikmesriigi kodanikuna ja seega liidu kodanikuna on tal õigus tugineda selles sättes ettenähtud elamisõigusele. Samas tuleb silmas pidada selle õiguse suhtes kehtivaid piiranguid ja tingimusi, eelkõige direktiivi 90/364² artikli 1 lõiget 1, mille kohaselt võivad liikmesriigid asjaomastelt isikutelt nõuda, et neil oleks ravikindlustus ja piisavad elatusvahendid. Euroopa Kohus leidis, et antud asjas on just sellise juhtumiga tegemist. Ta lisis selgituseks, et tähtsust ei oma asjaolu, et lapse piisavad elatusvahendid tagab ema ja lapsel endal need vahendid puuduvad: piisavate elatusvahendite olemasolu tingimusele ei saa lisanduda nõue vahendite päritolu kohta. Lõpuks, mis puutub Cheni minekusse lirimaale ainsa eesmärgiga saada oma lapsele liikmesriigi kodakondsus ja seejärel kindlustada endale ja lapsele Ühendkuningriigis elamise õigus, meenutab Euroopa Kohus, et kodakondsuse saamise ja kaotamise tingimuste kindlaksmääramine on iga liikmesriigi pädevuses. Liikmesriik ei või piirata teise liikmesriigi kodakondsuse andmise tagajärgi, kehtestades lisatingimusi kodakondsuse tunnustamisele asutamislepinguga ettenähtud põhivabaduste kasutamiseks.

Ema elamisõigusega seoses märgib Euroopa Kohus, et direktiiv 90/364 annab elamisõiguse selle valdaja „ülalpeetavatele“ ülenejatele sugulastele, millest saab teha järelduse, et pereliikme materiaalse toetuse tagab elamisõiguse valdaja. Kohus leidis, et antud kohtuasjas on tegemist täpselt vastupidise olukorraga. Cheni ei saa pidada oma lapse „ülalpeetavaks“ ülenejaks sugulaseks. Kuid kui lapsele nõustatakse andma EÜ artikli 18 ja direktiivi 90/364 alusel elamisõigus, ei saa keelduda last hooldavale vanemale loa andmisest elada koos lapsega vastuvõtvast liikmesriigis, vastasel korral muutub lapse elamisõigus sisutuks.

3.3. Kaupade vaba liikumise valdkonnas tuli Euroopa Kohtul muuhulgas hinnata toiduainete ja toidulisandite koostist ning joogipakendeid käsitlevaid siseriiklike õigusnorme.

Kohtuasjas Greenham ja Abel (Euroopa Kohtu 5. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-95/01, EKL 2004, lk I-1333) küsis Tribunal de grande instance de Paris (Prantsusmaa), kus oli pooleli kriminaalmenetlus toiduaineid turustava äriühingu ühiste juhatajate üle, Euroopa Kohtult EÜ artikli 234 alusel, kas liikmesriik võib keelata oma territooriumil ilma eelneva loata turustada teises liikmesriigis õiguspäraselt toodetud ja turustatud toiduaineid sellel alusel, et need sisaldavad toitaineid, mille lisamine inimtoidule on siseriiklike eeskirjade kohaselt keelatud, ja vitamiine koguses, mis ületab siseriiklikult kehtestatud igapäevase soovitatud päevadoosi või ohutuse piire.

Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli sedastanud põhikohtuasjas käsitletavate siseriiklike õigusnormide käsitamist koguseliste piirangutega samaväärsete meetmetena, märkis kohus, et need on sellest hoolimata EÜ artikli 30 alusel teatud tingimustel õigustatud. Ühelt poolt peavad need eeskirjad sätestama korra, mille kohaselt saavad ettevõtjad lisada toitaine lubatud ainete riiklikku loetellu. See kord peab olema hõlpsalt ligipääsetav ja teostatav mõistliku aja jooksul ning vajadusel olema kohtus vaidlustatav. Teiselt poolt saavad siseriiklikud pädevad asutused toitaine lubatud ainete riiklikku loetellu lisamise taotluse tagasi lükata vaid juhul, kui see aine kujutab endast tegelikku ohtu rahvatervisele.

² Nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiiv 90/364/EMÜ elamisõiguse kohta (EÜT 1990, L 180, lk 26).

Niisugust ohtu tuleb Euroopa Kohtu arvates hinnata kõige usaldusväärsemate olemasolevate teaduslike andmete ja kõige hilisemate rahvusvaheliste uuringute tulemuste põhjal. Lõpetuseks märgib kohus, et kuna need eeskirjad moodustavad erandi ühenduse territooriumil kaupade vaba liikumise põhimõttest, tuleb nende puhul piirduda vaid sellega, mis on tegelikult rahvatervise kaitsmise seisukohast vajalik, ja need peavad olema taotletava eesmärgiga proportsionaalsed.

Samal päeval kuulutatud kohtuotsuses (kohtuasi C-24/00, komisjon v. Prantsusmaa, EKL 2004, lk I-1277) leidis Euroopa Kohus, et Prantsusmaa on rikkunud EÜ artiklist 28 tulenevaid kohustusi just sellega, et Prantsusmaa ei kehtestanud lubatud ainete loetellu toitainete lisamise korda, mis oleks ligipäätav, läbipaistev ja teostatav mõistliku aja jooksul, ega põhjendanud keeldumisotsuseid rahvatervise tegelikku ohustamist käsitleva üksikasjaliku hinnangu alusel.

Kohtuasjas komisjon v. Saksamaa (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-387/99, EKL 2004, lk I-3751) ja kohtuasjas komisjon v. Austria (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-150/00, EKL 2004, lk I-3887) esitas komisjon Euroopa Kohtusse kaks hagi Saksamaa ja Austria vastu EÜ artiklis 28 sätestatud kaupade vaba liikumise põhimõtte rikkumise kohta põhjusel, et komisjonini oli jõudnud mitmeid kaebusi Saksamaal ja Austrias rakendatava haldustava suhtes liigitada automaatselt ravimitena teatavatest vitamiinidest ja/või mineraalainetest valmistatud preparaate, mida seaduslikult turustatakse toidulisanditena liikmesriigis, kust neid imporditakse, juhul kui nende ainete kogus ületab soovitusliku päevadoosi (kohtuasi C-150/00) või ületab seda kolmekordselt (kohtuasi C-387/99).

Nende hagide toetuseks väitis komisjon sisuliselt seda, et iga vitamiini või mineraalaine ravimina liigitamine tuleb läbi viia üksikujuhtumite kaupa, võttes arvesse farmakoloogilisi omadusi, mis on kindlaks tehtud teaduse hetketasemele tuginedes. Vitamiinide ja mineraalainete ohtlikkuse tase oli erinev. Kõnealuste ainete ühesugune üldine ja abstraktne käsitlemine läks seega kaugemale sellest, mis on EÜ artiklis 30 sätestatud tervisekaitse seisukohalt vajalik, ning ei olnud seetõttu proportsionaalne. Vaidlusalusest tavast tingitud kaupade vaba liikumise takistamist ei saa järelikult õigustada, isegi kui sellel oli õiguspärane eesmärk.

Komisjoni argumenti pooldanud Euroopa Kohus leidis, et vitamiinipreparaatide või mineraalaineid sisaldavate preparaate ravimiteks liigitamise üle otsustamiseks ravimpreparaate käsitleva direktiivi 65/65 tähenduses peavad liikmesriigi asutused kohtu kontrolli all juhtumitega eraldi tegelema, võttes arvesse nende preparaate kõiki omadusi, eriti nende koostist, farmakoloogilisi omadusi, kasutusviisi, levitamise ulatust, tarbijate teadlikkust nende kohta ja nende kasutamisega kaasnevaid ohte. Vitamiinipreparaadi või mineraalaineid sisaldava preparaadi ravimina liigitamine üksnes selles sisalduva aine soovitatud päevadoosi alusel ei vasta täielikult iga preparaadi farmakoloogiliste omaduste alusel liigitamise nõuetele. Kuigi on tõsi, et vitamiinide ja mineraalainete kontsentratsioonitase, alates millest preparaate ravimitena liigitatakse, varieerub sõltuvalt konkreetsest vitamiinist või mineraalainest, ei tähenda see tingimata seda, et iga preparaat, mis sisaldab neid aineid soovituslikku päevadoosi ületavas või kolmekordses koguses, kuulub ravimi mõiste alla direktiivi 65/65³ tähenduses.

³ Nõukogu 26. jaanuari 1965. aasta direktiiv 65/65/EMÜ, mis käsitleb ravimpreparaatidega seotud ning õigus- ja haldusnormidega kehtestatud sätete ühtlustamist (EÜT 1965, L 22, lk 369).

Eeltoodu põhjal leidis Euroopa Kohus, et vaidlusalune tava takistab kaubavahetust, kuna preparaate, mis on teises liikmesriigis seaduslikult toidulisanditena turustatud või toodetud, ei saa turustada Saksamaal ja Austrias seni, kui nad on läbinud ravimite müügilubade väljastamiskorra. Sellist takistamist ei saa õigustada EÜ artikli 30 alusel. Kuigi kõnealune säte annab liikmesriikidele teatud kaalutusõiguse rahvatervise kaitsega seoses, peavad kohaldatavad vahendid olema proportsionaalsed taotletava eesmärgiga, mida ei ole võimalik saavutada ühendusesisese kaubanduse suhtes vähempiiravate vahenditega. Seejuures nentis Euroopa Kohus, et vaidlusaluse tava süstemaatilise tõttu ei saa tuvastada ja hinnata rahvatervisele avalduvat tegelikku ohtu, mis nõuab vitamiinide ja mineraalainete lisamise mõju väljaselgitamiseks üksikasjaliku analüüsi läbiviimist juhtumite kaupa. Seetõttu on ravimi müügiluba nõutav ka preparaadi puhul, mis rahvatervist tegelikult ei ohusta. Nendel kaalutlustel otsustas Euroopa Kohus, et Saksamaa ja Austria on rikkunud EÜ artiklist 28 tulenevaid kohustusi.

Kahes eraldiseisvas kohtuasjas – kohtuasi komisjon v. Saksamaa (Euroopa Kohtu 14. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-463/01, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja kohtuasi Radlberger Getränke ja S. Spitz (Euroopa Kohtu 14. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-309/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – paluti Euroopa Kohtul otsustada, kas ühenduse eeskirjade järgi on lubatavad Saksamaal vastuvõetud meetmed, mille eesmärk oli joogipakenditest põhjustatud keskkonnaprobleemide kõrvaldamine. Üldiselt kohaldatakse nimetatud liikmesriigis ühekorrapakendites jookide tootjate ja turustajate suhtes tagatisraha võtmise ja pakendite tagasivõtmise kohustust. Samas saavad nad seda kohustust täita üldises kogumissüsteemis osalemise teel. Nad kaotavad selle võimaluse, kui Saksamaal turuleviidud korduskasutuspakendis jookide osakaal on kahe järjestikuse aasta jooksul langenud alla teatava protsendi.

Kohtuasi C-463/01 käsitleb komisjoni poolt Saksamaa vastu esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi. Asutamislepingute järelevalvaja seisukoha järgi kujutavad eespool mainitud sätted endast kaubanduse tõkkeid. Mineraalveetootjad, kes kõik on ühenduse direktiivi kohaselt kohustatud villima allikal, peavad taluma erilist koormust, kui nende asukoht on teises liikmesriigis.

Kohtuasjas C-309/02 eelotsusetaotluse kohta tehtud otsus puudutas põhimõtteliselt sarnast probleemi. Austria äriühingud Radlberger ja Spitz ekspordivad Saksamaale karastusjooke ning on ühinenud üldise jäätmekogumissüsteemiga „Der Grüne Punkt”. Need kaks ettevõtjat esitasid Verwaltungsgericht Stuttgart’ile kaebuse, väites, et Saksamaa korduskasutuspakendite kvoodisüsteem ning sellega seotud kohustused on vastuolus direktiiviga 94/62⁴ ja kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätetega. Saksamaa kohus otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused.

Kuna direktiiv 94/62 ei ühtlusta täielikult siseriiklike süsteeme pakendite korduskasutamiseks, võib Euroopa Kohtu hinnangul Saksa õigusnorme hinnata kaupade vaba liikumist käsitlevate asutamislepingu sätete alusel.

Kuigi neid siseriiklike norme kohaldatakse vahet tegemata, ei mõjuta need Saksamaal toodetud jookide ja teistest liikmesriikidest pärit jookide turustamist ühesuguselt. Üldiselt

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 1994. aasta direktiiv 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (EÜT 1994, L 365, lk 10).

pakendikogumissüsteemilt üleminek tagatisraha ja individuaalse tagasivõtmise süsteemile toob üldiselt kõikide tootjate jaoks kaasa lisakulusid. Siiski kasutavad väljaspool Saksamaad asuvad tootjad palju rohkem ühekorrapakendeid kui Saksa tootjad. Seega on need meetmed seda laadi, et takistavad teistest liikmesriikidest pärit vee turustamist.

Keskkonnakaitsega seotud põhjenduste kohta märgib Euroopa Kohus, et tagatisraha võtmise ja individuaalse tagasivõtmise süsteemi sisseseadmine aitab parandada pakendijäätmete taaskasutamist ja aitab kaasa jäätmete vähendamisele looduskeskkonnas. Võimalik üleminek kohustusliku tagatisraha võtmise süsteemile aitab pealegi kaasa jäätmete vähendamisele, julgustades ettevõtjaid kasutama korduskasutuspakendeid. Niisiis on siseriiklikud õigusnormid vajalikud taotletavate eesmärkide saavutamiseks.

Samas peab õigusakt, mis seab tagatisraha ja individuaalse tagasivõtmise süsteemi sisseseadmise sõltuvusse korduskasutuspakendite osakaalust, olema siiski proportsionaalne. See on nii üksnes juhul, kui muutustega kohanemiseks jäetakse mõistlik üleminekuaeg, mis tagab, et kõik asjaomased tootjad ja turustajad saavad toimivas süsteemis tegelikult osaleda.

Kohtuasjas C-309/02 otsustas Euroopa Kohus, et selle nõude täitmise peab kindlaks tegema siseriiklik kohus.

Kohtuasjas C-463/01 märkis Euroopa Kohus seoses mineraalvee allikal villimise kohustusega, et siseriiklikud õigusnormid ei ole kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuna ametiasutuste poolt lubatud üleminekuaeg oli ainult kuus kuud.

3.4. Töötajate vaba liikumise valdkonnas väärivad erilist tähelepanu neli Euroopa Kohtule eelotsuse saamiseks esitatud kohtuasja. Esimene nendest – kohtuasi Collins (Euroopa Kohtu 23. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-138/02, EKL 2004, lk I-2703) – puudutas Ühendkuningriigi kohtus pooleliolevat vaidlust. Nimetatud liikmesriigis on töötajatele ettenähtud „töötaja toetuse” maksmine sõltuv alalise elukoha tingimusest või tingimusest, et isik on töötaja määruse nr 1612/68⁵ tähenduses või vastavalt direktiivile 68/360 Ühendkuningriigis elamisõigust omav isik. Brian Francis Collins sündis Ameerika Ühendriikides ning tal on Ameerika ja liri topeltkodakondsus. Olles 1978. aastal viibinud oma õpingute raames ühe semestri Ühendkuningriigis ning 1980. ja 1981. aastal töötanud 10 kuud osalise tööajaga ja juhutööd tehes baarides ja müügisektoris, pöördus ta 1998. aastal sinna töötamise eesmärgil tagasi. Ta taotles töötaja toetust, mille maksmisest talle keelduti põhjusel, et ta ei ole Ühendkuningriigi alaline elanik ega määruse nr 1612/68 tähenduses töötaja ning tal ei ole õigust direktiivi 68/360⁶ kohaselt selles riigis elada. Sellega seoses esitati Euroopa Kohtule kolm eelotsuse küsimust: neist kaks esimest käsitlesid vastavalt määrust ja direktiivi, samas kui kolmandas küsiti üldisemalt, kas võib olla mõni ühenduse õiguse säte või põhimõte, mis toetaks asjaomase isiku nõudeid.

⁵ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT 1968, L 257, lk 2).

⁶ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta direktiiv 68/360/EMÜ liikmesriikide töötajate ja nende perekondade liikumis- ja elamispiirangute kaotamise kohta ühenduse piires (EÜT 1968, L 257, lk 13).

Küsimuse osas, kas Collins on töötaja määruse nr 1612/68 tähenduses, leidis Euroopa Kohus, et kuna tema viimasest tööalasest tegevusest Ühendkuningriigis on möödunud 17 aastat, ei ole ta selles liikmesriigis tööturuga piisavalt tihedalt seotud. Collins'i olukord on võrreldav mistahes isiku omaga, kes otsib oma esimest töökohta. Kohus tõi esile, et sellega seoses tuleb eristada isikuid, kes otsivad töökohta vastuvõtvast liikmesriigis, ilma et nad oleksid varem seal töötanud, isikutest, kes on juba selles liikmesriigis tööturule sisenenud. Kui esimesena nimetatud saavad võrdse kohtlemise põhimõttest kasu üksnes töö saamise osas, saavad teised määruse nr 1612/68 artikli 7 lõike 2 alusel taotleda samu sotsiaal- ja maksusoodustusi, mis selle riigi kodanikest töötajad. Euroopa Kohus jäi antud asjas arvamusele, et Collins ei ole töötaja selles tähenduses, kus see mõiste hõlmab isikuid, kes on juba tööturule sisenenud. Kuna määrus nr 1612/68 ei kasuta mõistet „töötaja” ühetaoliselt, leidis Euroopa Kohus, et siseriikliku kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas Ühendkuningriigi õigusakt viitas just nimelt sellele tähendusele.

Direktiivi 68/360 osas märkis Euroopa Kohus esmalt, et asutamislepingus sätestatakse liikmesriikide kodanikele, kes otsivad tööd teises liikmesriigis, õigus elada vastava riigi territooriumil, mida võidakse ajaliselt piirata. Direktiivis 68/360 ettenähtud liikmesriigi territooriumil elamise õigus on tagatud kodanikele, kes selles liikmesriigis juba töötavad. Collins ei olnud sellises olukorras ja seetõttu ei saanud ta kõnealusele direktiivile viidata.

Lõpetuseks analüüsis Euroopa Kohus Ühendkuningriigi õigusakte seonduvalt võrdse kohtlemise põhiprintsiibiga. Liikmesriigi kodanikud, kes otsivad tööd teises liikmesriigis, kuuluvad Euroopa Kohtu arvates EÜ asutamislepingu artikli 48 kohaldamisalasse ja seetõttu saavad nad kasu artikli 48 lõikes 2 sätestatud õigusest võrdsele kohtlemisele. Kas selline õigus võrdsele kohtlemisele laieneb ka rahalistele hüvitistele, nagu töötaja toetus? Põhimõtteliselt peaks vastus eitav olema, kui võtta arvesse Euroopa Kohtu eespool osutatud kohtupraktikat, mille kohaselt võrdne kohtlemine sotsiaalsete ja rahaliste hüvitiste osas laieneb ainult neile isikutele, kes on juba tööturule sisenenud, samas kui teised saavad sellest kasu üksnes töö saamisega seonduvalt. Euroopa Kohus võttis sellele vaatamata seisukoha, et liidu kodakondsuse sisseviimist ja liidu kodanike suhtes kehtiva võrdse kohtlemise õiguse kohta kohtupraktikas antud tõlgendusi silmas pidades, ei ole enam võimalik võrdse kohtlemise põhimõtet kehtestava EÜ asutamislepingu artikli 48 lõike 2 kohaldamisalast välja arvata liikmesriigi tööturul töö saamist soodustavad rahalised hüvitised. Käesolevas asjas on Ühendkuningriigi õigusaktiga kehtestatud alalise elukoha tingimus viimase kodanike poolt kergemini täidetav. Seda saab õigustada ainult objektiivsete asjaoludega, mis ei sõltu asjaomaste isikute kodakondsusest ja on proportsionaalsed siseriikliku õigusakti õigustatud eesmärgiga. Euroopa Kohus märgib, et siseriiklik seadusandja oli õigustatud tagama, et toetuse taotleja ja tööturu vahel on tegelik seos, pidades eelkõige silmas, et asjaomane isik on tegelikult mõistliku aja jooksul tööd otsinud. Proportsionaalsuse tagamiseks ei tohi selleks nõutav elamisperiood ületada ajavahemikku, mis on riiklikele ametiasutustele vajalik tegemaks kindlaks, kas asjaomane isik otsib tegelikult tööd.

Teine kohtuasi – kohtuasi Trojani (Euroopa Kohtu 7. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-456/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – puudutas elatusvahenditeta Prantsuse kodanikku, kes majutati Brüsselis asuvasse Päästearmee ühiselamusse, kus ta ülalpidamise ja mõningase taskuraha eest tegi personaalse sotsiaal- ja kutsealase reintegratsiooni programmi raames umbes 30 tundi nädalas mitmesuguseid töid. Kas tal on EÜ artiklite 39, 43 või 49 kohaselt õigus nõuda elamisõigust

vastavalt kas töötajana, füüsilisest isikust ettevõtjana või teenuseid osutava või saava isikuna? Kui tal sellist õigust ei ole, kas ta saaks elamisõigust nõuda vahetult EÜ artikli 18 alusel üksnes seetõttu, et ta on liidu kodanik?

Tribunal du travail de Bruxelles pöördus Euroopa Kohtu poole just elamisõiguse küsimuses, kuigi kohtuasi esitati tema menetlusse pärast seda, kui Centre public d'aide sociale (CPAS) de Bruxelles keeldus asjaomasele isikule toimetulekutoetust (*minimex*) määramast.

Õiguse suhtes elada vastava riigi territooriumil töötajana juhtis Euroopa Kohus kõigepealt tähelepanu mõistele „töötaja” ühenduses kasutatavas tähenduses. Töösuhte oluline tunnus seisneb selles, et üks isik teeb kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul teise isiku kasuks ja viimase kontrolli all tööd, mille eest makstakse talle töötasu. Ei siseriiklikust õigusest tulenev töösuhte õiguslik omapära ega ka asjaomase isiku tootlikkuse tase, töötasu maksmise vahendite päritolu või piiratud töötasu summa saa avaldada oma mõju. Euroopa Kohus leidis, et antud juhul on kõik tasuliseks töösuhteks vajalikud tingimused, st alluvussuhe ja töötasu maksmine, olemas: asjaomasele isikule Päästearmee poolt natuuras ja sularahas makstud summad kujutasid endast vastutasu tema poolt kõnesoleva ühiselamu kasuks ja viimase kontrolli tehtud töö eest. Siiski tuleb veel kindlaks teha, kas tehtav töö oli tegelik ja tulemuslik või vastupidi, niivõrd vähetähtis, et seda võib pidada vaid marginaalse ja kõrvalise tähendusega tegevuseks, mille puhul ei saa isikut töötajaks lugeda. Euroopa Kohus jättis sellega seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnata, kas tehtav töö oli tegelik ja tulemuslik, kuid andis samas viimasele juhiseid, mille kohaselt tuli siseriiklikul kohtul eelkõige välja selgitada, kas tehtavat tööd saab tavapärastel käsitleda tööturu ühe osana, olles võtnud arvesse ühiselamu staatust ja tegevust, sotsiaalse reintegratsiooni programmi sisu ning tehtava töö olemust ja sooritamist.

Euroopa Kohus lükkas tagasi ka argumendi asutamisõigust käsitlevate sätete kohaldamise võimalikkuse kohta, kuna asjas oli kindlaks tehtud, et tegemist on palgatööga, ja lükkas tagasi ka teenuste osutamise sätete kohaldamise võimalikkuse, mis välistavad igasuguse alalise või vähemalt ajaliselt piiramata tegevuse.

Seoses EÜ artiklis 18 ettenähtud õigusega elada liidu kodanikuna liikmesriigi territooriumil, märkis kohus, et see säte on vahetult kohaldatav, kuid ütles kohe samas, et õigus sellele toetuda ei ole tingimusteta: see võib sõltuda piirangutest ja tingimustest, sh direktiivi 90/364⁷ artiklist 1, mis annab liikmesriikidele õiguse keelduda liidu kodanikele elamisloa andmisest, kui neil puuduvad piisavad elatusvahendid. Kõnealuseid piiranguid ja tingimusi tuleb siiski kohaldada kooskõlas ühenduse õigusega ja eriti proportsionaalsuse põhimõtet arvestades. Kohus leidis käesolevas asjas, et elatusvahendite puudumine sundis asjaomast isikut taotlema *minimex*'i, mis olemasoleva faktina õigustab direktiivi 90/364 kohaldamist ja välistab võimaluse toetuda EÜ artiklile 18.

Samas sedastas Euroopa Kohus, et Trojanil on elamisluba. Kohus rõhutas omal algatusel, et seoses sotsiaaltoetusega nagu *minimex*, on Trojanil võimalik toetuda EÜ artiklile 12, et tagada Belgia kodanikega võrdne kohtlemine.

Kolmas kohtuasi – kohtuasi Baldinger (Euroopa Kohtu 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-386/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – puudutas 2000.

⁷ Nõukogu 28. juuni 1990. aasta direktiiv 90/364/EMÜ elamisõiguse kohta (EÜT 1990, L 180, lk 26).

aastal vastu võetud Austria seadust sõjavangidele hüvitise maksmise kohta, milles nähakse ette igakuise hüvitise maksmine endistele sõjavangidele, kuid mille lisatingimuseks on see, et hüvitise saajal on Austria kodakondsus. Euroopa Kohtule esitati eelotsuse küsimus selle kohta, kas selline õigusakt on kooskõlas töötajate vaba liikumist käsitlevate sätetega. Käesolevas asjas keelduti kõnealuse hüvitise maksmisest ühele endisele Austria kodanikule, kes oli aastatel 1945–1947 NSVL-s sõjavang, kuid kes sai 1967. aastal Rootsi kodakondsuse ning kaotas seetõttu Austria kodakondsuse.

Euroopa Kohus analüüsis kõnealust õigusakti, võttes järgemööda aluseks määruse nr 1408/71⁸, määruse nr 1612/68⁹ ja EÜ artikli 39 lõike 2.

Määruse nr 1408/71 osas märkis Euroopa Kohus, et kõnealune toetus ei kuulu selle kohaldamisalasse, kuna määruse artikli 4 lõikes 4 sätestatu kohaselt ei kohaldata seda määrust „sõja või selle tagajärgede ohvrite hüvitisskeemide suhtes”. Kohus asus seisukohale, et kõnealust toetust makstakse endistele sõjavangidele, kes tõendavad oma pikka sõjavangis viibimist, riikliku tunnustusena nende poolt läbielatud kannatuste eest, ning seega makstakse seda kui vastutasu riigile osutatud teenete eest.

Euroopa Kohus esitas identsed põhjendused määrust nr 1612/68 käsitledes: kõnealune toetus ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, kuna see toetus ei ole võrreldav liikmesriigi töötajatele esmajoonelise töötaja või alalise elaniku staatuse alusel määratava toetusega ning ei vasta seetõttu nimetatud määruse artikli 7 lõikes 2 sätestatud „sotsiaalsete soodustuste” peamistele tunnusoontele.

Lõpuks jõuab Euroopa Kohus sama järelduseni ka EÜ artikli 39 lõike 2 alusel, mis hõlmab tööhõivetingimusi, töö tasustamist ja muid töötingimusi. Kohtu arvamuse järgi ei saa seda sätet laiendada hüvitistele, mis on seotud kodanike poolt nende oma riigi teenimisega sõjaajal ja mille esmane eesmärk on tagada nimetatud isikutele tasu nende kannatuste eest, mida nad pidid oma riigi eest läbi elama.

Neljas kohtuasi – kohtuasi Merida (Euroopa Kohtu 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-400/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – tulenes ühest Saksa kohtus menetluses olevast kohtuasjast. Saksamaal nähakse riigi territooriumil olevatele välisrelvajõudude tsiviiltöötajatele kohaldatavas kollektiivlepingus muu hulgas ette Saksa riigi poolt nendele töötajatele töölepingu lõpetamise korral „ajutise lisatoetuse” maksmine. Prantsusmaal elav Merida, kes töötas kuni 1999. aastani Baden-Badenis paiknevates Prantsuse relvajõududes, sai seda toetust alates sellest ajast. Kuid toetuse arvutamise meetodika ajendas teda esitama hagi Saksa riigi vastu. Kõnealust toetust arvutati töötasu alusel, millest siiski oli Saksamaal kohaldatav maks fiktiivselt maha arvatud, seda isegi siis, kui – nagu Merida puhul – töötasu kuulub kahe riigi vahelise topeltnmaksustamise vältimise lepingu kohaselt maksustamisele elukohariigi järgselt, milleks antud juhul on Prantsusmaa. Saksamaa Bundesarbeitsgericht pöördus Euroopa Kohtu poole küsimusega, kas vaidlustatud arvutusmeetod on kooskõlas EÜ artikliga 39.

⁸ Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, mida on muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1).

⁹ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT 1968, L 257, lk 2).

EÜ asutamislepingu osutatud artiklile lisaks toetus Euroopa Kohus esitatud küsimusele vastamiseks määruse nr 1612/68¹⁰ artikli 7 lõikes 4 sätestatud diskrimineerimise keelule. Pärast seda, kui Euroopa Kohus oli meelde tuletanud, et kui see ei ole objektiivselt õigustatud või kavandatava eesmärgi suhtes proportsionaalne, on siseriiklik säte otsestelt diskrimineeriv, kui ta võib oma olemuselt mõjutada võõrtöölisi oma riigi töötajatega võrreldes rohkem ja järelikult panna võõrtöölisi ilmselt ebasoodsamasse olukorda, märkis kohus edasi, et antud kohtuasjas fiktiivne Saksamaal kohaldatava maksu mahaarvamine selleks, et välja selgitada alussumma ajutise lisatoetuse suuruse määramiseks, paneb piirialatöötajad nagu Merida ebasoodsasse olukorda. Kuigi selle arvutamise meetodi rakendamisega oli tagatud see, et Saksamaa elanikud saavad esimesel aastal pärast töölepingu lõppemist töösuhtes oleva töötajaga samaväärse sissetuleku, ei kehtinud see Prantsuse elanike suhtes, kelle toetus sarnaselt nende töötasuga oli maksustatav Prantsusmaal.

Selleks, et siiski põhjendada vaidlustatud arvutusmeetodi rakendamise viisi piirialatöötajate suhtes, tõi Saksamaa valitsus põhjendustena välja haldamise lihtsustamise ja finantskulude piiramise. Euroopa Kohus lükkas need vastuväited kindlalt tagasi, kuna need ei saa mingil juhul õigustada EÜ asutamislepingust tulenevate kohustuste mittejärgmist.

3.5. Teenuste osutamise vabadus oli kõne all kohtuasjas Omega (Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-36/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Saksa õiguse alusel asutatud äriühing Omega käitis Bonnis (Saksamaa) seadet spordiala („laser-sport“) harrastamiseks, mis oli inspireeritud filmist „Tähtede sõda“ ja milleks kasutati kaasaegset lasertehnikat. See seade koosnes automaatrelvaga sarnanevatest laserrelvadest ning laskeradade seintel või mängijate vestidel olevatest laserkiire sensoritest. Pidades meelelahutuslikke mängu, kus matkitakse tapmist inimväärikust riivavaks ja seega avalikule korrale ohtlikuks, andis politsei määruse, millega keelas äriühingul inimsihtmärkide pihta sihtimiseks mõeldud vahendite käitamise. Pärast Omega halduskaebuse rahuldamata jätmist ja politsei osutatud haldusmeetme vastu esitatud apellatsioonkaebusi, esitas Omega Bundesverwaltungsgericht'ile revisjonikaebuse.

Oma kaebuse toetuseks väitis ta muu hulgas, et vaidlustatud määrus rikub EÜ artiklis 49 ettenähtud teenuste osutamise vabadust, kuivõrd kõnealuses seadmes kasutatava varustuse ja tehnika tarnijaks on Suurbritannia äriühing. Bundesverwaltungsgericht sedastas, et kuigi ärieesmärgil „tapmismängu“ korraldamine kujutab endast tõepoolest alama astme kohtu otsuse kohaselt rünnet inimväärikuse vastu, mis on Saksamaa põhiseaduse kohaselt keelatud, kahjustab selle keelustamine siiski EÜ artiklis 49 ettenähtud teenuste osutamise vabadust. Niisiis otsustas ta esitada Euroopa Kohtule EÜ artikli 234 alusel küsimuse, kas muu hulgas on EÜ artikliga 49 kooskõlas keelata majandustegevus seetõttu, et see on vastuolus siseriiklikus põhiseaduses olevate põhiväärtustega.

Sellega seoses tõdes Euroopa Kohus, et vaidlustatud määrus, millega keelati Omegal kasutada oma mänguseadmes Ühendkuningriigi äriühingu poolt väljatöötatud ja viimase poolt Ühendkuningriigis eelkõige frantsiisilepingu alusel seaduslikult turustatavat mudelit, mõjutab EÜ artikli 49 alusel teise liikmesriigi teenuseosutajatele ja tarbijatele tagatud teenuste osutamise vabadust. Samas märkis kohus veel, et kuna nii ühendus kui ka

¹⁰ Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT 1968, L 257, lk 2).

liikmesriigid peavad põhiõigustest kinni pidama, on nende õiguste kaitse õigustatud huvi, mille tõttu võib ühenduse õigusest tulenevate kohustuste, isegi sellise EÜ asutamislepinguga tagatud põhivabaduse, nagu teenuste osutamise vabadus, põhimõtteline piiramine olla õigustatud. Teenuste osutamise vabadust piiravaid meetmeid saab avaliku korra kaalutlustega siiski põhjendada ainult siis, kui need meetmed on vajalikud huvide kaitseks, mille tagamine on meetmete eesmärk ja ainult niivõrd, kuivõrd eesmärki ei saa saavutada vähem piirava meetmega. Sellele vaatamata rõhutab kohus, et vastuvõetud sätete vajalikkust ja proportsionaalsust ei saa välistada üksnes põhjendusel, et liikmesriigis on kasutusel teise liikmesriigi omast erinev kaitsekord. Teisi sõnu võib Saksamaa keelata Ühendkuningriigi poolt lubatu, kui on tuvastatav keelustamiseks kohaldatava meetme vajalikkus ja proportsionaalsus, millega on Euroopa Kohtu arvates käesolevas asjas tegemist. Ühelt poolt on keeld korraldada ärieesmärgil selliseid meelelahutuslikke mängu, milles matkitakse vägivallaakte inimeste suhtes, eriti inimeste tapmist, vastavuses inimväärikuse kaitse tasemega, mida Saksamaa Liitvabariigis on põhiseadusega soovitud tagada. Teisalt keelates ainult sellise lasermängu versiooni, milles inimeste pihta tulistatakse, ei ole vaidlustatud määrus ulatuslikum, kui on vajalik soovitud eesmärgi saavutamiseks. Nendel põhjustel leiab kohus, et seda määrust ei saa pidada meetmeks, mis põhjendamatult piirab teenuste osutamise vabadust.

3.6. Kapitali vaba liikumise valdkonnas tuleb mainida kohtuasja Manninen (Euroopa Kohtu 7. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-319/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), milles käsitleti Soome seadust dividendide maksustamise kohta. Osutatud õigusakti kohaselt saab siseriikliku äriühingu aktsionär lisaks dividendidele maksukrediiti proportsionaalselt ettevõtja makstud tulumaksuga. Seda maksukrediiti kompenseeritakse dividendidelt võetavatest maksudest, nii et tegelikkuses ei pea aktsionär dividendide pealt tulumaksu maksma. Seevastu maksukrediidi kohaldamise õigus on välistatud juhul, kui on tegemist teise liikmesriigi äriühinguga.

Kõnesolev süsteem, mis lõpptulemusena viib selleni, et aktsionärile makstavaid dividende enam ei maksustata, ei jätnud Euroopa Kohtule kahtlustki, et tegemist on EÜ artikli 56 tähenduses kapitali vaba liikumise piiramisega, kuna seda rakendati ainult Soome äriühingute poolt makstavate dividendide suhtes, kuigi, nagu kohus mainis, kuulub otsene maksustamine liikmesriikide pädevusse. See süsteem paneb halvemasse olukorda isikud, kes saavad dividende teise liikmesriigi äriühingult, millega kaotatakse huvi nendesse äriühingutesse investeerimiseks ning seeläbi omab nimetatud äriühingute suhtes piiravat mõju seoses sellega, et see takistab neil koguda oma kapitali Soomest. Kohus lükkas tagasi argumendi nimetatud piirangu võimaliku õigustamise kohta EÜ artikli 58 lõike 1 punkti a alusel, mis lubab maksumaksjate erinevat kohtlemist nende kapitali investeerimise koha põhjal. Kohus märkis, et kõnealust erandit peab tõlgendama kitsalt ja selle kohaldamine on piiratud artikli 58 lõike 3 alusel, mis osutab suvalisele diskrimineerimisele ja varjatud piirangutele. Selleks et erinevat kohtlemist saaks pidada EÜ artikli 58 lõike 1 kohaselt lubatud ebavõrdseks kohtlemiseks, aga mitte EÜ artikli 58 lõikes 3 keelatud suvaliseks diskrimineerimiseks, peab erinev kohtlemine hõlmama olukordi, mis ei ole objektiivselt võrreldavad, või saab erinevat kohtlemist õigustada üldisest huvist lähtuvate kaalukate põhjustega, milleks on vajadus kaitsta maksusüsteemi terviklikkust. Peale selle peab ta olema kooskõlas ka proportsionaalsuse põhimõttega.

Esmalt lükkas Euroopa Kohus tagasi argumendi olukordade võrreldamatuse kohta. Pidades silmas Soome maksuseaduse eesmärki – vältida sellise kasumi topelt-

maksustamist ettevõtte tulumaksu ja üksikisiku tulumaksuga, mida jaotab äriühing, kuhu on paigutatud investeeering –, on üksnes Soomes maksukohustuslasteks olevad aktsionärid võrreldavas olukorras, olenemata sellest, kas neile maksab dividende siseriiklik äriühing või teise liikmesriigi äriühing, kuivõrd neil kahel juhtumil võivad dividendid, jättes kõrvale maksukrediidi, kuuluda topeltmaksustamisele.

Kõnealuste õigusnormide toetuseks märkusi esitanud valitsused – käesolevas asjas Soome valitsus, kuid ka Prantsuse ja Ühendkuningriigi valitsus – osutasid samuti vajadusele tagada siseriikliku maksusüsteemi terviklikkus. Kuna Euroopa Kohus oli seda sisuliselt oma kohtuasjas Bachmann (Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1992. aasta otsus kohtuasjas C-204/90, EKL 1992, lk I-249) ja kohtuasjas komisjon v. Belgia (Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1992. aasta otsus kohtuasjas C-300/90, EKL 1992, lk I-305) juba aktsepteerinud kui potentsiaalset õigustust asutamislepinguga tagatud põhivabaduste piiramiseks, on sellele kontseptsioonile mitmel korral toetutud, kuid siamaani tulemusteta. Kohtuasjas Manninen tehtud otsus andis Euroopa Kohtule uuesti võimaluse selgitada, et niisugusel õigustamisel põhineva argumendi õnnestumiseks peab olema vahetu seos asjaomase maksusoodustuse ja selle soodustuse kompenseerimise vahel asjakohase maksu mahaarvamise. Seda argumenti tuleb hinnata ka kõnealuste maksualaste õigusnormidega taotletavaid eesmärges arvestades. Käesolevas asjas on seaduse eesmärk vältida topeltmaksustamist; kuigi maksusoodustuse (maksukrediit) ja kompenseeriva maksu mahaarvamise (Soome äriühingu poolt makstav ettevõtte tulumaks) vahel on tõepoolest seos, ei ole see seadus vajalik maksusüsteemi ühtsuse säilitamiseks. Kohus leidis, et teise liikmesriigi äriühingu aktsionärile maksukrediidi andmine, mis vastab selle äriühingu poolt samas liikmesriigis makstavale ettevõtte tulumaksule, on vähem piirav meede, mis samas ei ohusta maksusüsteemi terviklikkust.

Kohus jätkas, et antud asjaoludel on kohane arvestada aktsionärile, kes sai dividende teises riigis asuvalt äriühingult, antava maksukrediidi arvutamisel selle äriühingu poolt teises liikmesriigis tegelikult makstud maksu. Tegelikult makstud maksu kindlaksmääramisega seotud võimalikud raskused ei saa sellisel juhul õigustada kapitali vaba liikumise takistamist, mis tuleneb Soome seadusest.

3.7. Konkurentsieeskirjade osas väärivad tähelepanu üheksa kohtuasja, sh neli liidetud kohtuasja.

Liidetud kohtuasjades AOK-Bundesverband jt (16. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjades C-264/01, C-306/01, C-354/01 ja C-355/01, EKL 2004, lk I-2493) esitasid Oberlandesgericht Düsseldorf ja Bundesgerichtshof Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust EÜ artiklite 81, 82 ja 86 tõlgendamiseks seoses vaidlustega haigekassade liitude ja ravimiettevõtjate vahel, mille esemeks oli riiklikus ravikindlustussüsteemis puudujäägi kõrvaldamiseks Saksa seadusandja kehtestatud kindel ülemmäär, milleni haigekassad ravimi- ja hooldusvahendite kuludes osalevad.

Oberlandesgericht Düsseldorf ja Bundesgerichtshof küsisid sisuliselt Euroopa Kohtult, kas EÜ asutamislepingus ettenähtud konkurentsieeskirjadega on vastuolus haigekassa gruppide, nagu haigekassade liidud, poolt summade kindla ülemmäära kehtestamine, mis vastavad haigekassa poolt hüvitatavate ravimite hindade ülemmäärale. Jaatava vastuse korral küsis Bundesgerichtshof lisaks, kas nende gruppide suhtes saab kohaldada

ühelt poolt kahju tekitava teguri kõrvaldamise kohustust ja teiselt poolt summade kindla ülempiiri kehtestamisega põhjustatud kahju hüvitamist.

Euroopa Kohus kordas sellega seoses oma „Poucet ja Pistre” kohtupraktikas esitatud arvamust, et ühenduse konkurentsioiguses ei hõlma ettevõtja mõiste asutusi, kelle ülesandeks on riikliku ravikindlustuse ja vanaduspensioni kindlustuskeemide haldamine, kes taotlevad üksnes sotsiaalset eesmärki ega ole seotud majandustegevusega. Kohus võttis seisukoha, et kirjeldatud olukorraga on tegemist haigekassade puhul, kes hoolimata sellest, et seadusandja on andnud neile teatavas ulatuses vabadust maksemäärade kehtestamiseks aruka haldamise edendamiseks, on seaduse alusel kohustatud maksma oma liikmetele sisuliselt samasuguseid kohustuslikke hüvitisi, mis ei sõltu makse suurusest. Niisiis otsustas Euroopa Kohus kõnealustes kohtuasjades, et „summade kindla ülemmäära kehtestamisel täidavad haigekassad üksnes neile seadusega pandud Saksamaa sotsiaalkindlustussüsteemi haldamise ülesannet ning nad ei ole majandustegevusega seotud ettevõtjad” (punkt 64). Järelikult ei ole EÜ artiklid 81 ja 82 selliste meetmete suhtes kohaldatavad.

Kohtuasjas IMS Health (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-418/01, EKL 2004, lk I-5039) esitas Landgericht Frankfurt am Main Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse EÜ artikli 82 tõlgendamiseks seoses kahe ravimi- ja tervishoiusektorit haaravate turu-uuringutega tegeleva äriühingu vahelise vaidlusega, kus üks pool taotles õigust kasutada teise poole väljatöötatud ühiksüsteemi ravimite kohalikku läbimüüki puudutavate andmete kogumiseks Saksamaal.

Kuna Landgericht Frankfurt am Main oli seisukohal, et üks ettevõtja ei saa kasutada õigust keelata oma teose mis tahes ebaseaduslikku kasutamist, kui ta tegutseb EÜ artikli 82 tähenduses kuritarvitaval viisil, keeldudes andmast teisele ettevõtjale luba mõistlikel tingimustel, esitas ta Euroopa Kohtule kolm küsimust asutamislepingu osutatud sätte tõlgendamiseks.

Kõigepealt asus Euroopa Kohus seisukohale, et „selgitamaks, kas valitsevat seisundit omava ettevõtja keeldumine andmast luba talle kuuluva intellektuaalomandiõigusega kaitstud ühiksüsteemi kasutamiseks on kuritarvitav, tuleb võtta asjaoludena arvesse kasutajate osalemismäära selle struktuuri väljatöötamisel ning potentsiaalsete kasutajate kantavaid kulusi alternatiivse struktuuri alusel esitatud ravimite kohalikku läbimüüki käsitlevate uuringute ostmiseks, et teha kindlaks, kas kaitstud struktuur on sellist liiki uuringute turustamiseks hädavajalik” (punkt 30). Teiseks, osutades „Magill” kohtupraktikale, leidis Euroopa Kohus, et „ettevõtja, kes omab valitsevat seisundit ja kellele kuulub intellektuaalomandiõigus ühiksüsteemile, mis on liikmesriigis ravimite kohalikku läbimüüki käsitlevate uuringute esitamiseks hädavajalik, keeldumine anda luba selle struktuuri kasutamiseks teisele ettevõtjale, kes soovib samuti neid andmeid samas liikmesriigis koguda, kujutab endast EÜ artikli 82 mõttes valitseva seisundi kuritarvitamist, kui on täidetud järgmised tingimused: luba taotleb ettevõtja kavatseb pakkuda turul, kus kõnealuseid andmeid kogutakse, uusi kaupu või teenuseid, mida intellektuaalomandi valdaja ei paku ja mille järele on potentsiaalsete tarbijate poolt nõudmine; keeldumine ei ole põhjendatud objektiivsete kaalutlustega; keeldumine tagab intellektuaalomandi valdajale turu ravimite läbimüüki käsitlevate andmete kogumiseks asjaomases liikmesriigis, välistades sellel turul igasuguse konkurentsi” (punkt 52).

Ülejäänud neli tähelepanuväärivat kohtuasja konkurentsieeskirjade osas puudutavad riigiabi.

Kohtuasjas Itaalia v. komisjon (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-372/97, EKL 2004, lk I-3679) tegi Euroopa Kohus otsuse Itaalia Vabariigi esitatud hagiavalduse alusel, milles viimane taotles komisjoni 30. juuli 1997. aasta otsuse 98/182/EÜ osalist tühistamist, milles leiti, et Friuli-Venezia Giulia maakonna poolt aastatel 1981–1995 sama maakonna autoveoettevõtjatele antud abi on osaliselt ühisturuga kokkusobimatu ja nõuti selle osalist tagasimaksmist. Friuli-Venezia Giulia maakond võttis järjestikku vastu kaks sisuliselt identset seadust, millest üks asendas teise, mis käsitlesid meetmeid maakonnale olulise transpordi ning rendi või tasu eest teostatava kaupade autoveo edendamiseks ja arendamiseks. Nimetatud seadustes nähti ette kolm meetet selles sektoris tegutsevate ja nimetatud maakonnas asutatud ettevõtjate kasuks: nende sisuks olid vastavalt intressitoetused seadmete ostmiseks ja infrastruktuuri arendamiseks võetud laenukohustuste täitmiseks, teiseks, sõidukite, haagiste ja poolhaagiste koos sõidukite hooldus- ja remondiseadmete ja kaupade käitlemiseks ettenähtud seadmete liisimisega seotud kulutuste rahastamine, ning kolmandaks, gruppidele ja muus vormis tegutsevatele ühendustele kuni 50% ulatuses seadmete ja vahendite ehituseks või ostmiseks suunatud investeeringute rahastamine.

Vaidlustatud abikava hindamisel EÜ artikli 87 lõike 1 alusel tegi komisjon vahet abil, mida antakse rahvusvaheliste vedudega tegelevatele ettevõtjatele ja abil, mida saavad ettevõtjad, kes tegelevad vedudega üksnes kohalikul, maakondlikul ja riiklikul tasandil. Viimati nimetatute puhul tehti neil omakorda vahet selle alusel, kas abi anti enne või pärast 1. juulit 1990, mil jõustus komisjoni määrus nr 4059/89, millega avati teisena nimetatud turg ühenduse konkurentsile. Kuna vaidlustatud otsus oli vahepeal siiski esimese astme kohtu poolt mitmete abisaajate ettevõtjate taotlusel osaliselt tühistatud (Euroopa Kohtu Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-298/97, T-312/97, T-313/97, T-315/97, T-600/97–T-607/97, T-1/98, T-3/98–T-6/98 ja T-23/98: Alzetta jt v. komisjon, EKL 2000, lk II-2319) ja tühistamistaotlus käesolevas asjas kaotas oma tähenduse ning võttes arvesse, et komisjon oli nõustunud esimese astme kohtu poolt antud tõlgendusega pärast 1. juulit 1990. aastat üksnes kohaliku, maakondliku ja riikliku tasandi vedudega tegelevatele ettevõtjatele antud abi kohta, pidi Euroopa Kohus kõnealust otsust lõpuks hindama vaid selles osas, milles see tunnistas ebaseaduslikuks rahvusvaheliste vedudega tegelevatele ettevõtjatele antud vaidlustatud abi.

Itaalia Vabariik esitas sel viisil antud abi tähtsuse vähendamiseks mitmeid õiguslikke aluseid või väiteid, mis seonduvad kas antava abi mõõdukusega või enamuse abisaajate põhiliselt kohalikkude tähtsust omava tegevusega, millest ta tegi järelduse, et abil on ühendusesisesele kaubandusele ja konkurentsile minimaalne mõju, ning püüdis tõestada, et abi suhtes ei ole kohaldatav EÜ artikli 87 lõikes 1 sätestatud keeld. Euroopa Kohus lükkas kõik esitatud argumendid tagasi, kinnitades mitmeid oma kohtupraktikast tulenevaid põhimõtteid. Kuna Itaalia Vabariik väitis, et komisjon ei tõendanud tegelikku ja konkreetset ohu olemasolu konkurentsi moonutamiseks, argumenteeris kohus, et kui liikmesriik annab abi ilma eelnevalt sellest kavandamise perioodil komisjonile teatamata, siis selle abi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamise otsuses ei pea välja tooma konkurentsile või liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatavat tegelikku mõju. Euroopa Kohus kinnitas ka seda, et abi suhteliselt tagasihoidlik summa või abisaaja ettevõtja suhteline väiksus ei välista põhimõtteliselt võimalust, et ühendusesisest kaubandust võidakse kahjustada. Sama teemaga seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamise

tingimus, mille kohaselt peab abi kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust, ei sõltu osutatud veoteenuste kohalikust või regionaalsest ulatusest või asjaomase tegevuse tähtsusest. Lisaks sellele otsustas Euroopa Kohus veel kord, et liikmesriigi taotlus ühtlustada ühepoolsete meetmete abil teatavas majandussektoris konkurentsitingimusi teistes liikmesriikides valitsevate tingimustega ei võta neilt meetmetelt riigiabi iseloomu. Olenemata eespool öeldust, isegi kui teatavatel juhtudel piisab riigiabi andmise asjaoludest tõendamaks, et abi võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada või ähvardada moonutada konkurentsi, jääb komisjoni kohustuseks vähemalt need asjaolud oma otsuse põhjendustes välja tuua. Veel märkis Euroopa Kohus, et samaaegselt konkurentsile ja ühendusesisesele kaubandusele abi poolt avaldatava mõju hindamisega peab komisjon kaaluma abi kasulikku ja kahjulikku mõju kaubandustingimustele ja moonutusteta konkurentsi säilitamisele ning kohtulik kontroll komisjoni kaalutusõiguse kasutamise viisi üle piirdub protseduuri- ja põhjendamisreeglite järgmise kindlakstegemisega, esitatud faktide täpsuse kontrollimisega ning õigusvea, faktidega seonduva ilmse hindamisvea ja võimu kuritarvitamise puudumise kindlakstegemisega. Samuti väitis Itaalia Vabariik, et kuna vaidluse all oleva abi mõju abisaajate ettevõtjate olukorrale on tähtsusetu, rikuks antud abi tagasimaksmine proportsionaalsuse põhimõtet. Euroopa Kohus langetas järjekordselt otsuse, mille kohaselt ebaseaduslikult antud riigiabi tagasimaksmist ei saa põhimõtteliselt pidada asutamislepingu riigiabi käsitlevate eesmärkide suhtes ebaseaduslikuks meetmeks ega komisjonipoolseks kaalutusõiguse piiride ületamiseks, kuivõrd sellise meetmega püütakse vaid taastada endine olukord. Vastuseks Itaalia viimasele argumendile kinnitas Euroopa Kohus, et kuigi ebaseadusliku abi saaja võib toetuda erakorralistele asjaoludele, mille alusel ta võis õiguspäraselt eeldada abi seaduslikkust ja seega keelduda selle abi tagasimaksmisest, ei saa liikmesriik, kelle ametiasutused andsid abi EÜ artiklis 88 ettenähtud protseduurireegleid rikkudes, viidata sellele õiguspärasele ootusele, et vältida kohustust võtta vajalikke meetmeid rakendamaks komisjoni otsust, millega nõutakse abi tagasimaksmist. Seetõttu jättis Euroopa Kohus selle osa Itaalia Valitsuse esitatud hagist rahuldamata, mis ei olnud oma tähtsust kaotanud.

Teine kohtuasi Itaalia v. komisjon (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-298/00 P, EKL 2004, lk I-4087) tõusetus samuti Friuli-Venezia Giulia maakonna poolt autoveoettevõtjatele aastatel 1981–1995 antud riigiabi andmisega seotud vaidlusest. Täpsemalt oli selle kohtuasja aluseks Itaalia Vabariigi apellatsioonkaebus, kes oli hagejate toetuseks astunud menetlusse esimeses astmes ning kes vaidlustas esimese astme kohtu eespool nimetatud 15. juuni 2000. aasta otsuse kohtuasjas Alzetta jt v. komisjon, milles see kohus jättis osaliselt rahuldamata mitmete abisaajate ettevõtjate esitatud taotlused komisjoni 30. juuli 1997. aasta otsuse 98/182/EÜ osaliseks tühistamiseks. Komisjon esitas ka ise vastuapellatsioonkaebuse, milles ta väitis, et mainitud ettevõtjate poolt esimese astme kohtule esitatud hagi on vastuvõetamatu põhjusel, et vaatamata otsuses sisalduvale abi tagasimaksmise nõudele, oli see otsus suunatud Itaalia Vabariigile ja käsitles riiklikku riigiabikava ega puudutanud abisaajaid ettevõtjaid isiklikult ning just seetõttu oleks esimese astme kohus pidanud kontrollima vastuvõetavuse küsimust omal algatusel.

Alustuseks jättis Euroopa Kohus komisjoni esitatud vastuapellatsioonkaebuse rahuldamata põhjendusega, et ettevõtja, kes sarnaselt hagejatele esimeses astmes ei ole kõnealuse otsusega seotud kui ainult ettevõtja asjaomasel sektoril ja potentsiaalne abisaaja vaidlustatud abikava raames, vaid selle skeemi raames tegelikult individuaalse abi saajaks olemise tõttu ja mille tagasimaksmist komisjon nõuab, ei ole samas olukorras hagejatega, kelle suhtes on komisjoni otsus üldiselt kohaldatav meede.

Kohtuasja sisu osas tuli Euroopa Kohtul otsustada eelkõige selle üle, millises ulatuses võib vaidlustatud abi mõjutada ühendusesisest kaubandust ja konkurentsi. Kohus pidi ka välja selgitama, kas õiguspärase ootuse kaitse ja proportsionaalsuse põhimõtte välistavad abi tagasimaksmise.

Esimese küsimuse osas märkis Euroopa Kohus, et „uue abi, millest tuleb EÜ artikli 88 lõike 3 kohaselt abi rakendamisele eelnevalt informeerida, hindamise käigus ei pea komisjon kindlaks tegema selle abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, vaid seda, kas kõnealune abi võib nimetatud kaubandust kahjustada” ning rõhutas, et „kui komisjon peaks oma otsuses tõendama juba antud abi tegelikku mõju, siis eelistatakse selle tulemusena liikmesriike, kes annavad abi EÜ artikli 88 lõikes 3 sätestatud teatamiskohustust rikkudes, ja kahjustatakse neid liikmesriike, kes annavad teavet abi kohta selle kavandamise perioodil” (punkt 49). Kohus leidis taas kord, et „abi suhteliselt tagasihoidlik summa või abisaaja ettevõtja suhteline väiksus ei välista põhimõtteliselt võimalust, et ühendusesisest kaubandust võidakse kahjustada” ning et „suhteliselt tagasihoidlik abisumma võib kahjustada liikmesriikidevahelist konkurentsi ja kaubandust, kui sektoris, kus abisaajad ettevõtjad tegutsevad, esineb tugev konkurents” (punkt 54). Lõpetuseks kohus kinnitas oma seisukohta, et „liikmesriigi taotlus ühtlustada ühepoolsete meetmete abil teatavas majandussektoris konkurentsitingimusi teistes liikmesriikides valitsevate tingimustega ei võta neilt meetmetelt riigiabi iseloomu” (punkt 61).

Apellatsioonkaebuse teise osa suhtes märkis Euroopa Kohus, et kuna ebaseadusliku abi keelustamine tagasimaksmise kaudu on abi ebaseaduslikkuse loogiline tagajärg, „ei saa ebaseaduslikult antud riigiabi tagasimaksmist eelneva olukorra taastamiseks pidada põhimõtteliselt asutamislepingu riigiabikäsitlevate eesmärkide suhtes ebaseaduslikuks meetmeks” (punkt 75). Samuti keeldus kohus antud asjas kohaldamast kohtuasjas RSV v. komisjon tehtud otsuses (Euroopa Kohtu 24. novembri 1987. aasta otsus kohtuasjas C-223/85, EKL 1987, lk 4617, punkt 17) esitatud seisukohta, mille kohaselt „komisjoni viivitamine otsustamisega, et abi on ebaseaduslik ja tuleb seetõttu keelustada ja liikmesriigi poolt tagasi nõuda, võib teatud juhtudel abisaajatele tekitada abi suhtes õiguspärase ootuse, millega takistatakse komisjonil nõudmast sellelt liikmesriigilt abi tagasinõudmist” (punkt 90). Kohus leidis, et asjaolusid, millega põhjendati otsust eelnimetatud kohtuasjas, ei esinenud käesolevas asjas. Nii nagu komisjoni esitatud vastuapellatsioonkaebuse, jättis kohus seetõttu rahuldamata ka Itaalia Vabariigi apellatsioonkaebuse.

Kohtuasjas Saksamaa v. komisjon (Euroopa Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-277/00, EKL 2004, lk I-3925) tegi Euroopa Kohus otsuse Saksamaa Liitvabariigi esitatud hagiavalduse alusel, milles viimane taotles komisjoni 11. aprilli 2000. aasta otsuse 2000/567/EÜ tühistamist seoses riigiabi andmisega endises Saksa Demokraatlikus Vabariigis asutatud äriühingule, mis oli sel ajal turuliider tarbija nõuetele kohandatud lülituse tootmises ja millest sai mitmete restruktureerimiste tulemusena System Microelectronic Innovation GmbH (SMI), milles 51%-list enamusosalust omas Brandenburgi liidumaa ning mille ülejäänud aktsiakapital kuulus Ameerika äriühingule Synergy Semiconductor Corporation (Synergy). SMI oli saanud finantsabi Brandenburgi liidumaalt, Treuhandanstalt'ilt (Saksamaa avalik-õiguslik asutus, mille tegevusalaks oli endise Saksa Demokraatliku Vabariigi äriühingute restruktureerimine) ja selle õigusjärglaselt investeeringute või tegevuse lõpetamise toetuste maksmise või laenude kaudu. Pärast SMI tegevuses esinenud raskusi oli ta siiski sunnitud esitama pankrotiavalduse, mille tagajärjel sai tema ärinimeks „SMI iG”, likvideerimisel olev äriühing, ja määrati pankrotihaldur, kes SMI tegevuse jätkamise kindlustamiseks ja 105

töökoha säilitamiseks moodustas eraldi üksuse „SiMI”; konsultatsioonide, turunduse, arenduse ja mikroelektronikatoodete loomisega seotud tegevus ja teenuste osutamine oli juba üle antud SiMI-le täielikult kuuluvale tütarettevõtjale „MD & D”. Brandenburgi liidumaa ja Treuhandanstalt'i õigusjärglane andsid eraldunud üksusele finantsabi enne kui SiMI ja MD & D leidsid endale ostja ja MD & D omandas lõpuks SiMI aktsiakapitali.

Kuna komisjon oli vaidlustatud otsuses seisukohal, et SMI-le ja eraldunud üksusele vastavalt antud toetused ja laenud on ühisturuga kokkusobimatud, andis komisjon Saksamaa Liitvabariigile korralduse võtta kõik vajalikud meetmed, et saada tagasi vaidlustatud abi isikutelt, kellele seda antud, kelleks komisjoni sõnul olid äriühingud SMI, SiMI ja MD & D ning mistahes muu äriühing, kellele nimetatute varasid komisjoni otsuse tagajärgede vältimiseks on üle antud või võidakse üle anda.

Kuigi Saksamaa valitsus väitis, et nii Treuhandanstalt'i kui ka tema õigusjärglase poolt SMI-le antud toetused on hõlmatud Treuhandanstalt'i tegevust käsitleva erandliku raamkavaga, mille eesmärk on restruktureerida endise Saksa Demokraatliku Vabariigi äriühingud ja tagada nende üleminek plaanimajanduselt turumajandusele, kuivõrd abi anti valitsuse seisukoha järgi seoses SMI erastamisega, leidis Euroopa Kohus, et „mõistet „erastamine” tuleb Treuhandanstalt'i abikavade puhul tõlgendada kitsalt” (punkt 24) ning kuigi „ei saa välistada, et vähemusosaluse omandamist avalik-õiguslikus äriühingus koos selle äriühingu tegeliku kontrolli üleminekuga võib pidada „erastamiseks” Treuhandanstalt'i abikavade kohaselt” (punkt 25), ei kehti see antud asjas, sest Treuhandanstalt oli omandanud mitmes suhtes kontrolli SMI üle pärast seda, kui Synergy'st oli saanud tema aktsiakapitali omanik. Kohus jõudis samade põhjendustega samale järeldusele ka Brandenburgi liidumaa poolt SMI-le antud laenude suhtes.

Saksamaa valitsus väitis teise võimalusena ka seda, et EÜ artikli 87 lõike 2 punktis c sätestatud erand, mille kohaselt Saksamaa jagamisest kahjustatud Saksamaa Liitvabariigi teatud piirkondade majandusele antud abi sobib ühisturuga sel määral, mis on vajalik nimetatud jagamisest põhjustatud majandusliku halvemuse korvamiseks, on käesolevas asjas kohaldatav. Kohus lükkas ka selle seisukoha tagasi põhjendusega, et Saksamaa valitsus ei esitanud ühtegi asjaolu, mis oleks tõendanud, et vaidlusalune abi oli vajalik Saksamaa jagamisest põhjustatud majandusliku halvemuse korvamiseks. Kohus juhtis siinjuures tähelepanu sellele, et „kuigi Saksamaa ühendamise järgselt on EÜ artikli 87 lõike 2 punkt c uute liidumaade suhtes rakendatav, saab seda teha vaid samadel tingimustel, mida kohaldati endistes liidumaades enne kõnealuse ühendamise kuupäeva. Kuna väljend „Saksamaa jagamine” viitab ajalooliselt 1948. aastal kahe okupeeritud tsooni vahelise eraldusjoone loomisele, võib sellisel juhul „jagamise põhjustatud majanduslik halvemuse” tähendada isoleerimisest tingitud majanduslikku halvemust vaid teatud Saksamaa piirkondades, mida niisuguse füüsilise piiri loomine kaasa tõi, nagu sideühenduse katkemine või turgude kaotamine kaubandussuhete katkestamise tõttu Saksamaa kahe territoriaalse ala vahel. Seevastu seisukoht, et EÜ artikli 87 lõike 2 punkti c alusel lubati uute liidumaade majandusarengu ilmse mahajäämuse kompenseerimist täies ulatuses, jättis kõrvale nii selle sätte erandlikkuse kui ka tausta ja eesmärgid. Uute liidumaade majanduslik halvemuse tervikuna ei olnud otseselt põhjustatud Saksamaa geograafilisest jagamisest EÜ artikli 87 lõike 2 punkti c mõttes ning „arengulisi erinevusi endiste ja uute liidumaade vahel saab põhjendada muude põhjustega kui Saksamaa jagamisest tingitud geograafilise lõhega, eelkõige erinevate poliitilis-majanduslike süsteemide kehtestamisega Saksamaa erinevates osades” (punktid 49–53).

Lõpetuseks vaidlustas Saksamaa valitsus kõnealusel otsuses sisalduva tagasimaksmise nõude, mille aluseks oli muu hulgas abisaajate ringi ebaseaduslik laiendamine. Euroopa Kohus tühistas vaidlustatud otsuse just nimetatud osas. Kohus võttis seisukoha, et ühelt poolt nõudes SiMI omandanud äriühingult MD & D esimesele antud riigiabi tagasimaksmist, eiras komisjon riigiabi tagastamist käsitlevaid põhimõtteid. Seoses eeltooduga kohus märkis, et „kui äriühing, kes on saanud ebaseaduslikku riigiabi, ostetakse turuhinnaga, st kõrgeima hinnaga, mida erainvestor tavalistes konkurentsitingimustes oleks valmis selle äriühingu eest antud olukorras maksma, eriti pärast riigiabi saamist, on abielemente hinnatud turuhindade alusel ja lisatud ostuhinnale. Sellistel tingimustel ei saa väita, et ostja on saanud kasu võrreldes teiste turul tegutsevate ettevõtjatega” (punkt 80). Veel tühistas kohus vaidlusaluse otsuse selles osas, milles nõuti eraldunud äriühingult abi tagasimaksmist, mida oli antud ettevõttele, mille tegevust ta pidanuks jätkama. Kohus otsustas, et kuigi „ei saa välistada, et kui eraldunud äriühingud luuakse abi saanud ettevõtja osalise tegevuse jätkamiseks, kui see ettevõtja ise on pankrotistunud, siis võib vajadusel ka nendelt äriühingutelt nõuda kõnealusel abi tagasimaksmist, kui on tehtud kindlaks, et nad tegelikult säilitavad abi saamisega seotud konkurentsieelise, mis võib muu hulgas kõne alla tulla juhtudel, kui need eraldunud äriühingud omandavad likvideerimisel oleva äriühingu vara ilma selle eest turuhinda maksmata või kui on kindlaks tehtud, et kõnealuste äriühingute loomisega püütakse hoida kõrvale selle abi tagasimaksmise kohustusest”, ei tähenda pelgalt asjaolu, et abisaaja ettevõtja käitis oli teatud perioodil selle äriühingu poolt rendile antud, viimasele konkurentsieelise tekkimist seoses rendileandjale antud abiga ligi kolm aastat enne rentniku loomist (punktid 86, 88–89). Kuna Euroopa Kohus tühistas samuti MD & D kohustuse maksta tagasi SMI-le antud abi ning selle kohustuse laiendamise „igale ettevõttele, kellele on üle antud SMI, SiMI või MD & D varasid või kavatakse neid üle anda käesoleva otsuse tagajärgede vältimiseks”, säilitasid vaid SMI ja SiMI kohustuse maksta tagasi neile antud abi.

Kohtuasjas Pearle jt (Euroopa Kohtu 15. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-345/02, EKL 2004, lk I-7139), mille aluseks oli Hoge Raad der Nederlanden'i poolt esitatud eelotsusetaotlus EÜ artikli 87 lõike 1 ja artikli 88 lõike 3 tõlgendamise küsimuses, mis olid esile kerkinud vaidluses seoses optikaseadmete hulgiühendajaid esindava avalik-õigusliku kutseühingu, Hoofdbedrijfschap Ambachten („HBA”), poolt tema liikmetele kehtestatud maksude seaduslikkusega. Vaidlusaluse meetme sisuks oli „kohustuslik sihtotstarbeline makse” optika äriühingute ühise reklaamikampaania rahastamiseks.

Kolme esimese küsimusega tahtis Hoge Raad der Nederlanden sisuliselt teada, kas HBA poolt optika äriühingute kasuks reklaamikampaaniate rahastamist võib pidada EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses riigiabiks, ning kas, võttes vajadusel arvesse vähese tähtsuse reeglit, oleks pidanud nendest HBA reeglitest, millega kehtestati tema liikmetele maksed nende kampaaniate rahastamiseks, kui abikava elementidest komisjonile teatama EÜ artikli 88 lõike 3 kohaselt. Ta soovis selgitust selle kohta, kas põhikohtuasjas hagejatele kehtestatud kohustuslikud sihtotstarbelised maksed on sel põhjusel, et neil on otsene seos võimaliku mitteteatatud abiga, samuti ebaseaduslikud, mille tulemusena peab nad põhimõtteliselt tagasi maksma. Neljanda ja viienda küsimusega soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus veel teada, kas sellistel asjaoludel, nagu põhikohtuasjas käsitletakse, on ühenduse õigusega vastuolus asjaomaste kohtute poolt kohaldada Hollandi kohtupraktikas rakendatavat formaalse õigusjõu reeglit, mille kohaselt ei saa nad hinnata HBA otsuste seaduslikkust, millega kehtestatakse põhikohtuasja hagejatele makse, kui nimetatud otsuste aluseks olevad reeglid on vastu võetud vastuolus EÜ artikli 88 lõikega 3.

Olles tuvastanud, et isegi kui HBA-d vaadelda avalik-õigusliku asutusena, ei tule käesolevas asjas välja, et reklaamikampaaniat rahastati riiklike ametivõimude käsutuses olevatest vahenditest. Vastupidi – eelotsust taotlevast kohtuotsusest tuleneb, et HBA poolt kasutatud summad kõnealuse reklaamikampaania rahastamiseks koguti kampaaniast kasu saavatelt liikmetelt reklaamikampaania korraldamiseks ettenähtud kohustuslike sihtotstarbeliste maksude teel, mille algatus tuli pealegi eraõiguslikult optikute ühingult, tegi Euroopa Kohus otsuse, et „EÜ artikli 87 lõiget 1 ja artikli 88 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et avalik-õigusliku kutseühingu poolt tema liikmete kasuks ja nende poolt otsustatud liikmete tasutud sihtotstarbelise makse abil rahastamiseks kehtestatud reeglid ei kujuta endast mainitud sätete mõttes abi ning seetõttu ei pidanud nendest eelnevalt komisjoni teavitama, sest on tuvastatud, et rahastamine toimus selle avalik-õigusliku kutseühingu vahenditest, mida tal polnud võimalik ühelgi ajamomendil vabalt käsutada” (punkt 41). Sel põhjusel ei olnud enam vajalik vastata kahele viimasele küsimusele.

3.8. Kaubamärkide valdkonnas väärrib tähelepanu kohtuasi Koninklijke KPN Nederland (Euroopa Kohtu 12. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-363/99, EKL 2004, lk I-1619). 2. aprillil 1997 esitas äriühing Koninklijke KPN Nederland Beneluxi Kaubamärgiametile („amet”) taotluse sõna „Postkantoor” (hollandi keeles „postkontor”) kaubamärgina registreerimiseks paberi, kartongi ja nendest materjalidest toodetud kaupade ja mitmete muude teenuste tähistamiseks. Amet keeldus selle registreerimisest põhjusel, et kõnealune tähis vaid kirjeldab postkontoriga seotud kaupu ja teenuseid. Gerechthof te 's Gravenhage, kellele KPN esitas hagi ameti otsuse vaidlustamiseks, esitas Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust kaubamärke käsitleva esimese direktiivi tõlgendamiseks.¹¹

Muu hulgas tuli kindlaks teha, kas asjaolu, et kaubamärk on ühes liikmesriigis teatavate kaupade ja teenuste tähistamiseks registreeritud, mõjutab teises liikmesriigis sarnase kaubamärgi registreerimistaotluse kontrollimist sarnaste kaupade ja teenuste tähistamiseks. Euroopa Kohus vastas sellele küsimusele eitavalt: sellel asjaolul ei ole mingit tähtsust. Pädev ametiasutus on kohustatud kontrollima kaubamärgi eripära eelkõige asjaomaste kaupade ja teenuste suhtes. Samuti küsis Madalmaade kohus, kas direktiivi artikli 3 lõike 1 punktis c ettenähtud kirjeldatud tähiste keelamine laieneb tähistele või märkidele, mis kirjeldavad asjaomaste kaupade ja teenuste omadusi, kui eksisteerivad levinumad tähised ja märgid samade omaduste kirjeldamiseks. Kohus märkis, et keelates kirjeldavad tähised, järgitakse eespool nimetatud sättega avaliku huviga seotud eesmärki, st selliseid tähiseid või märke võivad kõik vabalt kasutada ning välistades nende kaubamärgina registreerimise tõttu kasutamise ainult ühe ettevõtja poolt. Kui pädev ametiasutus jõuab eeltoodud asjaoludel järeldusele, et tähis kujutab endast käesoleval ajal asjast huvitatud ringkondade arvates asjaomaste kaupade ja teenuste omaduste kirjeldust või kui on mõistlik oletada, et see saab nii olema tulevikus, peab ametiasutus kaubamärgi registreerimisest keelduma. Sel puhul on ebaoluline, kas eksisteerib teisi levinumaid tähiseid või märke. Vaatluse alla tuleb võtta ka asjaolu, et Beneluxi kaubamärgiõiguse kohaselt laieneb ühes Beneluxi riigi- või kohalikus keeles väljendatud õigus kaubamärgile automaatselt tõlgetele teistesse keeltesse. Kohus on seisukohal, et see on tegelikult samastav mitmete erinevate kaubamärkide registreerimisega. Pädev asutus peab seega sellises olukorras tegema kindlaks, kas selle märgi kirjeldus kõikides tõlgetes võib olla kirjeldav. Euroopa Kohtul tuli samuti otsustada eristusvõime ja kirjeldavuse vahelise seose üle. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitas järgmise küsimuse:

¹¹ Esimene nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1989, L 40, lk 1).

kui kaubamärk on kirjeldav teatavate kaupade ja teenuste suhtes, kuid ei ole seda teiste kaupade ja teenuste suhtes, kas see tähendab tingimata seda, et tal on eristusvõime ka nende teiste kaupade või teenuste suhtes? See andis Euroopa Kohtule võimaluse meelde tuletada, et iga selles sättes loetletud registreerimise keeldumispõhjus on teistest sõltumatu ja nõuab eraldi kontrollimist, kuigi asjaomaste sätete kohaldamisalad ilmselt kattuvad. Järelikult asjaolu, et mõni nimetatud põhjustest ei ole kaubamärgi suhtes kohaldatav, ei pruugi välistada, et selle suhtes on kohaldatav muu põhjus. Peale selle peab kaubamärgi eristatavuse kindlaks tegemiseks seda hindama registreerimistaotluses nimetatud kaupade ja teenuste suhtes; kui kaubamärgi registreerimist taotletakse mitmete kaupade ja teenuste kohta, on vajalik kontrollida, et ühegi kõnealuse kauba või teenuse suhtes ei ole registreerimisest keeldumise põhjused kohaldatavad, mis võib sõltuvalt vaatlusalustest kaupadest ja teenustest erinevatele järeldustele viia. Sel alusel leidis kohus, et pädev ametiasutus ei saa järeldada, et kaubamärgil on eristusvõime teatud kaupade ja teenuste suhtes üksnes põhjusel, et ta on kirjeldav teiste kaupade ja teenuste suhtes, isegi juhul, kui registreerimist taotletakse nende kaupade ja teenuste kohta tervikuna. Mis puutub asjaolusse, et sõna „Postkantoor” koosneb elementidest, millest igaüks kirjeldab registreerimistaotluses toodud kaupade ja teenuste tunnuseid, märkis Euroopa Kohus, et kaubamärgi kirjeldavana käsitlemiseks ei piisa sellest, et iga selle elementi saab pidada kirjeldavaks: sõna ise peab kirjeldav olema. Kuigi üldreeglina võib öelda, et pelk elementide kombinatsioon, millest igaüks on kirjeldav, jääb iseenesest kirjeldavaks, ei pruugi see kehtida juhul, kui kõnealune kombinatsioon jätab mulje, mis on piisavalt erinev pelgalt nendest kirjeldavatest elementidest koosnevast kombinatsioonist, kui sõna on ülimuslik nimetatud elementide summa suhtes kombinatsiooni ebataavaliste omaduste tõttu seoses kõnealuste kaupade ja teenustega või kui sõna on igapäevakeeles käibele läinud ja saanud kindla tähenduse, mille tulemusena on ta edaspidi oma elementidest sõltumatu (sellisel juhul siiski eeldusel, et sõna ise ei ole kirjeldav). Tuleb mainida, et Benelux-Gerechthof'i esitatud eelotsuse küsimusele seoses vaidlusega, kus amet keeldus registreerimast toiduaineid käsitleva tähise „BIOMILD” selle kirjeldavate omaduste tõttu, andis Euroopa Kohus kohtuasjas C-265/00: Campina Melkunie (Euroopa Kohtu 12. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-265/00, EKL 2004, lk I-1699) samasuguse vastuse.

3.9. Liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist käsitlevate meetmetega seotud ulatuslikust kohtupraktikast tuleb tähelepanu juhtida kolmele Fixtures Marketing kohtuasjale (Euroopa Kohtu 9. novembri 2004. aasta otsused kohtuasjades C-46/02, C-338/02 ja C-444/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja kohtuasjale The British Horseracing Board jt (Euroopa Kohtu 9. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-203/02, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), mis käsitlesid nn *sui generis* õigust direktiivi 96/9¹² kohaselt ja selles ettenähtud õiguskaitse ulatust spordikihlvedude puhul. Euroopa Kohtule esitati nimetatud direktiivi sätete tõlgendamiseks mitu eelotsuse küsimust seoses vaidlustega, kus mõned kihlvedude korraldajad Rootsis, Kreekas, Soomes ja Ühendkuningriigis kasutasid avaldatud teavet, kuid mille haldamine või korraldamine usaldati teistele isikutele – põhikohtuasja hagejatele. Kolmes kohtuasjas seisnes vaidlustatud kogumine võistluskalendri koostamises mängitavatest kohtumistest Inglise ja Šoti jalgpalli meistriliigas. See informatsioon salvestatakse elektrooniliselt ning on avalikult kättesaadav eelkõige voldikutes, kuid selle haldamine oli litsentsilepingu alusel usaldatud põhikohtuasja hagejale. Neljandas kohtuasjas

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 1996. aasta direktiiv 96/9/EÜ andmebaaside õiguskaitse kohta (EÜT 1996, L 77, lk 20).

käsitles vaidlus kahel hobuste võiduajamise kihlvedude veebilehel teabe avaldamist, mis pärines ajalehtedest ja teatud äriühingute poolt hageja volitusel edastatud esialgsetest andmetest. Viimasena nimetatu tegeleb hobuste võiduajamise korraldamise kui tööstusharu juhtimisega Ühendkuningriigis ja sellega seoses täidab ja haldab andmebaasi, mille kaitset ta taotles.

Põhikohtuasjade hagejad asusid seisukohale, et ettevõtjad, kes kasutavad sel viisil nende andmeid kihlvedudeks, rikuvad sellega andmebaaside õiguskaitset käsitleva direktiivi ülevõtmisega muudetud siseriikliku õiguse alusel neile antud õigust. Asjaomaseid siseriiklikke sätteid kui ühenduse õiguse ülevõtmise meetmeid tuleb seega tõlgendada direktiivi kohaselt.

Vantaan Käräjäoikeus, Court of Appeal, Högsta Domstolen ja Monomeles Protodikeio Athinon, kes kõnealuseid kohtuasju menetlesid, esitasid Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust direktiivi reguleerimisobjekti ja kohaldamisala ning eelkõige direktiivi artikli 7 lõike 1 kohta, mille alusel antakse andmebaasi loojale õigus keelata andmebaasi sisu kvalitatiivselt või kvantitatiivselt hinnatult olulisest osast või tervest andmebaasist väljavõtte tegemist ja/või nimetatu taaskasutamist, kui näidatakse, et sisu hankimisse, verifitseerimisse või esitamisse on tehtud kvalitatiivselt ja/või kvantitatiivselt oluline investeering.

Vastuseks nelja eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele, mida hõlmab eespool nimetatud sätte kohaselt tingimus „oluline investeering“, ütles Euroopa Kohus, et „andmebaasi sisu kogumiseks tehtud investeeringu mõistet direktiivi 96/9 artikli 7 lõike 1 tähenduses peab mõistma kui vahendeid, mis on kulutatud olemasoleva materjali väljaotsimiseks ning nimetatud andmebaasi andmete kokkukogumiseks” ning et „mõiste ei hõlma vahendeid, mida on kasutatud andmebaasi sisu koostisosade loomiseks” (kohtuasjad C-46/02, C-338/02, C-444/02 ja C-203/02, resolutiivosa punkt 1). Kohus otsustas seega, et „jalgpalli võistlussarja korraldamiseks koostatud kohtumiste kalendri puhul ei hõlma see mõiste vahendeid, mis on kulutatud võistlussarja erinevate kohtumiste kuupäevade, kellaegade ning kohtuvate võistkondade kindlaks tegemiseks”. Jalgpallikohtumiste kalendri andmete kokkukogumine ei nõua erilist pingutust profiliigadelt, kes on nende andmete loomisega lahutamatult seotud, ning kohtumiste kalendri kontrollimiseks ja esitamiseks vahendite kasutamist ei saa pidada oluliseks investeeringuks, st andmebaasi andmete loomisest eraldi investeeringuks (kohtuasjad C-46/02, C-338/02 ja C-444/02). Euroopa Kohus selgitas hobuste võiduajamise kihlvedudega seotud kohtuasjas, et „andmebaasi sisu kontrollimiseks tehtud investeeringu mõistet direktiivi artikli 7 lõike 1 tähenduses tuleb mõista nii, et see tähendab vahendeid, mida on kasutatud selles andmebaasis sisalduva informatsiooni usaldusväärsuse tagamiseks, väljaotsitud materjali täpsuse kontrollimiseks nii selle andmebaasi loomisel kui ka andmebaasi kasutuses olemise ajal” ning et „hiljem andmebaasi koondatava materjali loomise ajal kontrollimistoiminguteks kasutatud vahendeid seevastu selle mõiste alla ei kuulu” (kohtuasi C-203/02, punkt 42). Niisiis oli kohus arvamusel, et „võiduajamisel osalevate hobuste nimekirja koostamiseks ja sellega seotud kontrollimistoiminguteks kasutatud vahendid ei kujuta endast investeeringut, mis on tehtud sellise andmebaasi sisu kogumiseks ja kontrollimiseks, mis sisaldab ka seda nimekirja” (kohtuasi C-203/02, punkt 42).

3.10. Sotsiaalpoliitika valdkonnas väärivad eelkõige mainimist kaks kohtuotsust. Nendest esimeses kohtuasjas Alabaster (Euroopa Kohtu 30. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas C-147/02, EKL 2004, lk I-3101) küsis Court of Appeal Euroopa Kohtult palgatõusu arvessevõtmise kohta sünnitushüvitise arvutamiseks.

Vaadeldavas kohtuasjas võttis Ühendkuningriigis töötav Alabaster 1996. aasta jaanuaris sünnituspuhkuse. Veidi aega enne puhkuse algust sai ta palgakõrgendust, mida kohaldati tagasiulatuvalt 1995. aasta detsembrist. Kuid palga suurenemist ei saanud arvestada tema sünnitushüvitise arvutamisel, kuna kohaldatav siseriiklik õigusakt arvab tavalise sissetuleku arvutamiseks sisse varasema perioodi, milleks on antud juhul september ja oktoober.

Euroopa Kohus leidis esmalt, et direktiiv 92/85¹³ ei aita vastata siseriikliku kohtu esitatud küsimustele. Kuid pärast ühenduse õigusaktide tervikuna hindamist õnnestus kohtul kindlaks teha antud asjas kohaldatavad üldised põhimõtted. Kohtu põhjenduste aluseks on peamiselt EÜ artikkel 141 ja direktiiv 75/117¹⁴.

Rasedale naisele tema sünnituspuhkuse ajal makstavat hüvitist käsitletakse palgana. Muidugi ei saa ta taotleda täistöötasu, ta on erilises olukorras võrreldes teiste töötajatega, kes tegelikult töötavad. Tegemist on võrdse kohtlemise põhimõtte standardse kohaldamisega. Sellele vaatamata, kuivõrd makstud hüvitis on palgaga võrdväärne (vt selle kohta Euroopa Kohtu 13. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-342/93: Gillespie jt, EKL 1996, lk I-475), on tal mittediskrimineerimise põhimõtte kohaselt õigus suuremale summale, sest kui ta ei oleks rase olnud, oleks ta saanud palgakõrgendust. See nõue ei piirdu vaid nende juhtumitega, kus palgakõrgendust kohaldatakse tagasiulatuvalt võrreldava palgaga hõlmatud perioodi suhtes. Tegemist on meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamisega.

Euroopa Kohus keeldus siiski võtmast seisukohta, kuidas seda põhimõtet täpsemalt rakendada, sest see ületab tema pädevuse eelotsusetaotluse menetluses.

Kohus keeldus seisukoha võtmisest ka palgatõusu asjaolu suhtes, kuna kõnealune küsimus tundub antud asjas oletuslik. Seetõttu jääb see küsimus vastamata.

Teises kohtuasjas, s.o liidetud kohtuasjades Pfeiffer jt (Euroopa Kohtu 5. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjades C-397/01–C-403/01, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja mis täiendab kohtuasja Jaeger (Euroopa Kohtu 9. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-151/02, EKL 2003, lk I-8389) seoses arstide valveajaga, leidis Euroopa Kohus, et kiirabiteenistuses töötavate päästetöötajate maksimaalne iganädalane tööaeg ei tohi ületada 48 tundi.

Liidetud kohtuasjades C-397/01–C-403/01 töötasid Pfeiffer ja teised hagejad või olid varem töötanud päästetöötajatena eraõiguslikus Saksa Punases Ristis, mis osutab maapõhiseid päästeteenuseid, kus kasutatakse kiirabiautosid ning meditsiinilise hädaabi sõidukeid. Mitmetes tööandjaga sõlmitud töölepingutes oli kokku lepitud, et nende suhtes kohaldatakse kollektiivlepingut, mille kohaselt pikeneb nende keskmine iganädalane tööaeg 38,5 tunnilt 49 tunnile, kui arvestada juurde neil lasuvat kohustust veeta keskmiselt kolm tundi päevas valves. Ajal, mil töötaja peab olema valmis tööle asumiseks, on

¹³ Nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiiv 92/85/EMÜ rasedate, hiljuti sünnitanud ja rinnaga toitvate töötajate töökaitse täiustamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (kümnes üksikdirektiiv direktiivi 89/391/EMÜ artikli 16 lõike 1 tähenduses) (EÜT 1992, L 348, lk 1).

¹⁴ Nõukogu 10. veebruari 1975. aasta direktiiv 75/117/EMÜ meeste ja naiste võrdse tasustamise põhimõtte kohaldamisega seotud seaduste ühtlustamise kohta liikmesriikides (EÜT 1975, L 45, lk 19).

asjaomased päästetöötajad kohustatud viibima töökohal töandja käsutuses ja peavad olema pidevalt tähelepanelikud, et olla võimelised vajaduse korral kohe sekkuma.

Asjaomased töötajad esitasid Arbeitsgericht Lörrach'ile hagi, tuvastamaks, et nende keskmine iganädalane tööaeg ei tohi ületada direktiivis 93/104¹⁵ kehtestatud 48tunnist piirangut ning taotlemaks tasu tundide eest, mille võrra nad iganädalast tööaega ületavad. Saksamaa kohus küsis selles osas selgitusi Euroopa Kohtult. Siseriikliku kohtu küsimused puudutasid direktiivide 89/391¹⁶ ja 93/104 teatavate sätete tõlgendamist.

Euroopa Kohus alustas sedastamisega, et päästetöötajate tegevus meditsiinilise hädaabiteenuse osutamise raames kuulub direktiivide 89/391 ja 93/104 kohaldamisalasse. Ükski sätetestatud erand ei ole käesoleval juhul asjakohane. Nende tegevus ei ole seotud avaliku julgeoleku, rahvatervise ja avaliku korra kaitsmiseks hädavajalike teenuste osutamisega hädaolukorras ning suureulatuslike õnnetusjuhtumite korral, mida iseloomustab asjaolu, et sel juhul ei saa tööaega planeerida; samuti ei seondu nende tegevus maanteevedudega, kuna kõnealuse tegevuse peamine eesmärk on haigele või vigastatud inimesele esmase meditsiinilise abi andmine. Seda arvesse võttes otsustas Euroopa Kohus, et 48tunnise iganädalase maksimaalse töötaja ületamine saab olla seaduslik vaid juhul, kui iga töötaja on selgesõnaliselt ja vabalt väljendanud nõusolekut, ning sel puhul ei piisa, kui asjaomase isiku töölepingus sisaldub viide kollektiivlepingule, mis lubab tööaega ületada.

Kohaldades kohtuasjas Jaeger tehtud otsust, leidis Euroopa Kohus päästetöötajate valmisoleku aega ja arstide valveaega samastades, et niisugused perioodid tuleb igapäevase ja iganädalase maksimaalse töötaja kindlaksmääramisel terviklikuna arvesse võtta. Kohus täpsustas, et 48tunnine piirang iganädalasele keskmisele töötajale, sh ületunnitööle, kujutab endast olulise tähtsusega ühenduse sotsiaalse õiguse normi, millega antud eelised peavad olema tagatud kõigile töötajatele, kuna tegemist on tervise ja turvalisuse kaitse tagamise minimaalnormiga. Seega liikmesriigi õigusakt, millega lubatakse päästetöötajate tööleasumise valmisoleku perioodide suhtes vastavalt kas kollektiivlepingu või kollektiivlepingul põhineva ettevõttesisese lepingu alusel 48tunnise maksimaalse iganädalase töötaja ületamist, on vastuolus direktiivi 93/104 nõuetega.

Lõpetuseks konstateeris Euroopa Kohus tavapäraselt, et direktiiv 93/104 vastab maksimaalse iganädalase töötaja osas vahetu õigusmõju omamiseks vajalikele tingimustele niivõrd, kui võrd ta on oma sisu silmas pidades tingimusteta ja piisavalt täpne. Kuigi on tõsi, et direktiivi kui sellisega ei saa panna üksikisikule kohustusi ning seda ei saa kasutada üksikisiku vastu, meenutas kohus siiski, et siseriiklikku õigust tuleb tõlgendada vastavuses ühenduse õigusega, ning otsustas, et arutades eraisikute vahelisi kohtuasju, peab siseriiklik kohus direktiiviga ettenähtud kohustuste ülevõtmiseks vastu võetud siseriiklike õigusnormide rakendamisel kaaluma siseriiklikku õigust tervikuna ning tõlgendama seda võimalikult suures ulatuses asjaomase direktiivi sõnastusest ja eesmärgist lähtudes, et saavutada direktiivi eesmärgiga kooskõlas olev tulemus. Rakendades nimetatud põhimõtet käesolevas asjas, peab siseriiklik kohus selle põhimõtte kohaselt tegema kõik, mis on tema pädevuses, et takistada 48tunnise maksimaalse iganädalase töötaja ületamist.

¹⁵ Nõukogu 23. novembri 1993. aasta direktiiv 93/104/EÜ, mis käsitleb töötaja korralduse teatavaid aspekte (EÜT 1993, L 307, lk 18).

¹⁶ Nõukogu 12. juuni 1989. aasta direktiiv 89/391/EMÜ töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta (EÜT 1989, L 183, lk 1).

3.11. Lõpetuseks tuli Euroopa Kohtul sekkuda ka **majandus- ja rahapoliitika** valdkonda. Kohtuasjas komisjon v. nõukogu (Euroopa Kohtu 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-27/04, EKL 2004, lk I-6649) pidi Euroopa Kohus andma arvamuse stabiilsuspakti rakendamise kohta. Euroopa Ülemkogu võttis juunis 1997 majandus- ja rahaliidu väljakujundamiseks Amsterdamis vastu resolutsiooni stabiilsuse ja kasvu pakti kohta, mille eesmärk on ära hoida ülemäärane eelarvepuudujääk ja tagada riigi rahanduse usaldusväärne juhtimine eurotsoonis. Sellega seoses algatati 2003. aastal ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus Prantsusmaa ja Saksamaa suhtes.

Komisjoni soovitusel põhjal otsustas nõukogu, et neis kahes liikmesriigis eksisteerib ülemäärane eelarvepuudujääk. Seetõttu võttis nõukogu vastu kaks soovitusel, milles nõudis neilt puudujäägi vähendamist ja määras tähtpäeva parandusmeetmete võtmiseks (EÜ artikli 104 lõike 7 alusel). Pärast nimetatud tähtaegade lõppemist andis komisjon nõukogule soovitusel võtta vastu otsused selle kohta, et ei Saksamaa ega Prantsusmaa ole nõukogu soovitusel põhjal võtnud piisavaid meetmeid oma eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Niisiis taotles komisjon nõukogult, et viimane nõuaks mõlemalt asjaomaselt riigilt meetmete võtmist oma eelarvepuudujäägi vähendamiseks (EÜ artikli 104 lõige 9). Nõukogu, kes ei saanud kokku nõutavat häälteenamust selle otsuse vastuvõtmiseks, võttis 25. novembril 2003 vastu üksnes järeldused, milles otsustati ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus peatada ja teatas oma valmisolekust võtta vastu otsus EÜ artikli 104 lõike 9 alusel, kui selgub, et asjassepuutuv liikmesriik ei täida talle pandud kohustusi. Olles silmitsi oletatava asutamislepingust tulenevate eeskirjade rikkumisega, esitas komisjon 2004. aasta jaanuaris hagi, mille esemeks oli nii nõukogu tegevusetus otsuse vastuvõtmisel kui ka tema järeldused.

Esiteks, mis puutub nõukogu suutmatusse võtta vastu komisjoni poolt soovitatud otsus, siis selles osas tunnistas Euroopa Kohus hagi vastuvõetamatuks. Kohus leidis, et EÜ artikli 104 lõigetel 8 ja 9 ettenähtud ning komisjoni soovitatud otsuste vastu võtmata jätmist nõukogu poolt ei saa pidada vaidlustatavaks aktiks EÜ artikli 230 mõttes. Seega kui komisjon soovib nõukogul võtta vastu otsused EÜ artikli 104 lõigete 8 ja 9 alusel, kuid nõutavat häälteenamust nõukogus ei saavutata, ei ole otsust kõnealuste sätete mõttes vastu võetud. Kohus lisis täiendava selgitusena, et „[...] juhul, kui nõukogu ei võta vastu EÜ artikli 104 lõigete 8 ja 9 kohaseid komisjoni soovitatud formaalseid meetmeid, võib komisjon kasutada EÜ artiklis 232 ettenähtud õiguskaitsevahendit, järgides selles artiklis sätestatud tingimusi” (punkt 35).

Teisest küljest tunnustati hagi nõukogu järelduste vaidlustamise osas vastuvõetavaks. Kõnealuste järelduste eesmärk on tõepoolest õiguslike tagajärgede tekitamine vähemalt selles osas, et nendega peatati pooleliolevad ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused ja muudeti varasemaid EÜ artikli 104 lõike 7 alusel vastuvõetud nõukogu soovitusel. Kohus võttis seisukoha, et nõukogu seab EÜ artikli 104 lõike 9 kohase otsuse vastuvõtmise eeltingimuseks hindamise, mis ei lähtu enam nimetatud artikli lõike 7 alusel vastuvõetud soovitusel, vaid asjassepuutuva liikmesriigi ühepoolsetest kohustustest.

Seejärel Euroopa Kohus otsustas, et nõukogu ei ole järginud menetlusnorme. Kuna järeldustes sisalduv otsus oli seotud nõukogu poolt EÜ artikli 104 lõike 7 alusel vastu võetud soovitusel muutmisega, rikuti sellega EÜ artikli 104 lõikeid 7 ja 13 ehk teiste sõnadega oli tegemist komisjoni algatusõiguse ja hääletusreeglite rikkumisega. Kohus märkis, et „[...] asutamislepingus kasutatud sõnastusest ja sellega ettenähtud süsteemi otstarbest järeldub, et nõukogu ei või ennast vabastada ei artiklis 104 sätestatud reeglitest ega reeglitest, mida ta ise on endale määrusega nr 1467/97 kehtestanud. Seega ei saa

ta kasutada alternatiivset menetlust näiteks selleks, et võtta vastu meede, mis ei ole vastava menetlusstaadiumi jaoks ettenähtud otsus või mis on vastu võetud teistsugustel tingimustel kui kohaldatavate sätetega nõutavad tingimused” (punkt 81).

Kohtuasjas Verbraucher-Zentrale Hamburg (Euroopa Kohtu 14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-19/03, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) esitas Landgericht München Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse määruse nr 1103/97¹⁷ tõlgendamiseks seoses kohtuvaidlusega Saksa asutuse (Verbraucher-Zentrale), kes vastutab õiguslike meetmete võtmise eest tarbijakaitseseaduste rikkumise korral, ning mobiiltelefonivõrgu operaatori O2 vahel.

Kõnealuses kohtuasjas anti hinnang sellele, kas O2 poolt rakendatav meetod Saksa markades väljendatud summade eurodesse ümberarvestamiseks on vastavuses osutatud määrusega. O2 arvestas oma erinevate tariifide minutihinnad ümber, ümardades need lähima eurosendini, tegelikkuses ülespoole lähima eurosendini.

Eespool nimetatud määruse artikli 5 kohaselt „rahasummad, mida makstakse või arvestatakse pärast [...] euroühikusse ümberarvestamist ja sellele järgnevat ümardamist, ümardatakse üles- või allapoole lähima sendini”.

Alustuseks tuli Euroopa Kohtul teha kindlaks, kas niisugune tariif nagu minutihind, mille alusel võtab O2 oma tarbijatelt kõnetasu, on määruse nr 1103/97 artikli 5 esimese lause mõttes rahasumma, mida makstakse või arvestatakse, või saab selline rahasumma olla üksnes tarbijalt tegelikult võetav lõppsumma.

Kuna ühenduse õigus neid mõisteid ei määratle, kohaldas Euroopa Kohus tõlgendamise teleoloogilist meetodit ja võttis aluseks kõnealuse määruse eesmärgid. Määrusest nr 1103/97 tuleneb kaks aluspõhimõtet: vajadus kaitsta kodanike õiguskindlust eurole ülemineku ajal ja sellega seonduv nõue lepingute ja muude õiguslike vahendite järjepidevuse mittemõjutamise kohta – need põhimõtted jagavad uue ühisraha sisseviimisel üldist eesmärki, et eurole üleminek peaks kodanike ja ettevõtjate jaoks olema neutraalne. Nii nagu nimetatud määruse kaheteistkümnendas põhjenduses on märgitud, on selle eesmärgi kohaselt „vaja ümberarvestustoimingutel saavutada suur täpsus”.

Neid eesmärke arvesse võttes tõlgendas Euroopa Kohus ülalnimetatud määruse artiklit 5 kitsalt ja oli seisukohal, et „selline tariif nagu põhikohtuasjas käsitletav minutihind ei ole [...] määruse nr 1103/97 [...] artikli 5 esimese lause mõttes rahasumma, mida makstakse või arvestatakse, ning järelikult ei tule seda alati lähima sendini ümardada [...]” (resolutsiivosa punkt 1).

Teise küsimusega taheti teada, kas määrust nr 1103/97 ja eelkõige selle artikli 5 esimest lauset tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui lähima sendini ümardatakse muid summasid kui rahasummad, mida makstakse või arvestatakse. Kuigi kohus märkis, et see ei ole täielikult välistatud, on see siiski nii vaid „[...] tingimusel et ümardamisviis vastab [...] lepingute järjepidevuse põhimõttele ja [...] eesmärgile, et üleminek eurole oleks neutraalne – teisisõnu, tingimusel et ümardamisviis ei mõjuta majandussubjektide (kaasa arvatud

¹⁷ Nõukogu 17. juuni 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1103/97 teatavate euro kasutuselevõtuga seotud sätete kohta (EÜT 1997, L 162, lk 1).

tarbijad) lepingukohustusi ning sel puudub tegelik mõju tasutavale hinnale” (resolutiivosa punkt 2).

Käesolevas asjas leidis Euroopa Kohus, et kõnealune ümberarvestamine võib „mõjutada hinda, mida tarbijad tegelikult tasuvad” (punkt 54). Kohus ei läinud tõlgenduses kaugemale, vaid jättis siseriikliku kohtu ülesandeks kontrollida, kas sellel on olnud „tegelik mõju hindadele”.

B — Euroopa Kohtu koosseis

(Protokolliline järjekord 14. oktoobri 2004. aasta seisuga)

Esimene rida, vasakult paremale:

Kohtunik C. Gulmann; kodade esimehed A. Borg Barthet, R. Silva de Lapuerta, A. Rosas, P. Jann; Euroopa Kohtu president V. Skouris; koja esimees C. W. A. Timmermans; kohtujurist L. A. Geelhoed; koja esimees K. Lenaerts; kohtujurist F. G. Jacobs.

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtujurist A. Tizzano; kohtunik N. Colneric; kohtujurist D. Ruiz-Jarabo Colomer; kohtunikud J.-P. Puissochet, A. M. La Pergola; kohtujurist P. Léger; kohtunikud R. Schintgen, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues.

Kolmas rida vasakult paremale:

Kohtunikud G. Arestis, P. Kūris, K. Schiemann; kohtujuristid J. Kokott, C. Stix-Hackl, L. M. Poiares P. Maduro; kohtunikud J. Makarczyk, E. Juhász.

Neljas rida vasakult paremale:

Kohtunikud A. Ó Caoimh, U. Lõhmus, J. Malenovský, M. Ilešič, J. Klučka, E. Levits; kohtusekretär R. Grass.

1. Euroopa Kohtu liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Vassilios Skouris

Sündinud 1948; diplom õigusteaduse erialal, Berliini Vaba Ülikool (1970); Hamburgi Ülikooli riigi- ja haldusõiguse doktor (1973); professor, Hamburgi Ülikool (1972–1977); avaliku õiguse professor, Bielefeldi Ülikool (1978); avaliku õiguse professor, Thessaloniki Ülikool (1982); siseminister (1989 ja 1996); Kreeta Ülikooli haldusnõukogu liige (1983–1987); Thessaloniki Rahvusvahelise ja Euroopa Majandusõiguse Keskuse juhataja (alates 1997); Kreeka Euroopa Õiguse Ühingu juhataja (1992–1994); Kreeka Riikliku Teaduskomitee liige (1993–1995); Kreeka Ametnike Valimiskomisjoni liige (1994–1996); Trieri Euroopa Õiguse Akadeemia teadusnõukogu liige (alates 1995); Kreeka Kohtunike Kooli haldusnõukogu liige (1995–1996); välisministeeriumi teadusnõukogu liige (1997–1999); Kreeka Majandus- ja Sotsiaalnõukogu esimees 1998; Euroopa Kohtu kohtunik alates 8. juunist 1999; Euroopa Kohtu president alates 7. oktoobrist 2003.

Francis Geoffrey Jacobs

Sündinud 1939; *barrister*, Queen's Counsel; ametnik Euroopa Inimõiguste Komisjoni sekretariaadis; kohtujurist J.-P. Warneri õigusnõunik; Euroopa õiguse professor, Londoni Ülikool; direktor, Euroopa Õiguse Keskus, (King's College, London); erinevate Euroopa õiguse alaste tööde autor; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 1988.

Claus Christian Gulmann

Sündinud 1942; justiitsministeeriumi ametnik; kohtunik Max Sørenseni õigusnõunik; rahvusvahelise õiguse professor ja Kopenhaageni Ülikooli õigusteaduskonna dekaan; advokaat; vahekohtute liige ja esimees; apellatsioonihalduskohtu liige; Euroopa Kohtu kohtujurist 7. oktoobrist 1991 kuni 6. oktoobrini 1994; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 1994.

David Alexander Ogilvy Edward

Sündinud 1934; advokaat (Šotimaa); Queen's Counsel (Šotimaa); peasekretär ja varahoidja, Faculty of Advocates; Euroopa Advokatuuride Nõukogu esimees; *Salvesen Professor of European Institutions* ja Euroopa Instituudi juhataja (Edinburgi Ülikool); Lordide Koja Euroopa ühenduste komisjoni erinõunik; Honorary Bencher, Gray's Inn, London; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989 kuni 9. märtsini 1992; Euroopa Kohtu kohtunik alates 10. märtsist 1992 kuni 7. jaanuarini 2004.

Antonio Mario La Pergola

Sündinud 1931; Padua, Bologna ja Rooma ülikoolide riigiõiguse, üldise avaliku õiguse ja võrdleva õigusteaduse professor; Kohtunike Ülemkogu liige (1976–1978); Konstitutsioonikohtu (Corte Costituzionale) liige ja esimees (1986–1987); ühenduse poliitika minister (1987–1989); Euroopa Parlamendi liige (1989–1994); Euroopa Kohtu kohtunik 7. oktoobrist 1994 kuni 31. detsembrini 1994; Euroopa Kohtu kohtujurist 1. jaanuarist 1995 kuni 14. detsembrini 1999; Euroopa Kohtu kohtunik alates 15. detsembrist 1999.

Jean-Pierre Puissechet

Sündinud 1936; Conseil d'Etat' liige (Prantsusmaa); Euroopa Ühenduste Nõukogu õigustalituse direktor, hiljem peadirektor (1968–1973); riikliku tööhõiveameti peadirektor (1973–1975); tööstusministeeriumi üldhaldusosakonna direktor (1977–1979); OECD õigusteenistuse direktor (1979–1985); Institut international d'administration publique'i (Rahvusvahelise Avaliku Halduse Instituudi) direktor (1985–1987); välisministeeriumi õigusnõustaja, õigusosakonna juhataja (1987–1994); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 1994.

Philippe Léger

Sündinud 1938; kohtunik (1966–1970); elukvaliteediministri büroo juhataja, hiljem tehniline nõustaja (1976); justiitsministri büroo tehniline nõustaja (1976–1978); justiitsministeeriumi kriminaalasjade ning armuandmiste osakonna direktori asetäitja (1978–1983); Pariisi apellatsioonikohtu (Cour d'appel de Paris) nõunik (1983–1986); justiitsministri büroo direktori asetäitja (1986); Tribunal de grande instance de Bobigny esimees (1986–1993); justiitsministri büroo direktor, Pariisi apellatsioonikohtu kohtujurist (1993–1994); René Descartes'i Ülikooli (Pariis V) abiprofessor (1988–1993); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 1994.

Peter Jann

Sündinud 1935; Viini Ülikooli õigusteaduse doktor (1957); nimetatud kohtunikuks ja määratud föderaaljustiitsministeeriumi (1961); Viini Straf-Bezirksgericht'i kohtunik ajakirjanduse valdkonnas (1963–1966); föderaaljustiitsministeeriumi pressisekretär (1966–1970), seejärel määratud justiitsministeeriumi välisasjade osakonda; Austria parlamendi õiguskomisjoni nõunik ja pressiesindaja (1973–1978); Verfassungsgerichtshof'i liikmeks nimetamine (1978); alaline ettekandja-kohtunik selles kohtus kuni 1994. aasta lõpuni; Euroopa Kohtu kohtunik alates 19. jaanuarist 1995.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

Sündinud 1949; kohtunik; Consejo General del Poder Judicial'i (Kohtunike Ülemkogu) liige; professor; Consejo General del Poder Judicial'i (Kohtunike ülemkogu) esimehe büroo juhataja; Euroopa Inimõiguste Kohtu *ad hoc* kohtunik; Tribunal Supremo kohtunik alates 1996; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 19. jaanuarist 1995.

Romain Schintgen

Sündinud 1939; tööministeeriumi ametnik; majandus- ja sotsiaalnõukogu esimees; Société nationale de crédit et d'investissement ja Société européenne des satellites'i juhataja; valitsuse esindaja Euroopa Sotsiaalfondi komitees ja töötajate vaba liikumise nõuandekomitees ning Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi haldusnõukogus; Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989 kuni 11. juulini 1996; Euroopa Kohtu kohtunik alates 12. juulist 1996.

Fidelma O'Kelly Macken

Sündinud 1945; liri advokatuuri liige (1972); õigusnõustaja patendi- ja kaubamärgivaldkonnas (1973–1979); liri advokatuuris *barrister* (1979–1995) ja *senior counsel* (1995–1998); Inglise ja Walesi advokatuuri liige; High Court'i kohtunik Iirimaa (1998); õigussüsteemide ja õigusteaduse metodoloogia lektor, „Averil Deverell'i” lektor äriõiguses, Trinity College, Dublin; Bencher of the Honorable Society of King's Inns; Euroopa Kohtu kohtunik alates 6. oktoobrist 1999 kuni 13. oktoobrini 2004.

Ninon Colneric

Sündinud 1948; õppinud Tübingenis, Münchenis ja Genfis; teinud teaduslikku tööd Londonis, omandanud õigusteaduse doktori kraadi Müncheni Ülikoolis; kohtunik Oldenburgi Arbeitsgericht'is; Bremeni Ülikooli poolt omistatud õigus õpetada tööõigust, õigussotsioloogiat ja sotsiaalõigust; Frankfurdi ja Bremeni ülikoolide õigusteaduskondades professori kohusetäitja; Schleswig-Holstein Landesarbeitsgericht'i president (1989); osalenud European Expertise Service (EU) projekti eksperdina Kirgiisi tööõiguse uuendamisel (1994–1995); Bremeni Ülikooli tööõiguse ja eriti Euroopa tööõiguse auprofessor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 15. juulist 2000.

Stig von Bahr

Sündinud 1939; töötanud parlamendi ombudsmani juures ja Rootsi valitsuse kantseleis ning mitmes ministeeriumis, sealhulgas rahandusministeeriumi asekanclerina; nimetati Göteborgi Kammarrätten'i kohtunikuks 1981, seejärel Regeringsrätten'i kohtunikuks 1985; osalenud paljude ametlike ettekannete ettevalmistamisel, peamiselt maksunduse ja raamatupidamise valdkonnas; muu hulgas tulumaksu inflatsiooniga kohandamise komitee esimees, raamatupidamise komitee esimees ja äriühingute omanike maksueeskirjade komitee erireferent; raamatupidamisstandardite toimkonna esimees ja siseriiklike kohtute haldusnõukogu liige ning finantsinspeksiooni juhatuse liige; avaldanud arvukalt artikleid, peamiselt maksunduse teemal; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2000.

Antonio Tizzano

Sündinud 1940; õpetanud Itaalia ülikoolides; õigusnõunik Itaalia alalises esinduses Euroopa ühenduste juures (1984–1992); advokaat kassatsioonikohtu ja teiste kõrgemate kohtute juures; Itaalia delegatsiooni liige rahvusvahelistel läbirääkimistel ja valitsustevahelistel konverentsidel, sealhulgas ühtse Euroopa akti ja Euroopa Liidu lepingu teemal; erinevate kirjutiste autor; Euroopa Komisjoni rahalise olukorra uurimiseks asutatud sõltumatute ekspertide grupi liige (1999); Euroopa õiguse professor, Rahvusvahelise ja Euroopa Õiguse Instituudi direktor (Rooma Ülikool); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2000.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Sündinud 1940; erinevate kohtute teenistuses (1964–1977); õigussüsteemi uuendamist käsitlevate uuringute läbiviimine ja koordineerimine; valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Komisjonis ja Euroopa Inimõiguste Kohtus (1980–1984); Euroopa Nõukogu inimõiguste komitee ekspert (1980–1985); kriminaalkodeksi ja kriminaalprotsessi koodeksi muutmisega tegeleva töörühma liige; Procurador-Geral da República (1984–2000); Euroopa Pettustevastase Ameti järelevalve komitee liige (1999–2000); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

Sündinud 1941; Euroopa Kohtu õigusnõunik (1966–1969); Euroopa Komisjoni ametnik (1969–1977); õigusteaduste doktor (Leideni Ülikool); Euroopa õiguse professor, Groningeni Ülikool (1977–1989); Gerechtshof te Arnhemi asekohtunik; erinevate kirjutiste autor; Euroopa Komisjoni õigustalituse peadirektori asetäitja (1989–2000); Euroopa õiguse professor (Amsterdami Ülikool); Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2000.

Leendert A. Geelhoed

Sündinud 1942; teadusassistent, Utrechti Ülikool (1970–1971); Euroopa Kohtu õigusnõunik (1971–1974); justiitsministeeriumi peanõunik (1975–1982); valitsuspoliitikat käsitleva nõuandekomitee liige (1983–1990); mitmesugune õpetamistegevus; majandusministeeriumi peasekretär (1990–1997); üldasjade ministeeriumi peasekretär (1997–2000); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2000.

Christine Stix-Hackl

Sündinud 1957; õigusteaduste doktor (Viini Ülikool); ülikoolijärgsed õpingud Euroopa õiguses (Collège d'Europe, Brügge); Austria diplomaatilise korpuse liige (alates 1982); välisministeeriumi õigusosakonna Euroopa Liidu ekspert (1985–1988); Euroopa Komisjoni õigustalitus (1989); välisministeeriumis Euroopa Liidu valdkonna eest vastutava õigusosakonna juhataja (1992–2000, ministri täievoliline diplomaatiline esindaja); osalenud Euroopa Majanduspiirkonda puudutavatel läbirääkimistel ja Austria ühinemisläbirääkimistel Euroopa Liiduga, Austria Vabariigi esindaja Euroopa Kohtus (alates 1995); Austria peakonsul Zürichis (2000); õpetamistegevus ja kirjutiste avaldamine; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2000.

Allan Rosas

Sündinud 1948; Turu Ülikooli õigusteaduse doktor; Turu Ülikooli avaliku õiguse abiprofessor (1978–1981) ja Åbo Akadeemia professor (1981–1996); Åbo Akadeemia Inimõiguste Instituudi juhataja (1985–1995); mitmesugused rahvusvahelised ja siseriiklikud akadeemilised auametid ja liikmelisus teaduslikes ühingutes; juhatanud mitmeid rahvusvahelisi ja siseriiklikke uurimisprojekte ja -programme, sealhulgas Euroopa Ühenduse õiguse, rahvusvahelise õiguse, inim- ja põhiõiguste, riigiõiguse ja võrdleva avaliku haldusteaduse valdkonnas; esindanud Soome valitsust mitmel rahvusvahelistel konverentsidel ja koosolekutel delegatsiooni liikme või nõunikuna; tegutsenud eksperdina Soome õiguse valdkonnas, osalenud õigusloomes ja Soome parlamendi mitmesugustes komisjonides, sealhulgas ÜRO-s, UNESCO-s, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonis (OSCE) ning Euroopa Nõukogus; alates 1995 Euroopa Komisjoni õigustalituse peaõigusnõustaja (välissuhted); alates märtsist 2001 Euroopa Komisjoni õigustalituse peadirektori asetäitaja; Euroopa Kohtu kohtunik alates 16. jaanuarist 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Sündinud 1954; lõpetanud õigusteaduse eriala (Universidad Complutense, Madrid); Abogado del Estado, Malaga; Abogado del Estado transpordi-, turismi ja kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonnas ning seejärel välisministeeriumi õigusosakonnas; Euroopa Kohtuga tegeleva riikliku õigustalituse juhtiv Abogado del Estado-Jefe ning Abogacía General del Estado (riigi õigustalitus, justiitsministeerium) ühenduse ja rahvusvahelise õigusabi osakonna peadirektori asetäitja; ühenduse kohtusüsteemi tulevikku käsitleva ekspertrühma liige; Hispaania delegatsiooni juht rühmituses „Eesistujariigi sõbrad” seoses Nice'i lepingus käsitletava ühenduse kohtusüsteemi reformiga ja nõukogus Euroopa Kohtu teemat käsitleva *ad hoc* töörühma juht; Madridi Diplomaatide Kooli ühenduse õiguse professor; väljaande „Noticias de la Unión Europea” kaastoimetaja; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Koen Lenaerts

Sündinud 1954; lõpetanud õigusteaduse eriala, õigusteaduse doktor, Leuveni Katoliiklik Ülikool; *Master of Laws*, *Master in Public Administration* (Harvardi Ülikool); assistent (1979–1983), hiljem professor (alates 1983) Leuveni Katoliiklikus Ülikoolis; Euroopa Kohtu õigusnõunik (1984–1985); professor Collège d'Europe'is, Brügge (1984–1989); Brüsseli advokaatuuri liige (1986–1989); külalisprofessor Harvard Law School'is (1989); Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989 kuni 6. oktoobrini 2003; Euroopa Kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Juliane Kokott

Sündinud 1957; õigusalsed õpingud (Bonni ja Genfi ülikoolid); LL.M (Ameerika Ülikool, Washington DC); õigusteaduse doktor (Heidelbergi Ülikool 1985; Harvardi Ülikool 1990); külalisprofessor Berkeley Ülikoolis (1991); Saksa ja välisriikide avaliku õiguse, rahvusvahelise õiguse ja Euroopa õiguse professor Augsburgi (1992), Heidelbergi (1993) ja Düsseldorfis (1994) ülikoolides; Saksa valitsuse poolt nimetatud asenduskohtunik Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) Rahvusvahelises Lepitus- ja Arbitraažikohtus; globaalset arengut käsitleva liitvabariigi nõuandva nõukogu esimehe asetäitja (WBGU, 1996); rahvusvahelise õiguse, rahvusvahelise äriõiguse ja Euroopa õiguse professor St. Galleni Ülikooli õigusteaduskonnas (1999); St. Galleni Ülikooli Euroopa ja rahvusvahelise äriõiguse instituudi juhataja (2000); St. Galleni Ülikooli äriõiguse eriprogrammi juhataja asetäitja (2001); Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2003.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

Sündinud 1967; lõpetanud õigusteaduse eriala (Lissaboni Ülikool, 1990); abilektor (Euroopa Ülikooli Instituut, 1991); õigusteaduse doktor (Euroopa Ülikooli Instituut, Firenze, 1996); külalisprofessor (College of Europe, Natolin; Ortega y Gasset Instituut, Madrid; Portugali Katoliiklik Ülikool, Euroopa Õpingute Instituut, Macao); professor (Lissaboni Universidade Nova, 1997); Fulbright Visiting Research Fellow (Harvardi Ülikool, 1998); Rahvusvahelise Äriõiguse Akadeemia kaasdirektor; kaastoimetaja (Hart Series on European Law and Integration, European Law Journal) ja mitmete õiguslaste ajakirjade toimetuste liige; Euroopa Kohtu kohtujurist alates 7. oktoobrist 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Sündinud 1937; õigusteaduse õpingud Cambridge'is; *barrister* (1964–1980); Queen's Counsel (1980–1986); High Court of England and Wales'i kohtunik (1986–1995); Lord Justice of Appeal (1995–2003); Honourable Society of the Inner Temple'i vanemliige alates 1985. aastast ja varahoidja alates 2003. aastast; Euroopa Kohtu kohtunik alates 8. jaanuarist 2004.

Jerzy Makarczyk

Sündinud 1938; õigusteaduse doktor (1966); rahvusvahelise avaliku õiguse professor (1974); Senior Visiting Fellow Oxfordi Ülikoolis (1985), Tokyo Rahvusvahelise Kristliku Ülikooli professor (1988); mitmete rahvusvahelise avaliku õiguse, ühenduse õiguse ja inimõiguste alaste teoste autor; mitmete rahvusvahelise õiguse, Euroopa õiguse ja inimõiguste alaste teadusühingute liige; Poola valitsuse esindaja läbirääkimistel nõukogude vägede väljaviimise üle Poola territooriumilt; abiminister, hiljem välisminister (1989–1992); Poola delegatsiooni esimees ÜRO peassamblees; Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik (1992–2002); Rahvusvahelise Õiguse Instituudi president (2003); Poola Vabariigi presidendi välissuhete ja inimõiguste nõunik (2002–2004); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Pranas Kūris

Sündinud 1938; õigusteaduse diplom Vilniuse Ülikoolis (1961); Moskva Ülikooli õigusteaduse kandidaat (1965); Moskva Ülikooli õigusteaduse doktor (*Dr. hab.*) (1973); Pariisi ülikooli Institut des Hautes Études Internationales (direktor: prof. Ch. Rousseau) praktikant (1967–1968); Leedu Teaduste Akadeemia koosseisuline liige (1996); Leedu Õigusülikooli audoktor (2001); erinevad õpetamis- ja haldusülesanded Vilniuse Ülikoolis (1961–1990); õigusteaduskonna abiprofessor, erakorraline professor, rahvusvahelise õiguse professor ja dekaan; mitmed ametikohad Leedu valitsuse diplomaatilises ja õigusteenistuses; justiitsminister (1990–1991), riiginõunik (1991), Leedu Vabariigi suursaadik Belgias, Luksemburgis ja Hollandis (1992–1994); endine Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik (1994–1998); Leedu Ülemkohtu liige ja president (detsember 1994 – oktoober 1998); Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik (alates novembrist 1998); osalemine mitmetel rahvusvahelistel konverentsidel; Leedu Vabariigi delegatsiooni liige läbirääkimistel NSVL-ga (1990–1992); mitmete väljaannete autor (ligi 200); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Endre Juhász

Sündinud 1944; Szegedi Ülikooli õigusteaduse diplom (1967); Ungari advokatuurieksam (1970); kraadiõpingud võrdlevas õigusteaduses Strasbourgi Ülikoolis (1969, 1970, 1971, 1972); väliskaubandusministeeriumi juriidilise osakonna ametnik (1966–1974), seadusandlike asjade direktor (1973–1974); esimene kaubandusatašee Ungari saatkonnas Brüsselis, vastutav isik ühenduse küsimustes (1974–1979); väliskaubandusministeeriumi kantsler (1979–1983); esimene kaubandusatašee, hiljem kaubandusnõunik Ungari saatkonnas Washington DC-s, Ameerika Ühendriikides (1983–1989); kaubandusministeeriumi ja rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi kantsler (1989–1991); Ungari ning Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide vahelise assotsiatsioonilepingu pealäbirääkija (1990–1991); rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi peasekretär, Euroopa asjade osakonna juhataja (1992); rahvusvaheliste majandussuhete ministeeriumi riigisekretär (1993–1994); tööstus- ja kaubandusministeeriumi riigisekretär, Euroopa asjade osakonna juhataja (1994); erakorraline ja täievoliline suursaadik, Ungari Vabariigi diplomaatilise esinduse juht Euroopa Liidu juures (jaanuar 1995 – mai 2003); Ungari Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemise pealäbirääkija (juuli 1998 – aprill 2003); Euroopa integratsiooni küsimuste kooskõlastamise portfelli minister (alates mai 2003); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

George Arestis

Sündinud 1945; Ateena Ülikooli õigusteaduse diplom (1968); Canterbury Kenti Ülikooli M. A. *Comparative Politics and Government* (1970); töötamine advokaadina Küprosel (1972–1982); District Court'i kohtunikuks nimetamine (1982); District Court'i esimeheks nimetamine (1995); Nikosia District Court'i *Administrative president* (1997–2003); Küprose Ülemkohtu kohtunik (2003); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Sündinud 1947; Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduse doktor (1973); Notary to Government'ina avalikku teenistusse astumine 1975; vabariigi nõunik (1978), vabariigi esimene nõunik (1979), Attorney General'i abi (1988), nimetatud Malta presidendi poolt Attorney General'iks (1989); Malta Ülikoolis osalise koormusega tsiviilõiguse lektor (1985–1989); Malta Ülikooli nõukogu liige (1998–2004); Õigusemõistmise Komisjoni liige (1994–2004); Malta Vahekohtu-keskuse juhatuse liige (1998–2004); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Marko Ilešič

Sündinud 1947; Ljubljana Ülikooli õigusteaduse doktor; võrdleva õigusteaduse õpingud (Strasbourg ja Coimbra ülikoolid); advokatuuri liige; Ljubljana töökohtu kohtunik (1975–1986); spordikohtu esimees (1978–1986); Triglavi kindlustusseltsi vahekohtu arbiiter (1990–1998); börsi lepituskoja esimees (alates 1995); börsi vahekohtu arbiiter (alates 1998); Jugoslaavia vahekohtu arbiiter (kuni 1991) ja Sloveenia vahekohtu arbiiter (alates 1991); Rahvusvahelise Kaubanduskoja (Pariis) arbiiter; UEFA (alates 1988) ja FIFA (alates 2000) apellatsioonikoja kohtunik; Sloveenia Juristide Ühingute Liidu esimees; Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni, Rahvusvahelise Merekomitee ja mitmete teiste rahvusvaheliste õigusteaduslike seltside liige; tsiviilõiguse, kaubandusõiguse ja rahvusvahelise eraõiguse professor; Ljubljana Ülikooli õigusteaduskonna dekaan; mitmete õigusteaduslike väljaannete autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Jiří Malenovský

Sündinud 1950; Praha Karli Ülikooli õigusteaduse doktor (1975); Brno Masaryki Ülikooli abilektor (1974–1990), abidekaan (1989–1991) ja rahvusvahelise ja Euroopa õiguse osakonna juhataja (1990–1992); Tšehhoslovakkia Konstitutsioonikohtu kohtunik (1992); suursaadik Euroopa Nõukogu juures (1993–1998); Euroopa Nõukogu ministrite esindajate komitee esimees (1995); välisministeeriumi kantsler (1998–2000); Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni Tšehhi ja Slovaki haru president (1999–2001); Konstitutsioonikohtu kohtunik (2000–2004); seadusandliku nõukogu liige (1998–2000); Haagi alalise vahekohtu liige (alates 2000); Brno Masaryki Ülikooli rahvusvahelise avaliku õiguse professor (2001); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Ján Klučka

Sündinud 1951; Bratislava Ülikooli õigusteaduse doktor (1974); Kosice Ülikooli rahvusvahelise õiguse professor (1975); Konstitutsioonikohtu kohtunik (1993); Haagi alalise vahekohtu liige (1994); Veneetsia Komisjoni liige (1994); Slovakkia Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni president (2002); Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Uno Lõhmus

Sündinud 1952; õigusteaduse kandidaat (1986); advokatuuri liige (1977–1998); Tartu Ülikooli kriminaalõiguse külalisprofessor; Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik (1994–1998); Riigikohtu esimees (1998–2004); põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjoni liige; karistusseadustiku väljatöötamise töörühma konsultant; kriminaalmenetluse seadustiku väljatöötamise töörühma konsultant; mitmete inimõiguste ja riigiõiguse alaste teoste autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Egils Levits

Sündinud 1955; Hamburgi Ülikooli õigusteaduse ja politoloogia diplom; Kieli Ülikooli õigusteaduskonna teadustöötaja; Läti parlamendi nõunik rahvusvahelise õiguse, riigiõiguse ja seadusandliku reformi alal; Läti suursaadik Saksamaal ja Šveitsis (1992–1993), Austrias, Šveitsis ja Ungaris (1994–1995); asepeaminister ja justiitsminister välisministri ülesannetes (1993–1994); OSCE lepitus- ja vahekohtu lepitaja (alates 1997); alalise vahekohtu liige (alates 2001); 1995. aastal valitud Euroopa Inimõiguste Kohtu liikmeks, tagasi valitud 1998. ja 2001. aastal; mitmete riigiõiguse ja haldusõiguse, seadusandliku reformi ja ühenduse õiguse alaste väljaannete autor; Euroopa Kohtu kohtunik alates 11. maist 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Sündinud 1950; tsiviilõiguse bakalaureus (*bachelor*) (National University of Ireland, University College Dublin, 1971); *barrister* (King's Inn, 1972); Euroopa õiguse kõrgkooliõpingute diplom (University College Dublin, 1977); liri advokatuuri liige (1972–1999); Euroopa õiguse lektor (King's Inn, Dublin); Senior Counsel (1994–1999); liri valitsuse esindaja paljudes kohtuasjades Euroopa Ühenduste Kohtus; Iirimaa High Court'i kohtunik (alates 1999); *bencher* of the Honorable Society of King's Inns (alates 1999); liri Euroopa Õiguse Ühingu asepresident; Rahvusvahelise Õiguse Assotsiatsiooni (liri haru) liige; Euroopa Kohtu kohtuniku (1974–1985) Andreas O'Keeffe'i (Aindrias Ó Caoimh) poeg; Euroopa Kohtu kohtunik alates 13. oktoobrist 2004.

Roger Grass

Sündinud 1948; Insitut d'études politiques de Paris' diplom ja teaduskraad avaliku õiguse valdkonnas; Tribunal de grande instance de Versailles' abiprokurör; Euroopa Kohtu vanemametnik; Cour d'appel de Paris' prokuröri peasekretär; justiitsministri büroo; Euroopa Kohtu presidendi õigusnõunik; Euroopa Kohtu kohtusekretär alates 10. veebruarist 1994.

2. Muudatused Euroopa Kohtu koosseisus 2004. aastal

Euroopa Kohtu koosseis muutus 2004. aastal järgmiselt.

Kohtunik David Alexander Ogilvy Edward lahkus 7. jaanuaril Euroopa Kohtust. Tema asemele tuli kohtunik Konrad Hermann Theodor Schiemann.

Kümne uue riigi Euroopa Liiduga ühinemise järel astusid 11. mail ametisse kümme uut kohtunikku: Poola kodakondsuses Jerzy Makarczyk, Leedu kodakondsuses Pranas Kūris, Ungari kodakondsuses Endre Juhász, Küprose kodakondsuses George Arestis, Malta kodakondsuses Anthony Borg Barthet, Sloveenia kodakondsuses Marko Ilešič, Tšehhi kodakondsuses Jiří Malenovský, Slovakkia kodakondsuses Ján Klučka, Eesti kodakondsuses Uno Lõhmus, Läti kodakondsuses Egils Levits.

Kohtunik Fidelma O'Kelly Macken lahkus 13. oktoobril Euroopa Kohtust. Tema asemele tuli kohtunik Aindrias Ó Caoimh.

3. Protokolliline järjestus

alates 1. jaanuarist kuni 7. jaanuarini 2004

V. Skouris, Euroopa Kohtu president
P. Jann, I koja esimees
C. W. A. Timmermans, II koja esimees
C. Gulmann, V koja esimees
A. Tizzano, peakohtujurist
J. N. Cunha Rodrigues, IV koja esimees
A. Rosas, III koja esimees
F. G. Jacobs, kohtujurist
D. A. O. Edward, kohtunik
A. M. La Pergola, kohtunik
J.-P. Puissochet, kohtunik
P. Léger, kohtujurist
D. Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist
R. Schintgen, kohtunik
F. Macken, kohtunik
N. Colneric, kohtunik
S. von Bahr, kohtunik
L. A. Geelhoed, kohtujurist
C. Stix-Hackl, kohtujurist
R. Silva de Lapuerta, kohtunik
K. Lenaerts, kohtunik
J. Kokott, kohtujurist
L. M. Poiares P. Maduro, kohtujurist

R. Grass, kohtusekretär

alates 8. jaanuarist kuni 12. maini 2004¹

V. Skouris, Euroopa Kohtu president
P. Jann, I koja esimees
C. W. A. Timmermans, II koja esimees
C. Gulmann, V koja esimees
A. Tizzano, peakohtujurist
J. N. Cunha Rodrigues, IV koja esimees
A. Rosas, III koja esimees
F. G. Jacobs, kohtujurist
A. M. La Pergola, kohtunik
J.-P. Puissochet, kohtunik
P. Léger, kohtujurist
D. Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist
R. Schintgen, kohtunik
F. Macken, kohtunik
N. Colneric, kohtunik
S. von Bahr, kohtunik
L. A. Geelhoed, kohtujurist
C. Stix-Hackl, kohtujurist
R. Silva de Lapuerta, kohtunik
K. Lenaerts, kohtunik
J. Kokott, kohtujurist
L. M. Poiares P. Maduro, kohtujurist
K. Schiemann, kohtunik

R. Grass, kohtusekretär

¹ 11. mail 2004 astusid ametisse kümme uut kohtunikku. Uus protokolliline järjestus kehtib alates 13. maist 2004.

alates 13. maist kuni 6. oktoobrini 2004

V. Skouris, Euroopa Kohtu president
P. Jann, I koja esimees
C. W. A. Timmermans, II koja esimees
A. Rosas, III koja esimees
C. Gulmann, V koja esimees
J.-P. Puissochet, VI koja esimees
A. Tizzano, peakohtujurist
J. N. Cunha Rodrigues, IV koja esimees
F. G. Jacobs, kohtujurist
A. M. La Pergola, kohtunik
P. Léger, kohtujurist
D. Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist
R. Schintgen, kohtunik
F. Macken, kohtunik
N. Colneric, kohtunik
S. von Bahr, kohtunik
L. A. Geelhoed, kohtujurist
C. Stix-Hackl, kohtujurist
R. Silva de Lapuerta, kohtunik
K. Lenaerts, kohtunik
J. Kokott, kohtujurist
L. M. Poiares P. Maduro, kohtujurist
K. Schiemann, kohtunik
J. Makarczyk, kohtunik
P. Kūris, kohtunik
E. Juhász, kohtunik
G. Arestis, kohtunik
A. Borg Barthet, kohtunik
M. Ilešič, kohtunik
J. Malenovský, kohtunik
J. Klučka, kohtunik
U. Löhmus, kohtunik
E. Levits, kohtunik

R. Grass, kohtusekretär

alates 7. oktoobrist kuni 13. oktoobrini 2004

V. Skouris, Euroopa Kohtu president
P. Jann, I koja esimees
C. W. A. Timmermans, II koja esimees
A. Rosas, III koja esimees
L. A. Geelhoed, peakohtujurist
R. Silva de Lapuerta, V koja esimees
K. Lenaerts, IV koja esimees
A. Borg Barthet, VI koja esimees
F. G. Jacobs, kohtujurist
C. Gulmann, kohtunik
A. M. La Pergola, kohtunik
J.-P. Puissochet, kohtunik
P. Léger, kohtujurist
D. Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist
R. Schintgen, kohtunik
F. Macken, kohtunik
N. Colneric, kohtunik
S. von Bahr, kohtunik
A. Tizzano, kohtujurist
J. N. Cunha Rodrigues, kohtunik
C. Stix-Hackl, kohtujurist
J. Kokott, kohtujurist
L. M. Poiares P. Maduro, kohtujurist
K. Schiemann, kohtunik
J. Makarczyk, kohtunik
P. Kūris, kohtunik
E. Juhász, kohtunik
G. Arestis, kohtunik
M. Ilešič, kohtunik
J. Malenovský, kohtunik
J. Klučka, kohtunik
U. Lõhmus, kohtunik
E. Levits, kohtunik

R. Grass, kohtusekretär

alates 14. oktoobrist kuni 31. detsembrini 2004

V. Skouris, Euroopa Kohtu president
P. Jann, I koja esimees
C. W. A. Timmermans, II koja esimees
A. Rosas, III koja esimees
L. A. Geelhoed, peakohtujurist
R. Silva de Lapuerta, V koja esimees
K. Lenaerts, IV koja esimees
A. Borg Barthet, VI koja esimees
F. G. Jacobs, kohtujurist
C. Gulmann, kohtunik
A. M. La Pergola, kohtunik
J.-P. Puissochet, kohtunik
P. Léger, kohtujurist
D. Ruiz-Jarabo Colomer, kohtujurist
R. Schintgen, kohtunik
N. Colneric, kohtunik
S. von Bahr, kohtunik
A. Tizzano, kohtujurist
J. N. Cunha Rodrigues, kohtunik
C. Stix-Hackl, kohtujurist
J. Kokott, kohtujurist
L. M. Poiares P. Maduro, kohtujurist
K. Schiemann, kohtunik
J. Makarczyk, kohtunik
P. Kūris, kohtunik
E. Juhász, kohtunik
G. Arestis, kohtunik
M. Ilešič, kohtunik
J. Malenovský, kohtunik
J. Klučka, kohtunik
U. Lõhmus, kohtunik
E. Levits, kohtunik
A. Ó Caoimh, kohtunik

R. Grass, kohtusekretär

4. Euroopa Kohtu endised liikmed

Massimo Pilotti, kohtunik (1952–1958), president 1952–1958
Petrus Josephus Servatius Serrarens, kohtunik (1952–1958)
Otto Riese, kohtunik (1952–1963)
Louis Delvaux, kohtunik (1952–1967)
Jacques Rueff, kohtunik (1952–1959 ja 1960–1962)
Charles Léon Hammes, kohtunik (1952–1967), president 1964–1967
Adrianus van Kleffens, kohtunik (1952–1958)
Maurice Lagrange, kohtujurist (1952–1964)
Karl Roemer, kohtujurist (1953–1973)
Rino Rossi, kohtunik (1958–1964)
Andreas Matthias Donner, kohtunik (1958–1979), president 1958–1964
Nicola Catalano, kohtunik (1958–1962)
Alberto Trabucchi, kohtunik (1962–1972), seejärel kohtujurist (1973–1976)
Robert Lecourt, kohtunik (1962–1976), president 1967–1976
Walter Strauss, kohtunik (1963–1970)
Riccardo Monaco, kohtunik (1964–1976)
Joseph Gand, kohtujurist (1964–1970)
Josse J. Mertens de Wilmars, kohtunik (1967–1984), president 1980–1984
Pierre Pescatore, kohtunik (1967–1985)
Hans Kutscher, kohtunik (1970–1980), president 1976–1980
Alain Louis Dutheillet de Lamothe, kohtujurist (1970–1972)
Henri Mayras, kohtujurist (1972–1981)
Cearbhall O'Dalaigh, kohtunik (1973–1974)
Max Sørensen, kohtunik (1973–1979)
Alexander J. Mackenzie Stuart, kohtunik (1973–1988), president 1984–1988
Jean-Pierre Warner, kohtujurist (1973–1981)
Gerhard Reischl, kohtujurist (1973–1981)
Aindrias O'Keefe, kohtunik (1975–1985)
Francesco Capotorti, kohtunik (1976), seejärel kohtujurist (1976–1982)
Giacinto Bosco, kohtunik (1976–1988)
Adolphe Touffait, kohtunik (1976–1982)
Thymen Koopmans, kohtunik (1979–1990)
Ole Due, kohtunik (1979–1994), president 1988–1994
Ulrich Everling, kohtunik (1980–1988)
Alexandros Chloros, kohtunik (1981–1982)
Sir Gordon Slynn, kohtujurist (1981–1988), seejärel kohtunik (1988–1992)
Simone Rozès, kohtujurist (1981–1984)
Pieter VerLoren van Themaat, kohtujurist (1981–1986)
Fernand Grévisse, kohtunik (1981–1982 ja 1988–1994)
Kai Bahlmann, kohtunik (1982–1988)
G. Federico Mancini, kohtujurist (1982–1988), seejärel kohtunik (1988–1999)
Yves Galmot, kohtunik (1982–1988)
Constantinos Kakouris, kohtunik (1983–1997)
Carl Otto Lenz, kohtujurist (1984–1997)
Marco Darmon, kohtujurist (1984–1994)
René Joliet, kohtunik (1984–1995)

Thomas Francis O'Higgins, kohtunik (1985–1991)
Fernand Schockweiler, kohtunik (1985–1996)
Jean Mischo, kohtujurist (1986–1991 ja 1997–2003)
José Carlos De Carvalho Moithinho de Almeida, kohtunik (1986–2000)
José Luis da Cruz Vilaça, kohtujurist (1986–1988)
Gil Carlos Rodríguez Iglesias, kohtunik (1986–2003), president 1994–2003
Manuel Diez de Velasco, kohtunik (1988–1994)
Manfred Zuleeg, kohtunik (1988–1994)
Walter Van Gerven, kohtujurist (1988–1994)
Giuseppe Tesauro, kohtujurist (1988–1998)
Paul Joan George Kapteyn, kohtunik (1990–2000)
John L. Murray, kohtunik (1991–1999)
David Alexander Ogilvy Edward, kohtunik (1992–2004)
Georges Cosmas, kohtujurist (1994–2000)
Günter Hirsch, kohtunik (1994–2000)
Michael Bendik Elmer, kohtujurist (1994–1997)
Hans Ragnemalm, kohtunik (1995–2000)
Leif Sevón, juge (1995–2002)
Nial Fennelly, kohtujurist (1995–2000)
Melchior Wathelet, kohtunik (1995–2003)
Krateros Ioannou, kohtunik (1997–1999)
Siegbert Alber, kohtujurist (1997–2003)
Antonio Saggio, kohtujurist (1998–2000)
Fidelma O'Kelly Macken, kohtunik (1999–2004)

– Presidendid

Massimo Pilotti (1952–1958)
Andreas Matthias Donner (1958–1964)
Charles Léon Hammes (1964–1967)
Robert Lecourt (1967–1976)
Hans Kutscher (1976–1980)
Josse J. Mertens de Wilmars (1980–1984)
Alexander John Mackenzie Stuart (1984–1988)
Ole Due (1988–1994)
Gil Carlos Rodríguez Iglesias (1994–2003)

– Kohtusekretärid

Albert Van Houtte (1953–1982)
Paul Heim (1982–1988)
Jean-Guy Giraud (1988–1994)

II peatükk

Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus

A — Esimese astme kohtu tegevus 2004. aastal

President Bo Vesterdorf

Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu jaoks toimus 2004. aastal ajaloolise tähtsusega sündmusi.

Kümne uue liikmesriigi ühinemine Euroopa Liiduga tõi kaasa esimese astme kohtu täienemise kümne uue kohtuniku võrra. Kohtunikud E. Cremona, O. Czúcz, I. Wiszniewska-Białecka, I. Pelikánová, D. Šváby, V. Vadapalas, K. Jürimäe, I. Labucka ja S. S. Pappasavvas andsid ametivande 12. mail 2004, V. Trstenjak tegi seda 7. juulil 2004.

Esimese astme kohtu kohtunike arv, mis algselt oli kaksteist, suurenes tema ajaloo jooksul teist korda. Praegu on esimese astme kohtul 25 liiget – üks kohtunik igast liikmesriigist.

Paljude esimese astme kohtu liikmete, sealhulgas ka mõne äsja nimetatud kohtuniku ametiaeg lõppes 31. augustil 2004. Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajate 14. juuli 2004. aasta otsusega nimetati uueks ametiajaks (1. september 2004 – 31. august 2010) tagasi järgmised kohtunikud: B. Vesterdorf, V. Tiili, J. Azizi, M. Jaeger, A. W. H. Meij, M. Vilaras, M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, F. Dehousse, O. Czúcz, I. Wiszniewska-Białecka, D. Šváby, K. Jürimäe ja S. S. Pappasavvas.

Euroopa Liidu laienemisega seoses muudeti esimese astme kohtu kodukorda, et tõsta suurkoja liikmete arv 11 kohtunikult 13 kohtunikele (ELT 2004, L 127, lk 108). Samuti muudeti menetluskeelt käsitlevaid sätteid: alates 1. maist 2004 võib hagiavalduse koostada 21 eri keeles – 20 ametlikus keeles ja iiri keeles (ELT 2004, L 132, lk 3).

Esimese astme kohtu korraldust ja töökorraldust on muudetud, et rahuldada kohtunike suuremast arvust tulenevaid vajadusi. Eialgu lülitati uued kohtunikud ajavahemikuks 1. maist 31. augustini olemasolevate kolmeliikmeliste kodade koosseisu. Kodade kolmeliikmelist koosseisu täiendati kahe kohtunikuga ja nii saadi laiendatud kojad. Seejärel otsustas esimese astme kohus säilitada 2004/2005. kohtuaastaks viis viieliikmelist koda. Nimetatud kohtuaastal menetleb iga viieliikmeline koda kohtuasju kahes erinevas kolmeliikmelises koosseisus koja esimehe eesistumisel.

Nelja viieliikmelise koja eesistujateks on esimehed, kes valiti kolmeks aastaks teiste kohtunike poolt septembris 2004. Kodade esimeesteks on kohtunikud Jaeger, Pirrung, Vilaras ja Legal. Kodade esimeeste valimise, mis toimus esmakordselt 10. septembril 2004 esimese astme kohtu kodukorra artikli 15 alusel, tingis uue protokolliga jõustumine Euroopa Kohtu kodukorra kohta (artikkel 50) 1. veebruaril 2003.

Viienda viieliikmelise koja eesistujaks on esimese astme kohtu president, kelle valimine kolmeks aastaks (s.o kuni 31. augustini 2007) toimus 8. septembril 2004. Kuna esimese astme kohtu president kolmest kohtunikust koosneva koja koosseisus asja ei menetle, on kolmeliikmelise koja eesistujaks selle koja kohtunik Cooke.

On ka alanud reformide elluviimine, mida võimaldab Nice'i leping. 1. veebruaril 2003 jõustunud Nice'i lepinguga muudetud EÜ asutamislepingu artikkel 225 sätestab, et

esimese astme kohus on pädev arutama ja lahendama esimese astmena kõiki hagisid, välja arvatud need, mis on määratud kohtukolleegiumile või kuuluvad põhikirja järgi Euroopa Kohtu pädevusse.

Nõukogu on ühelt poolt muutnud Euroopa Kohtu põhikirja protokolli ja teiselt poolt näinud ette „kohtukolleegiumi” loomise.

Esiteks võttis Euroopa Liidu Nõukogu 26. aprillil 2004 vastu otsuse 2004/407/EÜ, Euratom Euroopa Kohtu põhikirja protokolli artiklite 51 ja 54 muutmise kohta (ELT L 132, lk 5; parandus ELT L 194, lk 3). Alates 1. juunist 2004 kehtiva hagide uue jaotuse tõttu Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu vahel alluvad liikmesriikide poolt komisjoni akti või tegevusetuse¹ vastu esitatud tühistamis- ja tegevusetushagid esimese astme kohtule. Esimese astme kohtule alluvad ka liikmesriikide hagid, milles käsitletakse:

- nõukogu otsuseid riigiabi valdkonnas;
- nõukogu akte, mis on vastu võetud kaubanduse kaitsemeetmeid käsitleva nõukogu määruse alusel;
- nõukogu akte, millega nõukogu kasutab oma rakendusvolitusi;
- Euroopa Keskpanga akte.

Algselt Euroopa Kohtusse esitatud muutunud kohtualluvusega asjad, mille kirjalik menetlus ei olnud veel lõpetatud, anti üle esimese astme kohtule. Tegemist oli peamiselt riigiabi ning Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi käsitlevate asjadega.

Teiseks võttis Euroopa Liidu Nõukogu 2. novembril 2004 vastu otsuse 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohus (ELT L 333, lk 7). Selle reformi tegi samuti võimalikuks Nice'i leping (EÜ artiklid 220 ja 225a, Euratomi artiklid 136 ja 140b, vt ka Nice'i lepingule lisatud 16. deklaratsioon). Esimese astme kohus pooldas seda reformi, kuna kõnealuse valdkonna asjad on spetsiifilised ning uute personalieeskirjade kohaldamine toob eeldatavasti kaasa suure töökoormuse. Seitsmest kohtunikust koosnev kohtukolleegium hakkab lahendama Euroopa Liidu avaliku teenistusega seotud vaidlusi, mis praegu alluvad esimese astme kohtule. Kohtukolleegiumi otsuseid võib õigusküsimustes edasi kaevata esimese astme kohtule ja Euroopa Kohus võib neid erandkorras teista põhikirjas sätestatud tingimustel. Avaliku teenistuse kohus peaks hakkama tegutsema 2005. aasta jooksul.

2004. aasta statistika kohta tuleb esitada mõned selgitused. Aastate jooksul püsivat kasvutendentsi näidanud kohtuasjade arvu suurenemine jätkus, ulatudes 536 registreeritud asjani (2003. aastal 466 asja). Osaliselt tingis asjade arvu suurenemist see, et alates 1. juunist 2004 on esimese astme kohtu pädevuses liikmesriikide esitatud hagide lahendamine (vt eespool esitatud selgitus). Seetõttu võeti menetlusse 48 täiendavat asja – Euroopa Kohus andis üle 21 asja ja liikmesriigid esitasid 27 uut asja. Jättkuvalt suureneb ühenduse kaubamärgiga seotud vaidluste arv (algatati 110 asja, s.o 10 asja rohkem kui 2003. aastal) ning need moodustavad 21% kõigist algatatud asjadest. Alates 2000. aastast on kõige suurem osakaal avaliku teenistuse asjadel: 2004. aastal registreeriti 146 uut asja (27% kõigist algatatud asjadest).

¹ Välja arvatud komisjoni aktid, mis käsitlevad tõhustatud koostööd EÜ asutamislepingu raames.

Lahendatud asjade arv – 361 – on lähedane 2003. aastal lahendatud asjade arvule (339), kusjuures 76% asjadest lahendasid kolmeliikmelised kojad, 18% asjadest viieliikmelised kojad ja 4% asjadest ainukohtunik. Seega ei ole suurem kohtunike arv võimaldanud veel märgatavalt suurendada aasta jooksul lahendatud asjade arvu.

Poolleilolevate asjade arv on ületanud kriitilise läve – 1000 kohtuasja –, ulatudes 1174 kohtuasjani 31. detsembril 2004. Selline asjade arv vastab praegu esimese astme kohtu rohkem kui kolmeaastasele tegevusele.

Asja menetlemise keskmine kestus on kolmel viimasel aastal pisut suurenenud: 2004. aastal oli asja menetlemise keskmine kestus 22,6 kuud, välja arvatud spetsiifiliste valdkondade asjades (intellektuaalne omand ja ühenduse avalik teenistus).

Kiirendatud menetlust kasutades on lahendatud vaid piiratud arv kohtuasju – aasta jooksul esitatud kolmeteistkümnest taotlusest rakendati kiirendatud menetlust kahes kohtuasjas.

Kohtupraktika suundumusi käsitletakse järgmistes osades, kus on vaatluse all esiteks seaduslikkust (I) ning seejärel hüvitamist (II) ja ajutisi meetmeid käsitlevad asjad (III).

I. Õigusvaidlused

Hagi sisulise läbivaatamise eelduseks on selle vastuvõetavus. Asju, mille puhul on kõne all tühistamishagi vastuvõetavuse küsimus (B), käsitletakse seega enne olulisi materiaalõiguse küsimusi (C–H). Viimaseid käsitletakse vastava valdkonna juures. Järgnevas analüüsis ei vaadelda kõiki esimese astme kohtu pädevusse kuuluvaid valdkondi, seega ei ole tegemist ammendava analüüsiga.²

Menetluskorraga seotud küsimusi käsitletakse eraldi rubriigis (A), tuues välja tähelepanu väärivad täpsustused teatud otsustes.

A. Menetlusküsimused

1. Tagaseljaotsus

Tagaseljaotsuseid tehakse väga harva. Selle eelduseks on, et nõuetekohaselt hagiavalduse saanud kostja ei esita oma vastust ettenähtud tähtaega ja vorminõudeid järgides ning hageja taotleb esimese astme kohtult tagaseljaotsuse tegemist.

² Käesolevast analüüsist on jäetud välja eelkõige tolliasjades tehtud otsused, kuivõrd tegemist on peamiselt juba tuntud lahenduste kohaldamisega konkreetsetele asjaoludele (eelkõige 12. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-282/01: Aslantrans v. komisjon; 21. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-104/02: Société française de transports Gondrand Frères v. komisjon, ning 14. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-332/02: Nordspedizionieri di Danielis Livio & C. jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Samadel põhjustel on jäetud välja ka otsused, millega tühistatakse ühenduse finantsabi vähendavad või tühistavad otsused, olgu siis tegemist toetusega Euroopa Regionaalarengu Fondist (14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-290/02 : Ascontex v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastust (28. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-180/01: Euroagri v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-153/04 P).

Ettenähtud tähtaja jooksul komisjoni poolt kostja vastuse esitamata jätmise tõttu tegi esimese astme kohus neid sätteid järgides tagaseljaotsuse viie panga kasuks, kellele oli määratud trahv osalemise tõttu eurosooni pangatähtede vahetamisel võetavat tasu käsitlevas kokkuleppes. 14. oktoobri 2004. aasta otsustega kohtuasjades T-56/02: Bayerische Hypo- und Vereinsbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), T-44/02: Dresdner Bank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata), T-54/02: Vereins- und Westbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata), T-60/02: Deutsche Verkehrsbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata) ja T-61/02: Commerzbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata) tühistas esimese astme kohus komisjoni otsuse,³ leides, et hagejate nõuded näivad olevat põhjendatud. Esimese astme kohus leidis, et väited, mida hagejad esitasid hagiavalduses, võimaldavad tal sedastada, et väidetava kokkuleppe olemasolu ei ole piisavalt tõendatud eurosooni rahatähtede vahetamisteenuse hinna kindlaksmääramise osas ega sellise tasu võtmise osas. Tühistatud otsusega oli komisjon määranud viiele asjaomasele pangale trahvi, mille kogusumma oli üle 100 miljoni euro.

Nende otsuste peale esitas komisjon kaja, nagu kohaldatavad õigusnormid lubavad.

2. Asja läbivaatamist takistavad asjaolud

Ühenduse kohus võib ja isegi peab omal algatusel kaaluma, kas esineb asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid. Pooled võivad menetluse igas staadiumis tugineda asja läbivaatamist takistavale asjaolule, olgu see siis seotud hagi vastuvõetavusega või vaidlustatud akti seaduslikkusega.

Esimese astme kohus on omal algatusel kontrollinud asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid, sealhulgas järgmisi asjaolusid: hagi esitamise tähtaja järgimine (28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-142/01 ja T-283/01: OPTUC v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), vaidlusaluse akti vaidlustatavus (29. aprilli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-308/02: SGL Carbon v. komisjon ja 13. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-29/03: Comunidad Autónoma de Andalucía v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), hageja õigus nõuda vaidlustatud otsuse tühistamist (28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või protsessiteovõime (7. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-107/01 ja T-175/01: Sacilor-Lormines v. komisjon, ja 1. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Asja läbivaatamist takistava asjaoluna on esimese astme kohus veel kontrollinud oluliste vorminõuete rikkumist, mille hulka kuulub vaidlustatud akti põhistamatus või ebapiisav põhistatus (8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punktid 126 ja 210; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P). Kuid kaitseõiguste rikkumist, mis oma laadilt on subjektiivne õigusvastasus, ei pea esimese astme kohus oluliste vorminõuete rikkumiseks

³ Komisjoni 11. detsembri 2001. aasta otsus 2003/25/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 alusel algatatud menetlust – Asi COMP/E-1/37.919 (ex 37.391) – Pangatasud eurosooni valuutade vahetamise eest – Saksamaa – (EÜT 2003, L 15, lk 1).

ja seega ka mitte asja läbivaatamist takistavaks asjaoluks (8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 425; apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P).

3. Kohtukulud

Esimese astme kohtus kohtuvaidluse kaotanud pool peab põhimõtteliselt kandma peale oma kohtukulude ka vastaspoole kohtukulud. Esimese astme kohtu kodukorra kohaselt piirduvad hüvitamisele kuuluvad kulud ühelt poolt esimese astme kohtu menetluse käigus kantud kuludega ja teiselt poolt kuludega, mis olid selleks vältimatud.

Hüvitatavate kulude summa üle tekib sageli vaidlus. Nii on komisjon pidanud ülepaisutatuks summat, mida nõudsid äriühingute Airtours ja Schneider Electric esindajad, kui esimese astme kohus oli tühistanud otsused, millega keelati Airtours'il omandada äriühingut First Choice (6. juuni 2002. aasta otsus kohtuasjas T-342/99: Airtours v. komisjon, EKL 2002, lk II-2585) ja Schneider Electric'ul omandada äriühingut Legrand (22. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-310/01: Schneider Electric v. komisjon, EKL 2002, lk II-4071), samuti otsuse, millega kästi ettevõtteid lahutada (22. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-77/02: Schneider Electric v. komisjon, EKL 2002, lk II-4201).

28. juuni 2004. aasta määruses kohtuasjas T-342/99 DEP Airtours v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märgib esimese astme kohus, et Airtours nõuab komisjonilt üle 1,7 miljoni Inglise naela suuruse summa hüvitamist. Komisjon omalt poolt hindas Airtours'i kohtukuludeks alguses 130 000 naela ja seejärel 170 000 naela.

Hüvitamisele kuuluva summa kindlaksmääramisel leidis esimese astme kohus, et kui klient otsustab lasta end esindada korraga *solicitor*'il ja *barrister*'il, ei ole välistatud nende mõlema honorari pidamine menetlusega seotud vältimatuks kuluks. Konkreetseid asjaolusid arvestades pidas esimese astme kohus siiski vajalikuks kontrollida, kui vajalikud olid kõik need õigusabikulud menetluse läbiviimiseks ja kas kaht liiki esindajate kasutamine ei toonud kaasa kulude tarbetut kahekordistumist. Osaliselt see kõnealuses asjas nii oli.

Samas leidis kohus, et koondumiste kontrolli raames tehtud komisjoni hinnangute puhtmajanduslik laad võib õigustada sellele valdkonnale spetsialiseerunud majandus-ekspertide kaasamist lisaks õigusnõustajatele ja tuua niimoodi kaasa hüvitamisele kuuluvaid kulusid. Selliseid kulusid pidas esimese astme kohus siiski ülepaisutatuks.

Kui hageja on käibemaksudokumentatsioon, nagu Airtours, on tal õigus saada maksuametilt tagasi kaupadelt ja teenustelt makstud käibemaks. Kuna käibemaks ei ole talle kulu, ei saa ta komisjonilt nõuda käibemaksu hüvitamist, mida ta on tasunud hüvitamisele kuuluvatelt kuludelt.

Arvestades eeltoodud kaalutlusi, samuti kohtuasja tähtsust ühenduse konkurentsioiguse seisukohalt, arvukaid ja keerulisi majandus- ja õigusküsimusi, mida nõustajad analüüsisid, kohtuasja majanduslikku tähtsust Airtours'i jaoks ja võistlevast menetlusest tingitud õigus- ja majandusnõustajate töö mahtu, määras esimese astme kohus Airtours'ile hüvitatavaks kulude kogusummaks ligi 490 000 naela.

29. oktoobri 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-310/01 DEP: Schneider Electric v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) määras esimese astme kohus kindlaks summa, mis tuleb Schneider Electric'ule hüvitada, kuna komisjon keeldus hüvitamast 830 000 eurot, mida Schneider Electric nõudis peamiselt õigusabikulude eest võistlevas menetluses, mis viis Schneider Electric'u ja Legrand'i ühinemist keelava otsuse tühistamiseni.

Esimese astme kohus küll tunnistas kohtuasja erilist keerukust, majanduslikku tähtsust hageja jaoks, tähtsust ühenduse õiguse jaoks ja käsitletavate majandus- ja õigusküsimuste keerukust, kuid pidas nõude toetuseks esitatud advokaatide töötundide arvu ülepaisutatuks. Kõiki asjaolusid arvesse võttes vähendati kohtukulude summat ligi 420 000 euroni.

Samasugustel kaalutlustel vähendati kohtukulude summat 830 000 eurolt ligi 427 000 euroni ajutiste meetmete kohaldamise menetluses ja menetluses, mille tulemusel tühistati otsus, millega kästi Schneider'il loobuda osalusest (29. oktoobri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-77/02 DEP: Schneider Electric v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

B. EÜ artikli 230 alusel esitatud hagide vastuvõetavus

EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt võib „[i]ga füüsiline või juriidiline isik [...] algatada menetluse temale adresseeritud otsuse vastu ja sellise otsuse vastu, mis teda otseselt ja isiklikult puudutab, kuigi vormiliselt on see teisele isikule adresseeritud määrus või otsus”.

EÜ artikli 230 viiendas lõigus on sätestatud, et tühistamishagi tuleb esitada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sellest teada sai.

1. Aktid, mille peale võib esitada hagi

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peetakse aktideks või otsusteks, mille peale võib esitada tühistamishagi EÜ artikli 230 mõttes, meetmeid, millel on sellised õiguslikud tagajärjed, mis mõjutavad hageja huve, muutes selgelt tema õiguslikku olukorda.

Seevastu ei ole vaidlustatav selline akt, millega üksnes kinnitatakse varasemat jõustunud otsust, nagu on märgitud 29. aprilli 2004. aasta määruses kohtuasjas T-308/02: SGL Carbon v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Sama kehtib akti puhul, mis varasema otsusega võrreldes ei sisalda ühtegi uut asjaolu ja millele ei eelnenud otsuse adressaadi olukorra uut läbivaatamist. Kuid esimese astme kohus täpsustab, et hinnates seda, kas akt on kinnitavat laadi või mitte, ei lähtuta ainult selle sisu võrdlemisest kinnitatava varasema akti sisuga. Vaidlustatud akti laadi hindamisel tuleb lähtuda ka taotluse laadist, millele vastuseks see akt on vastu võetud. Eelkõige juhul, kui akt on vastuseks taotlusele, milles on tõstatatud uued olulised asjaolud ja millega palutakse administratsioonil varasem olukord uuesti läbi vaadata, ei saa seda akti pidada puhtkinnitavaks, kui neid asjaolusid selles käsitletakse – järelkult sisaldab see akt varasema otsusega võrreldes uusi tegureid.

Esimese astme kohus on seisukohal, et komisjon leidis õigesti, et kirjal, mille ta hagejale saatis, puudus otsuse iseloom, sest hageja esitatud finantsandmed – isegi kui need olid uued – ei saanud oluliselt muuta õiguslikku olukorda, milles ta oli varasema otsuse jõustumise kuupäeval.

Veel leidis esimese astme kohus seoses tühistamishagiga, et vaidlustatud keeldumisotsuse hindamisel tuleb lähtuda taotlusest, millele vastuseks see akt on vastu võetud. Ühenduse institutsiooni keeldumist akti muuta või tühistada saab pidada aktiks, mille seaduslikkust võib EÜ artikli 230 kohaselt kontrollida, vaid juhul, kui nimetatud sätte alusel saab vaidlustada akti, mille tühistamisest või muutmisest ühenduse institutsioon on keeldunud (15. märtsi 2004. aasta määrus kohtuasjas T-139/02: *Institouto N. Avgerinopoulou jt v. komisjon* ja 13. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-29/03: *Comunidad Autónoma de Andalucía v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Sellega seoses märgib esimese astme kohus eespool mainitud Comunidad Autónoma de Andalucía määruses, et Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) direktori kirja, millega teatati hagejale võimatusest uurida tema kaebust lõpparuande peale, mille OLAF koostas välisjuurdluse põhjal ja mis edastati Hispaania pädevatele asutustele kooskõlas määruse nr 1073/1999⁴ artikliga 9, ei saa pidada vaidlustatavaks otsuseks, kuna kõnealune aruanne ei ole siduvate õiguslike tagajärgedega meede, mis võiks riivata hageja huve, vaid õiguslike tagajärgedeta soovitus või arvamus.

2. Hagi esitamise tähtaeg

Kuigi esimese astme kohtul on tulnud kontrollida hagi esitamise tähtajast kinnipidamist mitmes kohtuotsuses (28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-142/01 ja T-283/01: *OPTUC v. komisjon* ning 25. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-264/03: *Schmoldt jt v. komisjon* (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-342/04 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), on see 9. novembri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-252/03: *FNICGV v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millele tuleks tähelepanu pöörata.

Selles asjas esitas Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (FNICGV) hagi, taotledes EÜ artikli 229 alusel trahvi tühistamist, mille komisjon oli talle määranud konkurentsieeskirjade rikkumise eest.⁵ Esimese astme kohus märgib selle kohta, et asutamislepingu nimetatud sätte ei näe ette eraldi õiguskaitsevahendit – „kohtu täieliku pädevuse alusel esitatud hagi”. Seda sätet, mis näeb ette, et „[EÜ asutamis]lepingu sätete alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ühiselt vastuvõetud määrused ning nõukogu määrused võivad Euroopa Kohtule anda täieliku pädevuse selliste määrustega ettenähtud karistuste määramisel”, ei loetle EÜ artikli 225 lõige 1 (Nice'i lepingu järgses redaktsioonis) esimese astme kohtu pädevusse kuuluvate õiguskaitsevahendite hulgas.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1073/1999 Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdluste kohta (EÜT L 136, lk 1).

⁵ Komisjoni 2. aprilli 2003. aasta otsus 2003/600/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohast menetlust (asi COMP/C.38.279/F3 – Prantsuse veiseliha) (EÜT L 209, lk 12).

Kõnealust täielikku pädevust saavad ühenduse kohtud kasutada vaid ühenduse institutsioonide aktide kontrollimise raames, eelkõige seoses tühistamishagiga, ning hagi, millega taotletakse ühenduse kohtult tema täieliku pädevuse kasutamist, tuleb esitada EÜ artikli 230 viiendas lõigus ettenähtud tähtaega järgides, mida kõnealuses asjas ei tehtud.⁶

3. Huvi esitada hagi

Kohtuasjas MCI (endine WorldCom) v. komisjon sedastas esimese astme kohus, et MCI-l on huvi taotleda äriühinguga Sprint ühinemise keelanud komisjoni otsuse tühistamist, kuigi see otsus tehti pärast ühinemisteate tagasivõtmist.

Esimese astme kohus leidis sellekohases 28. septembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagejal on huvi taotleda sellise akti tühistamist, milles komisjon keeldus arvestamast, et poolte avaldus kujutas endast vormikohast loobumist teatatud ühinemislepingust, samas kui hageja oli asjatult püüdnud takistada akti vastuvõtmist, tehes vormikohase avalduse aktis käsitletavast ühinemisest loobumise kohta. Kohus lisab, et seni, kuni komisjoni otsus on kehtiv, ei saa hageja teise ühinemisteates mainitud poolega õiguspäraselt ühineda – vähemalt mitte ühinemisteates märgitud viisil ja tingimustel –, kui tal tulevikus peaks uuesti selline soov tekkima. Asjaolu, et ettevõtjal ei pruugi sellist soovi olla või et ta seda võib-olla ei teosta, on puhtsubjektiivne, mida ei saa arvesse võtta, kui hinnatakse tema huvi taotleda sellise akti tühistamist, millel vaieldamatult on siduvad õiguslikud tagajärjed, mis tema õiguslikku olukorda selgelt muutes riivavad tema huve.

4. Õigus esitada hagi

Tingimuste kohta, mille esinemisel saab leida, et akt, mille tühistamist hageja taotleb, teda otseselt puudutab, on märgitud, et ühenduse akt puudutab isikut otseselt siis, kui see otseselt mõjutab tema õiguslikku olukorda ja kui selle rakendamine ei jäta akti adressaadile mingit kaalutlusõigust – akti rakendamine on puhtautomaatne ja tuleneb vaid ühenduse õigusnormidest, ilma et kohaldataks muid vahenorme. Eespool viidatud 15. märtsi 2004. aasta määrusega Institouto N. Avgerinopoulou jt v. komisjon ning 8. juuli 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-341/02: Regione Siciliana v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-417/04 P) jäeti otsese huvi puudumise tõttu läbi vaatamata esiteks hagi, millega nõuti, et tühistataks Kreeka Vabariigile adresseeritud komisjoni otsus rakenduskava heakskiitmise kohta struktuurifondide määruse tähenduses,⁷ ja mille olid esitanud isikud, kes ei kuulunud lõplike abisaajate hulka, ning teiseks hagi, millega nõuti, et tühistataks Itaalia Vabariigile adresseeritud komisjoni otsus lõpetada Messina–Palermo kiirtee projekti finantseerimine Euroopa Regionaalarengu Fondist, ja mille oli esitanud projekti elluviimise eest vastutav ametivõim – Sitsiilia maakond. Kõnealuses

⁶ Eelmises joonealuses märkuses viidatud otsuse vastu esitatud ülejäänud hagid on veel esimese astme kohtu menetluses (T-217/03: Fédération nationale de la coopération bétail et viande v. komisjon ja T-245/03: FNSEA jt v. komisjon).

⁷ Nõukogu 21. juuni 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1260/1999, millega nähakse ette üldsätted struktuurifondide kohta (EÜT L 161, lk 1).

kahe määruses sedastas esimese astme kohus, et siseriiklikel asutustel on vaidlustatud aktide rakendamisel kaalutusõigus.

Tingimuste kohta, mille esinemisel leitakse, et akt, mille adressaat hageja ei ole, teda isiklikult puudutab, tuleb märkida, et nüüdseks on selgelt loobunud isikliku puudutatuse kriteeriumi uuest tõlgendusest, mis esitati 3. mai 2002. aasta otsuses kohtuasjas T-177/01: *Jégo Quéré v. komisjon* (EKL 2002, lk. II-2365). Pärast seda, kui Euroopa Kohus kinnitas oma tõlgendust isiklikult puudutatud isiku mõiste kohta 25. juuli 2002. aasta otsuses kohtuasjas C-50/00 P: *Unión de Pequeños Agricultores v. nõukogu* (EKL 2002, lk I-6677; vt ka Euroopa Kohtu 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-263/02 P: *komisjon v. Jégo-Quéré*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, millega tühistati esimese astme kohtu eespool viidatud 3. mai 2002. aasta otsus), on esimese astme kohus tema lahendada olevates asjades analüüsinud isiklikult puudutatud isiku mõistet lähtuvalt sõnastusest, mida kasutati Euroopa Kohtu 15. juuli 1963. aasta otsuses kohtuasjas 25/62: *Plaumann v. komisjon* (EKL 1963, lk 197). Füüsilist või juriidilist isikut, kes ei ole akti adressaat, saab pidada selle akti poolt isiklikult puudutatuks vaid juhul, kui kõnealune akt mõjutab teda mõne talle eriomase tunnuse või mõne erilise asjaolu tõttu, mis eristab teda kõigist teistest isikutest ja mille põhjal saab teda pidada samamoodi individuaalselt määratletuks nagu akti adressaati.

Kui tühistamishagi esitanud juriidiline isik on ettevõtjate ühendus, on tal – juhul kui ta on osalenud vaidlustatud akti vastuvõtmiseni viinud menetluses – hagemisõigus vähemalt kolme tüüpi olukorras: kui õigusnorm otseselt annab talle rea protsessuaalseid õigusi, kui tema enda huve on riivatud eelkõige sellega, et tühistamisnõude esemeks olev akt mõjutab tema läbirääkijapositioni, või kui ta esindab hagemisõigust omavate ettevõtjate huve. 10. mai 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-391/02: *Bundesverband der Nahrungsmittel- und Speiseresteverwertung ja Kloh v. parlament ja nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning eespool viidatud määrusega *Schmoldt jt v. komisjon* keeldus esimese astme kohus tunnustamast, et hagejaks olevatel ühendustel olnuks selgelt määratletud läbirääkijaposition, mis oli tihedalt seotud vaidlustatud otsuse esemega.

a) *Otsused*

Riigiabi valdkonnas esitatud hagide esemeks oli põhiliselt nõue tühistada otsus, mis tehti EÜ artikli 88 lõikes 2 ettenähtud ametlikku uurimismenetlust algatamata, või sellise menetluse lõpuleviimisel tehtud otsus. Kuna need otsused olid adresseeritud asjaomasele riigile, tuli adressaadiks mitteoleval ettevõtjal tõendada, et akt teda otseselt ja isiklikult puudutab.

Kui komisjon ametlikku uurimismenetlust algatamata otsustab eelkontrolli käigus, et riigiabi on ühisturuga kokkusobiv, tuleb EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvaid isikuid, kellel on ametliku uurimismenetluse korral protsessuaalsed tagatised, pidada isikuteks, keda kõnealune otsus isiklikult puudutab.

16. märtsi 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-157/01: *Danske Busvognmaend v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnustati enamiku Taani bussiettevõtjate

huve esindavat kutseliitu asjassepuutuva isikuna põhjusel, et ta oli esitanud komisjonile kaebuse, et tema sekkumine mõjutas haldusmenetluse käiku ja et vähemalt osa liikmesettevõtjaid olid vaidlusalust riigiabi saanud äriühingu konkurendid.

1. detsembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) leidis esimese astme kohus, et hageja, kes tõstatas ametliku menetluse mittealgatamise küsimuse, oli tõepoolest asjassepuutuv isik, kuna ta oli abisaaja äriühingu konkurent, arvestades nende toodangu ja turustuspiirkondade kattuvust.

13. jaanuari 2004. aasta otsusega kohtuasjas T-158/99: Thermenhotel Stoiser Franz v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnistati vastuvõetavaks Steiermarki liidumaal (Austria) asuva turismikuurordi hotellipidajate hagi vaidlustamiseks komisjoni otsuse seaduslikkust, mis tunnistas ühisturuga kokkusobivaks riigiabi samas kuurordis asuva luksushotelli ehitamiseks. Esimese astme kohus märkis, et hagejad on kõnealust abi saanud hotelli otsesed konkurendid, mida tunnistab ka vaidlustatud otsus.

Kolmes eespool mainitud kohtuasjas leiti, et EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvate isikutena on hagejateks olevad ettevõtjad isiklikult puudutatud otsustest, mis esialgse uurimise lõppedes kuulutasid abi ühisturuga kokkusobivaks. Esitatud õiguslike aluste kontrollimise ulatuse kohta tuleb siiski märkida, et ühel juhul analüüsis esimese astme kohus kõiki tühistamisaluseid, millega väideti, et komisjon õigusvastaselt ei algatanud ametlikku uurimismenetlust (eespool viidatud kohtuotsus Thermenhotel Stoiser Franz v. komisjon), ning teises asjas tühistas esimese astme kohus abi heakskiitmist käsitleva otsuse (eespool viidatud kohtuotsus Danske Busvognmaend v. komisjon).

Kui vaidlusalune otsus on vastu võetud EÜ artikli 88 lõikes 2 ettenähtud ametliku uurimismenetluse lõppedes, ei piisa ettevõtja asjassepuutuvaks isikuks pidamiseks sellest, kui ta on individualiseeritud analoogiliselt selle otsuse adressaadiga. Kohtupraktika järgi puudutab selline otsus isiklikult neid ettevõtjaid, kes esitasid menetluse algatamise aluseks olnud kaebuse ja kelle seisukohad on ära kuulatud ning need on määranud menetluse käigu, tingimusel et kõnealuses otsuses käsitletud meede on oluliselt mõjutanud nende turupositsiooni.

Kohaldades neid kriteeriume, mis esmakordselt määratleti Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1986. aasta otsuses kohtuasjas 169/84: COFAZ jt v. komisjon (EKL 1986, lk 391), leidis esimese astme kohus, et Austria äriühing Lenzing on isiklikult puudutatud komisjoni otsusest, mis käsitles Hispaania Kuningriigi poolt riigiabi andmist äriühingule Sniace, sest esiteks oli see abisaaja äriühingu konkurendiks olev äriühing esitanud kaebuse, mille põhjal algatati menetlus, milles ta aktiivselt osales, ja teiseks tõendas ta oma turupositsiooni olulist mõjutatust vaidlustatud otsusest mitme asjaomast turgu iseloomustava asjaoluga, nagu tootjate väike arv, suur konkurents ja tootmismahu ületamine (21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-36/99: Lenzing v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-525/04 P).

Seevastu 27. mai 2004. aasta määrusega sedastas esimese astme kohus, et Deutsche Post ja DHL International – kaks konkurentsile avatud Itaalia postiteenuste turul tegutsevat äriühingut – ei olnud aktiivsed osalised haldusmenetluses, mis eelnes otsuse vastuvõtmisele Itaalia Vabariigi poolt Poste Italiane'le antud riigiabi kohta. Seetõttu kontrollis kohus, kas kõnealuse otsusega lubatud meede võib oluliselt mõjutada nende

positsiooni asjaomasel turul, ning leidis, et see nii ei ole, kuna nende turupositsiooni olulist mõjutatust ei olnud piisavalt tõendatud (27. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-358/02: Deutsche Post ja DHL v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-367/04 P).

b) Üldkohaldatavad aktid

Esimese astme kohus meenutab, et ehkki EÜ artikli 230 neljas lõik otseselt ei käsitle üldkohaldatavate aktide vastu esitatud üksikisikute hagide vastuvõetavust, ei piisa ainult sellest asjaolust, et tunnistada niisugused hagid vastuvõetamatuks.

Kuid analüüsid küsimust, kas üksikisikud on isiklikult puudutatud üldkohaldatavatest aktidest, mille seaduslikkust nad vaidlustavad, on esimese astme kohus vastanud sellele eitavalt ja jätnud läbi vaatamata hagid, millega taotleti määruste (esimese astme kohtu 6. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-370/02: Alpenhain-Camembert-Werk jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata⁸), direktiivide (6. septembri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-213/02: SNF v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata;⁹ apellatsioonimenetluses kohtuasi C-482/04 P) ja üldist laadi otsuste (eespool viidatud määrus Schmoldt jt v. komisjon) tühistamist.

C. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad

2004. aasta panus selles valdkonnas puudutab eelkõige komisjoni menetlusega ja trahvide suuruse määramisega seotud küsimusi. Põhiseisukohad on väljendatud esimese astme kohtu otsustes „grafiitelektroodide” asjas¹⁰ ning „õmblusteta terastorude” asjas.¹¹

Eespool mainitud kohtuasjas Tokai Carbon jt v. komisjon määrati kaheksale Ameerika, Saksa ja Jaapani ettevõtjale, kes osalesid kokkuleppes – mille eesmärk oli elektrikaarahjudes terase tootmisel kasutatavate grafiitelektroodide sektoris fikseerida ülemaailmselt hinnad ning jaotada riikide ja piirkondade turud „omamaise tootja”

⁸ Selle määrusega jättis esimese astme kohus läbi vaatamata hagi, millega taotleti, et tühistataks komisjoni 14. oktoobri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1829/2002, millega muudetakse määruse (EÜ) nr 1107/96 lisa seoses nimetusega „feta” (EÜT L 277, lk 10) (kaitstud päritolunimetus).

⁹ Selle määrusega jättis esimese astme kohus läbi vaatamata hagi, millega taotleti, et osaliselt tühistataks komisjoni 15. aprilli 2002. aasta kahekümne kuues direktiiv 2002/34/EÜ, millega kohandatakse tehnika arenguga liikmesriikides kosmeetikatoodete kohta vastuvõetud õigusaktide ühtlustamist käsitleva nõukogu direktiivi 76/768/EMÜ lisasid II, III ja VII (EÜT L 102, lk 19), osas, milles direktiiv piirab polüakrüülamiidide kasutamist kosmeetikatoodete koostisainena.

¹⁰ 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-289/04 P, C-301/04 P, C-307/04 P ja C-308/04 P).

¹¹ 8. juuli 2004. aasta otsused kohtuasjades T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P); T-48/00: Corus UK v. komisjon; T-50/00: Dalmine v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-407/04 P); T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P); kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

põhimõttel – komisjoni poolt trahv¹² kokku ligi 220 miljoni euro ulatuses, kusjuures individuaalsed trahvisummad olid vahemikus 10,3–80,2 miljonit eurot.

„Õmblusteta terastorude” asjas määras komisjon kaheksale nafta- ja gaasitööstuses kasutatavate õmblusteta terastorude tootjale (neli Euroopa ja neli Jaapani äriühingut) EÜ artikli 81 rikkumise eest kokku 99 miljoni euro suuruse trahvi.¹³ Komisjoni sõnutsi sõlmisid need ettevõtjad omavahel kokkuleppe, mille kohaselt iga ettevõtja hoidus müümast puurkaevutorusid ja teatud tüüpi transportimistorusid teise kokkuleppes osaleva ettevõtja siseriiklikul turul.

Neis asjades esitatud hagid (seitsme ettevõtja poolt vastavalt „grafiitelektroodide” asjas ja „õmblusteta terastorude” asjas) kinnitavad juba varem täheldatud tendentsi, et EÜ artikli 81 rikkumise eest karistatud ettevõtjad vaidlustavad üksnes harva rikkumise juriidilist kvalifikatsiooni ja kokkuleppes osalemise tõendatust. Nende vastuväited käsitlevad peamiselt trahvi suuruse kindlaksmääramist – hagejad tuginevad väitele, et vääralt on kohaldatud trahvi kindlaksmääramist käsitlevaid komisjoni eeskirju, eelkõige suuniseid määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (edaspidi „suunised”)¹⁴ ja teatist, mis käsitleb trahvide mittemääramist ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4, edaspidi „koostööteatis”¹⁵). Nagu edasisest analüüsist nähtub, on esimese astme kohus tunnustanud, et komisjonil on trahvi suurust määravate kriteeriumide kohaldamisel kaalutusõigus või väga suur kaalutusõigus, vastavalt konkreetsetele asjaoludele. Samas jälgib esimese astme kohus tähelepanelikult, et samas kokkuleppes osalemise eest karistatavaid ettevõtjaid koheldaks võrdselt.

Olgu veel märgitud, et oma täielikku pädevust teostades võib esimese astme kohus peale trahvi vähendamise seda ka suurendada. See, et „grafiitelektroodide” asjas ja „õmblusteta terastorude” asjas vähendas esimese astme kohus hagejaks olevatele ettevõtjatele komisjoni poolt määratud trahvi (207 200 000 eurolt 152 772 400 eurole „grafiitelektroodide” asjas ja 90 900 000 eurolt 78 120 000 eurole „õmblusteta terastorude” asjas), väärrib lähemat vaatlust (vt allpool).

Kuna üheski kohtuotsuses ei käsitletud EÜ artikli 82 alusel vastuvõetud otsuste seaduslikkust (Microsofti ja komisjoni vahelise asjaga tegeles 2004. aastal ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik; vt allpool) ning ainuke määrust nr 4064/89 käsitlev kohtuotsus sedastas komisjoni pädevuse puudumist (28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), keskendub konkurentsioigusele pühendatud peatükk põhiliselt EÜ artikliga 81 ja selle rikkumise eest määratud trahvidega seotud küsimustele.

¹² Komisjoni 18. juuli 2001. aasta otsus 2002/271/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta – asi COMP/E-1/36.490 – grafiitelektroodid (EÜT 2002, L 100, lk 1).

¹³ Komisjoni 8. detsembri 1999. aasta otsus 2003/382/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohase menetluse kohta (asi IV/E-1/35.860-B – õmblusteta terastorud) (EÜT 2003, L 140, lk 1).

¹⁴ EÜT 1998, C 9, lk 3.

¹⁵ Kõnealune 1996. aasta koostööteatis asendati 2002. aastal komisjoni teatisega, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3).

1. Kohtupraktika EÜ artikli 81 valdkonnas

a) *Materiaalne kohaldamisala*

Kohtuasjas T-313/02: Meca-Medina ja Majcen v. komisjon tehtud 30. septembri 2004. aasta otsuses (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-519/04 P) oli esimese astme kohtul võimalus kohaldada majandustegevuse mõistet spordi valdkonnas. Esimese astme kohus kinnitas komisjoni otsust, millega jäeti rahuldamata kahe professionaalse pikamaajuja esitatud kaebus. Need kaks sportlast, kes said olümpialiikumise antidopingu koodeksi alusel võistluskeelu pärast positiivset nandrolooni proovi, väitsid komisjonile, et Rahvusvahelise Olümpiakomitee antidopingu reeglid on vastuolus ühenduse konkurentsieskrijade ja teenuste osutamise vabadusega.

Esimese astme kohus märgib, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale kehtib ühenduse õigus spordi suhtes ainult niivõrd, kuivõrd tegemist on majandustegevusega EÜ artikli 2 mõttes. Töötajate ja teenuste vaba liikumist käsitlevad EÜ sätted kehtivad selliste spordi valdkonnas vastuvõetud reeglite suhtes, mis puudutavad spordiga kaasneda võivat majanduslikku aspekti. Sellega on tegemist näiteks reeglite puhul, mis näevad ette tasu maksmise professionaalsete mängijate üleminekul ühest klubist teise (üleminekuklauslid) või mis piiravad teiste liikmesriikide kodanikest professionaalsete mängijate arvu, keda klubid võivad võistlusel kasutada. Kuid ühenduse õiguse reguleerimisalasse ei kuulu majandustegevusega mitteseotud puhtsportlikud reeglid, nagu rahvusmeeskondade koosseisu käsitlevad reeglid ja „mängureeglid”, mis määravad kindlaks näiteks mängu kestuse või mängijate arvu.

Olles märkinud, et EÜ artiklit 39 ja sellele järgnevaid artikleid ning EÜ artiklit 49 ja sellele järgnevaid artikleid käsitlevates kohtuasjades ei võtnud Euroopa Kohus seisukohta asutamislepingu konkurentsisätete kehtivuse osas spordireeglite suhtes, otsustas esimese astme kohus, et töötajate ja teenuste vaba liikumise valdkonnas sõnastatud põhimõtted kehtivad samamoodi ka EÜ asutamislepingu konkurentsisätete puhul. Järelikult ei kuulu puhtsportlikud reeglid töötajate ja teenuste vaba liikumist käsitlevate sätete ega ka konkurentsisätete reguleerimisalasse.

b) *Konkurentsimenetlus*

– **Juurdepäas toimikule**

Nüüdseks on ühenduse õiguses selgelt tunnustatud reegel, et ettevõtjal, kelle suhtes viiakse läbi uurimismenetlus EÜ artiklite 81 ja 82 alusel, peab olema juurdepäas komisjoni toimikule. Selle aluseks on poolte võrdsuse põhimõte ja järelikult on see kaitseõiguse teostamise seisukohalt oluline reegel. Reegel hõlmab siiski ka mõningaid piiranguid, mille eesmärk on kaitsta komisjoni otsustusprotsessi ja kolmandate isikute õigustatud huve.

Esimese astme kohus märkis eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon kõigepealt, et võimaldamaks asjaomastel ettevõtjatel end kaitsta neile vastuväiteteatises esitatud etteheidete vastu, peab komisjon tegema neile kättesaadavaks kogu uurimistoimiku, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladust või muud konfidentsiaalset informatsiooni sisaldavad dokumendid ja komisjoni sisedokumendid. Viimatinimetatud dokumentide puhul õigustab juurdepääsupiirangut vajadus tagada komisjoni nõuetekohane toimimine

asutamislepingu konkurentsivõime rikkumise käsitlemisel; sisedokumendid avalikustatakse nii ühenduse kohtus kui ka komisjoni haldusmenetluses vaid juhul, kui seda nõuavad erandlikud asjaolud, ning kaalukate tõendite alusel, mida peab esitama huvitatud pool.

– Vastuväiteteatise ulatus

Vastuväiteteatise funktsioon on täpselt määratletud: see peab võimaldama asjaosalisel teada saada, millist käitumist komisjon talle ette heidab, ja teostada oma kaitseõigust. See nõue on täidetud, kui lõppotsuses ei panda asjaosalisele süüks teistsuguseid rikkumisi kui vastuväiteteatise ja kui lõppotsus ei põhine muudel asjaoludel kui need, mille kohta asjaosaline on saanud esitada oma seisukoha.

8. juuli 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P) märkis esimese astme kohus, et vastuväiteteatise ja lõppotsuse vahelise lahknevuse korral on kaitseõigust rikutud vaid juhul, kui lõppotsuses sisalduvat etteheidet ei ole vastuväiteteatise kajastatud piisavalt, et adressaadid saaksid ennast kaitsta. Vastuväiteteatise puhul piirdub komisjoni kohustus etteheidete äramärkimisega, samuti aluseks võetavate faktide ja neile antava hinnangu selge esitamisega, et vastuväiteteatise adressaadid saaksid ennast kaitsta. Sellega seoses märgib esimese astme kohus, et vastuväiteteatise esitatud faktide õiguslik hinnang saab olla ainult esialgne ning komisjoni hilisemat otsust ei saa tühistada pelgalt sel alusel, et neist faktidest tuletatud lõplikud järeldused ei ole esialgse hinnanguga täpselt vastavuses. Komisjon peab vastuväiteteatise adressaadid ära kuulama ja võtma arvesse nende märkusi, mis on esitatud vastuseks vastuväiteteatisele, muutes vajadusel oma analüüsi spetsiaalselt selleks, et tagada nende kaitseõigus.

– Haldusmenetluse käigus faktide otsesõnalise tunnistamise tagajärjed

Kui konkurentsieeskirjade rikkumises süüdistatav ettevõtja fakte otsesõnaliselt ei tunnista, peab faktid tuvastama komisjon ning ettevõtjal on õigus kasutada võistleva menetluse raames kõiki kaitsevahendeid, mida ta vajalikuks peab. Teistsugune on aga olukord faktide *otsesõnalise, selge ja täpse tunnistamise korral* asjaomase ettevõtja poolt – kui ettevõtja on haldusmenetluse käigus selgesõnaliselt tunnistanud fakte, mida komisjon talle vastuväiteteatise ette heidab, tuleb neid fakte pidada tuvastatuks ja ettevõtja ei saa neid esimese astme kohtus toimuva võistleva menetluse käigus enam põhimõtteliselt vaidlustada (eespool viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon, punkt 108). Neist kriteeriumidest lähtudes otsustas esimese astme kohus, et selliseks tunnistamiseks ei saa pidada järeldust, mille komisjon on teinud rea asjaolude põhjal, nagu asjaomase ettevõtja käitumine komisjoni suhtes haldusmenetluse ajal ja tema üldist laadi nõustuvad avaldused (nimetatud otsus, punkt 109).

Selles otsuses täpsustas esimese astme kohus 2003. aastal „lüsiini” kohtuasjas antud hinnangut, et faktilisi asjaolusid, mille põhjal komisjon määras kindlaks trahvisumma, ei saa esimese astme kohtus enam vaidlustada, kui hageja on neid haldusmenetluses otsesõnaliselt tunnistanud (9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komisjon, EKL 2003, lk II-2597 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-397/03 P), kommenteeritud 2003. aasta aruandes).

– Absoluutse vaikimisõiguse mittetunnustamine

Korduvalt on üles kerkinud küsimus, kas määruse nr 17¹⁶ artikli 11 lõike 5 alusel vastuvõetud otsuste adressaadiks olevatel ettevõtjatel, kellelt nõutakse teatavat informatsiooni, on absoluutne õigus vaikida. Euroopa Kohus (18. oktoobri 1989. aasta otsus kohtuasjas 374/87: Orkem v. komisjon, EKL 1989, lk 3283, ning 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt v. komisjon, EKL 2002, lk I-8375) ja esimese astme kohus (20. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/98: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, EKL 2001, lk II-729) on järjepidevalt leidnud, et sellise õiguse tunnustamine läheks ettevõtjate kaitseõiguse tagamiseks vajalikust kaugemale ja takistaks põhjendamatult komisjonil jälgida konkurentsieeskirjadest kinnipidamist ühisturul ning et õigust vaikida saab tunnustada vaid juhul, kui asjaomast ettevõtjat kohustatakse andma vastuseid, millega ta võtaks omaks õigusrikkumise, mida komisjon peab tõendama. Alati on jõutud järeldusele, et määruse nr 17 artikli 11 kasuliku toime säilitamiseks on komisjonil õigus nõuda ettevõtjatelt vajalikku informatsiooni neile teada olevate faktide kohta ja vajaduse korral nõuda neilt nende valduses olevaid sellekohaseid dokumente, seda ka juhul, kui nende dokumentide abil saab tõendada konkurentsivastast käitumist. Nimetatud otsustest nähtub, et komisjoni õigus nõuda informatsiooni ei ole vastuolus inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõigetega 1 ja 2.

Hagejad ei jätnud siiski viitamata Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustele,¹⁷ et kallutada ühenduse kohtupraktikat arenema neile kasulikus suunas. Kuid esimese astme kohus keeldus seda suunda võtmast, rõhutades oma eespool mainitud otsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et komisjoni õigus nõuda informatsiooni ei ole vastuolus inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõigetega 1 ja 2 ega Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.

Esimese astme kohus märkis, et kohustus vastata komisjoni esitatud puhtfaktilistele küsimustele ja kohustus esitada komisjoni nõutud olemasolevaid dokumente ei ole vastuolus kaitseõiguse tagamise aluspõhimõttega ega õigusega asja õiglasele menetlemisele, mis konkurentsioiguse valdkonnas tagavad inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6 ettenähtud kaitsega võrdväärse kaitse. Miski ei takista infonõude adressaadil hiljem haldusmenetluse käigus või ühenduse kohtus tõendamast, et tema esitatud vastustes või dokumentides kajastatud faktidel on teistsugune tähendus, kui komisjon arvab.

¹⁶ Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus nr 17: esimene määrus EÜ artiklite 81 ja 82 rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204).

¹⁷ 25. veebruari 1993. aasta otsus Funke kohtuasjas (A-seeria nr 256/A, punkt 44a), 17. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas Saunders v. Ühendkuningriik (EIÕK lahendite kogumik 1996-VI, lk 2044) ja 3. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas J.B. v. Šveits (EIÕK lahendite kogumikus veel avaldamata).

– Mõistlik tähtaeg

Haldusmenetluse läbiviimise mõistliku tähtaja järgimine konkurentsipoliitika valdkonnas on ühenduse õiguse üldpõhimõte, millest kinnipidamise tagab ühenduse kohus (esimese astme kohtu 22. oktoobri 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-213/95 ja T-18/96: SCK ja FNK v. komisjon, EKL 1997, lk II-1739).

13. jaanuari 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-67/01: JCB Service v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-167/04 P) oli esimese astme kohtul võimalus meenutada, et kõnealuse põhimõtte rikkumine tingib haldusmenetluse lõppedes komisjoni vastuvõetud otsuse õigusvastasuse vaid juhul, kui tõendatakse, et sellega kaasnes ka asjaomase ettevõtja kaitseõiguse rikkumine. Selles kohtuasjas otsustas esimese astme kohus, et kuigi komisjon ilmselgelt rikkus oma kohustust järgida EÜ artikli 81 lõike 3 alusel esitatud eranditaotluse menetlemise mõistlikku tähtaega, lükates eranditaotluse tagasi 27 aastat pärast 1973. aastal toimunud kokkuleppeteatamist, ei mõjutanud see rikkumine kuidagi eranditaotluse tagasilükkamise õiguspärasust.

Kokkuleppeteatanud ettevõtja konkurendi esitatud kaebuse uurimise nelja-aastast tähtaega ei pea esimese astme kohus liiga pikaks, võttes arvesse mitut liikmesriiki puudutava ja viie õigusrikkumisega seotud asja keerukust ning vajadust koostada teine vastuväiteteatis.

c) EÜ artikli 81 rikkumise tõendamine

EÜ artikli 81 rikkumise aluseks olevad faktid tuleb tõendada komisjonil (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon v. Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 86). Muu hulgas peab komisjon tõendama karistatava rikkumise kestuse. „Õmblusteta terastorude” kohtuasja hagejate vastuväited on aidanud selgitada aspekte, mis seonduvad esiteks tõendatuse astmega ja teiseks tõendamiskoormusega esimese astme kohtus, kui ettevõtjad, kellele on määratud karistus, vaidlustavad komisjoni väited.

Selles asjas ei esitanud komisjon tõendeid rikkumise kogu kestuse kohta. Rikkumise kestuse kindlaksmääramisel leidis komisjon, et kuigi Euroopa-Jaapani klubi moodustati 1977. aastal, tuleb rikkumise alguseks pidada 1990. aastat, kuna aastatel 1977–1990 kehtisid Euroopa Ühenduse ja Jaapani vahel sõlmitud kokkulepped ekspordi piiramiseks.

Esimese astme kohus märkis, et ükski pool ei seadnud kahtluse alla komisjoni seisukohta: piiramiskokkulepete tõttu mitte arvestada rikkumist alates 1977. aastast. Rikkumise algust käsitlevaid vastuväiteid lahendades märkis esimese astme kohus, et

piiramiskokkulepete väidetav lõppemine on otsustav kriteerium hindamisel, kas rikkumist tuleks arvestada alates 1990. aastast. Sellega seoses meenutas esimese astme kohus, et põhimõtteliselt peab neid väiteid tõendama hageja. Kuid esimese astme kohus tõdes, et konkreetseid asjaolusid arvestades peab rahvusvaheliste piiramiskokkulepete lõpukuupäeva tõendama komisjon. Olles märkinud, et „komisjoni seletamatu suutmatus esitada tõendeid asjaolu kohta, mis teda otseselt puudutab, ei võimalda esimese astme kohtul teha asjatundlikku otsust kõnealuste kokkulepete lõpukuupäeva kohta,” sedastas esimese astme kohus, et neid tõendeid ei ole esitatud.

Kuna komisjon tõendeid ei esitanud ja Jaapani ettevõtjad esitasid tõendeid selle kohta, et vähemalt Jaapani puhul kehtisid kõnealused rahvusvahelised kokkulepped kuni 31. detsembrini 1990, otsustas esimese astme kohus, et need kokkulepped olid jõus kuni 1990. aasta lõpuni. Vaidlustatud otsus tühistati selles osas ja trahvisummat vähendati vastavalt.

Jaapani ettevõtjad vaidlustasid ka kuupäeva, millest alates loeti neile etteheidetav rikkumine lõppenuks. Komisjoni esitatud tõendite põhjal otsustas esimese astme kohus, et Jaapani ettevõtjate suhtes ei ole rikkumise olemasolu pärast 1. juulit 1994 tõendatud ning sellepärast tuleb rikkumise kestust vähendada kuue kuu võrra, lisaks eespool märgitud aasta võrra vähendamisele. Seetõttu tühistas esimese astme kohus vaidlustatud otsuse selles osas, milles käsitleti 1. jaanuarile 1991 eelnenud rikkumist, ja Jaapani ettevõtjate puhul ka selles osas, milles käsitleti 30. juunile 1994 järgnenud rikkumist, ning ettevõtjatele määratud trahve vähendati vastavalt (8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P).

d) *Trahvid*

Määruse nr 17 artikli 15¹⁸ kohaselt võib komisjon, kui ta on tuvastanud EÜ artikli 81 või EÜ artikli 82 rikkumise, nõuda oma otsusega asjaomastelt ettevõtjatelt sellise rikkumise lõpetamist ja määrata neile trahve. Trahvisumma, mis iga rikkumises osalenud ettevõtja puhul võib olla kuni 10% rikkumist tuvastavale otsusele eelnenud majandusaasta kogukäibest, määratakse kindlaks rikkumise raskust ja kestust arvestades.

¹⁸ Määrust nr 17 asendava nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1) artikkel 23 on identne määruse nr 17 artikliga 15.

– Suunised

Suuniste kohta märgib esimese astme kohus kõigepealt, nagu ta on juba sedastanud „linnakütte”¹⁹, „lüsiini”²⁰ ja „FETTSCA”²¹ kohtuasjades tehtud otsustes, et suunistele saab komisjoni vastu tugineda. Seega peab komisjon järgima reegleid, mida ta ise on nendes suunistes enda jaoks kehtestanud (eespool viidatud 8. juuli 2004. aasta otsus Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, punktid 212 ja 231), kui ta ei esita otsesõnalisi põhjusi, mis õigustavad suunistest kõrvalekaldumist konkreetsel juhul (eespool viidatud otsus Tokai Carbon jt v. komisjon, punkt 352). Järelikult on ettevõtjatel õigus ühenduste kohtus tugineda väitele, et suuniseid on väärtalt kohaldatud.

Veel on esimese astme kohus suuniste konkreetsete sätete puhul täpsustanud trahvisumma kindlaksmääramiseks ettenähtud kriteeriumide kohaldamist rikkumise raskust ja kestust arvestades.

Rikkumise raskus

„Grafiitelektroodide” kohtuasja aluseks olevas otsuses tuvastas komisjon „väga raske” rikkumise, arvestades rikkumise laadi, selle tegelikku mõju grafiitelektroodide turule Euroopa Majanduspiirkonnas ja asjaomase geograafilise turu suurus. Esimese astme kohus kinnitas komisjoni seisukohta. Kohus leidis eelkõige, et arvestades asjaolu, et kartellikokkuleppe eesmärk oli turgude jagamine maailma tasandil, ei teinud komisjon ilmselget kaalutusviga, kui ta valis lähtesummaks asjaomase toote ülemaailmse müügikäibe, sest see käive võimaldab arvesse võtta „rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele” suuniste punkti 1A neljanda taande mõttes.²²

¹⁹ 20. märtsi 2002. aasta otsused kohtuasjades T-9/99: HFB jt v. komisjon, EKL 2002, lk II-1487 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-202/02 P); T-15/99: Brugg Rohrsysteme v. komisjon, EKL 2002, lk II-1613 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-207/02 P); T-16/99, Lögstör Rör v. komisjon, EKL 2002, lk II-1633 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-208/02 P); T-17/99: KE KELIT v. komisjon, EKL 2002, lk II-1647 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-205/02 P); T-21/99: Dansk Rørindustri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1681 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-189/02 P); T-23/99: LR AF 1998 v. komisjon, EKL 2002, lk II-1705 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-206/02 P); T-28/99: Sigma Technologie v. komisjon, EKL 2002, lk II-1845 ning T-31/99: ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1881 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-213/02 P); neid kohtuotsuseid on kommenteeritud 2002. aasta aruandes.

²⁰ 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-397/03 P); „Lysine” kohtuasjas tehtud otsuseid on kommenteeritud 2003. aasta aruandes.

²¹ 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt v. komisjon, EKL 2003, lk II-913, mis käsitleb FETTSCA kokkulepet; seda otsust on kommenteeritud 2003. aasta aruandes.

²² Suuniste punktis 1A on märgitud, et „rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurus”. Veel nähtub sellest punktist, et „mõnel juhul võib osutuda vajalikuks kasutada kõigis kolmes [raskus]kategorias kindlaksmääratud summade puhul kaalutegureid, et võtta arvesse konkreetse juhtumi kaalu ja seega iga ettevõtja rikkumise tegelikku mõju konkurentsile”.

Komisjon jagas kolme kategooriasse ka asjassepuutuvad ettevõtjad, lähtudes iga ettevõtja ülemaailmsest käibest asjaomase toote müügil, et võtta arvesse iga ettevõtja tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju konkurentsile ning suuri erinevusi ettevõtjate suurusel. Selle kohta märkis esimese astme kohus, et trahvisumma kindlaksmääramiseks on komisjonil õigus jagada kartelliliikmed mitmesse kategooriasse. Põhimõtteliselt ei saa niisugust kategooriasse jagamist hukka mõista, kuigi selle puhul eiratakse sama kategooria ettevõtjate erinevat suurust. Kuid künnise kindlaksmääramine iga sel viisil määratletud kategooria jaoks peab olema ühtne ja objektiivselt põhjendatud. Kõnealusel asjas leidis kohus, et vaidlustatud otsuses kasutatud diferentseerimismeetodid, mis põhines ettevõtjate käibe ja turuosa arvessevõtmisel, ei kohaldanud komisjon õigesti Tokai Carbon'i ja The Carbide/Graphite Group'i suhtes, kes kuulusid ühte kolmest kõnealusel kategooriast. Oma täielikku pädevust rakendades otsustas esimese astme kohus vaidlusaluse kategooria tühistada ja ettevõtjad ise kategooriasse jaotada. Veel määras ta viimatinimetatud kategooriasse ja kolmandasse kategooriasse kuuluvate ettevõtjate jaoks trahvi lähtesummad.

Kõige tähtsamaks peetavate ettevõtjate puhul lisas komisjon lähtesummale raskuskoefitsiendi. Selle kohta märkis esimese astme kohus, et piisavalt hoiatava trahvi määramise eesmärgil võib komisjon põhimõtteliselt kohaldada lähtesummadele raskuskoefitsienti (esimese astme kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1881, punktid 165–167; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-213/02 P). Kuid ettevõtjale DSK määratud koefitsiendi (2,5) kohta leidis esimese astme kohus, et see ei vasta proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetele ning oma täielikku pädevust rakendades määras sellele ettevõtjale kohaldatavaks koefitsiendiks 1,5.

Koefitsiendi kohaldades on komisjonil vabadus trahvisummat suurendada, kuid ta võib ka vähendada lähtesummat, mis tuleneks suuniste rangest kohaldamisest. „Õmblusteta terastoru” asjas tehtud otsuses kinnitas esimese astme kohus, et kuigi rikkumine on tunnustatud „väga raskeks”, on komisjonil õigus määrata lähtesumma (10 miljonit eurot), mis moodustab 50% suunistes selle kategooria rikkumiste jaoks ettenähtud miinimumsummast (20 miljonit eurot), võtmaks arvesse asjaolu, et rikkumisel oli turule vaid piiratud mõju.

Seevastu leidis esimese astme kohus, et trahvisumma määramisel jättis komisjon arvestamata Euroopa tootjate toimepandud teise rikkumise (Suurbritannia turgu käsitlevad lepingud). Sellega rikkus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet, sest erinevaid olukordi käsitleti ühetaoliselt. Et heastada Euroopa tootjate ja Jaapani tootjate ebavõrdset kohtlemist, vähendas esimese astme kohus igale Jaapani tootjale määratud trahvi 10% võrra. Komisjoni vastava nõude puudumisel ei suurendanud esimese astme kohus Euroopa tootjatele määratud trahvi.

Rikkumise kestus

Esimese astme kohus jättis eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon rahuldamata kõik nõuded, mis käsitlesid rikkumise kestuse põhjal määratud põhisummat.

SGL Carbon pidas suuniseid õigusvastaseks, sest rikkumise kestuse käsitlemisel ei arvestata suunistes rikkumise laadi. SGL Carbon täpsustas, et kartell on oma olemuselt kestev ning et selle kestuse eest ei või karistada samamoodi nagu teiste rikkumiste puhul. Esimese astme

kohus ei nõustunud selle argumendiga, leides, et mõned lühiajalised kartellid põhjustavad väiksemat kahju kui siis, kui nende tegevus oleks toimunud pika aja vältel.

Raskendavad asjaolud

Esimese astme kohus kinnitas eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et komisjon võib põhisummat suurendada esiteks rikkumise jätkumise korral pärast komisjoni juurdlust (eespool viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, punktid 211–213), teiseks juhtiva rolli korral (eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punkt 239) ja kolmandaks katse korral menetlust takistada, mis seisneb selles, et teisi ettevõtjaid hoiatatakse eeloleva juurdluse eest (esimese astme kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-334/94: Sarrió v. komisjon, EKL 1998, lk II-1439, punkt 320).

Kergendavad asjaolud

Esimese astme kohtus ei leidnud kordagi kinnitust väited, et komisjon on jätnud arvesse võtmata kergendavad asjaolud.

– Koostööteatis

Koostööd, mis võimaldab komisjonil kergemini tuvastada rikkumist ja vajadusel sellele lõpp teha, võib üldreeglina kompenseerida trahvi vähendamisega. 1996. aasta koostööteatises on täpsustatud, millistel tingimustel võib seda teha.

Hinnates selle teatise kohaldamist komisjoni poolt, on esimese astme kohus märkinud, et määruse nr 17 kohase infonõude järel komisjonile selliste dokumentide ja informatsiooni vabatahtlikku edastamist, millega tunnistatakse ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumises osalemist, tuleb pidada trahvi vähendamist õigustada võivaks vabatahtlikuks koostööks. Vastupidist tõeades eiras komisjon esimese astme kohtu arvates teatud hagejate koostöö tähtsust (eespool viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon).

Veel tuleb märkida, et esimese astme kohus heitis komisjonile ette äriühingu UCAR koostöö tähtsuse eiramist. See äriühing teatas komisjonile teisteks kartelliliikmeteks olevate ettevõtjate nimed, kartelliliikmete esindajate nimed ja kontaktide varjamiseks kasutatavad koodnimed mitte dokumendi kujul, vaid suuliselt.

Kuigi teatise A-jaotise punktis 3 on ette nähtud vaid „trahvide vähendamine, mida [komisjoniga koostööd tegevad ettevõtjad] oleksid muidu pidanud maksma”, ei nõua see akt, et iga üksik infoelement peaks olema seotud konkurentsioiguse rikkumisega, mida võib karistada eraldi. Kõnealuse teatise alusel kompensatsiooni saamiseks piisab seega, kui koostööd teha tahtva ettevõtja suhtes võidakse rikkumises osalemise tõttu karistust kohaldada, ning trahvi võimalikul vähendamisel eri infoelementide arvessevõtmine sõltub nende kasulikkusest komisjonile rikkumise tuvastamisel ja sellele lõpu tegemisel.

Kuna komisjoni ebalojaalne ametnik saab õigusvastase kartelli liikmeid toetades komisjoni missiooni saboteerida ja võib komisjoni menetlust oluliselt raskendada (näiteks tõendeid

hävitades või nendega manipuleerides, informeerides kartelliliikmeid eelolevast etteteatamata juurdlustest ja avaldades komisjoni väljatöötatud juurdlusstrateegia), tuleb sellisest ametnikust teatamist põhimõtteliselt pidada komisjoni ülesannet – tuvastada ja lõpetada õigusrikkumine – hõlbustavaks. Selline informatsioon on eriti kasulik siis, kui see edastatakse konkurentsivastase käitumise uurimiseks algatatud komisjoni menetluse alguses.

Esimese astme kohus rõhutas eespool viidatud 8. juuli 2004. aasta otsuses Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, et selleks, et saada trahvisumma vähendust koostööteatise D-jaotise punkti 2 alusel, peab ettevõtja pärast vastuväiteteatisega tutvumist komisjoni otsesõnaliselt informeerima sellest, et ta ei kavatse faktide paikapidavust vaidlustada. Kui sellist otsesõnalist avaldust ei tehta, ei saa ettevõtja lihtsat passiivsust pidada komisjoni ülesannet hõlbustavaks, kuna komisjon peab oma lõppotsuses kõik faktid ise tõendama, ilma et ta saaks seejuures ettevõtja avaldusele tugineda.

– Põhimõte *non bis in idem*

Nagu esimese astme kohus on juba varemgi kinnitanud (eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punkt 85), märkis ta ka kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et põhimõte *non bis in idem* – mida on kajastatud samuti inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis protokoll nr 7 artiklis 4 – on ühenduse õiguse üldpõhimõte, mille järgimise tagab kohus. Ühenduse konkurentsioiguse valdkonnas tähendab see põhimõte, et komisjonil on keelatud ettevõtjat uuesti karistada või uurida seoses konkurentsivastase käitumisega, mille eest teda on varem juba karistatud või milles ta on vastutusest vabastatud vastavalt komisjoni varasemale otsusele, mida ei saa enam edasi kaevata.

Siiski tekib küsimus, kas komisjon rikub seda põhimõtet, kui ta karistab ettevõtjaid rikkumise eest, mille eest kolmandate riikide ametiasutused on juba karistuse määranud.

Esimese astme kohus leidis, et põhimõttega *non bis in idem* ei ole vastuolus, kui kumuleeruvad ühenduse ja siseriiklikud karistused, mis on määratud kahe paralleelse, kuid erineva eesmärgiga menetluse tulemusel. Seda põhimõtet ei saa kohaldada juhul, kui komisjoni ja kolmanda riigi läbiviidud menetlustel ja määratud karistustel ei ole samad eesmärgid.

Veel leidis esimese astme kohus, et üldine õigluspõhimõte ei kohusta komisjoni arvestama kolmanda riigi ametiasutuste või kohtute määratud karistusi, mida sama ettevõtja on sama teo eest juba kandnud. Tingimused, millest saab tuletada kohustuse arvestada liikmesriigi ametivõimu määratud karistusi, mida sama ettevõtja on sama teo eest juba kandnud, ei ole täidetud juhul, kui karistuse on määranud kolmanda riigi ametivõimud. Kuna ei tugineta ühelegi konventsioonisättele, mis otseselt paneks komisjonile kohustuse arvestada karistusi, mida on samale ettevõtjale sama teo eest juba määranud kolmanda riigi – näiteks Ühendriikide või Kanada – ametiasutused või kohus, ei ole hagejatel alust kõnealuses asjas heita komisjonile ette selle väidetava kohustuse rikkumist.

Need esimese astme kohtu sõnastatud põhimõtted kinnitavad kohtu varasemaid seisukohti „lüsiini“ asjades (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punktid 85–104).

– Täieliku pädevuse rakendamine

Määruse nr 17 artikli 17 kohaselt on esimese astme kohtul EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus hagide lahendamisel, mis on esitatud otsuste peale, millega komisjon on määranud trahvi, ning esimese astme kohus võib määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada.

Esimese astme kohus on oma täielikku pädevust korduvalt rakendanud trahvisumma vähendamiseks, olles tõdenud, et etteheidetava rikkumise teatavad elemendid ei ole leidnud piisavat tõendamist (eespool viidatud kohtuotsus JCB Service v. komisjon, punkt 193) või et komisjon on eiranud suuniseid või koostööteatist (kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon).

Eelkõige on täieliku pädevuse rakendamist vaja trahvisumma suurendamisel. Eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon on esimese astme kohus kasutanud esmakordselt oma pädevust trahvisumma suurendamiseks vahepeelses arvutamisstaadiumis. Kuna äriühing Nippon vaidlustas esimese astme kohtus faktid, millega ta oli varem haldusmenetluse käigus nõustunud (tegemist ei olnud siiski otsesõnalise, selge ja täpse tunnistamisega), vähendati varem komisjoni poolt tehtud trahvialandust.

Veel märkis esimese astme kohus, et oma täieliku pädevuse raames võib ta õige trahvisumma hindamisel arvestada informatsiooni, mida komisjoni otsuses ei ole mainitud.

2. Määrus nr 4064/89

Ainus 2004. aastal koondumiste valdkonnas tehtud otsus on kohtuotsus, millega tühistatakse komisjoni otsus Ameerika telekommunikatsiooniettevõtjate WorldCom (praegu MCI) ja Sprint koondumise keelamise kohta.²³

28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ei võta siiski seisukohta asja sisu suhtes, sest tühistamise aluseks on komisjoni pädevuse puudumine otsust vastu võtta.

Pooled, kes 10. jaanuaril 2000 ühiselt teatasid koondumisest vastavalt määrusele nr 4064/89²⁴, tegid sama aasta 27. juunil ametliku avalduse teatise tagasivõtmise kohta ja selle kohta, et neil pole enam kavatsust viia koondumine ellu teatises kirjeldatud vormis. Sellest hoolimata võttis komisjon 28. juunil 2000 vastu otsuse, millega tunnistas koondumise kokkusobimatuks ühisturuga ja EMP lepinguga.

²³ Komisjoni 28. juuni 2000. aasta otsus 2003/790/EÜ, millega tunnistatakse koondumine kokkusobimatuks ühisturuga ja EMP lepinguga (asi COMP/M.1741 – MCI WorldCom v. Sprint) (ELT 2003, L 300, lk 1).

²⁴ Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta määrus (EMÜ) nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜT L 395, lk 1, parandused EÜT 1990, L 257, lk 13, tunnistatud kehtetuks nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT L 24, lk 1)).

Esimese astme kohus sedastas, et äriühingute WorldCom ja Sprint 27. juuni 2000. aasta teatis komisjonile ei käsitlenud põhimõttelist loobumist igasugusest mõttest või kavast koonduda, vaid ainult loobumist kavast „teatises esitatud vormis”, s.o vormis, mida nägi ette teatatud ühinemisleping. Nimetatud kahe äriühingu poolt samal kuupäeval Ühendriikides levitatud pressiteated kinnitavad, et sel ajal oli äriühingutel WorldCom ja Sprint veel teatud lootus oma tegevus ühes või teises vormis ühendada. Alles 13. juuli 2000. aasta pressiteates teatasid need ettevõtjad, et on kavandatud koondumisest lõplikult loobunud. Kuid esimese astme kohus lisas, et kahe ettevõtja ühinemiskavast (või selle jätkumisest) ei piisa nendevahelise ühinemislepingu *ipso facto* olemasoluks (või jätkumiseks), mis võiks olla komisjoni otsuse objektiks. Komisjoni pädevuse aluseks ei saa olla poolte puhtsubjektiivsed kavatsused. Nii nagu komisjon ei ole pädev koondumist keelama enne ühinemislepingu sõlmimist, ei ole ta enam pädev niipea, kui sellest lepingust loobutakse, ehkki asjaomased ettevõtjad jätkavad läbirääkimisi lepingu sõlmimiseks muus vormis. Kõnealuses asjas pidanuks komisjon tõdema, et ta ei ole enam pädev otsust vastu võtma.

D. Riigiabi

1. Riigiabi mõiste

a) Teokoosseis

EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes²⁵ iseloomustavad riigiabi eelis ja riikliku meetme konkreetsus. Komisjonile on korduvalt ette heidetud asjakohaste kriteeriumide ebaõiget hindamist (16. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-157/01: Danske Busvognmaend v. komisjon, 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-274/01: Valmont Nederland v. komisjon, 21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-36/99: Lenzing v. komisjon ja 1. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

– Eelis

Riigiabi mõiste hõlmab mitte ainult positiivseid toetusi, nagu subsiidiumid, laenuid või osalus aktsiakapitalis, vaid ka sekkumisi, mis mitmesuguses vormis kergendavad ettevõtja eelarvel tavaliselt lasuvat koormat ning kuigi ei ole tegemist otseses tähenduses subsiidiumidega, on need sama laadi ja samade tagajärgedega.

Esimese astme kohus otsustas eespool viidatud 21. oktoobri 2004. aasta otsuses Lenzing v. komisjon, et kui sotsiaalkindlustusmaksleid koguv riigiasutus lubab selliste maksete hilinemist, annab tema käitumine suurtes finantsraskustes olevale ettevõtjale märgatava ärilise eelise, kergendades selle ettevõtja jaoks sotsiaalkindlustusrežiimi tavalisest kohaldamisest tulenevat koormat, ning seda eelist ei kaota täielikult ka talle määratud intressid ja viivised. Kui komisjon järeldas, et riigiasutused käitusid selles asjas samamoodi, nagu võimalik eraõiguslik

²⁵ EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatu abi igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav ning teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist soodustav abi, mis mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust ning kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.

võlausaldaja käitunuks samas olukorras oma võlgnike suhtes, kohaldas komisjon ilmselgelt vääralt eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi, mille tõttu vaidlusalune otsus tühistati.

Samuti eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumist lähtudes hindas esimese astme kohus, kas komisjon saanuks põhjendatult järeldada, et Saksa äriühingu Technische Glaswerke Ilmenau võlgade vähendamine avalik-õigusliku asutuse ees, mille ülesandeks on endise Saksa Demokraatliku Vabariigi äriühinguid ümber korraldada („BvS“), on riigiabi iseloomuga. Piiratud kontrolli tulemusel, mida kohus saab selliste keeruliste majanduslike hinnangute suhtes teostada, jõudis esimese astme kohus järeldusele, et komisjon ei teinud ilmselt kaalutusviga, leides, et BvS ei olnud käitunud kui eraõiguslik võlausaldaja tavalistes turutingimustes. Kuna ei nõustunud ühegi õigusliku alusega, jäeti tühistamishagi rahuldamata (8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-198/01: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-404/04 P).

Eespool viidatud kohtuotsuses Valmont Nederland v. komisjon rakendas esimese astme kohus esmakordselt lahendust, mille valis Euroopa Kohus 24. juuli 2003. aasta otsuses kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (EKL 2003, lk I-7747), mille kohaselt avaliku teenuse osutamise eest ettevõtja kasuks võetud riiklik meede ei ole riigiabi, kui on täidetud mitu tingimust²⁶.

Kõnealuses asjas leidis komisjon, et Hollandi omavalitsusüksuse poolt ettevõtjale avaliku parkla rajamiseks antud finantsabi on osaliselt riigiabi, sest see vastab sel ettevõtjal tavaliselt kanda olevatele ärikuludele ning soodustab teda. Kuid komisjon leidis, et finantsabi ülejäänud osast said kasu kolmandad ettevõtjad ning see ei soodustanud hagejat.

Esimese astme kohus tõdes, et ühelt poolt lasub sel ettevõtjal koormis lubada kolmandatel isikutel kasutada oma parklat mitmel viisil ja tasuta vastavalt omavalitsusüksusega nii avalikes kui ka kolmandate isikute huvides sõlmitud lepingule ning teiselt poolt saab parkla rajamiseks antud omavalitsusüksuse osast finantsabist tegelikult kasu Valmont.

Neil asjaoludel otsustas esimese astme kohus, et komisjon ei saanud automaatselt leida, et finantsabi sellest osast sai kasu just Valmont, vaid pidi tema käsutuses oleva informatsiooni põhjal kõigepealt kontrollima, kas finantsabi seda osa võib pidada tegelikult kompensatsiooniks Valmonti kantud koormise eest. Selleks pidi ta kontrollima, kas on täidetud tingimused, mis on ette nähtud eespool viidatud kohtuotsuses Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg. Kuna vaidlustatud otsuses selline kontroll ei kajastunud, tühistati see.²⁷

²⁶ Need tingimused on järgmised: 1) abisaajale ettevõtjale peab olema tegelikult pandud avaliku teenuse osutamise ülesanne ja tema kohustused peavad olema selgelt määratletud; 2) kompensatsiooni arvutamise aluseks olevad parameetrid peavad olema objektiivselt ja läbipaistvalt ette kindlaks määratud, et vältida seda, et kompensatsioon oleks majanduslik eelis, mis soodustaks abisaajat ettevõtjat võrreldes tema konkurentideks olevate ettevõtjatega; 3) kompensatsioon ei või olla suurem kui avaliku teenuse osutamisel kantud kulude täielikuks või osaliseks hüvitamiseks vajalik, arvestades sellega seotud tulusid ja kõnealuste kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit; 4) kui avaliku teenuse osutamise ülesannet täitvat ettevõtjat ei ole valitud riigihankemenetluse käigus, tuleb vajaliku kompensatsiooni tase määrata kindlaks kulude analüüsi põhjal, mida keskmine hästijuhitud ja avaliku teenuse osutamiseks piisavate ressurssidega ettevõtja oleks selliste kohustuste täitmisel kandnud, arvestades sellega seotud tulusid ja kõnealuste kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit.

²⁷ 18. juuli 2001. aasta otsuse tühistamise sellele alusele lisandub sama otsusega tuvastatud EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumine, mille komisjon pani toime sellega, et ta tõendusväärtuseta eksperdihinnangu põhjal otsustas, et hagejale müüdi maad turuhinnast odavamalt, milles sisaldus riigiabi element.

Eespool viidatud otsusega Danske Busvognmaend v. komisjon tühistas esimese astme kohus komisjoni otsuse, millega tunnistati ühisturuga kokkusobivaks Taani ametiasutuste poolt bussiveoettevõtjale Combis antud abi.

Esimese astme kohus leidis, et sellele ettevõtjale ei olnud pandud avaliku teenindamise kohustust määruse nr 1191/69²⁸ mõttes. Kohus oli seisukohal, et sellisel ettevõtjal nagu Combis – kellele ei ole toimimis-, veo- ega tariifikohustust määratud ühepoolselt, kes ei ole kohustatud osutama oma ärihuvide vastaseid tulu mittetoovaid veoteenuseid, vaid kes vastupidi on võtnud kohustused endale vabatahtlikult pärast seda, kui ta võitis hankekonkursi, mis ei näinud ette mingeid riiklikke subsidiume ning milles tal oli vabadus vastavalt oma majandushuvidele osaleda või mitte, ning kellele makstakse veoteenuste eest hinda, mille ta ise oma pakkumises ette pani ja mis võeti hiljem sõlmitud lepingutesse – ei ole avaliku teenindamise kohustust määruse nr 1191/69 artikli 2 lõike 1 mõttes. Selline ettevõtja ei saa järelkult kõnealuse artikli mõttes kompensatsiooni, nagu arvas komisjon, vaid veolepingutes ettenähtud rahalist tasu.

– Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus

Eespool viidatud otsuses Lenzing v. komisjon leidis esimese astme kohus, et komisjonil oli õigus, kui ta otsustas, et äriühingu Sniace kasuks võetud meede on selektiivne.

Sellega seoses meenutas esimese astme kohus, et üldmeetmed ei kuulu EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamisalasse, kuid esmapilgul ettevõtjatele üldiselt kohaldatavad meetmed võivad siiski olla teatud määral selektiivsed ja seetõttu võib neid pidada teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist soodustavateks meetmeteks. Nii on see eelkõige juhul, kui üldreeglit kohaldaval asutusel on meetme kohaldamisel kaalutusõigus. Kõnealuses asjas sedastas esimese astme kohus, et sotsiaalkindlustusmaksid koguvatel Hispaania asutustel on teatav kaalutluspädevus nii ümberkorraldamis- ja makselepingute sõlmimisel kui ka teatud lepingutingimuste määramisel, nagu maksegraafik, osamaksete summa ja võla tasumise tagamiseks esitatud tagatiste piisavus. Nende asutuste kaalutluspädevuses oli ka selle aktsepteerimine, et asjaomane ettevõtja ei pea kinni lepingutest, ning maksete mittesooritamise talumine paljude aastate jooksul.

Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus on üks riigiabi tunnuseid nii EÜ asutamislepingu kui ka ESTÜ asutamislepingu järgi, nagu märgiti 1. juuli 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-308/00: Salzgitter v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-408/04 P), kus sellega seoses kinnitati, et selline seaduses ettenähtud fiskaalmeetme kasutamise eeltingimus, nagu esines selles asjas, et investeringud tuleb teha liikmesriigi territoriaalselt piiratud vööndisse, on põhimõtteliselt piisav selleks, et leida, et kõnealune meede puudutab kindlaksmääratud ettevõtjatekategoriat. Tuginedes oma hinnangus EFTA Kohtu otsusele²⁹ – mis on küllalt haruldane, et see ära märkida –, rõhutas esimese astme kohus, et selleks, et meedet

²⁸ Nõukogu 26. juuni 1969. aasta määrus (EMÜ) nr 1191/69 raudtee-, maantee- ja siseveetranspordis osutatavate avalike teenuste kontseptsioonist tulenevaid kohustusi puudutavate liikmesriikidepoolsete meetmete kohta (EÜT L 156, lk 1), muudetud nõukogu 20. juuni 1991. aasta määrusega (EMÜ) nr 1893/91 (EÜT L 169, lk 1).

²⁹ EFTA Kohtu 20. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas E-6/98: Norra v. EFTA järelevalveamet, *Report of EFTA Court*, lk 74.

saaks kvalifitseerida riigiabiks, on oluline, et sellest meetmest kasu saavad ettevõtjad kuuluksid kategooriasse, mille kindlaksmääramiseks kohaldatakse seaduses või tegelikkuses kõnealuse meetmega ettenähtud kriteeriumi.

b) *Suunised*

Kuigi komisjonil on EÜ artikli 87 lõike 3 kohaldamisel ulatuslik kaalutusõigus, mille kasutamine hõlmab ühenduse kontekstis tehtavaid majanduslikke ja sotsiaalseid hinnanguid, seovad komisjoni siiski suunised ja teatised, mida ta riigiabi järelevalve valdkonnas välja annab, kui need ei ole vastuolus asutamislepinguga ning liikmesriigid on nendega nõus. Seega võivad huvitatud isikud neile tugineda ning kohus kontrollib, kas komisjon on vaidlustatud otsust vastu võttes järginud reegleid, mida ta ise on endale kehtestanud.

Esimese astme kohus on korduvalt lahendanud nõudeid tuvastada, et vääralt on kohaldatud ühenduse 1994. ja 2001. aasta suuniseid keskkonnakaitsele antava riigiabi kohta (18. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-176/01: Ferriere Nord v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), mitut valdkonda hõlmavat raamprogrammi piirkondliku abi andmiseks ulatuslikele investeerimisprojektidele³⁰ (eespool viidatud kohtuotsus Kronofrance v. komisjon), suuniseid raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta³¹ (eespool viidatud kohtuotsus Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon), soovitus 96/280/EÜ väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKE) määratluse kohta³² ning teatist, mis käsitleb ühenduse suuniseid väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antava riigiabi kohta³³ (14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-137/02: Pollmeier Malchow v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Esimese astme kohus kinnitas kohtuotsuses Ferriere Nord v. komisjon, et komisjonil oli õigus tunnistada Ferriere Nord'ile antav riigiabi ühisturuga kokkusobimatuks, kuna investering ei vastanud keskkonnategevuse tulemuslikkuse nõudele, mida näevad ette 1994. ja 2001. aasta suunised.

Ka kohtuotsuses Pollmeier Malchow v. komisjon kinnitas esimese astme kohus komisjoni hinnangut, et abisaaja on suurettevõtja ega vasta seega VKE määratluse kriteeriumidele. Esimese astme kohus leidis, et arvestades kõnealuste aktide üldist ülesehitust, järgis komisjon õigesti seisukohta, et tegelikult abisaajaks ei või olla kontsern, mis on palju tugevam kui VKE.

Kohtuotsuses Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon leidis esimese astme kohus, et raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevaid suuniseid arvestades ei teinud komisjon ilmset kaalutusviga, kui ta keeldus EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c kohaselt ühisturuga kokkusobivaks tunnistamast hinnaalandust, võtmata

³⁰ EÜT 1998, C 107, lk 7.

³¹ EÜT 1994, C 368, lk 12.

³² Komisjoni 3. aprilli 1996. aasta soovitus 96/280/EÜ väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKE) määratluse kohta (PME) (EÜT L 107, p. 4).

³³ Komisjoni teatis, mis käsitleb ühenduse suuniseid väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antava riigiabi kohta (EÜT 1996, C 213, lk 4).

arvesse monopoolse olukorra teket, mis kaasneks hageja kadumisega. Esimese astme kohus rõhutas, et äriühingu päästmiseks ja ümberkorraldamise toetamiseks antud riigiabi õigustamiseks piisab sellest asjaolust vaid siis, kui suunistes toodud üldised tingimused päästmis- ja ümberkorraldusabi andmiseks on täidetud. Esimese astme kohus tõdes, et komisjon ei ole teinud ilmset kaalutusviga, kui ta leidis, et ümberkorralduskava ei olnud võimeline äriühingu Technische Glaswerke Ilmenau eluvõimelisust taastama, ning otsustas seetõttu õigusliku aluse tagasi lükata.

Seevastu kohtuotsusega *Kronofrance v. komisjon* tühistati komisjoni otsus mitte esitada vastuväiteid Saksamaa poolt Glunz AG-le integreeritud puidutöötlemiskeskuse rajamiseks antud abi kohta. Esimese astme kohus leidis, et komisjon ei ole järginud reegleid, mis on ette nähtud mitut valdkonda hõlmavas raamprogrammis piirkondliku abi andmiseks ulatuslikele investeerimisprojektidele, sest komisjon ei kontrollinud vastavalt raamprogrammis ettenähtule, kas kõnealuse abiga seotud toodete turg on „kahanev”. Komisjoni õigusvea tõttu ei saanud hinnata teatatud abi ühisturuga kokkusobivust kõigi kohaldatavate kriteeriumide põhjal.

c) *Abi tagasinõudmine*

14. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-109/01: *Fleuren Compost v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) võimaldas esimese astme kohtul meenutada, et abisaajatel ettevõtjatel saab olla õiguspärane ootus abi seaduslikkuse suhtes põhimõtteliselt ainult siis, kui abi andmisel on järgitud EÜ artiklis 88 sätestatud korda, kuid kohtupraktika ei välista võimalust, et abi tagasinõudmise menetluse raames tugineb ebaseadusliku abi saaja tagasinõudmise vaidlustamiseks erandlikele asjaoludele, mille tõttu tal võis olla õiguspärane ootus selle abi seaduslikkuse suhtes.

Kuid esimese astme kohus otsustas, et erandlikele asjaoludele siseriiklike õigusnormide alusel võivad abisaajad tugineda vaid tagasinõudmismenetlustes siseriiklikes kohtutes, kes ainsana on pädevad asjaolusid hindama, vajadusel pärast Euroopa Kohtule tõlgendamist käsitleva eelotsusetaotluse esitamist. Nii otsustades võttis esimese astme kohus selge seisukoha küsimuses, millele seni oli ainult kõhklemisi vastatud (vt selle kohta 1999. aasta aruanne).

Erinevalt kommenteeritud kohtuasja hagejast väitis Salzgitter abi tagasinõudmist vaidlustades mitte seda, et komisjon oleks rikkunud õiguspärase ootuse põhimõtet, vaid seda, et komisjon rikkus õiguskindluse põhimõtet. Esimese astme kohus leidis, et selles asjas on õiguskindluse põhimõtte rikkumise tõttu põhjendatud tühistada komisjoni otsuse³⁴ need sätted, millega kohustatakse Saksamaa Liitvabariiki nõudma abi tagasi Salzgitter AG nime alla koondunud ettevõtjatelt.

Kohtuotsuses *Salzgitter v. komisjon* otsustas esimese astme kohus, et õiguskindluse põhimõtte rikkumisele tuginemise võimalus ei ole piiratud tingimustega, mis võimaldavad

³⁴ Komisjoni 28. juuni 2000. aasta otsus 2000/797/ESTÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa Liitvabariik andis Salzgitter AG-le, Preussag Stahl AG-le ja kontserni kuuluvatele terasetööstuses tegutsevatele tütarettevõtjatele, kelle praegune ühine nimi on „Salzgitter AG – Stahl und Technologie” (SAG) (EÜT L 323, lk 5).

tugineda õiguspärasele ootusele abi seaduslikkuse suhtes. Sellepärast võib teraseettevõtja, kes sai riigiabi, millest komisjonile ei teatatud, abi tagastamist nõudva komisjoni otsuse vaidlustamiseks tugineda õiguskindlusele, samas kui on välistatud võimalus, et abisaajal võiks muidu kui ainult erandjuhul olla õiguspärane ootus riigiabi eelkontrolli korda rikkudes antud abi seaduslikkuse suhtes.

Esimese astme kohus leidis, et ebaseaduslikku abi saanud teraseettevõtjal on õigus abi tagastamist nõudva komisjoni otsuse õiguspärasuse vaidlustamiseks tugineda õiguskindluse põhimõttele, kui abi saamise ajal oli komisjoni süül tekkinud kõnealuse abi õigusliku režiimi osas ebakindluse ja ebaselguse olukord, mis kumuleerus komisjoni reaktsiooni kauaaegse puudumise tõttu, kuigi komisjon abist teadis ning tekitas oma hoolsuskohustuse rikkumise tõttu kahemõttelise olukorra, mille komisjon oleks pidanud lahendama enne meetmete võtmist abi tagastamise nõudmiseks.

2. Menetlusküsimused

Selgitatud on asjassepuutuvate isikute õiguste ulatust riigiabi ametlikus uurimismenetluses. Esimese astme kohtu praktikas tehakse selget vahet ühelt poolt abi andvate liikmesriikide ja teiselt poolt asjassepuutuvate isikute vahel. Kui esimestel on täielikult kõik kaitseõigused, siis teistel on ainult õigus esitada oma selgitusi.

Esiteks tuleb märkida, et komisjoni vastu algatatud kohtuasjas väitis terase-, mehhaanika- ja metallurgiaspektori ettevõtja Ferriere Nord, et komisjon on rikkunud tema kaitseõigust, algatades ametliku uurimismenetluse keskkonnakaitsele antavat riigiabi käsitlevate 1994. aasta ühenduse suuniste³⁵ alusel, samas kui otsus võeti vastu 2001. aasta suuniste³⁶ alusel, ilma et Itaalia Vabariigil ega tal endal oleks palutud uute suunistega seoses oma selgitusi esitada. Esimese astme kohus täpsustas otsuses Ferriere Nord v. komisjon, et selle väite kontrollimisel tuleb lähtuda mitte kaitseõigusest, mis riigiabimenetlustes on ainult liikmesriikidel, vaid EÜ artikli 88 lõike 2 kohasest „asjassepuutuvate isikute” õigusest anda selgitusi nimetatud sättes ettenähtud menetlusstaadiumis. Kohus märkis, et komisjon ei saanud asjassepuutuvate isikute menetlusõigusi rikkumata tugineda oma otsuses 2001. aasta suunistega kehtestatud uutele põhimõtetele, palumata neilt selle kohta selgitusi. Kuid esimese astme kohus tõdes, et põhjuste osas, millele komisjon tugines riigiabi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistades, on mõlemate suuniste seisukohad peaaegu identsed; kohus järeldas sellest, et uut konsulteerimist asjassepuutuvate isikutega ei olnud vaja.

Teiseks on üles kerkinud küsimus, kas abisaaja ettevõtja puhul tuleks tunnustada laiemaid tagatiseid kui üksnes õigust menetluse algatamise järel märkusi esitada, mis on kõigile EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvatele isikutele antud õigus. Esimese astme kohtu vastus otsustes Fleuren Compost v. komisjon ja Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon on ühemõtteline: „Ükski riigiabi uurimismenetluse säte ei anna abisaajale teiste asjassepuutuvate isikute hulgas erilist rolli.” Esimese astme kohus

³⁵ EÜT 1994, C 72, lk 3.

³⁶ Ühenduse suunistes keskkonnakaitsele antava riigiabi kohta (EÜT 2001, C 37, lk 3).

meenutas, et riigiabi uurimismenetlust ei viida läbi abisaaja „vastu”, millisel juhul võiks ta nõuda sama ulatuslikke õigusi nagu kaitseõigused.

Kuna muud asjassepuutuvad isikud peale asjaomase liikmesriigi ei saa komisjoni suhtes kasutada õigust võitlevale menetlusele, lükkas esimese astme kohus hagejate kaebused tagasi, sealhulgas Technische Glaswerke Ilmenau väite, et talle oleks pidanud andma juurdepääsu haldusmenetluse toimiku mittekonfidentsiaalsele osale või et komisjon oleks pidanud talle edastama tema konkurendi esitatud märkused või vastused komisjoni küsimustele.

Itaalia Vabariigi poolt Ferriere Nord'ile anda kavatsetava abi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistava komisjoni otsuse tühistamiseks esitatud hagi heitis Ferriere Nord komisjonile ette, et too ei palunud ei hagejal ega ka Itaalia Vabariigil esitada dokumente investeeeringu keskkonnanäesmärgi kohta, kuid sedastas hiljem oma otsuses, et ühtki sellekohast dokumenti ei esitatud. Esimese astme kohus otsustas kohtuotsuses Ferriere Nord v. komisjon, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte tähendab seda, et riigiabi uurimismenetluse käigus peab komisjon arvestama õiguspäraseid ootusi, mida ametliku menetluse algatamise otsuses märgitu on tekitanud, ega või lõppotsust põhistada tõendite puudumisega, mille esitamise kohustusest ei olnud asjassepuutuvad isikud otsuses märgitu alusel teadlikud. Kõnealusel asjas jäeti sellekohane nõue siiski rahuldamata, kuna menetluse algatamise otsuses märgitu oli piisavalt selge ja täpne.³⁷

E. Kaubanduse kaitsemeetmed

Ainsa antidumpingualase lahendina tuleb ära märkida 28. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-35/01: Shanghai Teraoka Electronic v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millega jäeti rahuldamata hagi elektrooniliste kaalude impordi suhtes lõplikud dumpinguvastased tollimaksud kehtestanud määruse³⁸ tühistamiseks, kuid lugeja tähelepanu juhitakse 14. detsembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-317/02: Fédération des industries condimentaires de France (FICF) jt v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Lahendades esimest korda küsimust komisjoni otsuse õiguspärasusest, millega jäeti rahuldamata kaubandustakistusi käsitleva nõukogu määruse³⁹ alusel esitatud kaebus,

³⁷ Vt selle kohta ka eespool viidatud kohtuotsus Pollmeier Malchow v. komisjon, punkt 76.

³⁸ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 2605/2000, millega kehtestatakse teatavate Hiina Rahvavabariigist, Korea Vabariigist ja Taiwanist pärinevate elektrooniliste kaalude impordi suhtes lõplikud dumpinguvastased tollimaksud (EÜT L 301, lk 42).

³⁹ Nõukogu 22. detsembri 1994. aasta määrus (EÜ) nr 3286/94, millega kehtestatakse ühenduse meetmed ühise kaubanduspoliitika vallas, et tagada rahvusvahelistest kaubanduseeskirjadest, eeskätt Maailma Kaubandusorganisatsiooni egiidi all kehtestatud eeskirjadest tulenevate ühenduse õiguste kasutamine (EÜT L 349, lk 71).

täpsustas esimese astme kohus tingimusi, mille esinemisel on õigustatud ühenduse sekkumine kaubandustakistuste puhul.

Nimetatud asjas esitas FICF – kuhu on ühinenud tähtsamad Prantsuse sinepitootjad – 2001. aasta juunikuus kaebuse tagajärgede peale, mis tulenesid meetmetest, mida Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) vaidluste lahendamise organ lubas Ameerika Ühendriikidel võtta⁴⁰ ja mille hulka kuulus eelkõige 100%-lise täiendava tollimaksu kehtestamine teatavatele Euroopa Ühenduse liikmesriikidest pärit toodetele, sealhulgas „valmissinepile”.

Oma kaebuses heitis FICF ette Ameerika vastumeetmete selektiivsust, sest neid kohaldati ainult teatavatele liikmesriikidele ja mitte Euroopa Ühendusele tervikuna. Veel oli kaebuses märgitud, et Ühendriikide loodud kaubandustakistus mõjub kahjulikult FICF liikmeteks olevate ettevõtjate toodetud sinepi ekspordile ning et ühenduse huvides tuleks rahvusvaheliste kaubandusreeglite alusel algatada menetlus Ühendriikide võetud meetmete vastu.

Kaubandustakistusi käsitleva määruse alusel algatas komisjon uurimismenetluse, kuhu hiljem kaasati veel kolm kutseorganisatsiooni – rasvamaksa-, rokfoori- ja šalotitootjate organisatsioonid. Menetlus lõpetati 2002. aastal ning komisjon otsustas, et konkreetseid samme ühenduse huvides ei ole vaja astuda, sest valikuline loobumine kontsessioonidest Ühendriikide poolt ei tekita kaubandust kahjustavaid mõjusid nimetatud määruse mõttes.

FICF ja teised asjassepuutuvad organisatsioonid pöördusid esimese astme kohtusse nõudega tühistada Ameerika vastumeetmetele mittereageerimist käsitlev komisjoni otsus, kuid esimese astme kohus kinnitas seda otsust.

Kõigepealt märkis esimese astme kohus, et kaubandustakistusi käsitleva määruse kohaselt võib rahvusvaheliste kaubandusreeglite alusel astuda ühendus samme kolmanda riigi loodud kaubandustakistuse vastu, kui on täidetud kolm tingimust: kaubandustakistuse olemasolu, sellest tulenevad kaubandust kahjustavad mõjud ning vajadus astuda samme ühenduse huvides.

Seejärel leidis esimese astme kohus, et komisjon on õigesti võtnud arvesse kõiki kaubandustakistuse mõistesse kuuluvaid elemente. Kaubandust kahjustavate mõjude kohta märkis esimese astme kohus, et võrreldes teistest ühenduse liikmesriikidest pärit valmissinepi ekspordiga Ühendriikidesse oli Suurbritanniast pärit valmissinepi väärtuselise ja koguselise osakaalu suurenemine 1996.–1998. ja 2000. aasta ekspordis üliväike. Isegi kui eeldada, et

⁴⁰ Aastatel 1981–1996 võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu mitu hormonaalse toimega ainete loomasöödas kasutamist keelavat direktiivi, et tagada inimeste tervise kaitse. 1998. aasta jaanuaris tunnistas WTO apellatsioonikogu Ühendriikide esitatud kaebuse järel need ühenduse õigusnormid WTO reeglitega vastuolus olevaks. Kuna ühenduse õigusnorme ei korrigeeritud, lubati 1999. aasta juulis Ühendriikidel võtta vastumeetmeid, eelkõige kehtestades teatavatele Euroopa Ühendusest pärit toodetele täiendava 100%lise tollimaksu.

muude liikmesriikide kui Suurbritannia eksportijad oleksid sellest suurenemisest kasu saanud, kui Ameerika vastumeetmed oleksid laienenud ka Suurbritanniast pärit valmissinepile – mida hagejad ei ole tõendanud –, ei oleks need eksportijad saanud kasutada suuremaid ekspordivõimalusi.

Lõpuks meenutas esimese astme kohus, et ühenduse huvi hindamisel tuleb tasakaalustada erinevate asjaosaliste huvid ja ühenduse üldised huvid. Uurimismenetlus ei välistanud ühenduse pikaajalist huvi astuda samme tulevikus, kuid komisjon lõpetas menetluse ühenduse konkreetse huvi puudumise tõttu astuda samme kaubandustakistuse vastu, millel puuduvad kaubandust kahjustavad mõjud kaubandustakistusi käsitleva määruse mõttes. Esimese astme kohus leidis, et kaebaja ei saa sundida ühendust astuma põhimõttelisi samme üldistes huvides, kui vähemalt tema ise ei ole kannatanud kaubandust kahjustavate mõjude käes kaubandustakistusi käsitleva määruse mõttes. Seega vastupidiselt Prantsuse tootjate väitele ei ole komisjon ajanud segi ühenduse ja FICF huve. Esimese astme kohus märkis, et kuigi vaidlustatud otsuses ei ole muid asjassepuutuvaid isikuid peale FICF mainitud, hindas komisjon nende huvisid uurimise käigus.

F. Ühenduse kaubamärk

Kaubamärgivaidluste rohkuse tõttu on ühenduse kaubamärgi registreerimine üks sagedasemaid esimese astme kohtus arutatavaid küsimusi: 2004. aastal algatati 110 kaubamärgiasja (2003. aastal 100 asja) ning lahendati 76 kaubamärgiasja (47 otsusega ja 29 määrusega), s.o 29 asja rohkem kui eelmisel aastal.

Vastavalt nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrusele (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta⁴¹ keeldutakse ühenduse kaubamärgi registreerimisest eelkõige juhul, kui kaubamärgil puudub eristusvõime (artikli 7 lõike 1 punkt b) või kui kaubamärk on kirjeldav (artikli 7 lõike 1 punkt c) (absoluutsed keeldumispõhjused), või varasema kaubamärgi omaniku vastuseisu korral, kui varasem kaubamärk on kaitstud liikmesriigis või ühenduse kaubamärgina (artikkel 8) (suhtelised keeldumispõhjused)⁴².

1. Absoluutsed keeldumispõhjused

Neljateistkümnest esimese astme kohtu otsusest, mis käsitlesid absoluutsete keeldumispõhjustega seonduvaid apellatsioonikodade otsuseid, tühistas esimese astme kohus apellatsioonikoja otsuse vaid ühel juhul (24. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas

⁴¹ EÜT 1994, L 11, lk 1.

⁴² Sama määruse artikli 51 lõike 1 alusel esitatud taotluse põhjal võib Siseturu Ühtlustamise Amet ühenduse kaubamärgi ka kehtetuks tunnistada. 2004. aastal ei lahendanud esimese astme kohus kordagi Siseturu Ühtlustamise Ameti tühistamisosakonna otsuse seaduslikkuse küsimust.

T-393/02: Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet (valge ja läbipaistva pudeli kuju)) ning jättis kõik ülejäänud hagid rahuldamata.⁴³

Esiteks on määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punktis b mainitud kaubamärgid sellised, mis ei ole võimelised täitma kaubamärgi põhifunktsiooni, s.o määratlema toote või teenuse kaubanduslikku päritolu. Teisisõnu, kaubamärgi eristusvõime selle sätte mõttes tähendab, et selle kaubamärgi põhjal on võimalik pidada kaupa või teenust, mille jaoks registreerimist taotletakse, kindlalt ettevõtjalt pärinevaks ja seega eristada seda kaupa või teenust teiste ettevõtjate omadest.

Kinnitati muu hulgas apellatsioonikoja otsuseid, millega jäeti eristusvõime puudumise tõttu ühenduse kaubamärgina registreerimata: püstipüsivate kottide näidised mahlapakendite jaoks; sõnamärk „LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS” tehismuru ja selle paigaldamise teenuste jaoks; kollase vedelikuga täidetud läbipaistev pudel, mille pikas pudelikaelas on roheline koorega sidruniviil, jookide ja teatud teenuste jaoks; sõnamärk „Mehr für Ihr Geld” keemiatoodete ja toidukaupade jaoks; kompvekipaberi näidis kompvekkide jaoks või helepruuni värvi kompveki ruumiline kujutis maiustuste jaoks.

Seevastu tühistas esimese astme kohus apellatsioonikoja otsuse, milles leiti, et valge ja läbipaistva pudeli kujulisel ruumilisel kaubamärgil (puhastusvahendite jaoks) puudub eristusvõime. Eespool viidatud kohtuotsuses Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Valge ja läbipaistva pudeli kuju) sedastas esimese astme kohus, et taotletav ruumiline kaubamärk on ebatavaline ja selle põhjal on võimalik eristada kõnealuseid kaupu muud kaubanduslikku päritolu kaupadest.

Teiseks olgu märgitud, et vaidlustes, mis käsitlesid taotletava kaubamärgi kirjeldavat laadi määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti c mõttes, kinnitas esimese astme kohus apellatsioonikoja hinnangute paikapidavust. Seega tunnistas ta õiguspäraseks otsused, milles leiti, et kaubamärgi kui päritolu tähistaja funktsiooni ei täida: sõnamärk TELEPHARMACY SOLUTIONS farmaatsiatoodete kaugmüügiseadmete jaoks, sõnamärk LIMO teatavate lasertoodete jaoks, sõnamärk APPLIED MOLECULAR

⁴³ 28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-146/02–T-153/02: Deutsche SiSi-Werke v. Siseturu Ühtlustamise Amet (püstipüsiv kott) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-173/04 P); 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-216/02: Fieldturf v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS); 21. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-127/02: Concept v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ECA); 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-399/02: Eurocermex v. Siseturu Ühtlustamise Amet (õllepudeli kuju), (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-286/04 P); 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-281/02: Norma Lebensmittelfilialbetrieb v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Mehr für Ihr Geld); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-289/02: Telepharmacy Solutions v. Siseturu Ühtlustamise Amet – (TELEPHARMACY SOLUTIONS); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-270/02: MLP Finanzdienstleistungen v. Siseturu Ühtlustamise Amet (bestpartner); 20. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-311/02: Lissotschenko ja Hentze v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LIMO); 14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-183/03: Applied Molecular Evolution v. Siseturu Ühtlustamise Amet (APPLIED MOLECULAR EVOLUTION); 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-402/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompvekipaberi kuju); 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-396/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompveki kuju); 23. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-360/03: Frischpack v. Siseturu Ühtlustamise Amet (juustukarbi kuju); 30. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-173/03: Geddes v. Siseturu Ühtlustamise Amet (NURSERYROOM), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

EVOLUTION ühendite molekulaartehnoloogiaga seotud teenuste jaoks ja sõnamärk NURSERYROOM väikelastekaupade jaoks.

Esmakordselt kohaldas esimese astme kohus kodukorra artiklit 111, lahendades asja määrusega ja jättes läbi vaatamata hagi – millega taotleti, et tühistataks apellatsioonikoja otsus, milles tõdeti sõnamärgi QUICK-GRIP kirjeldavat iseloomu kinnitusklambrite (meisterdamisriistad) jaoks – motiivil, et hagi on ilmselgelt põhjendamatu (27. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-61/03: Irwin Industrial Tool v. Siseturu Ühtlustamise Amet (QUICK-GRIP), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Kolmandaks, määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt h sätestab absoluutse keeldumispõhjuse, mille õiget kohaldamist apellatsioonikoja poolt kontrollis esimese astme kohus eespool viidatud kohtuotsuses Concept v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ECA).⁴⁴ Selles asjas kinnitas esimese astme kohus, et tuleb keelduda registreerimast kujutismärki, mis kujutab endast ühetaolistest ja ühesuurustest viieharulistest tähtedest (mille üks haru on suunatud üles) koosnevat ringi, mille keskel on sõnamärk „ECA” ja mille värve ei ole täpsustatud ning mille registreerimist taotleti andmekandjate jaoks ning seminaride korraldamise ja läbiviimise jaoks. Esimese astme kohus leidis, et selline tähis jäljendab heraldika seisukohalt Euroopa embleemi Pariisi konventsiooni artikli 6ter lõike 1 punkti b mõttes. Veel leidis ta, et apellatsioonikoda on õigesti otsustanud, et taotletava kaubamärgi registreerimine võiks jätta avalikkusele mulje, et taotletava kaubamärgi ja Euroopa Nõukogu, Euroopa Liidu või Euroopa Ühenduse vahel on seos.

Neljandaks, kuna määruse nr 40/94 artikli 7 lõikes 3 on otseselt sätestatud, et artikli 7 lõike 1 punkte b–d ei kohaldata, kui kaubamärk on kasutamise käigus muutunud neid kaupu või teenuseid eristavaks, mille jaoks registreerimist taotletakse, tugineb palju kaubamärgi taotlejaid Siseturu Ühtlustamise Ametis sellele sättele, et nende kaubamärgitaotlus rahuldataks. Esimese astme kohus on käsitlenud tingimusi – nii vormi kui ka nõutavate tõendite suhtes –, millistel saab leida, et kaubamärk on muutunud eristavaks, eespool viidatud otsustes T-399/02: Eurocermex v. Siseturu Ühtlustamise Amet (õllepudeli kuju), T-396/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompveki kuju) ja T-402/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompvekipaberi kuju). Viimatinimetatud otsuses rõhutab esimese astme kohus, et apellatsioonikoda ei riku määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 1 esimest fraasi, kui ta ei kontrolli omal algatusel kõiki fakte, mis võimaldaksid järeldada, et kaubamärk on kasutamise käigus muutunud eristavaks selle määruse artikli 7 lõike 3 mõttes. Kuigi selle sätte puhul ei ole reeglit, et Siseturu Ühtlustamise Ameti (s.o kontrollija või apellatsioonikoja) kontroll piirdub poolte esitatud faktidega – erinevalt sellest, mida näeb seoses suhteliste keeldumispõhjustega ette sama määruse artikli 74 lõike 1 lõpuosa –, leiab esimese astme kohus, et juhul, kui kaubamärgi taotleja ei väida, et kaubamärk on muutunud eristavaks kasutamise käigus, on Siseturu Ühtlustamise Ametil praktiliselt võimatu taotletava kaubamärgi eristavaks muutumist arvestada. Lähtudes põhimõttest, et „keegi ei ole kohustatud võimatuks”, peab fakte, mille tõttu kaubamärk võib muutuda eristavaks kasutamise käigus artikli 7 lõike 3 mõttes, Siseturu Ühtlustamise Amet kontrollima üksnes siis, kui kaubamärgitaotleja on need tõstatanud.

⁴⁴ Selle sätte järgi ei registreerita „kaubamärke, mille kasutamiseks puudub pädeva asutuse luba ja mille registreerimisest tuleb keelduda Pariisi konventsiooni artikli 6ter kohaselt”.

2. Suhtelised keeldumispõhjused

Jättes kõrvale määrusega lahendatud asjad – näiteks asja lõpetamine vastulausest loobumise korral (9. veebruari 2004. aasta määrus kohtuasjas T-120/03: Synopharm v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Pentafarma (DERMAZYN), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) –, lahendas esimese astme kohus asja kohtuotsusega 19 juulil 14 kohtuotsuses kinnitatakse apellatsioonikoja otsust,⁴⁵ ülejäänud kohtuotsustega tühistatakse vaidlustatud otsus menetlusnormide rikkumise tõttu⁴⁶ või seetõttu, et apellatsioonikoda on eiranud määruse nr 40/94 artikli 8 lõike 1 punkti b.⁴⁷

Nimetatud sätte kohaselt ei registreerita varasema kaubamärgi omaniku vastuseisu korral taotletavat kaubamärki, kui identsuse või sarnasuse tõttu varasema kaubamärgiga ning identsuse või sarnasuse tõttu varasema kaubamärgiga kaitstud kaupade või teenustega on tõenäoline, et territooriumil, kus varasem kaubamärk on kaitstud, võib avalikkus need omavahel segi ajada.

Lähtudes asjaolust, et segiajamise tõenäosust tuleb hinnata üldiselt, vastavalt sellele, kuidas asjaomane avalikkus neid kaubamärke ning kaupu ja teenuseid tajub, ning arvestades kõiki asjakohaseid tegureid, eelkõige kaubamärkide sarnasuse ning tähistatud kaupade või teenuste sarnasuse vahelist vastastikust sõltuvust, jaatas esimese astme

⁴⁵ 18. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-10/03: Koubi v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Flabesa (CONFORFLEX); 3. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-355/02: Mühlens v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Zirh International (ZIRH), (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-206/04 P); 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-20/02: Interquell v. Siseturu Ühtlustamise Amet – SCA Nutrition (HAPPY DOG); 17. märtsi 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-183/02 ja T-184/02: El Corte Inglés v. Siseturu Ühtlustamise Amet – González Cabello ja Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR); 28. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades: T-124/02 ja T-156/02: Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vitakraft-Werke Wührmann ja Friesland Brands (VITATASTE ja METABALANCE 44); 22. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-66/03: „Drie Mollen sinds 1818” v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nabeiro Silveria (Galáxia); 22. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-185/02: Ruiz-Picasso jt v. Siseturu Ühtlustamise Amet – DaimlerChrysler (PICARO) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-361/04 P); 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-186/02: BMI Bertollo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Diesel (DIESELIT); 6. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-117/02: Grupo El Prado Cervera v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Héritiers Debuschewitz (CHUFAPIT); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-203/02: Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Espadafor Caba (VITAFRUIT) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-416/04 P); 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-115/02: AVEX v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Ahlers (kujutismärk „a”); 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-115/03: Samar v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Grotto (GAS STATION); 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-342/02: Metro-Goldwyn-Mayer Lion v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Moser Grupo Media (Moser Grupo Media); 6. oktoobri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-117/03–T-119/03 ja T-171/03: New Look v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Naulover (NLSPORT, NLJEANS, NLACTIVE ja NLCollection), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁶ 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-107/02: GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-334/01: MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON); 6. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-356/02: Vitakraft-Werke Wührmann v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Krafft (VITAKRAFT) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-512/04 P), 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-164/02: Kaul v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bayer (ARCOL), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁷ 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-317/01: M+M v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Mediametrie (M+M EURODATA), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

kohus segiajamise tõenäosust sõnamärgi CONFORFLEX (mööbli ja vooditarvete jaoks) ning varem Hispaanias registreeritud kujutismärgi FLEX (muude toodete kõrval ka mööbli ja vooditarvete jaoks) vahel ning eitas segiajamise tõenäosust sõnamärgi PICARO (autode jaoks) ja varasema ühenduse kaubamärgi PICASSO (samade toodete jaoks) vahel, samuti sõnamärgi CHUFAPIT (töödeldud ja värskete pähklite jaoks) ja varasemate siseriiklike kaubamärkide – sõnamärgi CHUFI ja kujutismärgi koos tähtedega CHUFI (muude toodete kõrval ka kaubamärgitaotluses märgitud toodete jaoks) – vahel.

Mitmed otsused aitavad selgitada vastulause menetlemise tingimusi, nagu need on sätestatud määruse nr 40/94 artikli 43 lõigetel 2 ja 3. Selle artikli lõige 2 sätestab, et taotleja nõudmisel peab vastulause esitanud varasema ühenduse kaubamärgi omanik tõendama, et varasemat ühenduse kaubamärki on ühenduses tegelikult kasutatud kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see on registreeritud, viie aasta jooksul enne ühenduse kaubamärgi taotluse avaldamist ning et see on vastulause aluseks või et mittekasutamine on õigustatud, tingimusel, et varasem ühenduse kaubamärk on selleks kuupäevaks olnud registreeritud vähemalt viis aastat. Sama artikli lõike 3 alusel kohaldatakse lõiget 2 ka varasemate siseriiklike kaubamärkide suhtes, asendades kasutuse ühenduses kasutusega liikmesriigis, kus varasem kaubamärk on kaitstud.

Kohtupraktikast nähtub, et tegeliku kasutamise tõendamist saab nõuda ainult juhul, kui varasema kaubamärgi registreerimise ja ühenduse kaubamärgi taotluse avaldamise vaheline aeg on vähemalt viis aastat (eespool viidatud kohtuotsus BMI Bertollo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Diesel (DIESELIT)), ning et tegelikku kasutamist peab tõendama ainult siis, kui kaubamärgi taotleja seda „Siseturu Ühtlustamise Ameti menetluses otsesõnu ja õigeaegselt nõuab” (eespool viidatud kohtuotsus El Corte Inglés v. Siseturu Ühtlustamise Amet – González Cabello ja Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR)). Mitmes otsuses (otsused MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON), Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Espadafor Caba (VITAFRUIT), ja Vitakraft-Werke Wührmann v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Krafft (VITAKRAFT)), on esimese astme kohus täpsustanud tegeliku kasutamise mõistet ja tõendite ulatust, mida vastulause esitaja peab esitama ning on kontrollinud kasutamise tegelikkusele antud apellatsioonikoja hinnangut. Viimatinimetatud aspekti kohta tuleb märkida, et otsuses Vitakraft-Werke Wührmann/OHMI – Krafft (VITAKRAFT) leidis esimese astme kohus, et apellatsioonikoda on ekslikult järeldanud, et varasema kaubamärgi tegelik kasutus on tõendatud, kuivõrd ta tugines oma põhjendustes pelgalt eeldustele; seetõttu tühistas esimese astme kohus vaidlusaluse otsuse.

3. Vormi- ja menetlusküsimused

Kuigi esimese astme kohus käsitles vormi- ja menetlusküsimusi suhteliselt sageli, võimaldab käesoleva aruande piiratud maht peatuda neist vaid mõnel. Valitud on neli küsimust.

Esimene küsimus on seotud teatavate nõuete vastuvõetavusega. Kõigepealt tekib küsimus, kas Siseturu Ühtlustamise Amet saab nõuda muud kui tühistamishagi rahuldamata jätmist, kuivõrd kodukorra kohaselt on Siseturu Ühtlustamise Amet esimese astme kohtu menetluses kostja.⁴⁸ Eespool viidatud kohtuotsuse GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina

⁴⁸ Esimese astme kohtu kodukorra artikli 133 lõige 2.

Chemicals (BIOMATE) kohaselt on vastus jaatav. Esimese astme kohus on aktsepteerinud seda, kui Siseturu Ühtlustamise Amet ühineb hageja nõudega tühistada apellatsioonikoja otsus või laseb selle otsustada kohtul oma äranägemisel. Lähtudes apellatsioonikoja, kontrollija ja/või pädeva osakonna vahelise funktsionaalse jätkuvuse põhimõttest ning apellatsioonikodade ja nende liikmete funktsionaalsest sõltumatusest oma ülesannete täitmisel, leiab esimese astme kohus, et kuigi Siseturu Ühtlustamise Ametil ei ole õigust esitada hagi apellatsioonikoja otsuse vastu, ei ole ta siiski kohustatud süstemaatiliselt kaitsma apellatsioonikoja iga vaidlustatud otsust või nõudma sellise otsuse vastu esitatud hagi rahuldamata jätmist.⁴⁹

Tõusetunud on ka küsimus sellise nõude vastuvõetavusest, millega lisaks vaidlustatud otsusele nõutakse ka vastulausete osakonna otsuse tühistamist. Eespool viidatud kohtuotsuse MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON) järgi on selline nõue vastuvõetav, sest sellega taotletakse, et esimese astme kohus teeks otsuse, mida hageja arvates oleks pidanud tegema apellatsioonikoda, kui ta menetles Siseturu Ühtlustamise Ametile esitatud kaebust. Kuna apellatsioonikoda võib Siseturu Ühtlustamise Ameti osakonna tehtud otsuse tühistada, on selline tühistamine ka meetmete hulgas, mida võib võtta esimese astme kohus vastavalt pädevusele, mis on talle antud määruse nr 40/94 artikli 63 lõikega 3.

Teine küsimus käsitleb asjaolu, et määruse nr 40/94 artiklit 73, mille kohaselt võivad Siseturu Ühtlustamise Ameti otsuste aluseks olla üksnes põhjused või tõendid, mille kohta pooltel on olnud võimalik esitada oma seisukoht, ei peeta rikutuks, kui edastamata informatsiooniga üksnes kinnitati selle järelduse õigsust, millele jõuti kõnealusest informatsioonist sõltumatult (eespool viidatud kohtuotsus Fieldturf v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS)).

Kolmas küsimus käsitleb määruse nr 40/94 artikli 74 kohaldamist apellatsioonikoja poolt suhteliste keeldumispõhjustega seotud menetluses. Selle sätte ulatust – mis näeb ette, et kõnealuses menetluses „piirdub amet siiski kontrollimisel osaliste esitatud faktide, tõendite ja väidetega ning esitatud nõudmistega” – täpsustati eespool viidatud kohtuotsuses Ruiz-Picasso jt v. Siseturu Ühtlustamise Amet – DaimlerChrysler (PICARO).⁵⁰

Selles otsuses märkis esimese astme kohus, nagu ta on juba sedastanud 23. septembri 2003. aasta otsuses kohtuasjas T-308/01: Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet – LHS (UK) (KLEENCARE) (EKL 2003, lk II-3253), et artikli 74 kohaselt saab apellatsioonikoda vastulausemenetluse lõpetamise otsuse peale esitatud kaebust lahendades põhistada oma otsust vaid nende suhteliste keeldumispõhjustega, mida asjaomane pool on tõstatanud, ja vaid nende seonduvate faktide ja tõenditega, mida see pool on esitanud. Kuid esmakordselt täpsustab esimese astme kohus, et apellatsioonikoja poolt teostatava kontrollimise faktilise aluse piiramine ei välista seda, et apellatsioonikoda võiks lisaks

⁴⁹ Selle problemaatika kohta vt ka Euroopa Kohtu 12. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-106/03 P: Vedial v. Siseturu Ühtlustamise Amet, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵⁰ Sellise dokumendi vastuvõetamatuse kohta esimese astme kohtus, mida ei esitatud suhtelisi keeldumispõhjusteid käsitlevas Siseturu Ühtlustamise Ameti menetluses ja mida amet ei pidanud seega omal algatusel arvesse võtma, vt eespool viidatud kohtuotsus Samar v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Grotto (GAS STATION).

vastulause menetluse poolte poolt otseselt märgitud faktidele arvesse võtta ka üldtuntud fakte, s.o fakte, mida tõenäoliselt teab igaüks või mida saab teada üldkättesaadavatest allikatest. Sellega seoses selgitab kohus, et artikli 74 lõike 1 lõpuosas sisalduva õigusnormi *ratio legis* on vabastada amet ülesandest uurida *inter partes* menetluste raames ise fakte ning selle eesmärgiga ei ole vastuolus, kui Siseturu Ühtlustamise Amet võtab arvesse üldtuntud fakte.

Neljanda küsimuse kohta olgu märgitud, et olulisi täpsustusi keelenõuete kohta vastulausemenetluses on esimese astme kohus teinud eespool viidatud otsuses GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE).

4. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalne jätkuvus

Ex parte asjades väljakujunenud kohtupraktikat,⁵¹ mille järgi on kontrollija ja apellatsioonikoja vahel funktsionaalne jätkuvus, kohaldatakse ka Siseturu Ühtlustamise Ameti vastulausete osakonna (esimeses astmes) ja apellatsioonikoja vahelistele suhetele. Tuginedes otseselt eespool viidatud 23. septembri 2003. aasta otsusele Henkel/OHMI – LHS (UK) (KLEENCARE) (kommenteeritud 2003. aasta aruandes), sedastas esimese astme kohus 10. novembri 2004. aasta otsuses: Kaul v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bayer (ARCOL), et apellatsioonikoda tegi vea, kui ta keeldus varasema kaubamärgi kõrgendatud eristatavust tõendavaid asjaolusid arvestamast motiivil, et neid ei esitatud vastulausete osakonnale. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalse jätkuvuse põhimõtet arvestades on apellatsioonikoda oma otsuses kohustatud lähtuma kõigist faktilistest ja õiguslikest asjaoludest, mida asjaomane pool on esitanud asja esimese instantsina lahendavas üksuses või apellatsioonimenetluses, arvestades ettenähtud tähtaegsid.⁵² Kõnealusel asjas pidanuks apellatsioonikoda seega võtma arvesse talle õigeaegselt esitatud faktilisi asjaolusid. Sedastatud rikkumise tõttu apellatsioonikoja otsus tühistati.⁵³

G. Juurdepääs dokumentidele

EÜ artikli 255 alusel vastuvõetud määrus nr 1049/2001⁵⁴ kehtestab põhimõtted, tingimused ja piirangud, mis reguleerivad seda, kuidas kasutatakse üldsuse õigust pääseda ligi Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele, et kindlustada kodanike suurem osalemine otsustamisprotsessis ning tagada demokraatlikus süsteemis

⁵¹ Esimese astme kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas T-163/98: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BABY-DRY), EKL 1999, lk II-2383, seda punkti ei tühistanud Euroopa Kohtu 20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-383/99 P: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BABY-DRY), EKL 2001, lk I-6251; ning esimese astme kohtu 12. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-63/01: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (seebi kuju), EKL 2002, lk II-5255.

⁵² St arvestades määruse nr 40/94 artikli 74 lõiget 2, mis sätestab: „Amet võib mitte arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud hilinenult.”

⁵³ Võtmata küsimuses sama selget seisukohta, on Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside vaheline funktsionaalne jätkuvus olnud kõne all ka teistes *inter partes* asjades: eespool viidatud 30. juuni 2004. aasta otsuses GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE) ja 8. juuli 2004. aasta otsuses MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON).

⁵⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43).

halduse suurem legitiimsus, tõhusus ja vastutavus kodanike ees ning aidata kaasa demokraatia ja põhiõiguste austamise põhimõtte tugevdamisele.

Juurdepääsu võimaldamisest keeldumine komisjoni ja nõukogu poolt on olnud aluseks esimese astme kohtu 30. novembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-168/02: IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja 23. novembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-84/03: Turco v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning võimaldanud esimese astme kohtul täpsustada kõnealuse määruse teatud sätete ulatust.

Esiteks sätestab see määrus, et juurdepääsu taotlemisel kolmandate isikute dokumentidele konsulteerib institutsioon kolmanda isikuga, et hinnata, kas tuleks kohaldada määruses ettenähtud erandit, välja arvatud juhul, kui on ilmne, et dokument tuleb avaldada või et seda ei tohi avaldada (artikli 4 lõige 4), ning teiseks, et liikmesriik võib taotleda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest liikmesriigist pärit dokumenti ilma tema eelneva nõusolekuta (artikli 4 lõige 5).

Kuna Saksamaa Liitvabariik ei olnud nõus Saksamaa ametiasutustelt pärit teatud dokumentide avaldamisega taotlejale, keeldus komisjon neid avaldamast. Esimese astme kohus, kellelt taotleti kõnealuse keeldumisotsuse tühistamist, kinnitas seda otsust eespool mainitud kohtuotsuses IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds v. komisjon. Rõhutades, et liikmesriikide olukord erineb muude kolmandate isikute olukorrast, märkis esimese astme kohus, et liikmesriigil on õigus nõuda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest liikmesriigist pärit dokumenti ning institutsioon on kohustatud dokumenti ilma tema „eelneva nõusolekuta” mitte avaldama. See institutsioonile määruse artikli 4 lõikega 5 selgelt pandud kohustus – saada liikmesriigi eelnev nõusolek – muutuks mõttetuks, kui komisjon võiks otsustada dokumendi avaldada, hoolimata asjaomase liikmesriigi otsesõnalisest taotlusest seda mitte teha. Seetõttu leidis esimese astme kohus – vastupidiselt hageja väidetele, mida toetas kolm liikmesriiki –, et nimetatud sätte kohase liikmesriigi taotluse olemasolul on institutsioon kohustatud kõnealust dokumenti mitte avaldama.

Kohtuotsuse Turco v. nõukogu aluseks on nõukogu keeldumine edastada hagejale õigustalituse arvamust nõukogu direktiivi eelnõu kohta, milles nähti ette miinimumnõuded varjupaigataotlejate vastuvõtmiseks liikmesriikides. Seda tehes tugines nõukogu määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõikele 2, mille kohaselt institutsioonid keelavad juurdepääsu dokumentidele, mille avaldamine kahjustaks kohtumenetlust ja õigusnõustamist, välja arvatud juhul, kui avaldamine teenib ülekaalukaid üldisi huve.

Esimese astme kohus andis õiguse nõukogule, keda selles asjas toetasid Ühendkuningriik ja komisjon. Vastupidiselt hageja seisukohale otsustas esimese astme kohus, et mõistet „õigusnõustamine” tuleb tõlgendada selliselt, et üldise huvi kaitse võib välistada nõukogu õigustalituse dokumentide sisu avalikustamise, kui need on koostatud kohtumenetluse raames, aga samuti mis tahes muul otstarbel. Esimese astme kohus täpsustas, tuginedes 7. detsembri 1999. aasta otsusele kohtuasjas T-92/98: Interporc v. komisjon (EKL 1999, lk II-3521; vt 1999. aasta aruanne), et kohtumenetluse raames koostatud õiguslikud arvamused on juba hõlmatud kohtumenetluse kaitse kohta käiva erandiga.

Kuna määruse nr 1049/2001 alusel institutsioonide dokumentidele juurdepääsu õigusest tehtud erandeid tuleb tõlgendada ja kohaldada kitsalt, on esimese astme kohus seisukohal, et ainuüksi fakt, et asjaomane dokument on õiguslik arvamus, ei saa õigustada kõnealuse

erandi kohaldamist. Nõukogu ei teinud siiski kaalutlusviga, kui ta leidis, et taotletud õigusliku arvamuse avalikustamine oleks võinud tekitada kahtlusi asjaomase õigusakti seaduslikkuses, et vajadus kaitsta õiguslikku arvamust on olemas ja et hageja osutatud ülekaalukas üldine huvi ei ole oma olemuselt selline, mis õigustaks õigusliku arvamuse avalikustamist, ning seetõttu otsustas esimese astme kohus hagi rahuldamata jätta.

H. Ühenduse avalik teenistus

Sadakond otsust, mis on tehtud ühenduse institutsioonide ametnike ja teenistujate ning institutsioonide vahelistes vaidlustes, käsitlevad suurt hulka erinevaid õiguslikke olukordi, millel käesoleva aruande kokkuvõtlik laad võimaldab ainult osaliselt peatuda. Seega olgu vaid märgitud, et hagnosisid on esitatud järgmiste otsuste seaduslikkuse vaidlustamiseks:

- otsused edutamata jätmise kohta (21. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-97/02: Mavridis v. komisjon; 2. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-197/02: Caravelis v. parlament; 17. märtsi 2004. aasta otsused kohtuasjas T-175/02: Lebedef v. komisjon ja kohtuasjas T-4/03: Lebedef v. komisjon; 10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-330/03: Liakoura v. nõukogu ning 28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-216/03: Tenreiro v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);
- ametisse nimetamise menetluse raames tehtud otsused (21. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-328/01: Robinson v. parlament; 2. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-234/02: Michael v. komisjon; 23. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/02: Theodorakis v. nõukogu ning 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-10/02: Girardot v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Selle kohta tuleb veel märkida, et 9. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-116/03: Montalto v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistab nõukogu 23. mai 2002. aasta otsuse, mis käsitleb apellatsioonikoja asejuhataja ja Siseturu Ühtlustamise Ameti apellatsiooniosakonna juhataja nimetamist;
- otsused mitte võtta edaspidi tööle üle 65aastaseid tõlke (10. juuni 2004. aasta otsused liidetud kohtuasjades T-153/01 ja T-323/01: Alvarez Moreno v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-373/04 P), kohtuasjas T-275/01: Alvarez Moreno v. parlament ning kohtuasjas T-276/01: Garroni v. parlament, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);
- konkursikomisjonide otsused kandidaatide mittelubamise kohta eksamitele (20. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-195/02: Briganti v. komisjon; 19. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-19/03: Konstantopoulou v. Euroopa Kohus; 25. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-145/02: Petrich v. komisjon; 21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-49/03: Schumann v. komisjon; 26. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-207/02: Falcone v. komisjon ning 28. oktoobri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-219/02 ja T-337/02: Lutz Herrera v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), otsused elimineeriva hinde andmise kohta (9. novembri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-285/02 ja T-395/02: Vega Rodríguez v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja otsused hageja mittekandmise kohta reservnimekirja (28. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-277/02: Pascall v. nõukogu ning 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-165/03: Vonier v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);

- distsiplinaarmenetluste raames tehtud otsused (16. detsembri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-120/01 ja T-300/01: De Nicola v. Euroopa Investeerimispank, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja otsused distsiplinaararistuste määramise kohta (16. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-11/03: Afari v. Euroopa Keskpank; 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-198/02: N. v. komisjon ning 10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-307/01: Eveillard v. komisjon ja François v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Ülejäänud otsustes käsitletakse kahju hüvitamise nõudeid, mida on kantud hindamisaruande koostamisega hilinemise tõttu (6. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-281/01: Huygens v. komisjon ja 30. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-16/03: Ferrer de Moncada v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või ametniku kutsehaiguse tõttu (3. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-48/01: Vainker ja Vainker v. parlament ja 14. oktoobri 2004. aasta otsused kohtuasjas T-256/02: I. v. Euroopa Kohus ja kohtuasjas T-389/02: Sandini v. Euroopa Kohus, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Ära märkida tuleks ka 5. oktoobri 2004. aasta otsused kohtuasjas T-45/01: Sanders jt v. komisjon ja kohtuasjas T-144/02: Eagle v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millega kohustatakse kostjaks olevat institutsiooni hüvitama kahju, mida hagejad on kandnud seetõttu, et ühissettevõttes Joint European Torus (JET) töötamiseks ei võetud neid tööle komisjoni ajutise teenistujana.

II. Hüvitamisvaidlused⁵⁵

Õigusvastasest teost tuleneva ühenduse lepinguvälise vastutuse eelduseks on kolm tingimust: ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo õigusvastasus, väidetava kahju reaalsus ning põhjuslik seos teo ja kahju vahel.

Need kolm vastutuse eelduseks olevat tingimust loeti täidetuks kohtuasjas, mille alusel tehti 23. novembril 2004 esialgne otsus kohtuasjas T-166/98: Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Kuna ülejäänud hüvitisnõuete puhul oli üks või mitu tingimust täitmata, jättis esimese astme kohus kõik teised EÜ artikli 288 alusel esitatud hagid rahuldamata.

Ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo õigusvastasuse kohta märkis esimese astme kohus 10. veebruari 2004. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-64/01 ja T-65/01: Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning eespool viidatud 23. novembri 2004. aasta otsuses Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon, et kohtupraktika järgi on nõutav, et tuvastatud oleks sellise õigusnormi piisavalt raske rikkumine, mis annab õigusi üksikisikutele (Euroopa Kohtu 4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil v. komisjon, EKL 2000, lk I-5291). Rikkumise piisava raskuse kindlakstegemisel on otsustavaks kriteeriumiks see, kui asjaomane ühenduse institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutusõiguse piire. Kui institutsioonil on vaid väga piiratud või peaaegu olematu kaalutusõigus, võib lihtsast ühenduse õiguse rikkumisest olla küllalt, et tuvastada piisavalt raske rikkumise olemasolu.

⁵⁵ V.a ühenduse avaliku teenistusega seotud vaidlused.

Mõistet „õigusnorm, mille eesmärk on anda õigusi üksikisikutele” on esimese astme kohus hinnanud korduvalt. Ta on otsustanud, et ühenduse eri institutsioonide vahel pädevuse jaotust käsitlevate normide eesmärk ei ole õiguste andmine üksikisikutele, nii et pädevuse õigusvastane delegeerimine nõukogult komisjonile ei too kaasa ühenduse lepinguvälisest vastutusest (eespool viidatud kohtuotsus *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon*). Euroopa Kohtu praktikale tuginedes on esimese astme kohus veel leidnud, et põhjendamiskohustuse rikkumine ei too kaasa ühenduse vastutusest (eespool viidatud kohtuotsus *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon* ja 25. mai 2004. aasta otsus kohtuasjas T-154/01: *Distilleria F. Palma v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Seevastu leidis esimese astme kohus eespool viidatud otsuses *Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon*, et alusetut rikastumist keelava põhimõtte ja mittediskrimineerimise põhimõtte eesmärk on anda üksikisikutele õigusi. Nende põhimõtete rikkumist komisjoni poolt hindas ta piisavalt raskeks – järeltus, millele ei jõudnud esimese astme kohus ühegi teise hüvitisnõude puhul, mida ta 2004. aastal lahendas.

Veel meenutas esimese astme kohus eespool mainitud kohtuotsuses *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon*, millistel tingimustel toob õiguspärane tegu kaasa ühenduse lepinguvälise vastutuse, eeldusel et ühenduse õiguses on selline põhimõte (vt selle kohta ka 2001., 2002. ja 2003. aasta aruanded). Oma varasematest otsustest lähtudes leidis esimese astme kohus, et selleks on vaja kolme tingimuse täitmist: väidetava kahju reaalsus, põhjuslik seos kahju ja ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo vahel ning selle kahju ebataavalisus ja erilisus, kusjuures ta täpsustas, et kahju on „eriline”, kui see mõjutab ebaproportsionaalselt teatud kategooria ettevõtjaid, võrreldes teiste ettevõtjatega, ja kahju on „ebatavaline”, kui see väljub vastavas valdkonnas tegutsemisele omase majandusrisi piirest, ilma et väidetavat kahju põhjustanud akti õigustaks üldine majandushuvi. Kõnealuses asjas otsustas esimese astme kohus, et ilmselgelt ei ole tõendatud „kvalifitseeritud” kahju olemasolu.

Oluline ja huvitav on 7. juuni 2004. aasta määrus kohtuasjas T-338/02: *Segi jt v. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-355/04 P).⁵⁶ Oma hagiga taotlesid hagejad kahju hüvitamist, mida nad kandsid seetõttu, et nende nimed kanti nimekirja, mis oli lisatud 27. detsembril 2001 vastuvõetud nõukogu ühisele seisukohale 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta,⁵⁷ mida ajakohastati ühiste seisukohtadega 2002/340 ja 2002/462.⁵⁸ Ühine seisukoht 2001/931/ÜVJP võeti vastu Euroopa Liidu lepingu artikli 15 alusel, mis kuulub lepingu V jaotisesse „Sätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (ÜVJP), ning Euroopa Liidu lepingu artikli 34 alusel, mis kuulub lepingu VI jaotisesse „Sätted politseikoostöö ja õigusala koostöö kohta kriminaalasjades” (justiits- ja siseküsimused, JSK).

⁵⁶ Vt ka sama kuupäeva määrus kohtuasjas T-333/02: *Gestoras Pro-Amnistía jt v. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-354/04 P).

⁵⁷ EÜT L 344, lk 93.

⁵⁸ Ühised seisukohad 2002/340/ÜVJP ja 2002/462/ÜVJP, mille nõukogu võttis vastu vastavalt 2. mail ja 17. juunil 2002 (EÜT L 116, lk 75 ja EÜT L 160, lk 32).

Tõdedes, et hagejaid mõjutav ühise seisukoha säte⁵⁹ ei hõlma ühtegi ÜVJP meedet ning seega on väidetava kahju tekitanud aktide puhul ainus asjakohane õiguslik alus Euroopa Liidu lepingu artikkel 34, teatas esimese astme kohus, et tal ei ole ilmselgelt pädevust hüvitamishagi läbivaatamiseks, sest Euroopa Liidu lepingu VI jaotise raames on õiguskaitsevahenditena ette nähtud vaid eelotsusetaotlus, tühistamishagi ja liikmesriikidevaheliste vaidluste lahendamine, kuid VI jaotise raames ei ole ette nähtud kahju hüvitamist tagavaid õiguskaitsevahendeid. Esimese astme kohus rõhutab, et asjaolu, et hagejatel „tõenäoliselt puuduvad igasugused tõhusad õiguskaitsevahendid”, ei saa iseenesest olla ühenduse pädevuse aluseks õigussüsteemis, mis rajaneb omistatud pädevuse põhimõttele.

Hagejate hüvitisnõude osas, millega taotleti selle tuvastamist, et JSK valdkonnas toimiv nõukogu on sisenenud ühenduse pädevusalasse, tunnistas esimese astme kohus ennast pädevaks, kuid peab nõuet ilmselgelt põhjendamatuks, kuivõrd neile kahju tekitanud sätte vastuvõtmise ajakohaseks õiguslikuks aluseks oli tegelikult Euroopa Liidu lepingu artikkel 34.

III. *Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused*

Võrreldes eelmise aastaga esitati 2004. aastal suhteliselt vähe ajutiste meetmete kohaldamise taotlusi – registreeriti 26 taotlust (2003. aastal 39 taotlust). Tuleb märkida, et vastupidiselt 2002. aastal täheldatule ei kaasnud ajutiste meetmete kohaldamise taotluste vähenemisega suuremat arvu kiirendatud menetluse taotlusi põhikohtuasjades, sest sellekohaseid taotlusi esitati vaid 13, nagu eespool märgitud.

Esimese astme kohtu president ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustava kohtunikuna lõpetas 34 ajutiste meetmete kohaldamise asja. Välja arvatud piiratud ajaks määratud ajutised meetmed (21. jaanuari 2004. aasta määrus kohtuasjas T-217/03 R: FNCBV v. komisjon ja 12. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-198/01 R III: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning täitmise peatamine kuni asja sisulise lahendamiseni, jäeti 2004. aastal esitatud taotlused rahuldamata, sealhulgas näiteks Assooride autonoomse piirkonna taotlus peatada uus kalapüügirežiim selle saarestiku vetes (8. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-37/04 R: Assooride autonoomne piirkond v. nõukogu, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja äriühingu Microsoft esitatud taotlus.

Nimetatud kohtuasjas T-201/04 R: Microsoft v. komisjon sedastas esimese astme kohtu president 22. detsembri 2004. aasta määrusega (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et Microsofti esitatud tõendid ei ole piisavad tõendamaks, et komisjoni kehtestatud parandusmeetmete viivitamatu täitmine võiks põhjustada Microsoftile suurt ja korvamatut kahju.

See asi sai alguse komisjoni 24. märtsi 2004. aasta otsusest,⁶⁰ milles tuvastati, et turgu valitsevat seisundit kahe erineva tegevusega kuritarvitades on Microsoft rikkunud EÜ artiklit 82. Komisjon määras Microsoftile üle 497 miljoni euro suuruse trahvi.

⁵⁹ Tegemist on artikliga 4, mille kohaselt annavad liikmesriigid üksteisele Euroopa Liidu lepingu VI jaotise raames kriminaalasjades tehtava politseikoostöö ja õiguslase koostöö kaudu kõikvõimalikku abi terroriaktide tõkestamiseks ja nende vastu võitlemiseks.

⁶⁰ Komisjoni 24. märtsi 2004. aasta otsus K(2004) 900 lõplik EÜ artikli 82 kohase menetluse kohta (asi COMP/C-3/37.792).

Esimene tegu, mille eest komisjon trahvi määras, seisnes Microsofti keeldumises edastada oma konkurentidele teatavat „koostalitusvõimealast teavet” ja lubada selle kasutamist konkureerivate võrguserveri operatsioonisüsteemi toodete arendamiseks ja levitamiseks ajavahemikul 1998. aasta oktoobrist kuni otsuse vastuvõtmiseni. Parandusmeetmena tegi komisjon Microsoftile kohustuseks edastada kõigile ettevõtjatele, kes soovivad arendada ja levitada võrguserveri operatsioonisüsteeme, klient-server ja server-server suhtluse protokollide „spetsifikatsioonid”. Spetsifikatsioonid kirjeldavad programmi teatavaid karakteristikuid, seega tuleb neid eristada programmi „lähtekoodist”, mis tähistab arvuti poolt tegelikult täidetavat infokoodi.

Teine tegu, mille eest komisjon trahvi määras, seisnes multimeediatarkvara Windows Media Player müümises koos operatsioonisüsteemiga Windows. Komisjon leidis, et selline praktika mõjutab konkurentsi multimeediatarkvara turul. Parandusmeetmena tegi komisjon Microsoftile kohustuseks pakkuda müügiks ilma Media Player’ita Windowsi versiooni. Microsoft säilitab aga võimaluse turustada Windowsi koos Windows Media Player’iga.

7. juunil 2004 esitas Microsoft esimese astme kohtusse hagi komisjoni otsuse tühistamiseks (kohtuasi T-201/04). Sama aasta 25. juunil taotles Microsoft, et peatataks kõnealuse otsusega ettenähtud parandusmeetmete täitmine. Taotluse esitamise järel teatas komisjon, et enne peatamistaotluse otsustamist ei pööra ta parandusmeetmeid sundtäitmisele.

Pärast asjaoludega tutvumist sedastas esimese astme kohtu president 22. detsembri 2004. aasta määruses, et Microsoft ei ole tõendanud, et vaidlustatud otsuse täitmisel kannaks ta suurt ja korvamatut kahju.

Koostalitusvõimealase teabe edastamisest keeldumise kohta märkis president, et põhikohtuasi tõstatab mitmeid põhimõttelisi küsimusi seoses sellega, millistel tingimustel saab komisjon põhjendatult järeldada, et teabe edastamisest keeldumine kujutab endast EÜ artikliga 82 vastuolus olevat turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Rõhutades, et selliseid küsimusi saab lahendada ainult asja sisuliselt arutav kohtunik, märkis esimese astme kohtu president, et Microsofti esitatud tühistamishagi ei ole esmapilgul põhjendatav ning seega on täidetud tingimus *fumus boni juris* (põhihagi esmapilgul põhjendatuse hindamise tingimus).

Kuid esimese astme kohtu president leidis, et kiireloomulisuse tingimus ei ole täidetud, sest Microsoft ei ole tõendanud, et seni salajas hoitud teabe edastamine põhjustaks suurt ja korvamatut kahju. Olles uurinud seda, milliseid konkreetseid tagajärgi võiks teabe edastamine Microsofti väitel kaasa tuua, märkis president, et seni salajas hoitud teabe edastamine ei tooks tingimata kaasa suurt ja korvamatut kahju ning et antud juhul ei ole sellise kahju tekkimine tõendatud, arvestades konkreetseid asjaolusid. Microsoft ei ole tõendanud esiteks, et edastatud teabe kasutamine tema konkurentide poolt tähendaks selle teabe sattumist üldsuse käsutusse, teiseks, et konkureerivate toodete jäämine levitamiskanalitesse pärast vaidlustatud otsuse võimalikku tühistamist kujutaks endast suurt ja korvamatut kahju, kolmandaks, et Microsofti konkurendid saaksid tema tooteid „kloonida”, neljandaks, et Microsoft peaks põhjalikult muutma oma äripoliitikat ja viiendaks, et otsus põhjustaks pöördumatuid muutusi turul.

Windowsi ja Windows Media Player’i koosmüügi kohta märkis president kõigepealt, et teatavad Microsofti argumendid tõstatavad keerukaid küsimusi – näiteks küsimus „võrgu kaudsetest mõjudest” tulenevast koosmüügi konkurentsivastasest mõjust –, mida peab lahendama esimese astme kohus põhikohtuasja menetlemise käigus. Tõdedes, et tingimus *fumus boni juris* on täidetud, kontrollis president taotletava peatamise kiireloomulisust. Väidetavat kahju analüüsid leidis ta, et Microsoft ei ole konkreetset tõendanud, et ta võiks oma äriabaduse ja maine riivamise tõttu kanda suurt ja korvamatut kahju.

Sisukord

	Lehekülg
I. ÕIGUSVAIDLUSED	75
A. Menetlusküsimused	75
1. Tagaseljaotsus	75
2. Asja läbivaatamist takistavad asjaolud	76
3. Kohtukulud.....	77
B. EÜ artikli 230 alusel esitatud hagide vastuvõetavus	78
1. Aktid, mille peale võib esitada hagi	78
2. Hagi esitamise tähtaeg	79
3. Huvi esitada hagi	80
4. Õigus esitada hagi.....	80
a) Otsused.....	81
b) Üldkohaldatavad aktid.....	83
C. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad	83
1. Kohtupraktika EÜ artikli 81 valdkonnas	85
a) Materiaalne kohaldamisala	85
b) Konkurentsimenetlus	85
– Juurdepääs toimikule	85
– Vastuväiteteatise ulatus	86
– Haldusmenetluse käigus faktide otsesõnalise tunnistamise tagajärjed	86
– Absoluutse vaikimisõiguse mittetunnustamine.....	87
– Mõistlik tähtaeg	88
c) EÜ artikli 81 rikkumise tõendamine	88

Esimese astme kohus	Tegevus
d) Trahvid	89
– Suunised	90
Rikkumise raskus	90
Rikkumise kestus	91
Raskendavad asjaolud	92
Kergendavad asjaolud	92
– Koostööteatis	92
– Põhimõtte <i>non bis in idem</i>	93
– Täieliku pädevuse rakendamine	94
2. Määrus nr 4064/89	94
D. Riigiabi	95
1. Riigiabi mõiste	95
a) Teokoosseis	95
– Eelis	95
– Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus	97
b) Suunised	98
c) Abi tagasinõudmine	99
2. Menetlusküsimused	100
E. Kaubanduse kaitsemeetmed	101
F. Ühenduse kaubamärk	103
1. Absoluutsed keeldumispõhjused	103
2. Suhtelised keeldumispõhjused	106
3. Vormi- ja menetlusküsimused	107
4. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalne jätkuvus	109
G. Juurdepääs dokumentidele	109
H. Ühenduse avalik teenistus	111
II. HÜVITAMISVAIDLUSED	112
III. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMISE TAOTLUSED	114

B — Esimese astme kohtu koosseis

(Protokolliline järjekord 10. septembri 2004. aasta seisuga)

Esimene rida, vasakult paremale:

Kohtunik V. Tiili; kodade esimehed J. D. Cooke, M. Vilaras, M. M. Jaeger; esimese astme kohtu president B. Vesterdorf; kodade esimehed J. Pirrung, H. Legal; kohtunikud R. García-Valdecasas y Fernández, P. Lindh.

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtunikud O. Czúcz, F. Dehousse, N. J. Forwood, P. Mengozzi, J. Azizi, A. W. H. Meij, M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, E. Cremona, I. Wiszniewska-Białecka.

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtusekretär H. Jung; kohtunikud S. S. Papasavvas, K. Jürimäe, D. Šváby, I. Pelikánová, V. Vadapalas, I. Labucka, V. Trstenjak.

1. Esimese astme kohtu liikmed

(ametisse astumise järjekorras)

Bo Vesterdorf

Sündinud 1945; jurist-lingvist Euroopa Kohtus; justiitsministeeriumi ametnik; abikohtunik; juriidiline atašee Taani alalises esinduses Euroopa ühenduste juures; Østre Landsret'i (apellatsioonikohus) ajutine kohtunik; justiitsministeeriumi riigi- ja haldusõiguse talituse juhataja; osakonnajuhataja justiitsministeeriumis; ülikooli lektor; Euroopa Nõukogu inimõiguste juhtkomitee liige (CDDH), hiljem CDDH juhatuse liige; Trieri (Saksamaa) Euroopa Õiguse Akadeemia „Kohtunike koolituse *ad hoc* komitee” liige; esimese astme kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989; esimese astme kohtu president alates 4. märtsist 1998.

Rafael García-Valdecasas y Fernández

Sündinud 1946; Abogado del Estado (Jaénis ja Granadas); Jaéni ja hiljem Córdoba majandus- ja halduskohtu kohtusekretär; advokatuuri liige (Jaén, Granada); välisministeeriumi ühenduse kohtuasjade osakonna juhataja; Hispaania delegatsiooni juht esimese astme kohtu asutamiseks loodud töögrupis; esimese astme kohtu kohtunik alates 25. septembrist 1989.

Virpi Tiili

Sündinud 1942; Helsingi Ülikooli õigusteaduse doktor; Helsingi Ülikooli tsiviil- ja äriõiguse assistent; Soome Keskaubanduskoja õigus- ja kaubanduspoliitika osakonna juhataja; Soome Tarbijakaitseameti peadirektor; esimese astme kohtu kohtunik alates 18. jaanuarist 1995.

Pernilla Lindh

Sündinud 1945; lõpetanud Lundi Ülikooli õigusteaduse erialal; Stockholmi apellatsioonikohtu kohtunik (assessor); välisministeeriumi kaubandusosakonna õigusteenistuse peadirektor; esimese astme kohtu kohtunik alates 18. jaanuarist 1995.

Josef Azizi

Sündinud 1948; Viini Ülikooli õigusteaduse doktor ning lõpetanud ühiskonna- ja majandusteaduse eriala; Viini Majandusülikooli ja Viini Ülikooli õigusteaduskonna lektor ja vanemlektor; Ministerialrat ja osakonna juhataja Föderaalkantseleis; Euroopa Nõukogu õiguslase koostöö juhtkomitee (CDJC) liige; volitatud esindaja Verfassungsgewichtshof'is (konstitutsioonikohus) föderaalõiguse põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustes; Austria föderaalõiguse ühenduse õigusega kohandamise eest vastutav kooskõlastaja; esimese astme kohtu kohtunik alates 18. jaanuarist 1995.

John D. Cooke

Sündinud 1944; liri advokatuuri liige alates 1966; Inglismaa ja Walesi, Põhja-Iirimaa ja Uus-Lõuna-Walesi advokatuuride liige; *barrister* 1966–1996; *Senior Counsel*, Inner Bar of Ireland 1980, Uus-Lõuna-Wales 1991; Euroopa Advokatuuride Nõukogu (CCBE) president 1985–1986; külalisprofessor, University College Dublin; Chartered Institute of Arbitrators'i liige; Royal Zoological Society of Ireland'i president 1987–1990; *bencher*, Honorable Society of Kings Inns, Dublin; *honorary bencher*, Lincoln's Inn, London; esimese astme kohtu kohtunik alates 10. jaanuarist 1996.

Marc Jaeger

Sündinud 1954; advokaat; justiitsministeeriumi ametnik, määratud peaprokuröri osakonda; Tribunal d'arrondissement de Luxembourg kohtunik, asepresident; lektor Luxembourggi Ülikoolikeskuses (Centre universitaire de Luxembourg); lähetatud kohtunik, õigusnõunik Euroopa Kohtus alates 1986; esimese astme kohtu kohtunik alates 11. juulist 1996.

Jörg Pirrung

Sündinud 1940; Marburgi Ülikooli teaduslik assistent; õigusteaduse doktor (Marburgi Ülikool); Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeeriumi rahvusvahelise eraõiguse osakonna referent, hiljem rahvusvahelise eraõiguse talituse juhataja, seejärel Saksamaa Liitvabariigi justiitsministeeriumi eraõiguse osakonna juhataja; Unidroit' nõukogu liige (1993–1998); Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsi lastekaitse konventsiooni väljatöötamise komisjoni eesistuja (1996); Trieri Ülikooli auprofessor (rahvusvaheline eraõigus ja rahvusvaheline tsiviilmenetlus; Euroopa õigus); alates 2002. aastast Hamburgi Max Plancki Rahvusvahelise ning Välismaise Eraõiguse Instituudi erialanõukogu liige; esimese astme kohtu kohtunik alates 11. juunist 1997.

Paolo Mengozzi

Sündinud 1938; rahvusvahelise õiguse professor ja Bologna Ülikooli Euroopa ühenduste õiguse Jean Monnet' õppetooli hoidja; Madridi Carlos III Ülikooli audoktor; Johns Hopkinsi Ülikooli (Bologna Center), St. Johns'i (New York), Georgetowni, Paris-II, Georgia (Athens) ülikoolide ja Institut universitaire international'i (Luxembourg) külalisprofessor; Nimègue'i Ülikooli European Business Law Pallas-programmi koordinaator; Euroopa Ühenduste Komisjoni riigihangete nõuandekomitee liige; kaubandus- ja tööstusministeeriumi aseriigisekretär Itaalia eesistumise ajal nõukogus; Euroopa ühenduste Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) töögrupi liige ja Haagi Rahvusvahelise Õiguse Instituudi WTO-d puudutava uurimisprogrammi juhataja 1997. aastal; esimese astme kohtu kohtunik alates 4. märtsist 1998.

Arjen W. H. Meij

Sündinud 1944; nõunik Hollandi Ülemkohtus (1996); College van Beroep voor het bedrijfsleven'i (kaubanduse ja tööstuse halduskohtus) liige ja asepresident (1986); sotsiaalkindlustuse apellatsioonikohtu asenduskohtunik ja tollitariife käsitleva halduskohtu asendusliige; Euroopa Ühenduste Kohtu õigusnõunik (1980); Euroopa õiguse lektor Groningeni Ülikooli õigusteaduskonnas ja uurimistööassistent University of Michigan Law School'is; Amsterdami kaubanduskoja rahvusvahelise sekretariaadi liige (1970); esimese astme kohtu kohtunik alates 17. septembrist 1998.

Mihalis Vilaras

Sündinud 1950; advokaat (1974–1980); Euroopa Ühenduste Komisjoni õigustalituse siseriiklik ekspert, seejärel V peadirektoraadi juhtivametnik (tööhõive, töösuhted, sotsiaalküsimused); Kreeka Riiginõukogu nooreliige ja liige alates 1999; Kreeka kõrgeima erikohtu lisaliige; Kreeka seadusloome keskkomitee liige (1996–1998); Kreeka valitsuse peasekretariaadi õigusteenistuse juhataja; esimese astme kohtu kohtunik alates 17. septembrist 1998.

Nicholas James Forwood

Sündinud 1948; Cambridge'i Ülikooli diplomid – BA 1969, MA 1973 (mehaanikateadused ja õigusteadus); Inglise advokatuuri liige 1970, seejärel töötanud advokaadina Londonis (1971–1999) ja Brüsselis (1979–1999); liri advokatuuri liige 1981; Queen's Counsel 1987; Bencher of the Middle Temple 1998; Inglise ja Walesi advokatuuride esindaja Euroopa Advokatuuride Nõukogus (CCBE) ja CCBE alalise delegatsiooni esimees Euroopa Kohtu juures (1995–1999); World Trade Law Association'i ja European Maritime Law Organization'i juhatuse liige (1993–2002); esimese astme kohtu kohtunik alates 15. detsembrist 1999.

Hubert Legal

Sündinud 1954; Conseil d'État' liige alates 1991; École normale supérieure de Saint-Cloud' ja École nationale d'administration'i endine õpilane; inglise keele õpetaja (1979–1985); *rapporteur* ja hiljem kohtujurist Conseil d'État' kohtumenetlusi käsitlevates koosseisudes (1988–1993); õigusnõunik Prantsuse Vabariigi alalises esinduses Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis New Yorgis (1993–1997); Euroopa Kohtus kohtunik Puissochet' kabineti õigusnõunik (1997–2001); esimese astme kohtu kohtunik alates 19. septembrist 2001.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Sündinud 1956; õpingud Lissabonis, Brüsselis ja Strasbourgis; advokatuuri liige Portugalis ja Brüsselis; sõltumatu uurija, Institut d'études européennes de l'université libre de Bruxelles; Euroopa Kohtu Portugali kohtuniku J. C. Moitinho de Almeida õigusnõunik (1986–2000), seejärel esimese astme kohtu presidendi B. Vesterdorfi õigusnõunik (2000–2003); esimese astme kohtu kohtunik alates 1. aprillist 2003.

Franklin Dehousse

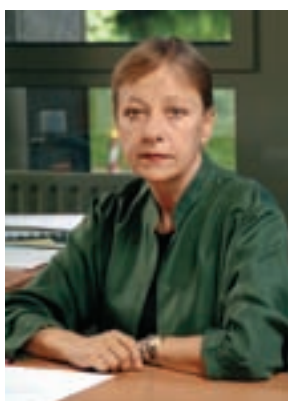
Sündinud 1959; lõpetanud Liège'i Ülikooli õigusteaduskonna (1981); aspirant (Fonds national de la recherche scientifique); esindajate koja õigusnõunik; õigusteaduste doktor (Strasbourg'i Ülikool, 1990); professor (Liège'i ja Strasbourg'i ülikoolid, College d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, Bordeaux' Montesquieu' Ülikool; collègue Michel Servet des universités de Paris; Notre-Dame de la Paix' teaduskonnad, Namur); välisministri eriesindaja; Institut royal des relations internationales'i Euroopa-õpingute juhataja; Conseil d'État' abiliige; Euroopa Komisjoni konsultant; Observatoire Internet'i liige; Studia Diplomatica peatoimeaja; esimese astme kohtu kohtunik alates 7. oktoobrist 2003.

Ena Cremona

Sündinud 1936; Malta Kuningliku Ülikooli keeleteaduse diplom (1955); Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduse doktor (1958); Malta advokatuuri liige alates 1959; riikliku naiste nõukogu juriidiline nõustaja (1964–1979); avaliku teenistuse komisjoni liige (1987–1989); Lombard Bank'i (Malta) nõukogu liige, riigi kui aktsionäri esindaja (1987–1993); valimiskomisjoni liige alates 1993; Malta Kuningliku Ülikooli õigusteaduskonna lõputööde hindamise komisjonide liige; rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI) liige (2003–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Ottó Czúcz

Sündinud 1946; Szegedi Ülikooli õigusteaduse doktor (1971); töministeeriumi ametnik (1971–1974); Szegedi Ülikooli lektor ja professor (1974–1989), õigusteaduskonna dekaan (1989–1990), aserektor (1992–1997); advokaat; riikliku pensionikindlustuse presiidiumi liige; Euroopa Sotsiaalkindlustuse Instituudi aseesimees (1998–2002); Rahvusvahelise Sotsiaalkindlustuse Assotsiatsiooni teadusnõukogu liige; konstitutsioonikohtu kohtunik (1998–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Sündinud 1947; Varssavi Ülikooli õigusteaduse diplom (1965–1969); õigusteaduste instituudi teadur, teaduste akadeemia assistent, abiprofessor, professor (1969–2004); Max Plancki Instituudi teadur välisriikide ja rahvusvahelise patendi-, autori- ja konkurentsioiguse alal Münchenis (1985–1986); advokaat (1992–2000); kõrgema halduskohtu kohtunik (2001–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Irena Pelikánová

Sündinud 1949; õigusteaduse doktor, majandusõiguse assistent (enne 1989), seejärel teaduste doktor, äriõiguse professor (alates 1993) Praha Karli Ülikooli õigusteaduskonnas; väärtpaberite komisjoni juhtorgani liige (1999–2002); advokaat; Tšehhi valitsuse õigusloomenõukogu liige (1998–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Daniel Šváby

Sündinud 1951, õigusteaduse doktor (Bratislava Ülikool); Bratislava esimese astme kohtu kohtunik; apellatsioonikohtu tsiviilasju lahendav kohtunik ja Bratislava apellatsioonikohtu aseesimees; justiitsministeeriumi õigusinstituudi tsiviil- ja perekonnaõiguse osakonna liige; ülemkohtu äriõiguse asju lahendava kohtuniku kohusetäitja; Euroopa Inimõiguste Komisjoni liige (Strasbourg); konstitutsioonikohtu kohtunik (2000–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Vilenas Vadapalas

Sündinud 1954; Moskva Ülikooli õigusteaduse doktor; Varssavi Ülikooli õigusteaduse doktor; Vilniuse Ülikooli professor: rahvusvaheline õigus (alates 1981), inimõigused (alates 1991) ja Euroopa Ühenduse õigus (alates 2000); valitsuse Euroopa õiguse osakonna peadirektor; Vilniuse Ülikooli Euroopa õiguse professor, Jean Monnet' õppetooli hoidja; Leedu Euroopa Liidu alaste õpingute assotsiatsiooni esimees; Leedu liitumisega seotud põhiseadusliku reformi parlamendi töögrupi esimees; Rahvusvahelise Juristide Komisjoni liige (aprill 2003); Euroopa Nõukogu endine ekspert siseriikliku õiguse Euroopa inimõiguste konventsioonile vastavuse küsimustes; esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Küllike Jürimäe

Sündinud 1962; Tartu Riikliku Ülikooli õigusteaduse diplom (1981–1986); prokuröri abi Tallinnas (1986–1991); Eesti Diplomaatide Kooli diplom (1991–1992); juriidiline nõunik (1991–1993) ja peanõunik kaubandus-tööstuskojas (1992–1993); Tallinna ringkonnakohtu kohtunik (1993–2004); *European Master* inimõiguste ja demokratiseerimise valdkonnas, Padua ja Nottinghami ülikoolid (2002–2003); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Ingrida Labucka

Sündinud 1963; Läti Ülikooli õigusteaduse diplom (1986); siseministeri Kirovi rajooni ja Riia linna inspektor (1986–1989); Riia esimese astme kohtu kohtunik (1990–1994); advokaat (1994–1998 ja juuli 1999 – mai 2000); justiitsminister (november 1998 – juuli 1999 ja mai 2000 – oktoober 2002); Haagi rahvusvahelise vahekohtu liige (2001–2004); parlamendi liige (2002–2004); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Savvas S. Papasavvas

Sündinud 1969; õpingud Ateena Ülikoolis (Ptychion 1991); kraadiõpingud Pariis II Ülikoolis (DEA avalikus õiguses 1992) ja Aix-Marseille III Ülikoolis (õigusteaduse doktor 1995); Küprose advokatuuri astumine, Nikosia advokatuuri liige alates 1993; Küprose Ülikooli lektor (1997–2002), riigiõiguse abiprofessor alates septembrist 2002; Euroopa Avaliku Õiguse Keskuse teadur (2001–2002); esimese astme kohtu kohtunik alates 12. maist 2004.

Verica Trstenjak

Sündinud 1962; Ljubljana Ülikooli õigusteaduse doktor (1995); alates 1996. aastast õigusteooria ja riigiõiguse ning eraõiguse õppejõud; teadur; doktoriõpingud Zürichi Ülikoolis, Viini Ülikoolis (võrdleva õiguse instituut), Hamburgis Max Plancki Rahvusvahelise Eraõiguse Instituudis, Amsterdami Avatud Ülikoolis; külalisprofessor Viini ja Freiburgi (Saksamaa) ülikoolides ja Hamburgis Buceriusse Õiguskoolis; teadus- ja tehnoloogia ministeeriumi juriidilise osakonna juhataja (1994–1996) ja riigisekretär (1996–2000); valitsuse peasekretär (2000); Euroopa Tsiviilkoodeksi Töögrupi (Study Group on European Civil Code) liige alates 2003. aastast, Sloveenia Juristide Liidu autasu „Aasta jurist 2003“; esimese astme kohtu kohtunik alates 7. juulist 2004.

Hans Jung

Sündinud 1944; õigusteaduskonna assistent, hiljem abiprofessor (Berliin); advokaat (Frankfurt); jurist-lingvist Euroopa Kohtus; Euroopa Kohtu presidendi Kutscheri, hiljem Saksa kohtuniku Euroopa Kohtus õigusnõunik; kohtusekretäri asetäitja Euroopa Kohtus; esimese astme kohtu kohtusekretär alates 10. oktoobrist 1989.

2. Muudatused esimese astme kohtu koosseisus 2004. aastal

Euroopa Liidu laienemise järgselt nimetati ametisse kümme uut kohtunikku. 12. mail Malta kodakondsuses Ena Cremona, Ungari kodakondsuses Ottó Czúcz, Poola kodakondsuses Irena Wiszniewska-Białecka, Tšehhi kodakondsuses Irena Pelikánová, Slovakkia kodakondsuses Daniel Šváby, Leedu kodakondsuses Vilenas Vadapalas, Eesti kodakondsuses Küllike Jürimäe, Läti kodakondsuses Ingrida Labucka ja Küprose kodakondsuses Savvas S. Papasavvas. 7. juulil nimetati ametisse Sloveenia kodakondsuses Verica Trstenjak.

3. Protokolliline järjestus

alates 1. jaanuarist kuni 11. maini 2004

B. Vesterdorf, esimese astme kohtu president
P. Lindh, koja esimees
J. Azizi, koja esimees
J. Pirrung, koja esimees
H. Legal, koja esimees
R. García-Valdecasas y Fernández, kohtunik
V. Tiili, kohtunik
J. D. Cooke, kohtunik
M. Jaeger, kohtunik
P. Mengozzi, kohtunik
A. W. H. Meij, kohtunik
M. Vilaras, kohtunik
N. J. Forwood, kohtunik
M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, kohtunik
F. Dehousse, kohtunik

H. Jung, kohtusekretär

alates 12. maist kuni 6. juulini 2004

B. Vesterdorf, esimese astme kohtu president
P. Lindh, koja esimees
J. Azizi, koja esimees
J. Pirrung, koja esimees
H. Legal, koja esimees
R. García-Valdecasas y Fernández, kohtunik
V. Tiili, kohtunik
J. D. Cooke, kohtunik
M. Jaeger, kohtunik
P. Mengozzi, kohtunik
A. W. H. Meij, kohtunik
M. Vilaras, kohtunik
N. J. Forwood, kohtunik
M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, kohtunik
F. Dehousse, kohtunik
E. Cremona, kohtunik
O. Czúcz, kohtunik
I. Wiszniewska-Białecka, kohtunik
I. Pelikánová, kohtunik
D. Šváby, kohtunik
V. Vadapalas, kohtunik
K. Jürimäe, kohtunik
I. Labucka, kohtunik
S. S. Papasavvas, kohtunik

H. Jung, kohtusekretär

alates 7. juulist kuni 9. septembrini 2004

B. Vesterdorf, esimese astme kohtu president
P. Lindh, koja esimees
J. Azizi, koja esimees
J. Pirrung, koja esimees
H. Legal, koja esimees
R. García-Valdecasas y Fernández, kohtunik
V. Tiili, kohtunik
J. D. Cooke, kohtunik
M. Jaeger, kohtunik
P. Mengozzi, kohtunik
A. W. H. Meij, kohtunik
M. Vilaras, kohtunik
N. J. Forwood, kohtunik
M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, kohtunik
F. Dehousse, kohtunik
E. Cremona, kohtunik
O. Czúcz, kohtunik
I. Wiszniewska-Białecka, kohtunik
I. Pelikánová, kohtunik
D. Šváby, kohtunik
V. Vadapalas, kohtunik
K. Jürimäe, kohtunik
I. Labucka, kohtunik
S. S. Papasavvas, kohtunik
V. Trstenjak, kohtunik

H. Jung, kohtusekretär

alates 10. septembrist kuni 31. detsembrini 2004

B. Vesterdorf, esimese astme kohtu president
M. Jaeger, koja esimees
J. Pirrung, koja esimees
M. Vilaras, koja esimees
H. Legal, koja esimees
J. D. Cooke, koja esimees
R. García-Valdecasas y Fernández, kohtunik
V. Tiili, kohtunik
P. Lindh, kohtunik
J. Azizi, kohtunik
P. Mengozzi, kohtunik
A. W. H. Meij, kohtunik
N. J. Forwood, kohtunik
M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, kohtunik
F. Dehousse, kohtunik
E. Cremona, kohtunik
O. Czúcz, kohtunik
I. Wiszniewska-Białecka, kohtunik
I. Pelikánová, kohtunik
D. Šváby, kohtunik
V. Vadapalas, kohtunik
K. Jürimäe, kohtunik
I. Labucka, kohtunik
S. S. Papasavvas, kohtunik
V. Trstenjak, kohtunik

H. Jung, kohtusekretär

4. Esimese astme kohtu endised liikmed

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), president aastatel 1989–1995
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Saggio Antonio (1989–1998), president aastatel 1995–1998
Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Yeraris Christos (1989–1992)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)

Presidendid

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)

III peatükk

Kohtumised ja visiidid

A — Ametlikud visiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal

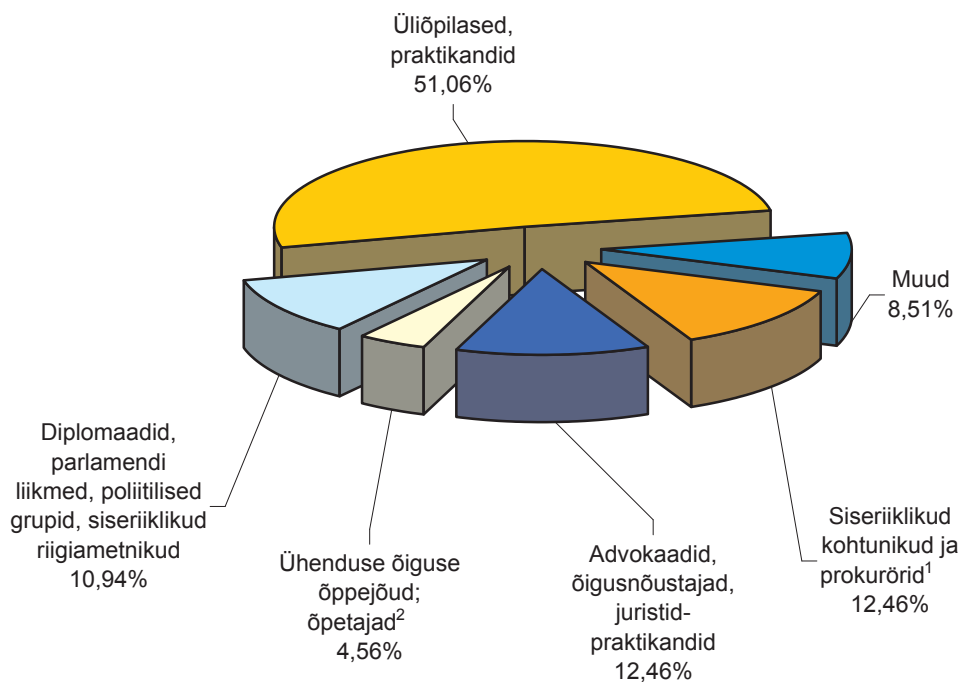
12. jaanuar	Venemaa Föderatsiooni kõrgemate kohtunike delegatsioon
19. jaanuar	TE Roland Lohkamp, Saksamaa Liitvabariigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
19. jaanuar	Sloveenia justiitsminister Ivan Bizjak
2. veebruar	TE suursaadik Georges Santer, Luksemburgi välis-, väliskaubandus-, koostöö- ja kaitseministeeriumi peasekretär
2. ja 3. veebruar	Hoge Raad der Nederlanden'i esimees W. E. Haak ja Hoge Raadi aseesimees W. J. M. Davids
3. veebruar	Poola Vabariigi Seimi Euroopa komisjoni ja Senati välisasjade ja eurointegratsiooni komisjoni delegatsioon
6. veebruar	TE Claus Grube, Taani alaline esindaja Euroopa Liidu juures Brüsselis
16. veebruar	TE suursaadik Pavel Telička, Tšehhi Vabariigi esinduse juht Euroopa Liidu juures
19. veebruar	TE Gordon Wetherell, Ühendkuningriigi erakorraline ja täievoliline suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
4. märts	TE erakorraline ja täievoliline suursaadik Miroslav Adamiš, Slovaki Vabariigi esinduse juht Euroopa Liidu juures Brüsselis
15. märts	Jerzy Makarczyk, Poola Vabariik
15. märts	Euroopa Halduskohtunike Föderatsiooni president Joachim Becker ja asepresidendid Francesco Mariuzzo, Pierre Vincent ja Erwin Ziermann
17. märts	TE erakorraline ja täievoliline suursaadik Mustafa Oguz Demiralp, Türgi alaline esindaja Euroopa Liidu juures Brüsselis
18. märts	TE Walter Hagg, Austria suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
18. märts	Professor Jirí Malenovský, Tšehhi Vabariik
19. märts	Irena Pelikánová, Tšehhi Vabariik
22. ja 23. märts	Küllike Jürimäe, Eesti Vabariik
22. märts	Bundesverfassungsgerichti (Saksamaa Liitvabariik) delegatsioon
24. märts	TE Agneta Söderman, Rootsi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis

25. märts	Ottó Czúcz, Ungari Vabariik
25. märts	Daniel Šváby, Slovaki Vabariik
26. märts	Savvas S. Papasavvas, Küprose Vabariik
29. märts	Vilenas Vadapalas, Leedu Vabariik
29. ja 30. märts	Hollandi kohtunike, „ühenduse õiguse küsimuste koordinaatorite” delegatsioon
29. ja 30. märts	Infopäevad tulevastele Euroopa Kohtu kohtunikele
31. märts	Irena Wiszniewska-Białecka, Poola Vabariik
1. aprill	TE Rui Alfredo de Vasconcelos Félix-Alves, Portugali suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
5. aprill	TE Ricardo Zalacain, Hispaania Kuningriigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
23. aprill	Austraalia parlamendiliikmete delegatsioon
26. aprill	Ida-Euroopa kohtunike keskkonnaalane foorum
26. aprill	TE Rocco Antonío Cangelosi, Itaalia alaline esindaja Euroopa Liidu juures
26. aprill	Ena Cremona, Malta Vabariik
27. aprill	Ingrida Labucka, Läti Vabariik
25. mai	Verica Trstenjak, Sloveenia Vabariik
8. juuni	Saksamaa Liitvabariigi justiitsminister Brigitte Zypries
15. juuni	Rumeenia välisminister Mircea Geóana, Rumeenia eurointegratsiooniminister Alexandru Farcas, TE suursaadik Lazar Comanescu, Rumeenia esinduse juht Euroopa Liidu juures, TE Tudorel Postolache, Rumeenia suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
17. juuni	Leedu Vabariigi sotsiaal- ja tööõigusjuristide delegatsioon
8. juuli	TE Julio Núñez Montesinos, Hispaania Kuningriigi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
15. juuli	TE Vassilis Kaskarelis, Kreeka alaline esindaja Euroopa Liidu juures
2. september	TE Peter Charles Grey, Austraalia erakorraline ja täievoliline suursaadik Euroopa Liidu juures
13. ja 14. september	Austria Konstitutsioonikohtu delegatsioon
16. september	TE Tudorel Postolache, Rumeenia suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis

21. september	Rootsi parlamendi peaombudsman Mats Melin
23. september	Austria Majanduskoja ning Euroopa Kaubandus-Tööstuskodade Ühenduse (Eurochambres) president Christoph Leitl ja TE suursaadik Walter Hagg
23. september	MERCOSURi alalise vahekohtu liige Wilfrido Fernandez de Brix
28. september	Ungari Ülemkohtu esimees Zoltán Lomnici
28. september	Sloveenia Euroopa asjade minister Milan M. Cviki
5. oktoober	Konsultant William N. Wamalwa (COMESA)
7. oktoober	Pavel Svoboda Tšehhi Vabariigi välisministeeriumist
13. oktoober	Euroopa Sotsiaalõiguste Komitee delegatsioon
14. oktoober	Hiina kaubamärgivaidluste lahendamise koja (Peking) delegatsioon
18. oktoober	Kreeka põllumajandusminister Evangelos Bassiakos
18. oktoober	TE G. J. Storm, Hollandi suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
18. ja 22. oktoober	Lääne-Aafrika Majandus- ja Rahaliidu (UEMOA) Kohtu delegatsioon
25. oktoober	Ungari justiitsminister József Petrétei
25. oktoober	Näituse „Anne Frank – lugu tänapäevale” avamine Hollandi justiitsministri P. H. Donneri osavõtul
27. oktoober	TE Tudorel Postolache, Rumeenia suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
9. november	Tšehhi Vabariigi Senati delegatsioon
11. november	Leedu Ülemkohtu delegatsioon
15. ja 19. november	Lääne-Aafrika Majandus- ja Rahaliidu (UEMOA) Kohtu delegatsioon
22. november	Euroopa andmekaitseinspektor Peter Hustinx
2. detsember	TE suursaadik Nicholas Emiliou, Küprose Vabariigi alaline esindaja Euroopa Liidu juures
2. detsember	TE Mitsuaki Kojima, Jaapani suursaadik Luksemburgi Suurhertsogiriigis
17. detsember	TE Rajendra Madhukar Abhyankar, India suursaadik, esinduse juht Euroopa ühenduste juures

B — Õppevisiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal

Jaotumine gruppide kaupa¹

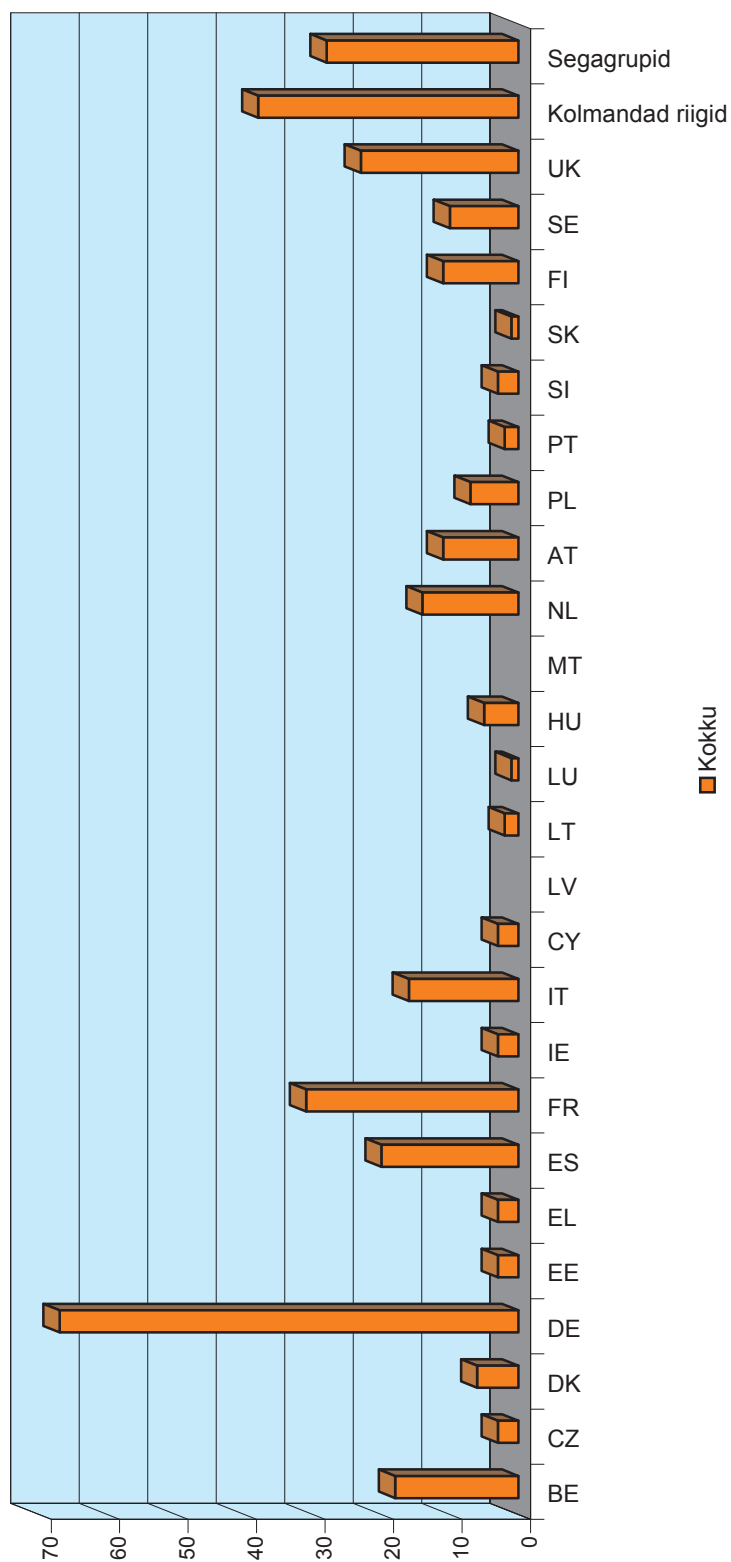

Gruppide arv	Siseriiklikud kohtunikud ja prokurörid ¹	Advokaadid, õigusnõustajad, juristid-praktikandid	Ühenduse õiguse õppejõud; õpetajad ²	Diplomaadid, parlamendi liikmed, poliitilised grupid, siseriiklikud riigiametnikud	Üliõpilased, praktikandid	Muud	Kokku
	41	41	15	36	168	28	329

¹ Euroopa Liiduga 1. mail 2004 ühinenud liikmesriikide puhul arvestati kõiki külaskäike 2004. aasta jooksul.

² Välja arvatud need, kes saatsid (üli)õpilasgruppe.

Õppevisiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal
 Jaotumine liikmesriigiti¹

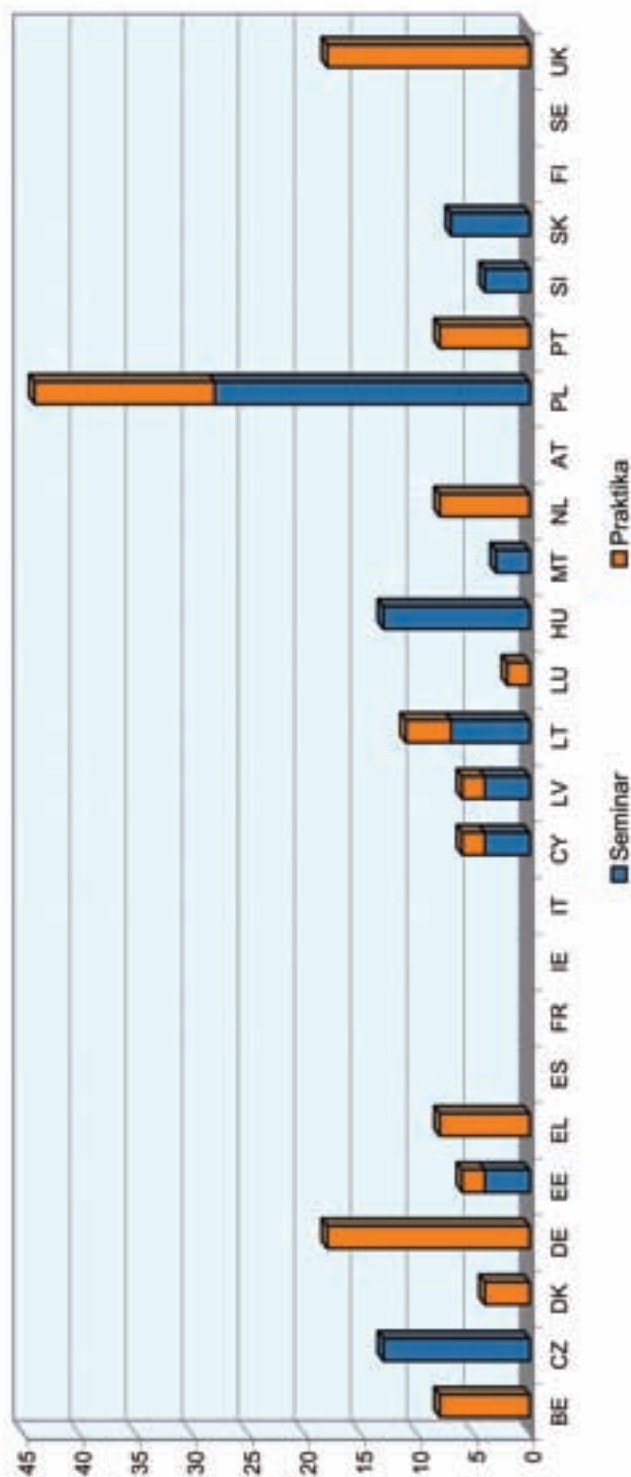

	Külastajate arv						Gruppide arv		
	Siseriiklikud kohtunikud ja prokurörid	Advokaadid, õigusnõustajad, juristid-praktikandid	Ühenduse õiguse õppejõud; õpetajad ²	Diplomaadid, parlamendi liikmed, poliitilised grupid, siseriiklikud riigiametnikud	Üliõpilased, praktikandid	Muud	Kokku	Kokku	Kokku
BE	78		3	15	358	74	528	18	
CZ		6		8		15	29	3	
DK	12			14	68	34	128	6	
DE	232	207	115	143	934	403	2034	67	
EE		1	1	4			6	3	
EL	38		1				39	3	
ES	76	28	34	68	242	32	480	20	
FR	120	119		46	660	50	995	31	
IE		8			73		81	3	
IT	5	17	6		403		431	16	
CY		4		3	2		9	3	
LV									
LT			6			12	18	2	
LU			30				30	1	
HU	62		4	5		4	75	5	
MT									
NL	41	10		79	298		428	14	
AT	15	18	13	77	213		336	11	
PL	36			61	83		180	7	
PT			2		15		17	2	
SI	7		2		31		40	3	
SK					38		38	1	
FI		38		42	95	12	187	11	
SE	114	18		28	32		192	10	
UK	40	28			482	25	575	23	
Kolmandad riigid	112	31	33	43	567	24	810	38	
Segagrupid		172	17	58	647	89	983	28	
Kokku	988	705	267	694	5241	774	8669	329	

¹ Euroopa Liiduga 1. mail 2004 ühinenud liikmesriikide puhul arvestati kõiki külaskäike 2004. aasta jooksul.

² Välja arvatud need, kes saatsid (ül)õpilasgruppe.

Õppeviisiidid Euroopa Kohtusse ja esimese astme kohtusse 2004. aastal
Siseriiklikud kohtunikud ja prokurörid

	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	Kokku
Seminar		13			4						4	4	7	13	3				28		4	7				87
Praktika	8		4	18	2	8					2	2	4	2			8		16	8					18	100

C – Pidulikud istungid 2004. aastal

7. jaanuar	Pidulik istung Euroopa Kohtu kohtuniku David A. O. Edwardi ametist lahkumise ja Sir Konrad Hermann Theodor Schiemanni ametisse astumise puhul Euroopa Kohtu kohtunikuna
30. aprill	Euroopa Ühenduste Komisjoni uue liikme Stavros Dimase pidulik ametisseastumine
11. mai	Pidulik istung Euroopa Kohtu uute liikmete ametisse astumise puhul Euroopa Liidu laienemise järel
12. mai	Pidulik istung esimese astme kohtu uute liikmete ametisse astumise puhul Euroopa Liidu laienemise järel
7. juuni	Euroopa Kontrollikoja uute liikmete pidulik ametisseastumine Euroopa Liidu laienemise järel
28. juuni	Jacques Barrot' ja Euroopa Ühenduste Komisjoni uute liikmete pidulik ametisseastumine Euroopa Liidu laienemise järel
7. juuli	Pidulik istung Verica Trstenjaki ametisse astumise puhul esimese astme kohtu liikmena
13. oktoober	Pidulik istung Euroopa Kohtu kohtuniku Fidelma Mackeni ametist lahkumise ja Aindrias Ó Caoimhi ametisse astumise puhul Euroopa Kohtu kohtunikuna
10. detsember	Euroopa Kontrollikoja uue liikme Kikis Kazamiase pidulik ametisseastumine

D — Visiidid ja osalemine ametlikel üritustel 2004. aastal**Euroopa Kohus**

15. jaanuar	Euroopa Kohtu president osales uusaastavastuvõtul Suurhertsogi palees Luxembourgis
22. jaanuar	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Inimõiguste Kohtu pidulikul istungil Strasbourgis
23. jaanuar	Euroopa Kohtu president osales Kreeka kohtunikonna auks korraldatud Kreeka Vabariigi presidendi vastuvõtul Ateenas
26. jaanuar	Euroopa Kohtu president võttis vastu Kreeka Vabariigi presidendi auavalduse tseremoonial Ateenas
27. jaanuar	Euroopa Kohtu president osales Luksemburgi peaministrile audoktori tiitli andmise tseremoonial Traakia Demokritose ülikooli rahvusvaheliste uuringute osakonna korraldatud konverentsil „Euroopa põhiseaduse rahvusvahelise lepingu projekt” Komotinis
2. ja 3. aprill	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Kohtu delegatsiooni ametlikul visiidil Euroopa Inimõiguste Kohtusse Strasbourgis
17. mai	Euroopa Kohtu president osales Kreeka Riiginõukogu 75. aastapäeva pidulikul istungil Ateenas
2.–5. juuni	Euroopa Kohtu president osales Rahvusvahelise Euroopa Õiguse Föderatsiooni (FIDE) korraldatud kongressil Dublinis
14. juuni	Euroopa Kohtu president osales üritusel „Abschlussfeier der Schule des deutschen Rechts” Krakówis
17. juuni	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Advokaatide Liidu kongressil Schengenis
19.–21. juuni	Euroopa Kohtu president osales sihtasutuse „Budapest Forum für Europa” korraldatud kongressil Budapestis
17.–19. juuli	Euroopa Kohtu president osales Dräger foundation'i ja Southern Methodist University Dedman School of Law' korraldatud üritusel „Constitutional Courts Summit 2004” Oxfordis
22.–25. juuli	Euroopa Kohtu president osales Kreeka Parlamendi egiiidi all toimunud Societas Juris Publici Europaei esimesel kongressil „Uus Euroopa Liit” Kolymparis
20. september	Euroopa Kohtu president osales Soome Vabariigi välisministeeriumi korraldatud seminaril Helsingis

30. september	Euroopa Kohtu president osales Sloveenia Vabariigi Konstitutsioonikohtu korraldatud rahvusvahelisel konverentsil „The Position of Constitutional Rights following Integration into the European Union” Bledis
21. oktoober	Euroopa Kohtu president osales EFTA korraldatud üritustel Luxembourgis, millega tähistati EFTA Kohtu 10. aastapäeva
28. ja 29. oktoober	Euroopa Kohtu president osales Euroopa põhiseaduse lepingu allakirjutamistseremoonial Roomas
1. november	Euroopa Kohtu president osales kohtumisel Euroopa Inimõiguste Kohtu, Saksamaa Konstitutsioonikohtu ja Austria Konstitutsioonikohtu presidentide ja kohtusekretäridega Baselis
3. november	Euroopa Kohtu president osales talle audoktori tiitli andmistseremoonial Komotinis
11.–14. november	Euroopa Kohtu president osales ametlikul visiidil Rumeeniasse peaminister Adrian Nastase kuttsel
15. november	Euroopa Kohtu president osales Euroopa Advokatuuride Nõukogu (CCBE) korraldatud kollokviumil „Colloquium on the Judicial Architecture of the European Union” Brüsselis
2. ja 3. detsember	Euroopa Kohtu president osales Tšehhi Vabariigi Konstitutsioonikohtu korraldatud kollokviumil „Das Vorabentscheidungsverfahren und die nationalen Gerichte” Brnos

Esimese astme kohus

13. veebruar	Esimese astme kohtu president osales kohtumistel justiits- ja välisministeeriumis Taanis
15. aprill	Esimese astme kohtu president osales kohtumistel justiits- ja välisministeeriumis Taanis
23. aprill	Esimese astme kohtu president osales Brüsseli advokatuuri hollandikeelse haru korraldatud rahvusvahelisel konverentsil, kus käsitleti nõukogu määrust nr 1/2003 ja Euroopa konkurentsioiguse detsentraliseeritud rakendamist
29. aprill	Esimese astme kohtu president osales European State Aid Law Institute'i korraldatud konverentsil „State Aid Forum” Brüsselis
7. mai	Esimese astme kohtu president osales Luksemburgi Suurhertsogiriigi majandusministeeriumi korraldatud konkurentsiteemalisel konverentsil
2.–5. juuni	Esimese astme kohtu president osales Rahvusvahelise Euroopa Õiguse Föderatsiooni (FIDE) korraldatud kongressil Dublinis

14. ja 15. juuni	Esimese astme kohtu president osales Euroopa Liidu Riiginõukogude ja Kõrgemate Halduskohtute Ühenduse korraldatud 19. kollokviumil Haagis
1. ja 2. juuli	Esimese astme kohtu president osales FORUM Institut für Management'i korraldatud konverentsil „4th FORUM Conference on Cross Border Litigation” toimunud ümarlaul tulevase kaubamärgikohtu rolli ja funktsioonide üle
10. september	Esimese astme kohtu president osales Luksemburgi Suurhertsogiriigi vabastamise 60. aastapäeva mälestustseremoonial
7. ja 8. oktoober	Esimese astme kohtu president osales Fordham Corporate Law Institute'i korraldatud aastakonverentsil toimunud ümarlaul õiguste, privileegide ja eetika üle konkurentsiasjades New Yorgis
20. ja 21. oktoober	Esimese astme kohtu president osales EFTA korraldatud üritustel Luxembourgis, millega tähistati EFTA Kohtu 10. aastapäeva
28. ja 29. oktoober	Esimese astme kohtu president osales Euroopa põhiseaduse lepingu allakirjutamistseremoonial Roomas
15. november	Esimese astme kohtu president osales CCBE korraldatud kollokviumil „Colloquium on the Judicial Architecture of the European Union” Brüsselis
19. november	Esimese astme kohtu president osales Kopenhaageni ülikooli korraldatud seminaril
23. november	Esimese astme kohtu president osales Kopenhaageni Business School'i korraldatud Euroopa uue konkurentsioiguse alasel konverentsil Kopenhaagenis
6. detsember	Esimese astme kohtu president osales British Institute of International and Comparative Law korraldatud konverentsil „3rd Annual Merger Conference” Londonis
29. detsember	Esimese astme kohtu president osales kohtumistel justiits- ja välisministeeriumis Taanis

IV peatükk

Kohtustatistika

A – Euroopa Kohtu statistika

Euroopa Kohtu üldine tegevus

1. Lõpetatud, saabunud ja menetluses olevad kohtuasjad (2000–2004)

Lõpetatud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2000–2004)
3. Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamused (2004)
4. Kohtukoosseis (2004)
5. Hagi valdkonnad (2004)
6. Ajutiste meetmete kohaldamine: lahendi sisu (2004)
7. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: lahendi sisu (2004)
8. Menetluste kestus (2000–2004)

Saabunud kohtuasjad

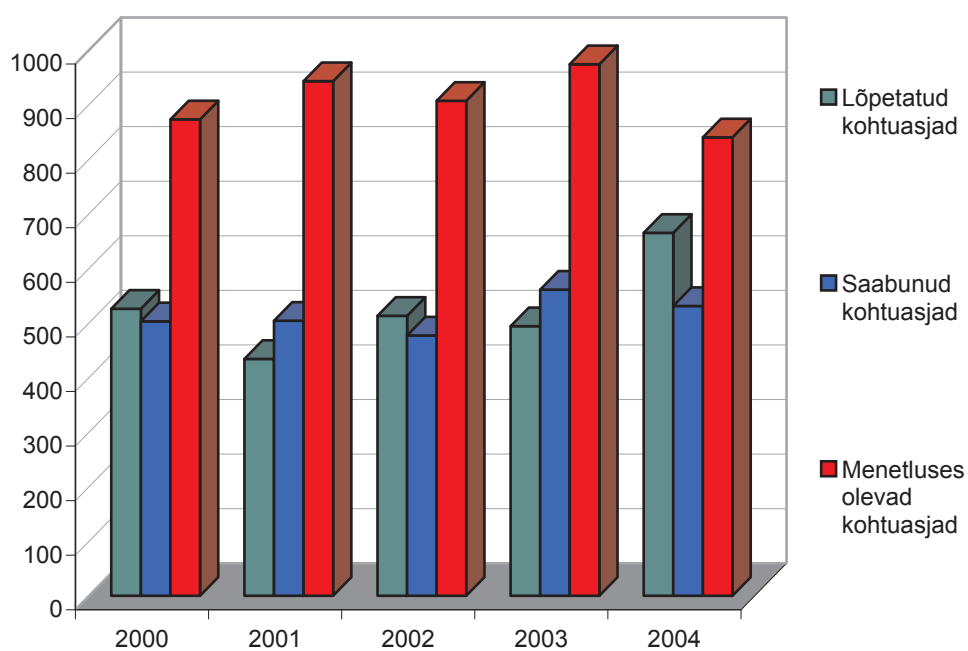
9. Menetluse liigid (2000–2004)
10. Saabunud kohtuasjad – Otsesed hagiid – Hagiliigid (2004)
11. Saabunud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2004)
12. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiid (2000–2004)

Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga

13. Menetluse liigid (2000–2004)
14. Kohtukoosseis (2004)

Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2004)

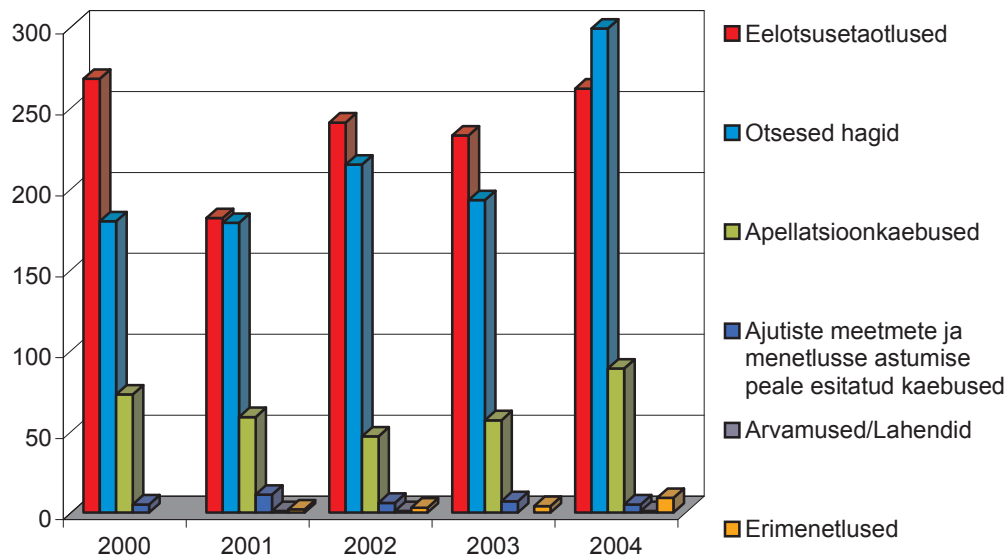
15. Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused
16. Eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja aastate lõikes)
17. Eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja kohtuasutuste lõikes)
18. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiid

Euroopa Kohtu üldine tegevus**1. Lõpetatud, saabunud ja menetluses olevad kohtuasjad (2000–2004)¹**

	2000	2001	2002	2003	2004
Lõpetatud kohtuasjad	526	434	513	494	665
Saabunud kohtuasjad	503	504	477	561	531
Menetluses olevad kohtuasjad	873	943	907	974	840

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

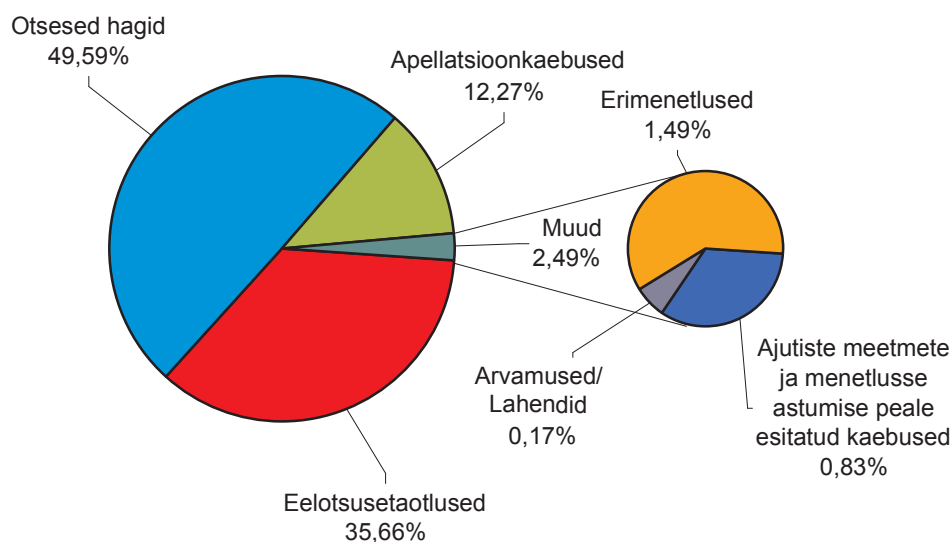
Lõpetatud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2000–2004)^{1,2}

	2000	2001	2002	2003	2004
Eelotsusetaotlused	268	182	241	233	262
Otsesed hagid	180	179	215	193	299
Apellatsioonkaebused	73	59	47	57	89
Ajutiste meetmete ja menetlusse astumise peale esitatud kaebused	5	11	6	7	5
Arvamused/Lahendid		1	1		1
Erimenetlused		2	3	4	9
Kokku	526	434	513	494	665

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

² „Erimenetlusteks” loetakse: kohtukulude jaotamine (kodukorra artikkel 74); õigusabi (kodukorra artikkel 76); tagaseljaotsus (kodukorra artikkel 94); kolmanda isiku vastuhagi (kodukorra artikkel 97); kohtuotsuse tõlgendamine (kodukorra artikkel 102); teistmine (kodukorra artikkel 98); kohtuotsuse parandamine (kodukorra artikkel 66); arestimismenetlus (privileegide ja immunitetide protokoll); immuniteedivaldkonna kohtuasjad (privileegide ja immunitetide protokoll).

3. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamused (2004)¹

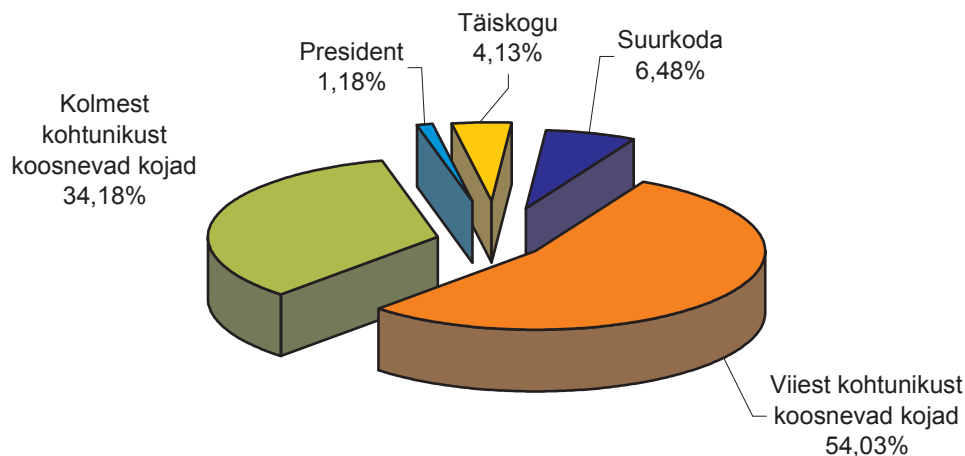
	Otsused	Õigusemõistmise iseloomuga määrused ²	Ajutiste meetmete kohaldamise määrused ³	Muud määrused ⁴	Arvamused	Kokku
Eelotsusetaotlused	160	30		25		215
Otsesed hagid	182	1	1	115		299
Apellatsioonkaebused	33	34	1	6		74
Ajutiste meetmete ja menetlusse astumise peale esitatud kaebused			5			5
Arvamused/Lahendid				1		1
Erimenetlused		7		2		9
Kokku	375	72	7	149	0	603

¹ Nimetatud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, võttes arvesse üksteisega seotud kohtuasjade liitmised (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

² Õigusemõistmise iseloomuga määrused, mis lõpetavad menetluse (vastuvõetamatus, ilmne vastuvõetamatus...).

³ EÜ asutamislepingu artiklite 185 või 186 (nüüd artiklid 242 ja 243) või artikli 187 (nüüd artikkel 244) või Euratomi asutamislepingu või ESTÜ asutamislepingu vastavate sätete alusel esitatud nõuete või ajutiste meetmete või menetlusse astumise määruse peale esitatud kaebuse alusel tehtud määrused.

⁴ Määrused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, kohtuasja raugemise või kohtuasja esimese astme kohtule saatmise teel.

4. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtukoosseis (2004)¹

	Otsused/ Arvamused	Määrused ²	Kokku
Täiskogu	21		21
Suurkoda	32	1	33
Viie kohtunikust koosnevad kojad	257	18	275
Kolme kohtunikust koosnevad kojad	113	61	174
President		6	6
Kokku	423	86	509

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

² Õigusemõistmise iseloomuga määrused, mis lõpetavad menetluse (välja arvatud määrused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, kohtuasja raugemise või kohtuasja esimese astme kohtule saatmise teel).

5. Lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2004)¹

	Otsused/ Arvamused	Määrused ²	Kokku
Assotsieeritud ülemeremaad ja -territooriumid		1	1
Asutamisvabadus	11	3	14
Brüsseli konventsioon	7		7
Energeetika	1		1
Euroopa kodakondsus	1		1
Institutsiooniõigus	9	4	13
Intellektuaalomand	15	5	20
Isikute vaba liikumine	15	2	17
Kalanduspoliitika	5	1	6
Kapitali vaba liikumine	4		4
Kaupade vaba liikumine	17		17
Keskond ja tarbijakaitse	60	7	67
Konkurents	22	7	29
Liikuvate töötajate sotsiaalkindlustus	6		6
Majandus- ja rahanduspoliitika	2		2
Maksustamine	26	2	28
Põllumajandus	52	8	60
Riigiabi	17	4	21
Sotsiaalpoliitika	41	3	44
Teenuste osutamise vabadus	13	10	23
Tolliliit	12		12
Tööstuspoliitika	11		11
Transport	11		11
Uute riikide liitumine		2	2
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		2	2
Välissuhted	6	3	9
Õigusaktide ühtlustamine	31	2	33
Äriühinguõigus	14	2	16
Ühenduse õiguse üldpõhimõtted	3	1	4
Ühine tollitariifistik	3	1	4
EÜ asutamisleping kokku	415	70	485
ESTÜ asutamisleping kokku	1		1
Euratomi asutamisleping kokku	2		2
Ametnike personalieeskirjad	5	7	12
Menetlus		8	8
Privileegid ja immunitetid		1	1
Muu	5	16	21
KÕIK KOKKU	423	86	509

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

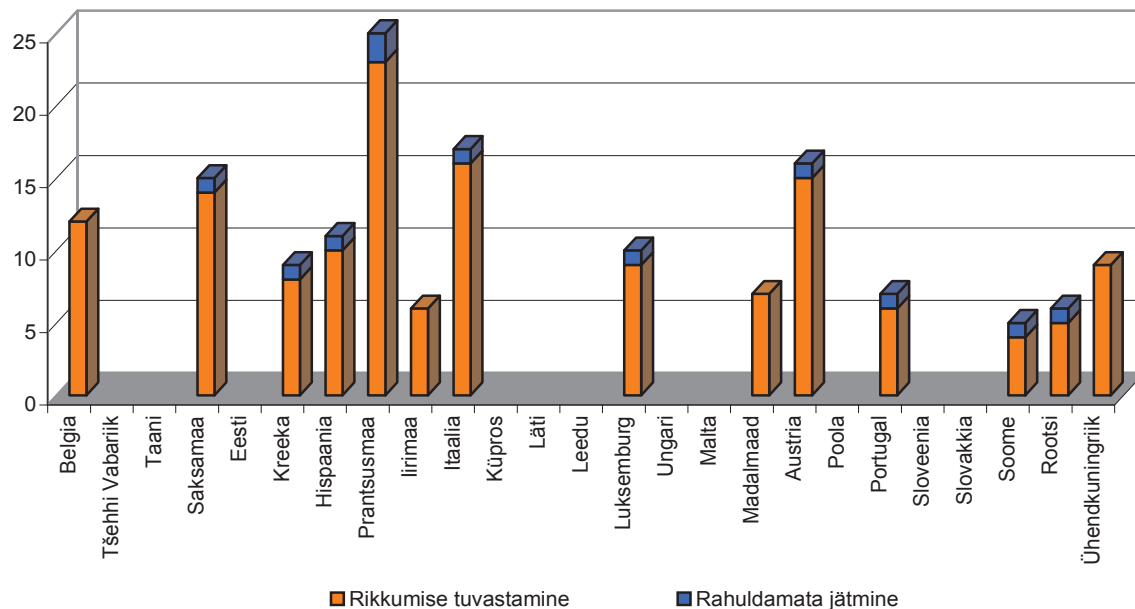
² Õigusemõistmise iseloomuga määrused, mis lõpetavad menetluse (välja arvatud määrused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, kohtuasja raugemise või kohtuasja esimese astme kohtule saatmise teel).

6. Ajutiste meetmete kohaldamine: lahendi sisu (2004)¹

	Ajutiste meetmete kohaldamise arv	Ajutiste meetmete kohaldamise ja menetlusse astumise peale esitatud kaebuste arv	Lahendi sisu	
			Rahuldamata jätmise / Vaidlustatud otsuse muutmata jätmise	Rahuldamine / Vaidlustatud otsuse tühistamine
Konkurents		1		1
Keskond ja tarbijakaitse		2	2	
Õigusaktide ühtlustamine		1	1	
Transport	1			1
Uute riikide liitumine	1	1	2	
EÜ asutamisleping kokku	2	5	5	2
Euratomi asutamisleping				
Muu				
KÕIK KOKKU	2	5	5	2

¹ Nimetatud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, võttes arvesse üksteisega seotud kohtuasjade liitmised (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

7. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta: lahendi sisu (2004)¹

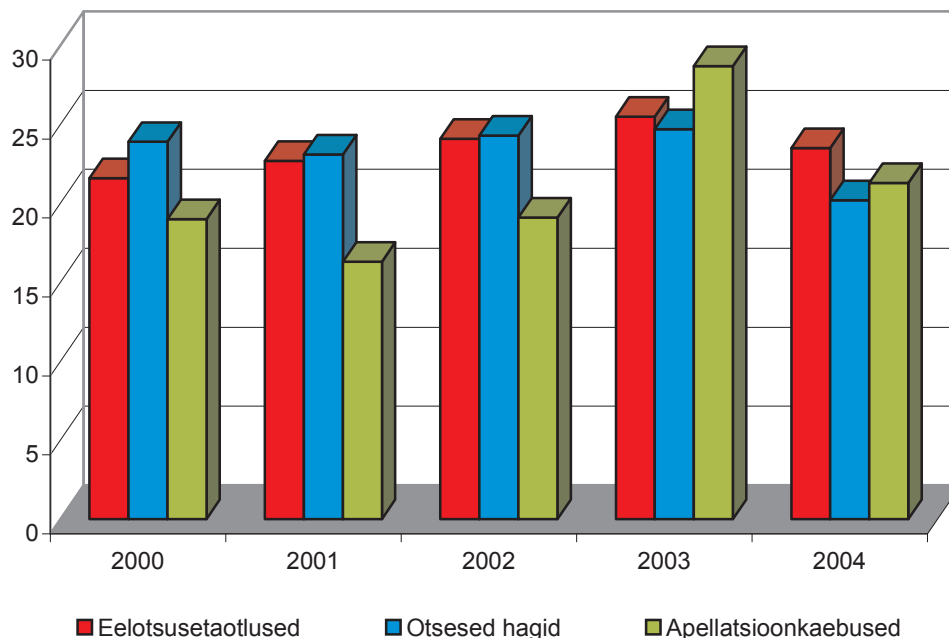

	Rikkumise tuvastamine	Rahuldamata jätmine	Kokku
Belgia	12		12
Tšehhi Vabariik			
Taani			
Saksamaa	14	1	15
Eesti			
Kreeka	8	1	9
Hispaania	10	1	11
Prantsusmaa	23	2	25
Iirimaa	6		6
Itaalia	16	1	17
Küpros			
Läti			
Leedu			
Luksemburg	9	1	10
Ungari			
Malta			
Madalmaad	7		7
Austria	15	1	16
Poola			
Portugal	6	1	7
Sloveenia			
Slovakkia			
Soome	4	1	5
Rootsi	5	1	6
Ühendkuningriik	9		9
Kokku	144	11	155

¹ Nimetatud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, võttes arvesse üksteisega seotud kohtuasjade liitmised (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

8. Lõpetatud kohtuasjad – Menetluse kestus (2000–2004)¹

(õigusemõistmise iseloomuga otsused ja määrused)²

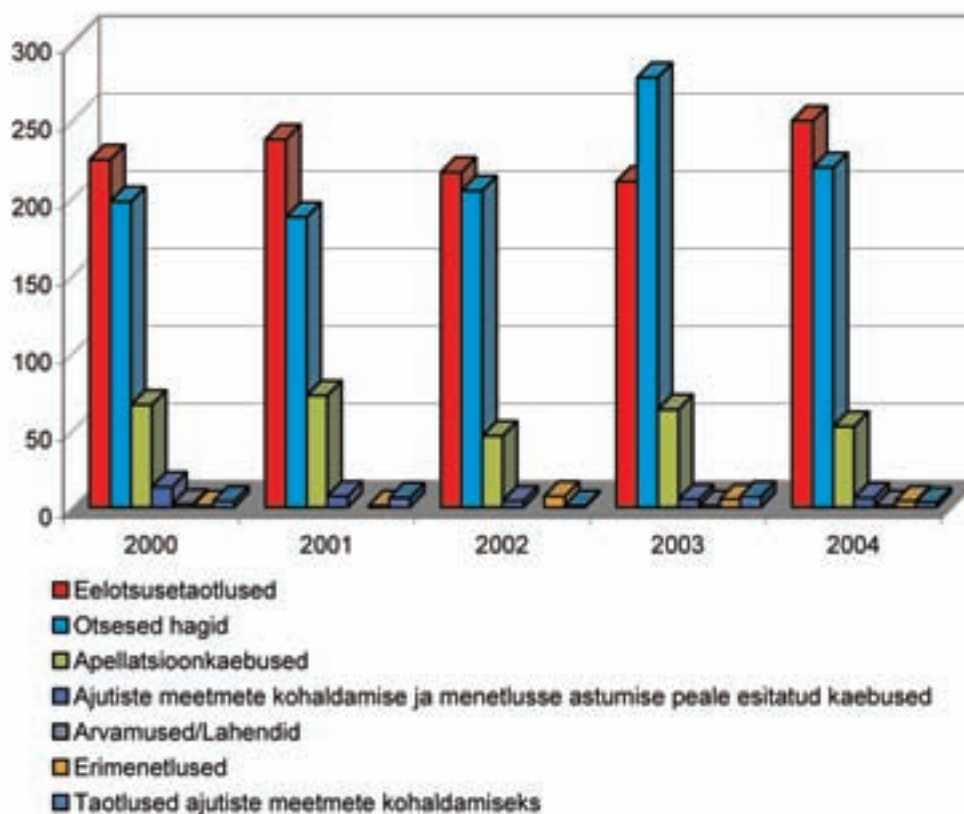

	2000	2001	2002	2003	2004
Eelotsusetaotlused	21,6	22,7	24,1	25,5	23,5
Otsesed hagid	23,9	23,1	24,3	24,7	20,2
Apellatsioonkaebused	19	16,3	19,1	28,7	21,3

¹ Menetluse kestuse arvutamisel on välja jäetud: kohtuasjad, milles on tehtud vaheotsus või võetud uurimismeede; arvamused ja lahendid; erimenetlused (st kohtukulude jaotamine, õigusabi, tagaseljaotsus, kolmanda isiku vastuhagi, kohtuotsuse tõlgendamine, teistmine, kohtuotsuse parandamine, arestimismenetlus ja immuniteedivaldkonna kohtuasjad); kohtuasjad, mis lõpevad registrist kustutamise, kohtuasja raugemise või kohtuasja esimese astme kohtule saatmise määrusega; ajutiste meetmete kohaldamise menetlused ning ajutiste meetmete kohaldamise ja menetlusse astumise peale esitatud kaebused. Kestust väljendatakse kuudes ja kümnendikkuudes.

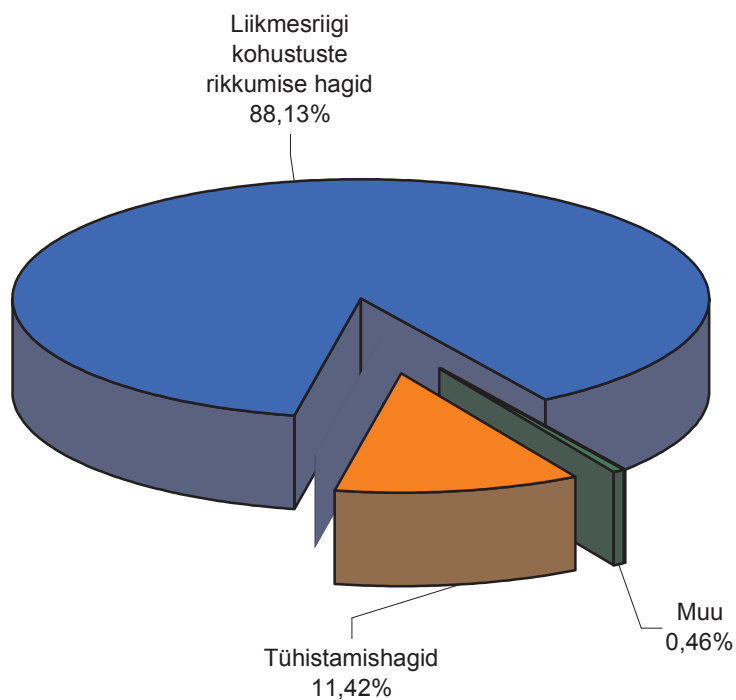
² Määrused, välja arvatud need, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, kohtuasja raugemise või kohtuasja esimese astme kohtule saatmise teel.

Saabunud kohtuasjad

9. Menetluse liigid (2000–2004)¹

	2000	2001	2002	2003	2004
Eelotsusetaotlused	224	237	216	210	249
Otsesed hagid	197	187	204	277	219
Apellatsioonkaebused	66	72	46	63	52
Ajutiste meetmete kohaldamise ja menetluse astumise peale esitatud kaebused	13	7	4	5	6
Arvamused/Lahendid	2			1	1
Erimenetlused	1	1	7	5	4
Kokku	503	504	477	561	531
Taotlused ajutiste meetmete kohaldamiseks	4	6	1	7	3

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

10. Saabunud kohtuasjad – Otsesed hagid – Hagiliigid (2004)¹

Tühistamishagid	25
Tegevusetuse hagid	
Kahju hüvitamise hagid	
Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid	193
Vahekohtuklausel	
Muu	1
Kokku	219

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

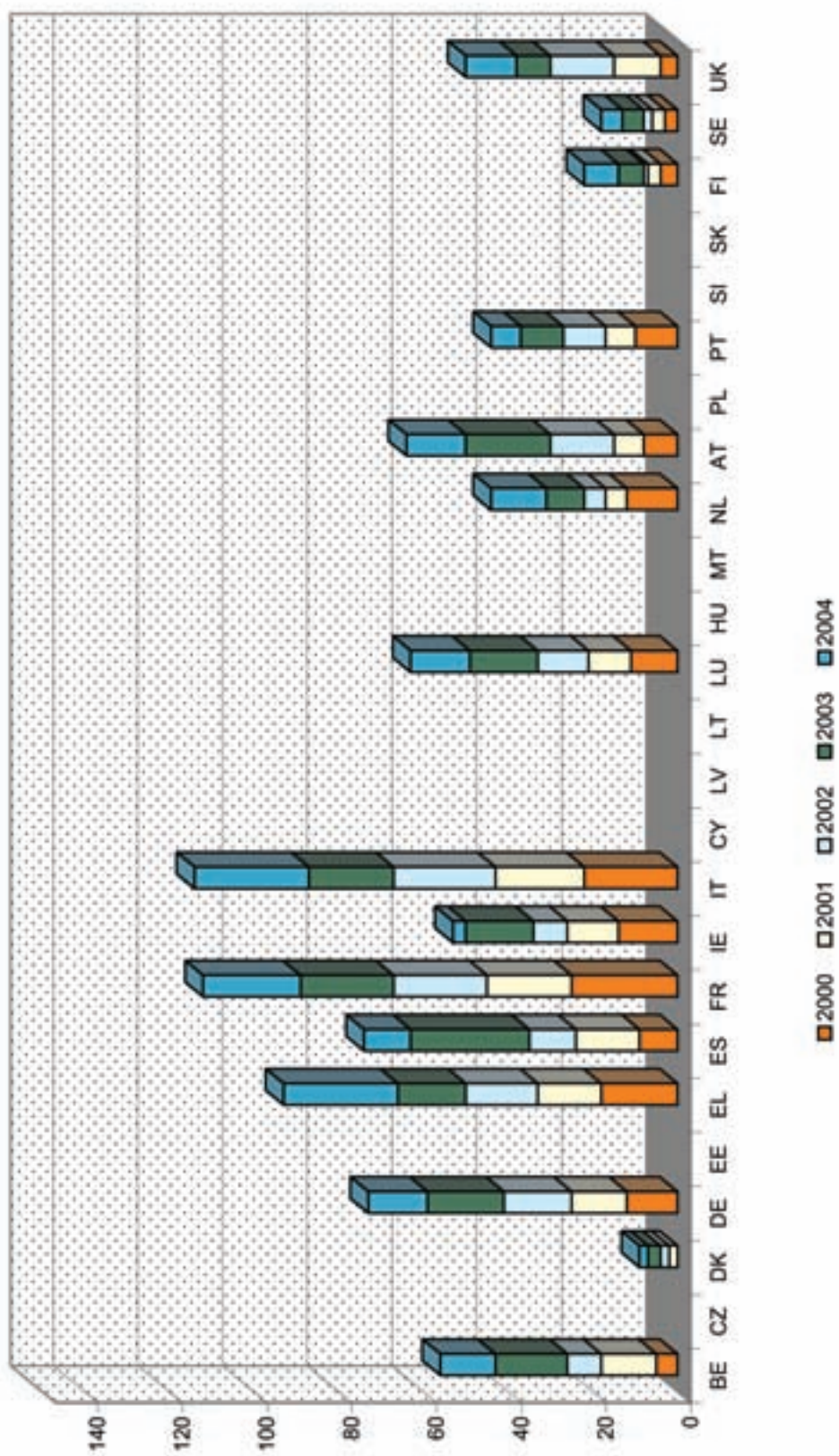
11. Saabunud kohtuasjad¹ – Hagi valdkonnad (2004)²

	Otsesed hagi	Eelotsusetaotlused	Apellatsioonkaebused	Ajutiste meetmete kohaldamise ja menetluse astumise peale esitatud kaebused	Kokku	Erimenetlused
Asutamisvabadus	5	11			16	
Brüsseli konventsioon		3			3	
Energeetika	2				2	
Euroopa kodakondsus		4			4	
Institutsiooniõigus	7		6	1	14	
Intellektuaalomand		1	7		8	
Isikute vaba liikumine	11	12			23	
Kalanduspoliitika	7	1			8	
Kapitali vaba liikumine	1	8			9	
Kaubanduspoliitika		1			1	
Kaupade vaba liikumine	2	10			12	
Keskond ja tarbijakaitse	40	6		2	48	
Konkurents	5	9	18	1	33	
Liikuvate töötajate sotsiaalkindlustus		5			5	
Majandus- ja rahanduspoliitika	1				1	
Maksustamine	3	37			40	
Põllumajandus	22	27	1		50	
Privileegid ja immunitetid	1	1			2	
Regionaalpoliitika	2		1		3	
Riigiabi	2	19	3		24	
Sotsiaalpoliitika	17	18			35	
Teenuste osutamise vabadus	12	15	1		28	
Tolliliit		6			6	
Tööstuspoliitika	11	1			12	
Transport	17	4			21	
Uute riikide liitumine	2		1	1	4	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	7	5			12	
Välissuhted	1	6	1		8	1
Õigusaktide ühtlustamine	26	12	2	1	41	
Äriühinguõigus	12	13			25	
Ühenduse õiguse üldpõhimõtted		2			2	
Ühenduste ressursid	2	2			4	
Ühine tollitariifistik		6	1		7	
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika			2		2	
EÜ asutamisleping	218	245	44	6	513	1
EL leping		2			2	
ESTÜ asutamisleping kokku			1		1	
Euratomi asutamisleping	1	2			3	
Ametnike personalieeskirjad			5		5	
Menetlus			2		2	3
Privileegid ja immunitetid						1
Muu			7		7	4
KÕIK KOKKU	219	249	52	6	526	5

¹ Arvestamata taotlusi ajutiste meetmete kohaldamiseks.

² Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

12. Saabunud kohtuasjad – Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid (2000–2004)¹

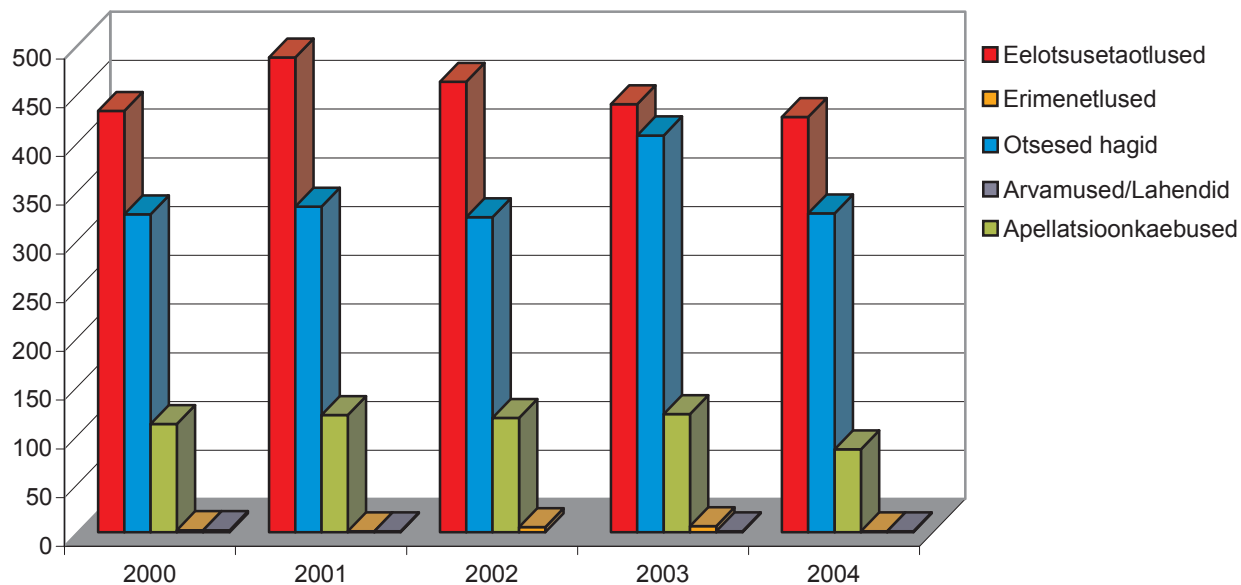

	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	KOKKU ²	
2000	5			12		18	9	25	14	22				11			12	8		10				4	3	4	157
2001	13		2	13		15	15	20	12	21				10			5	7		7				3	3	11	157
2002	8		2	16		17	11	22	8	24				12			5	15		10			1	2	15	168	
2003	17		3	18		16	28	22	16	20				16			9	20		10			6	5	8	214	
2004	13		2	14		27	11	23	3	27				14			13	14		7			8	5	12	193	

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

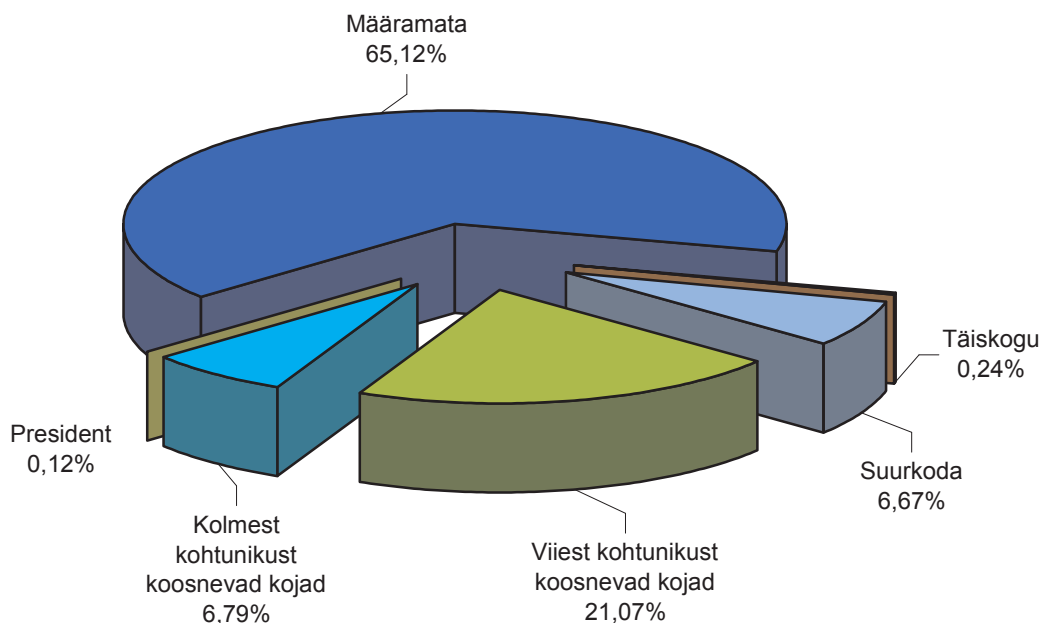
EÜ asutamislepingu artiklid 93, 169, 170, 171, 225 (nüüd artiklid 88, 226, 227, 228 ja 298), Euratomi asutamislepingu artiklid 141, 142, 143 ja ESTÜ asutamislepingu artikkel 88.

² Millest ühe hagi aluseks on EÜ asutamislepingu artikkel 170 (nüüd EÜ artikkel 227).

Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga**13. Menetluse liigid (2000–2004)¹**

	2000	2001	2002	2003	2004
Eelotsusetaotlused	432	487	462	439	426
Otsesed hagid	326	334	323	407	327
Apellatsioonkaebused	111	120	117	121	85
Erimenetlused	2	1	5	6	1
Arvamused/Lahendid	2	1		1	1
Kokku	873	943	907	974	840

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

14. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga – Kohtukoosseis (2004)¹

	Otsesed hagid	Eelotsuse- taotlused	Apellatsioon- kaebused	Muud menetlused	Kokku
Määramata	236	256	55		547
Täiskogu	1			1	2
Suurkoda	10	34	12		56
Viie kohtunikust koosnevad kojad	49	113	14	1	177
Kolme kohtunikust koosnevad kojad	31	23	3		57
President			1		1
Kokku	327	426	85	2	840

¹ Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, olenemata omavahel seotud asjade liitmisest (üks asja number = üks kohtuasi).

Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2004)**15. Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused**

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹						Otsused
	Otsesed hagid ³	Eelotsuse-taotlused	Apellatsioon-kaebused	Ajutiste meetmete kohaldamise ja menetlusse astumise peale esitatud kaebused	Kokku	Taotlused ajutiste meetmete kohaldamiseks ²	
1953	4				4		
1954	10				10		2
1955	9				9	2	4
1956	11				11	2	6
1957	19				19	2	4
1958	43				43		10
1959	47				47	5	13
1960	23				23	2	18
1961	25	1			26	1	11
1962	30	5			35	2	20
1963	99	6			105	7	17
1964	49	6			55	4	31
1965	55	7			62	4	52
1966	30	1			31	2	24
1967	14	23			37		24
1968	24	9			33	1	27
1969	60	17			77	2	30
1970	47	32			79		64
1971	59	37			96	1	60
1972	42	40			82	2	61
1973	131	61			192	6	80
1974	63	39			102	8	63
1975	62	69			131	5	78
1976	52	75			127	6	88
1977	74	84			158	6	100
1978	147	123			270	7	97
1979	1218	106			1324	6	138
1980	180	99			279	14	132
1981	214	108			322	17	128
1982	217	129			346	16	185
1983	199	98			297	11	151
1984	183	129			312	17	165
1985	294	139			433	23	211
1986	238	91			329	23	174
1987	251	144			395	21	208
1988	193	179			372	17	238
1989	244	139			383	19	188
1990 ⁴	221	141	15	1	378	12	193
1991	142	186	13	1	342	9	204
1992	253	162	24	1	440	5	210

1993	265	204	17		486	13	203
1994	128	203	12	1	344	4	188
1995	109	251	46	2	408	3	172
1996	132	256	25	3	416	4	193
1997	169	239	30	5	443	1	242
1998	147	264	66	4	481	2	254
1999	214	255	68	4	541	4	235
2000	199	224	66	13	502	4	273
2001	187	237	72	7	503	6	244
2002	204	216	46	4	470	1	269
2003	278	210	63	5	556	7	308
2004	220	249	52	6	527	3	375
Kokku	7528	5293	615	57	13493	339	6465

¹ Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.

² Netoarvud.

³ Sealhulgas arvamused.

⁴ Alates 1990 esitatakse ametnike hagid esimese astme kohtule.

16. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2004) –
Eelotsusetaolused (liikmesriikide ja aastate lõikes)¹

	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Kokku
1961																	1									1	
1962																	5										5
1963														1			5										6
1964										2							4										6
1965									2								1										7
1966																	1										1
1967	5			11				3						1			3										23
1968	1			4				1		1							2										9
1969	4			11				1					1														17
1970	4			21				2		2							3										32
1971	1			18				6		5				1			6										37
1972	5			20				1		4							10										40
1973	8			37				4		5				1			6										61
1974	5			15				6		5							7								1		39
1975	7			26				15		14				1			4								1		69
1976	11			28				8	1	12							14								1		75
1977	16			30				14	2	7							9								5		84
1978	7			46				12	1	11							38								5		123
1979	13			33				18	2	19				1			11								8		106
1980	14			24				14	3	19							17								6		99
1981	12			41				17		11				4			17								5		108
1982	10			36				39		18							21								4		129
1983	9			36				15	2	7							19								6		98
1984	13			38				34	1	10							22								9		129
1985	13			40				45	2	11				6			14								8		139
1986	13			18			2	1	19	4				1			16								8		91
1987	15			32			17	1	36	2				3			19								9		144
1988	30			4			34	1	38		28			2			26								16		179

	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	Benelux ²	Kokku	
1989	13		2	47	2	2	2	28	1	10				1	18						1				14	139		
1990	17		5	34	2	6	21	4	25					4	9						2				12	141		
1991	19		2	54	3	5	29	2	36					2	17						3				14	186		
1992	16		3	62	1	5	15	22		22				1	18						1				18	162		
1993	22		7	57	5	7	22	1	24					1	43						3				12	204		
1994	19		4	44		13	36	2	46					1	13						1				24	203		
1995	14		8	51	10	10	43	3	58					2	19	2					5			6	20	251		
1996	30		4	66	4	6	24		70					2	10	6					6			3	4	21	256	
1997	19		7	46	2	9	10	1	50					3	24	35					2			6	7	18	239	
1998	12		7	49	5	55	16	3	39					2	21	16					7			2	6	24	264	
1999	13		3	49	3	4	17	2	43					4	23	56					7			4	5	22	255	
2000	15		3	47	3	5	12	2	50						12	31					8			5	4	26	1	224
2001	10		5	53	4	4	15	1	40					2	14	57					4			3	4	21	237	
2002	18		8	59	7	3	8		37					4	12	31					3			7	5	14	216	
2003	18		3	43	4	8	9	2	45					4	28	15					1			4	4	22	210	
2004	24		4	50	18	8	21	1	48					1	2	28	12				1			4	5	22	249	
Kokku	495		104	1414	92	153	676	45	844					57	2	610	261			55			38	50	396	1	5293	

¹ EÜ asutamislepingu artikkel 177 (nüüd artikkel 234), EL lepingu artikli 35 lõige 1, ESTÜ asutamislepingu artikkel 41, Euratomi asutamislepingu artikkel 150, 1971. aasta protokoll.

² Kohtuasi C-265/00: Campina Melkunie.

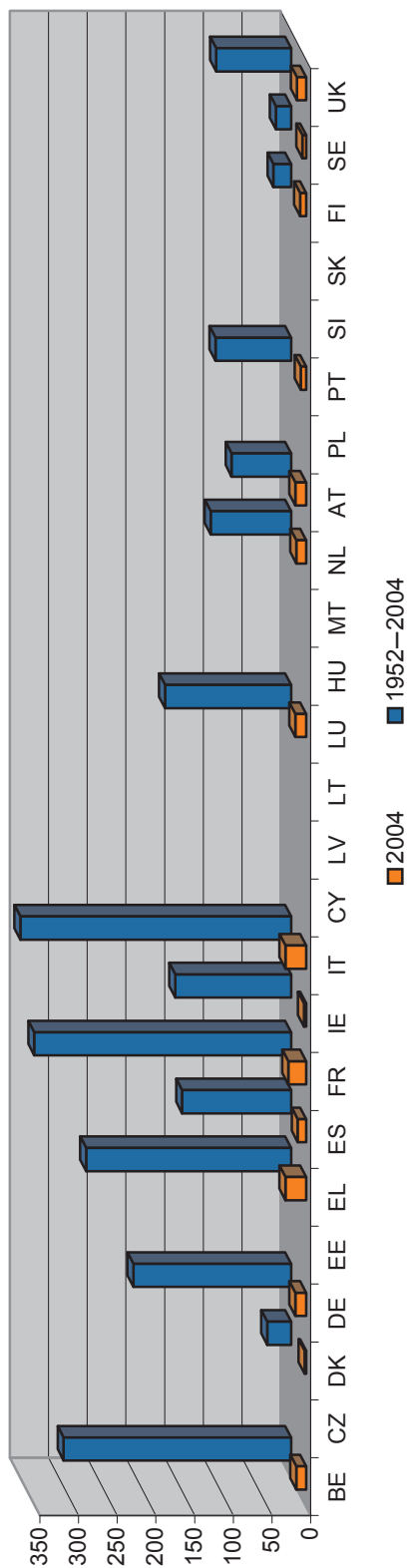
**17. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2004)–
Eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja kohtuasutuste lõikes)**

			Kokku
Belgia	Cour de cassation	61	495
	Cour d'arbitrage	2	
	Conseil d'État	35	
	Muud kohtuasutused	397	
Tšehhi Vabariik	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud		
	Ústavní soud		
	Muud kohtuasutused		
Taani	Højesteret	19	104
	Muud kohtuasutused	85	
Saksamaa	Bundesgerichtshof	89	1414
	Bundesverwaltungsgericht	65	
	Bundesfinanzhof	219	
	Bundesarbeitsgericht	16	
	Bundessozialgericht	69	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Muud kohtuasutused	955	
Eesti	Riigikohus		
	Muud kohtuasutused		
Kreeka	Άρειος Πάγος	4	92
	Συμβούλιο της Επικρατείας	21	
	Muud kohtuasutused	67	
Hispaania	Tribunal Supremo	12	153
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Muud kohtuasutused	133	
Prantsusmaa	Cour de cassation	70	676
	Conseil d'État	28	
	Muud kohtuasutused	578	
Iirimaa	Supreme Court	14	45
	High Court	15	
	Muud kohtuasutused	16	
Itaalia	Corte suprema di Cassazione	82	844
	Consiglio di Stato	48	
	Muud kohtuasutused	714	
Küpros	Ανώτατο Δικαστήριο		
	Muud kohtuasutused		
Läti	Augstākā tiesa		
	Satversmes tiesa		
	Muud kohtuasutused		
Leedu	Konstitucinis Teismas		
	Lietuvos Aukščiausiasis		
	Vyriausiasis administracinis Teismas		
	Muud kohtuasutused		
Luksemburg	Cour supérieure de justice	10	57
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	5	
	Muud kohtuasutused	29	
Ungari	Legfelsőbb Bíróság		2
	Muud kohtuasutused	2	
Malta	Constitutional Court		
	Court of Appeal		
	Muud kohtuasutused		
Madalmaad	Raad van State	45	610
	Hoge Raad der Nederlanden	131	
	Centrale Raad van Beroep	42	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	118	
	Tariefcommissie	34	
	Muud kohtuasutused	240	

Austria	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	53	
	Bundesvergabeamt	23	
	Verwaltungsgerichtshof	42	
	Vergabekontrollsenat	3	
	Muud kohtuasutused	136	261
Poola	Sad Najwyzszy		
	Naczelny Sąd Administracyjny		
	Trybunał Konstytucyjny		
	Muud kohtuasutused		
Portugal	Supremo Tribunal Administrativo	31	
	Muud kohtuasutused	24	55
Sloveenia	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Muud kohtuasutused		
Slovakkia	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd		
	Muud kohtuasutused		
Soome	Korkein hallinto-oikeus	12	
	Korkein oikeus	7	
	Muud kohtuasutused	19	38
Rootsi	Högsta domstolen	5	
	Marknadsdomstolen	3	
	Regeringsrätten	15	
	Muud kohtuasutused	27	50
Ühendkuningriik	House of Lords	31	
	Court of Appeal	31	
	Muud kohtuasutused	334	396
Benelux	Cour de justice/Gerechtshof ¹	1	1
Kokku			5293

¹ Kohtuasi C-265/00: Campina Melkunie.

18. Kohtu tegevuse üldine areng (1952–2004) – Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagid¹

	BE	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	Kokku
2004	13		2	14		27	11	23	3	27				14		13	14			7			8	5	12	193
1952-2004	294		31	204		265	141	332	150	498				163		104	77			98			23	20	97	2497

Hispaania vastu esitatud hagide hulgas on üks hagi EÜ asutamislepingu artikli 170 (nüüd artikkel 227) alusel, mille esitas Belgia.

Prantsusmaa vastu esitatud hagide hulgas on üks hagi EÜ asutamislepingu artikli 170 (nüüd artikkel 227) alusel, mille esitas Iirimaa.

Ühendkuningriigi vastu esitatud saabunud kohtuasjadest on kolme hagi aluseks EÜ asutamislepingu artikkel 170 (nüüd EÜ artikkel 227), millest üks on esitatud Prantsusmaa ja kaks Hispaania poolt.

¹ EÜ asutamislepingu artiklid 93, 169, 170, 171, 225 (nüüd artiklid 88, 226, 227, 228 ja 298), Euratomi asutamislepingu artiklid 141, 142, 143 ja ESTÜ asutamislepingu artikkel 88.

B – Esimese astme kohtu statistika

Esimese astme kohtu üldine tegevus

1. Saabunud, lõpetatud, menetluses olevad kohtuasjad (1996–2004)

Saabunud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2000–2004)
3. Hagi liigid (2000–2004)
4. Hagi valdkonnad (2000–2004)

Lõpetatud kohtuasjad

5. Menetluse liigid (2000–2004)
6. Hagi valdkonnad (2004)
7. Kohtukoosseis (2004)
8. Menetluste kestus kuudes (2000–2004)

Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga iga aasta kohta

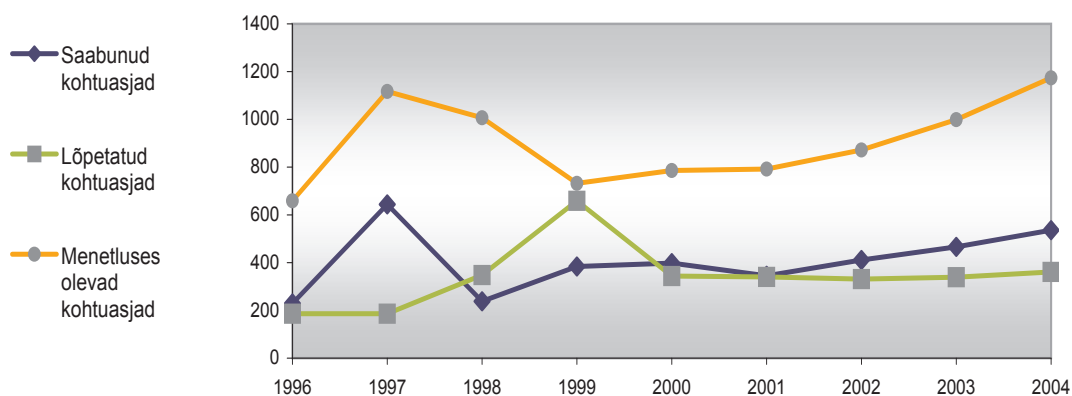
9. Menetluse liigid (2000–2004)
10. Hagi valdkonnad (2000–2004)

Muu

11. Ajutiste meetmete kohaldamine – Lahendi sisu (2004)
12. Edasikaevatud esimese astme kohtu otsused
13. Apellatsioonkaebuste tulemused
14. Üldine areng (1989–2004) – Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad

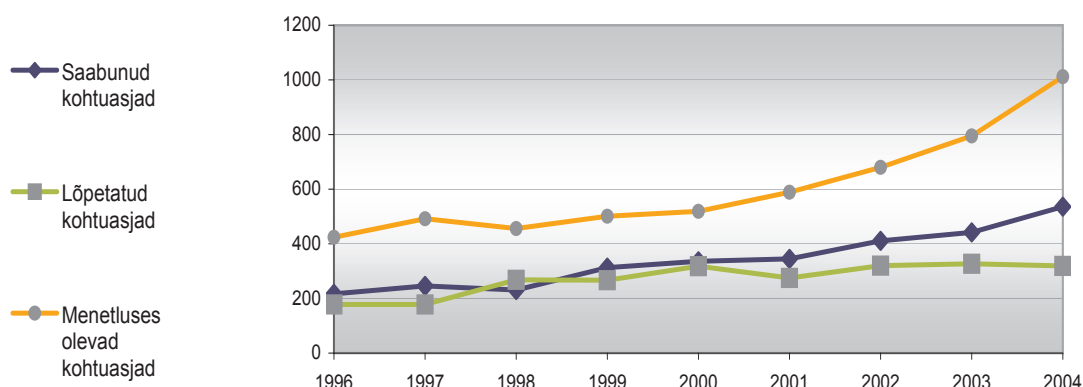
Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu üldine tegevus**1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (1996–2004)**

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Saabunud kohtuasjad	229	644	238	384	398	345	411	466	536
Lõpetatud kohtuasjad	186	186	348	659	344	340	331	339	361
Menetluses olevad kohtuasjad	659	1117	1007	732	786	792	872	999	1174

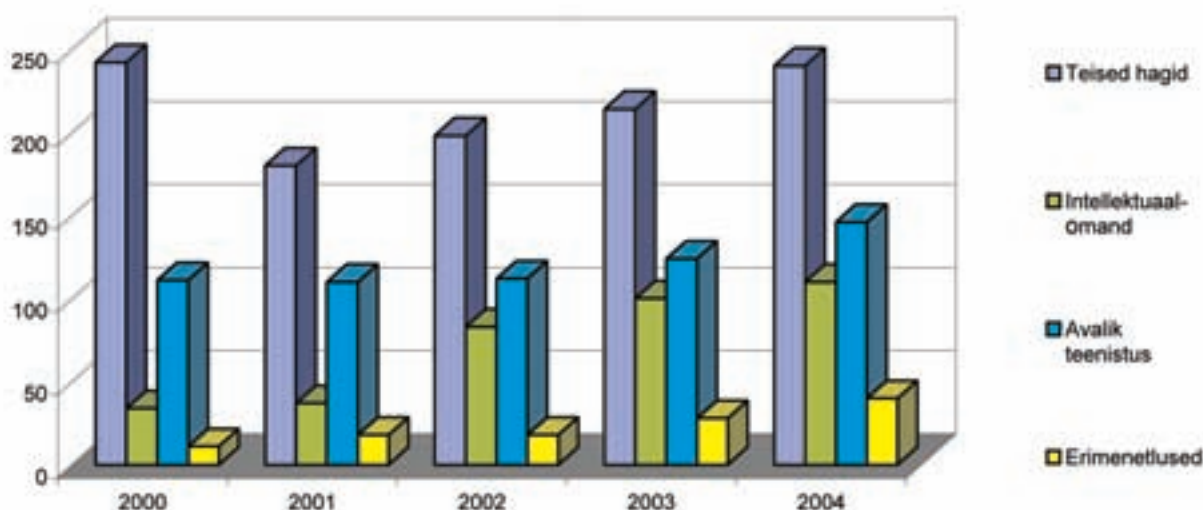

Eelnevas tabelis olevad arvud sisaldavad andmeid, mis puudutavad teatavat hulka identseid või seotud kohtuasju, mis on seotud piimakvootide, tollimaaklerite, Hollandis teenindusjaamadele antava riigiabi, Veneetsia regioonis antava riigiabi, kalandussektori ümberstruktureerimise ja avaliku teenistusega. Jättes need kohtuasjad arvestamata, saadakse järgmised arvud:

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Saabunud kohtuasjad	217	246	231	313	336	345	411	442	536
Lõpetatud kohtuasjad	178	178	268	267	318	275	320	327	319
Menetluses olevad kohtuasjad	424	492	456	501	519	589	680	795	1012

Saabunud kohtuasjad

2. Menetluse liigid (2000–2004)^{1 2}

	2000	2001	2002	2003	2004
Teised hagid	242	180	198	214	240
Intellektuaalomand	34	37	83	100	110
Avalik teenistus	111	110	112	124	146
Erimenetlused	11	18	18	28	40
Kokku	398	345	411	466	536

2000: arvud sisaldavad 3 Hollandis tanklatele antavat riigiabi ja 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi käsitlevat kohtuasja.

2003: arvud sisaldavad 24 kalandussektori ümberkorraldamist käsitlevat kohtuasja.

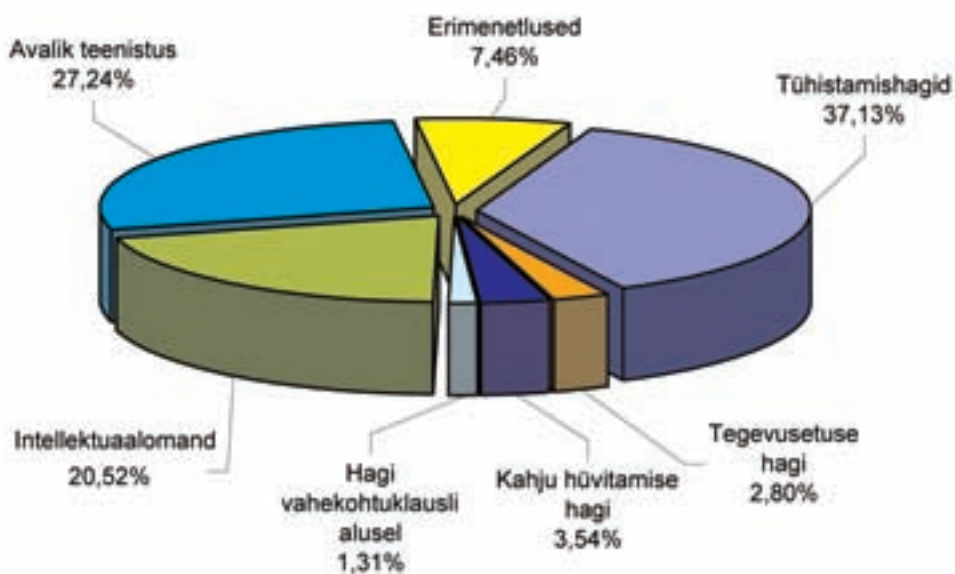
2004: Pärast esimese astme kohtu pädevuse laiendamist alates 1. juunist 2004 ja Euroopa Kohtu põhikirja artikli 51 muutmise tulemusena oli liikmesriikide esitatud teiste hagide arv 48.

¹ Eelnevas tabelis ja järgnevatel lehtedel olevates tabelites viitab mõiste „teised hagid“ kõikidele hagidele, mille on esitanud kas füüsilised või juriidilised isikud, välja arvatud Euroopa ühenduste ametnike hagid ja hagid, mis puudutavad intellektuaalomandit.

² „Erimenetlusteks“ loetakse (selles ja järgnevatel tabelites): tagaseljaotsus (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 41; esimese astme kohtu kodukorra artikkel 122); kolmanda isiku vastuhagi Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 42; esimese astme kohtu kodukorra artikkel 123); kohtuotsuse teistmine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 44; esimese astme kohtu kodukorra artikkel 125); kohtuotsuse tõlgendamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 43; esimese astme kohtu kodukorra artikkel 129); kohtukulude jaotamine (esimese astme kohtu kodukorra artikkel 92); õigusabi (esimese astme kohtu kodukorra artikkel 94); kohtuotsuse parandamine (esimese astme kohtu kodukorra artikkel 84).

3. Saabunud kohtuasjad – Hagilligid (2000–2004)

Jaotumine 2004. aastal

	2000	2001	2002	2003	2004
Tühistamishagid	220	134	171	174	199
Tegevusetuse hagi	6	17	12	13	15
Kahju hüvitamise hagi	17	21	13	24	19
Hagi vahekohtuklausli alusel		8	2	3	7
Intellektuaalomand	34	37	83	100	110
Avalik teenistus	110	110	112	124	146
Erimenetlused	11	18	18	28	40
Kokku	398	345	411	466	536

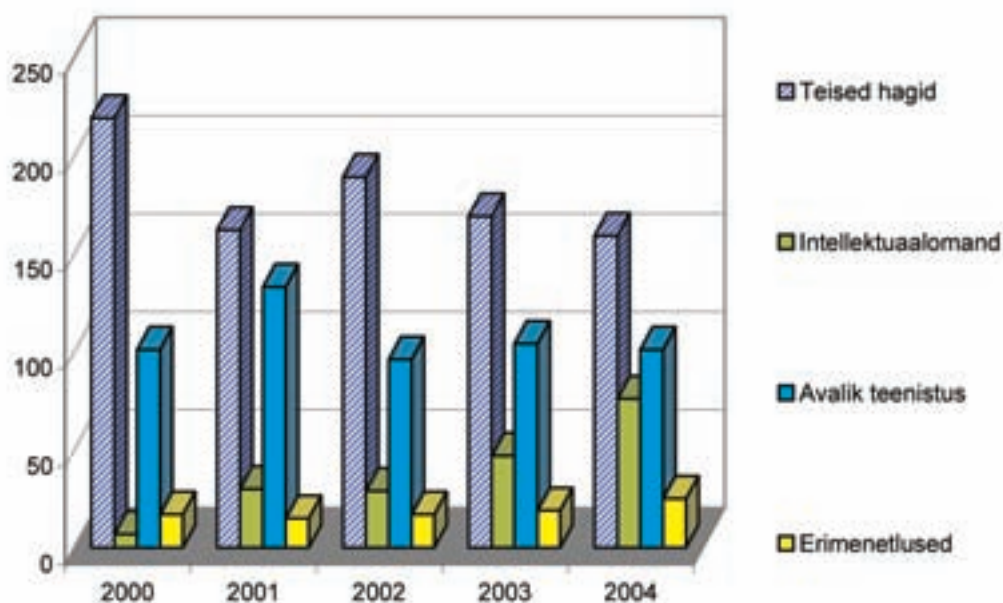
2000: arvud sisaldavad 3 Hollandis tanklatele antavat riigiabi ja 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi käsitlevat kohtuasja.

2003: arvud sisaldavad 24 kalandussektori ümberkorraldamist käsitlevat kohtuasja.

4. Saabunud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2000–2004)¹

	2000	2001	2002	2003	2004
Ametnike personalieeskirjad		1			
Assotsieeritud ülemeremaad ja -territooriumid	6	6		1	
Asutamisvabadus		1			1
Energeetika		2		2	
Euroopa kodakondsus	2				
Institutsiooniõigus	29	12	18	26	33
Intellektuaalomand	34	37	83	101	110
Isikute vaba liikumine	8	3	2	7	1
Justiits- ja siseasjad		1	1		
Kalanduspoliitika	1	3	6	25	3
Kaubanduspoliitika	8	4	5	6	12
Kaupade vaba liikumine	17	1			1
Keskkond ja tarbijakaitse	14	2	8	13	30
Konkurents	36	39	61	43	36
Kultuur	2	1			
Maksustamine			1	5	
Põllumajandus	23	17	9	11	25
Regionaalpoliitika		1	6	7	10
Riigiabi	80	42	51	25	46
Sotsiaalpoliitika	7	1	3	2	5
Teadustegevus, informatsioon, haridus, statistika	1	3	1	3	6
Tolliliit		2	5	5	11
Transport		2	1	1	3
Uute riikide liitumine				1	1
Vahekohtuklausel		2	1		
Välis- ja julgeolekupoliitika		6	3	2	4
Välissuhted	8	14	8	10	3
Õigusaktide ühtlustamine		2	1	4	1
Äriühinguõigus	4	6	3	3	6
Ühine tollitariifistik		2	1		1
EÜ asutamisleping kokku	280	213	278	303	349
Konkurents			1	10	
Mustmetallurgia		2		1	
Riigiabi	1	2	1		
ESTÜ asutamisleping kokku	1	4	2	11	
Tuumaenergeetika			1		1
Euratomi asutamisleping kokku			1		1
Ametnike personalieeskirjad	106	110	112	124	146
KÕIK KOKKU	387	327	393	438	496

¹ Antud tabelis ei arvestata erimenetlusi.

Lõpetatud kohtuasjad**5. Menetluse liigid (2000–2004)**

	2000	2001	2002	2003	2004
Teised hagid	219	162	189	169	159
Intellektuaalomand	7	30	29	47	76
Avalik teenistus	101	133	96	104	101
Erimenetlused	17	15	17	19	25
Kokku	344	340	331	339	361

2000: arvud sisaldavad 8 piimakvoote, 13 tollimaaklereid ja 5 ametnike ümberliigitamist käsitlevat kohtuasja.

2001: arvud sisaldavad 14 piimakvoote ja 51 ametnike ümberliigitamist käsitlevat kohtuasja.

2002: arvud sisaldavad 7 piimakvoote ja 3 ametnike ümberliigitamist käsitlevat kohtuasja.

2003: arvud sisaldavad 4 piimakvoote ja 8 Hollandis tanklatele antavat riigiabi käsitlevat kohtuasja.

2004: arvud sisaldavad 4 piimakvoote ja 38 Hollandis tanklatele antavat riigiabi käsitlevat kohtuasja.

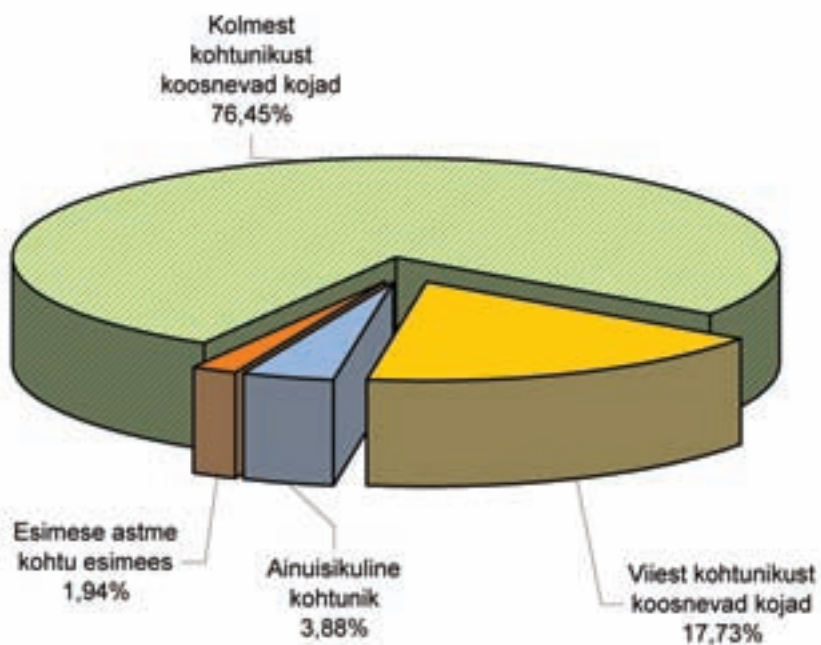
Pärast esimese astme kohtu pädevuse laiendamist alates 1. juunist 2004 ja Euroopa Kohtu põhikirja artikli 51 muutmise tulemusena oli liikmesriikide esitatud teiste hagide arv 1.

6. Lõpetatud kohtuasjad – Hagi valdkonnad (2004)¹

	Kohtuotsused	Määrused	Kokku
Institutsiooniõigus	3	13	16
Intellektuaalomand	47	29	76
Isikute vaba liikumine		2	2
Kalanduspoliitika	3	3	6
Kaubanduspoliitika	1		1
Kaupade vaba liikumine	1		1
Keskkond ja tarbijakaitse	1	3	4
Konkurents	22	4	26
Maksustamine		1	1
Põllumajandus	4	11	15
Regionaalpoliitika	1	3	4
Riigiabi	11	43	54
Sotsiaalpoliitika		4	4
Tolliliit	3		3
Transport		1	1
Vahekohtuklausel	2		2
Välis- ja julgeolekupoliitika		2	2
Välissuhted	4	3	7
Õigusaktide ühtlustamine		3	3
Äriühinguõigus		2	2
EÜ asutamisleping kokku	103	127	230
Mustmetallurgia	3		3
Riigiabi	1	1	2
ESTÜ asutamisleping kokku	4	1	5
Ametnike personalieeskirjad	65	36	101
KÕIK KOKKU	172	164	336

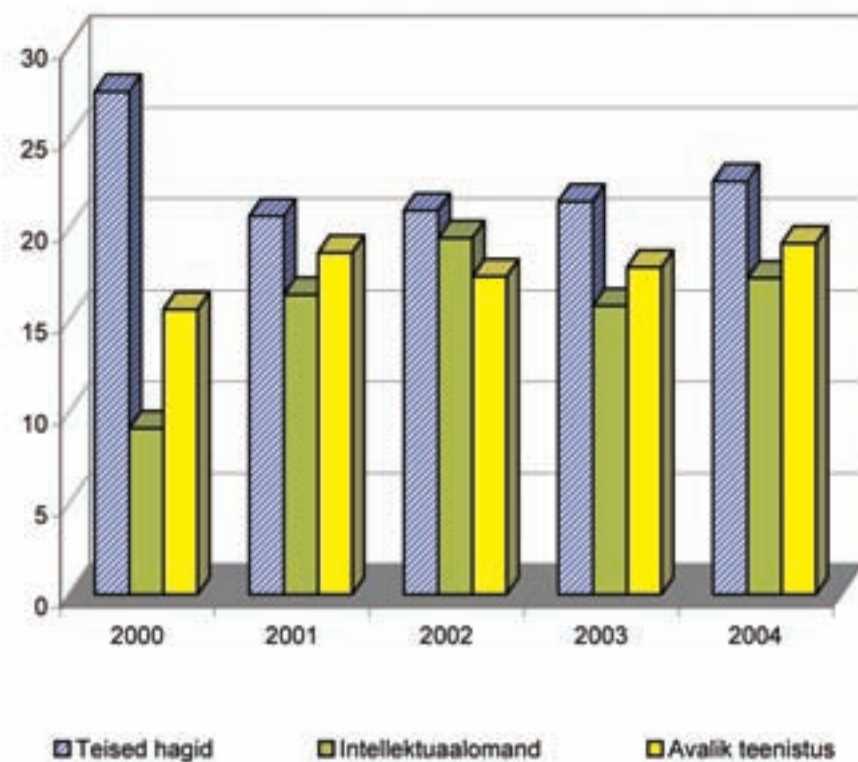
¹ Antud tabelis ei arvestata erimenetlusi.

7. Lõpetatud kohtuasjad – Kohtukoosseis (2004)

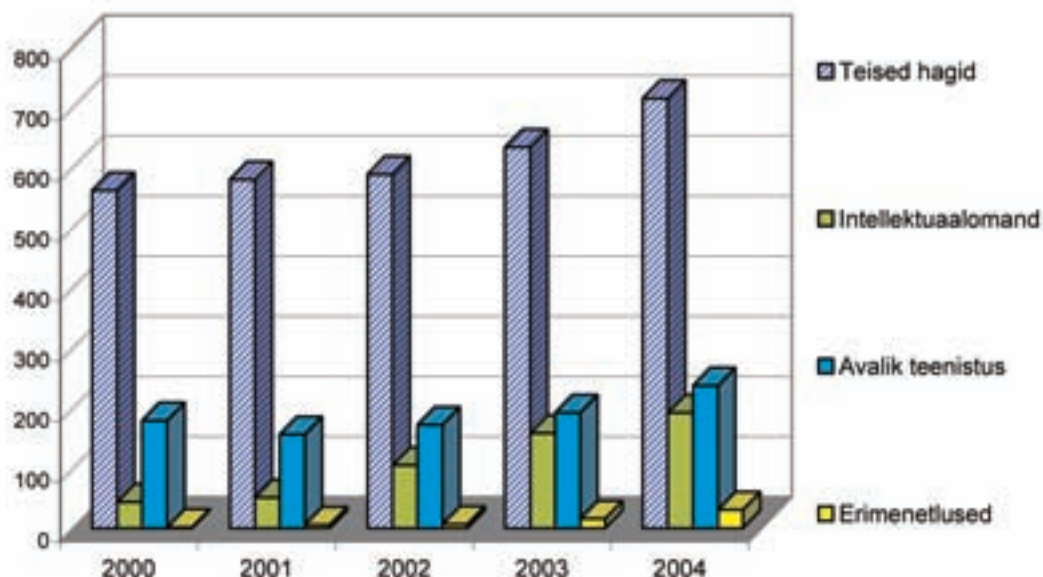
	Kohtuotsused ja määrused
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	276
Viie kohtunikust koosnevad kojad	64
Ainuisikuline kohtunik	14
Esimese astme kohtu esimees	7
Kokku	361

8. Lõpetatud kohtuasjad – Menetluste kestus kuudes (2000–2004) (kohtuotsused ja määrused)

	2000	2001	2002	2003	2004
Teised hagid	27,5	20,7	21	21,5	22,6
Intellektuaalomand	9,1	16,4	19,5	15,8	17,3
Avalik teenistus	15,6	18,7	17,4	17,9	19,2

**Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga iga aasta kohta
9. Menetluse liigi (2000–2004)**

	2000	2001	2002	2003	2004
Teised hagid	561	579	588	633	714
Intellektuaalomand	44	51	105	158	192
Avalik teenistus	179	156	172	192	237
Erimenetlused	2	6	7	16	31
Kokku	786	792	872	999	1174

2000: arvud sisaldavad 80 piimakvoote, 74 Hollandis tanklatele antavat riigiabi, 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi ja 54 ametnike ümberliigitamist käsitlevat kohtuasja.

2001: arvud sisaldavad 67 piimakvoote, 73 Hollandis tanklatele antavat riigiabi, 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi ja 3 ametnike ümberliigitamist käsitlevat kohtuasja.

2002: arvud sisaldavad 60 piimakvoote, 73 Hollandis tanklatele antavat riigiabi ja 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi käsitlevat kohtuasja.

2003: arvud sisaldavad 56 piimakvoote, 65 Hollandis tanklatele antavat riigiabi, 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi ja 24 kalandussektori ümberkorraldamist käsitlevat kohtuasja.

2004: arvud sisaldavad 52 piimakvoote, 27 Hollandis tanklatele antavat riigiabi, 59 Veneetsia regioonis antavat riigiabi ja 24 kalandussektori ümberkorraldamist käsitlevat kohtuasja.

Pärast esimese astme kohtu pädevuse laiendamist alates 1. juunist 2004 ja Euroopa Kohtu põhikirja artikli 51 muutmise tulemusena oli liikmesriikide esitatud teiste hagide arv 47.

10. Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga iga aasta kohta – Hagi valdkonnad (2000 – 2004)¹

	2000	2001	2002	2003	2004
Ametnike personalieeskirjad	2	2	1		
Assotsieeritud ülemeremaad ja -territooriumid	11	15	9	6	6
Asutamisevabadus	5	2			1
Energeetika		2	2	4	4
Euroopa kodakondsus	1				
Institutsiooniõigus	27	20	27	32	49
Intellektuaalomand	44	51	105	159	193
Isikute vaba liikumine		1	3	2	1
Justiits- ja siseasjad		1	1		
Kalanduspoliitika	8	7	8	31	28
Kaubanduspoliitika	16	15	14	14	25
Kaupade vaba liikumine	2	3	1	1	1
Keskfond ja tarbijakaitse	15	17	13	17	44
Konkurents	79	96	114	119	129
Kultuur	2	3	1		
Maksustamine			1	1	
Põllumajandus	144	114	95	85	95
Regionaalpoliitika		1	6	13	19
Riigiabi	176	207	227	226	218
Sotsiaalpoliitika	4	3	4	5	6
Teadustegevus, informatsioon, haridus, statistika	1	4	3	2	8
Tolliliit	33	20	7	10	18
Transport	1	3	2	1	3
Uute riikide liitumine					1
Vahekohtuklausel		2	3	2	
Välis- ja julgeolekupoliitika	3	3	9	11	13
Välissuhted	9	21	23	22	18
Õigusaktide ühtlustamine		2	1	4	1
Äriühinguõigus	4	6	5	6	10
Ühine tollitariifistik	3	2	3		1
EÜ asutamisleping kokku	590	623	688	773	892
Riigiabi	7	6	3	3	1
Konkurents	6		1	11	11
Mustmetallurgia	1	2	2	3	
ESTÜ asutamisleping kokku	14	8	6	17	12
Institutsiooniõigus	1			1	1
Tuumaenergeetika					1
Euratori asutamisleping kokku	1			1	2
Ametnike personalieeskirjad	179	155	171	192	237
KÕIK KOKKU	784	786	865	983	1143

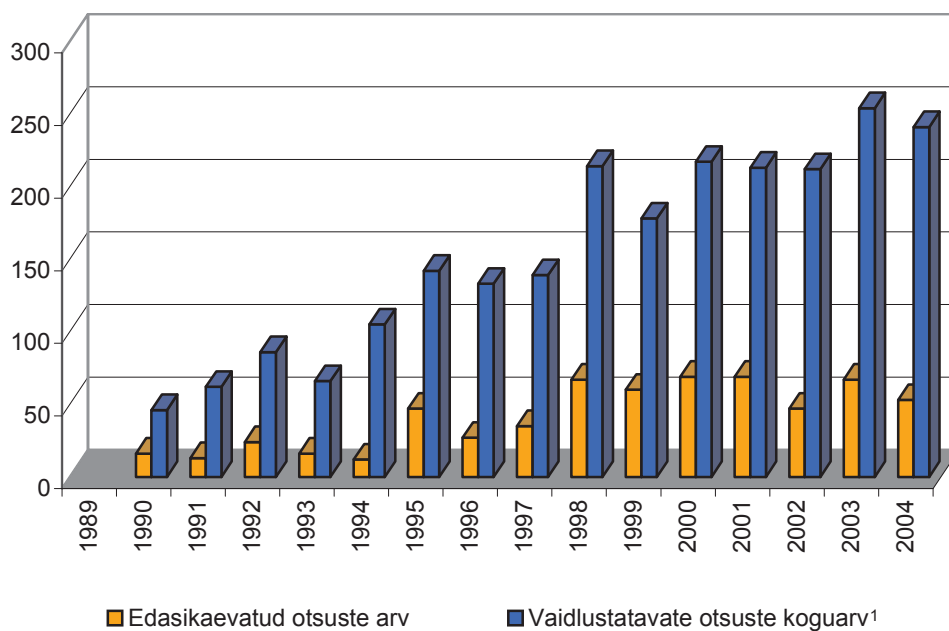
¹ Antud tabelis ei arvestata erimenetlusi.

*Muu***11. Ajutiste meetmete kohaldamine – Lahendi sisu (2004)**

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Lõpetatud ajutiste meetmete kohaldamise menetlused	Lahendi sisu ¹	
			Rahuldamata	Rahuldatud
Institutsiooniõigus	2	2	1	
Kalanduspoliitika	1	1	1	
Keskkond ja tarbijakaitse	5	6	6	
Konkurents	1	7	2	2
Maksustamine			1	
Riigiabi	4	4	1	1
Äriühinguõigus	5	3	3	
EÜ asutamisleping kokku	18	24	14	3
Ametnike personalieeskirjad	8	10	7	
KÕIK KOKKU	26	34	21	3

¹ Antud tabelis ei arvestata ajutiste meetmete kohaldamise menetlusi, mis on lõpetatud registrist kustutamise või kohtuasja raugemise tõttu.

12. Muu – Edasikaevatud esimese astme kohtu otsused (1989–2004)

	Edasikaevatud otsuste arv	Vaidlustatavate otsuste koguarv ¹
1989		
1990	16	46
1991	13	62
1992	24	86
1993	16	66
1994	12	105
1995	47	142
1996	27	133
1997	35	139
1998	67	214
1999	60	178
2000	69	217
2001	69	213
2002	47	212
2003	67	254
2004	53	241

¹ Vaidlustatavate otsuste (vastuvõetamatust, ajutisi meetmeid, kohtuasja raugemist ja menetlusse astumise tagasilükkamist käsitlevad kohtuotsused ja määrused), mille kaebetähtaeg on lõppenud või mis kaevati edasi, koguarv.

13. Muu – Apellatsioonkaebuste tulemused

(kohtuotsused ja määrused)

	Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	Täielik või osaline tühistamine ilma tagasisaatmiseta	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	Registrist kustutamine / Kohtuasja raugemine	Kokku
Ametnike personalieeskirjad	9	1	1		11
Assotsieeritud ülemeremaad ja -territooriumid	1				1
Institutsiooniõigus	6	4		1	11
Intellektuaalomand	19	1		2	22
Kalanduspoliitika	2				2
Keskkond ja tarbijakaitse	3				3
Konkurents	5	8		1	14
Menetlus	2				2
Põllumajandus	8				8
Riigiabi	7			1	8
Sotsiaalpoliitika	2				2
Teenuste osutamise vabadus	3				3
Uute riikide liitumine	2				2
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	1				1
Välissuhted	2				2
Õigusaktide ühtlustamine	1				1
Äriühinguõigus				1	1
Kokku	73	14	1	6	94

14. Muu – Üldine areng (1989–2004) –Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad¹

	Saabunud kohtuasjad	Lõpetatud kohtuasjad	31. detsembril menetluses olevad kohtuasjad
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1008
1999	384	659	732
2000	398	344	786
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
Kokku	5355	4182	

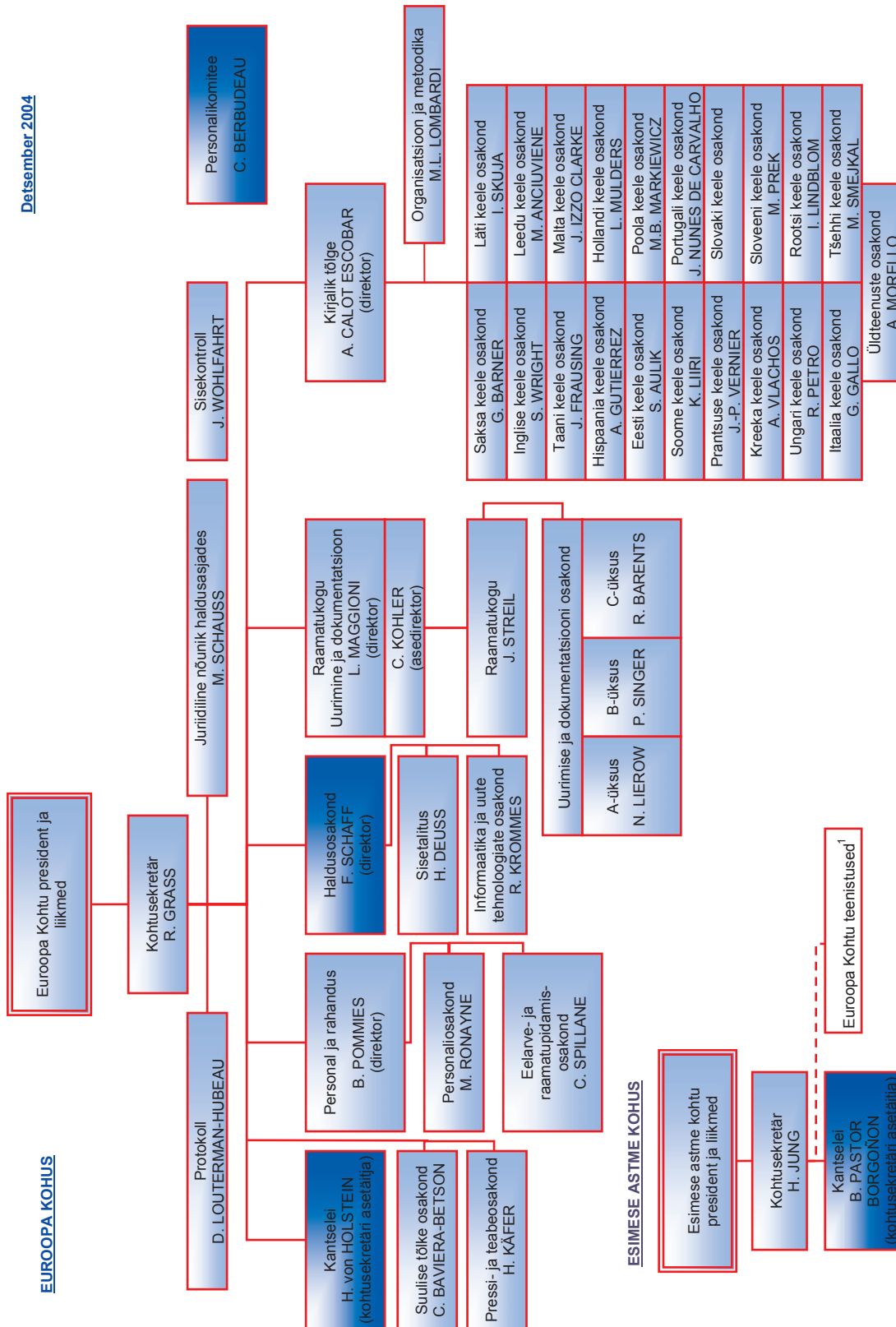
Jättes identsed ja seotud kohtuasjad (vt tabel 1 – Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (1996–2004)) arvestamata, saadakse järgmised arvud:

	Saabunud kohtuasjad	Lõpetatud kohtuasjad	Menetluses olevad kohtuasjad
1993	201	106	266
1994	236	128	374
1995	221	210	385
1996	217	178	424
1997	246	178	492
1998	231	268	455
1999	313	267	501
2000	336	318	519
2001	345	275	589
2002	411	320	680
2003	442	327	795
2004	536	319	1012
Kokku	3735	2894	

¹ 1989: 153 Euroopa Kohtu poolt tagasi saadetud menetluses olevat kohtuasja.
 1993: 451 Euroopa Kohtu poolt tagasi saadetud menetluses olevat kohtuasja.
 1994: 14 Euroopa Kohtu poolt tagasi saadetud menetluses olevat kohtuasja.
 2004: 22 Euroopa Kohtu poolt tagasi saadetud menetluses olevat kohtuasja.

Kokkuvõtlik struktuur

Detsember 2004

1 Euroopa Kohtu põhikirja protokollis artiklis 52 on sätestatud: „Et esimese astme kohus saaks toimida, osutavad Euroopa Kohtu juurde määratud ametnikud ja muud teenustajad teenuseid esimese astme kohtule”.

Euroopa Kohtu kontaktandmed

Euroopa Kohtu kontaktandmed on järgmised:

Euroopa Ühenduste Kohus

Postiaadress: L-2925 Luxembourg

Telefon: (00352) 43031

Kohtukantselei teleks: 2510 CURIA LU

Telegraafiaadress: CURIA

Euroopa Kohtu faks: (00352) 4303 2600

Pressi- ja teabeosakonna faks: (00352) 4303 2500

Sisetalituse väljaannete üksuse faks: (00352) 4303 2650

Euroopa Kohus Internetis: www.curia.eu.int

Euroopa Ühenduste Kohus

**Aastaruanne 2004 — Ülevaade Euroopa Ühenduste ja Euroopa Ühenduste Esimese
Astme Kohtu tööst**

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2005 — 201 lk — 21 x 29,7 cm

ISBN 92-829-0756-2

ISBN 92-829-0756-2

